

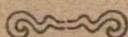
DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR

5 III

1

Conferințe Populare

Ținute de învățătorii rurali

Îngrijirea lui G. Coșbuc

=====
EDITIA II-a
=====

1543

BUCUREȘTI

Tip. „ROMÂNIA NOUĂ”, Th. I. Voinea, Str. G-ral Dona, 26

1923

Prețul Lei 48.—

Biblioteca scoalei
DIN ACTIVITATEA CEROURILOR CULTURALE

63719

63719

Sonatiunea Casei Școale

Iulie 1925

CONFERINȚE POPULARE

514
ȚINUTE DE ÎNVĂȚĂTORI RURALI

Doc
1260699

PUBLICATE DE CASA ȘCOALELOR

SUB ÎNGRIJIREA LUI G. COȘBUC

148350

EDIȚIA II-a

BUCUREȘTI.

TIPOGRAFIA „ROMÂNIA NOUĂ”, THEODOR VOINEA

No. 41, CALEA GRIVIȚEI, No. 41

1923

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITATII

COTA 63719

RC 88/03

B.C.U. Bucuresti

C148350

PREFAȚA

Toate conferințele acestea, afară de una, sunt de-ale învățătorilor cari au cerut înaintarea pe loc. Dintre mai multe, câte s'au trimis la Minister, am ales pe acestea cari mi s'au părut mai complete și mai bine scrise. Am căutat să alcătuiesc, dupăcum am putut cu subiectele tratate, un ciclu care să cuprindă cestiunile cele mai apropiate de nevoile țaranului.

Dorința d-lui Ministru Haret a fost să dea învățătorilor un „manual” de conferințe modele, limpezi în expunere și pe înțelesul obștiei, ca să le înlesnească astfel puțința de a ști *ce* și *cum* să vorbească sătenilor în întrunirile cercurilor culturale. Mulți dintre învățători, de vre-o câțiva ani încoace, s'au străduit cu multă bunăvoință să dea povețe țăranilor Duminica și sărbătorile — de-aici au și început Cercurile culturale, organizate până la un punct de sine-și și sprijinite apoi de Minister, — dar ei trebuiau să-și adune cu greutate cunoștințele, să le sistemizeze pregătind conferințele. Multe dintr'acestea li se dau acum de-a gata.

1952

Cine a urmărit activitatea Cercurilor culturale știe că lupta lor cea dintâiu a fost contra alcoolului. Dintr'asta apoi cu încetul au pornit o luptă contra risipei, făcând propagandă pentru înființarea de bănci economice. Lupta contra alcoolismului n'a dat rezultate, pentru multe și multe cuvinte, dar din propaganda contra risipei a ieșit un lucru vrednic de mândrie: băncile populare. Acum toată atențiunea Cercurilor culturale e îndreptată spre îmbunătățirea agriculturii, a uneltelor și a felului de muncă, spre îmbunătățirea vitelor și cultura zarzavaturilor, și — ajutate și de școlile de agricultură — e nădejde că ele și aici vor aduce un folos mare și, poate, chiar o pornire a învățământului primar pe o cale mai practică și singura potrivită neamului nostru, ca unui neam de păstori și plugari.

Acestea sunt cele trei puncte de căpetenie din activitatea Cercurilor culturale. Paralel, ele au căutat să dea povețe și pe partea morală și higienică, civică și patriotică. Rezultatele acestora nu se văd, e adevărat, că la băncile populare, dar cine să ceară învățătorilor să îndrepteze lumea cu umărul și în câțiva ani să schimbe fața țării românești? Ei muncesc destul și de toate, și totuși lumea e ispășită la crede că ei nu fac nimic. Pacostea cea mare a învățătorilor este faptul că cunoștințele absolvenților de școală primară se evaporază iute, iute, așa că aceștia intră în cazarmă analfabeți și așa rămân toată viața. E trist faptul, dar fiindcă se întâmplă, mai mult ori mai puțin, în toate țările, vina este a învățământului, nu a

învățătorilor cari trebuie să se ție de pravele date. Nu se vede nimic pe urma învățătorilor, strigă lumea. E părere. Fiindcă activitatea lor e împărțită într'o sută de direcții, rezultatele se văd puține când le privești răzlețite. Suma tuturor e însă mare, și cine o caută cu bunăvoință și cu pricepere, o vede. Dar ce vrem să ne facă învățătorii așa ca să vadă și cei miopi? Să ne facă peste noapte, cărând cu pumnii, un Ciahlău în mijlocul Bărăganului, ori s'abată Dunărea ca să curgă de-alungul Moldovei? Poate atunci le-am recunoaște munca. Poate atunci, și nici atunci!

Bibliotecile populare apoi șezătorile școalele de adulți și Cercurile culturale au să îndrepteze și starea asta. Așa sperăm, căci sunt încercări. Ele, pentru cunoștințele absolvenților, vor să fie nu numai un capac care să împiedece evaporarea, ci și o alimentare continuă a lor. Voință este, dar îndreptările și vindecările cer timp.

G. C.

Ingrijirea vitelor de muncă

de N. Andriescu, inv. în Beilic, Constanța

Frați săteni,

Bună ziua și bine v'am găsit sănătoși!

Ne înfățișăm iarăși înaintea d-voastră, cu sfaturile și îndemnul ce vi le credem folositoare. Mulți aveți copilași la școală, și tot la școală ne-am adunat ca să vă povățuim lucruri bune și de folos. Suntem în luna Februarie, sau Faur, dupăcum îi mai ziceți, și dacă timpul va fi călduros încurând veți începe munca câmpului. Ce bucurie veți simți în sufletul d-voastră când la aerul cel curat și la căldura cea înveselitoare a primăverii, veți cânta pe lângă boii înjugați la plugul ce vă răstoarnă pământul în brazde negre! Plugăria, această comoară sfântă, moștenită prin veacuri de strămoșii noștri, a fost și este cea mai de căpetenie îndeletnicire a neamului nostru. Dar plugăria se face cu vite, și fără ele nu numai că nu am putea ară pământul, dar n'am putea face nimica, ba zău că n'am putea nici să

trăim. Gândiți-vă, cu ce ar ară omul pământul, dacă n'ar fi boul și calul? Cu ce s'ar îndestulă casele noastre, dacă n'ar fi blânda vacă, nevinovata oaie și lăptoasa bivoliță? Vitele deci sunt ajutoarele și tovarășii noștri de muncă, și dacă ele nu vor fi îngrijite de noi, pe cari Dumnezeu ne-a lăsat stăpânitorii lor, apoi nu numai că vom fi nevrednici a ne numi făpturile lui, dar singuri ne-am aduce răul în traiul nostru. Vitele pe cari le întrebuintăm la munca de toate zilele sunt boul și calul, iar în unele comune se mai poate adăoga bivolul și măgarul. Să vedem acuma ce îngrijire trebuie să dăm acestor vite, ca ele să ne folosească.

De câte ori n'am văzut pe ulițele cele singuratice ale satului nostru câte un biet bou, mergând încet și cu baliga uscată pe șoldurile lui? Și-apoi de câte ori nu vi s'a întâmplat la plug să vă cadă boul pe brazdă? V'ați supărat poate, l'ați bătut, și numai când v'ați încredințat că nu mai poate, atunci l'ați slobozit. Privitu-l'ați și gânditu-v'ați dacă acel bou nu trage din nărav, ori din neputere? Dacă e din nărav, atunci lucrul e mai ușor, căci n'a-veți decât să-l schimbați; iar dacă e din lipsa de putere, trebuie să-l hrăniți și să-l îngrijiți la timp. Dar noi Românii avem o zicătoare: porcul nu se îngrașă la Crăciun. Tot astfel și cu boul; nu când a căzut pe brazdă să-l hrănim, ci de cu bună vreme trebuie bine îngrijit, ca să aibă putere.

Ce bine mi-ar părea mie, și ce mare folos ați avea d-voastră, dacă ați îngrijit de vitele

de muncă în chipul precum vă voi povăţui eu astăzi. Să începem mai întâi cu locuinţa sau cu coşarul lor. Toţi aveţi coşare în care ţineţi, mai ales iarna, boii la un loc cu caii; dar foarte puţini le aveţi şi le ţineţi aşă cum trebuie să fie. Şi apoi, singuri d-voastră nu veţi tăgădui, că la acei puţini, boii sunt mai înăpârliţi, mai frumoşi şi mai tari: câte 4 în loc de 6 sau 8 la plug; asemenea caii, mai graşi şi mai iuţi şi mai mândri.

Când voiţi să faceţi coşarul, alegeţi sau faceţi mai întâiu ca locul să fie sănătos; să nu fie nici umed şi nici prea jos ca să se adune pe el apa de ploae. Umezeala îmbolnăveşte vitele şi, înloc să le dea putere, le slăbeşte. Fie din neavere, fie din deprindere, faceţi un singur coşar pentru toate vitele mari, ca boi, cai şi bivoli, afară de bietul măgar, pe care îl ţineţi în staul cu oile; aceasta însă nu v'ar împiedica să păstraţi o regulă la facerea unui coşar, iar această regulă ar fi şi folositoare vitelor şi frumoasă pentru adevăratul gospodar.

După ce aţi ales locul, care e bine să fie spre miază-noapte de casa în care locuiţi, apoi faceţi-vă socoteala câte vite aveţi şi câţi metri pătraţi vă trebuie în coşar. Dacă unei vite mai tinere îi trebuie 4 metri şi uneia mai mare 6, luaţi numărul de mijloc 5 metri şi înmulţindu-l cu numărul vite lor se-l aveţi vă va da numărul metrilor pătraţi ce trebuie să fie înăuntru coşarului. Dacă această socoteală nu o puteţi face, apoi mergeţi la învăţător ori la preot să vă spue ei, ba bucuroşi ei vă vor măsură chiar

și locul. După aceea, faceți coșarul după putere: din cărămidă ori de gard lipit cu pământ; înălțimea însă să fie de cel puțin 4 metri, căci și vitelor, ca și nouă oamenilor, le trebuie aer îndeajuns. Acoperișul să fie cât se poate de ridicat, ca apa să se poată scurge cu înlesnire. Ușa să fie de cel puțin 2 metri în lungime și $1\frac{1}{2}$ în lărgime. Lăsați obiceiul de a face coșarul fără ferestre, ori cu o fereastră mică, pe cuvânt că iarna să le fie cald vitelor. Căldura fără lumină le face rău. N'ați văzut d-voastră, că chiar ceapa ori varza, când înverzește în beciurile sau pivnițele noastre, încă fși îndreaptă mugurii cei verzi spre ușă și fereastră? Lumina dar în coșarul vitelor e tot așa de trebuincioasă ca și în casa noastră. Lăsați dar mai multe ferestre, lungi de un metru și largi de 80 centimetri, și să fie făcute astfel ca să se poată deschide ori decâteori va fi nevoie. Ferestrele să se facă însă în partea de sus a pereților, ca lumina să nu le vie vitelor drept în ochi. Iar dacă voiți să le fie cald, nu lăsați coșarele fără de podină; podiți-le cu ceva dă mâna și lipiți podina bine, și ca să țină cald, și ca să puteți păstră nutreț pentru câteva zile în timpurile viforoase. De aveți mijloace, podiți pe jos cu scânduri; iar de nu, puneți pământ ori lut galben și bateți-l bine. Ori din ce ar fi podeala de jos, *înclinați-o* dela iesle spre mijloc, cu un centimetru pe metru, ca să se poată scurge udul și astfel așternutul vitelor să rămână curat. Vă veți mira, oameni buni, dacă v'aș spune că coșarele să le și văruiți; dar faceți ceiace vă povățuiesc,

și veți vedeà cât de frumos stau ele pelângă casele d-voastră, și de ce sănătate se bucură vitele ce sunt într'însele.

Dupăce ați isprăvit coșarul, despărțiți în-lăuntru lui atâtea locuri de câte, 4, 5 și 6 metri, câte vite mici, mijlocii și mari, aveți de adăpostit.

Ca să vă puteți curăți cu ușurință coșarele, aveți obiceiul de a pune ieslele la părete. Nu e rea această deprindere, dar ridicati-le dela pământ de 1 metru la cai, și de $\frac{1}{2}$ metru la bivoli și boi. Intre cai puneți câte un drug, ca să nu se bată; acest drug legați-l la un capăt de iesle, iar la celalt de un stâlp bine înțepenit dinapoia calului. In acest stâlp puneți toate lucrurile de trebuință calului: hamurile, hățurile, trăistele și altele. Ce frumoasă regulă este aceasta, și ce de grabă înhami calul la trebuință! Pecând altfel, de câte ori nu se întâmplă ca negăsind bă una, ba alta, să pierzi timpul, ba de multe ori și folosul bănesc al vre-unui drum. Deasupra ieslei cailor, puneți șghiaburile sau grătarele, la o înălțime de 12 centimetri de gura ieslelor, și faceți ieslele să fie mai largi la fund și mai înguste la gură. Vergelele grătarelor să fie depărtate unele de altele cam la 12 centimetri.

Podeala de jos fiind înclinată, să se facă un șanțuleț la mijlocul coșarului, însă nu mare ca să supere vitele; fundul șanțulețului să fie bătut cu pământ galben, și să meargă până la o groapă într'adins făcută, la spatele coșarului. Prin acest șanțuleț se scurge udul vitelor din coșar, și astfel așternutul rămâne în tot-

deauna uscat. După ce coșarul e astfel făcut și regulat, atât înlăuntru cât și peafară, vitele se așează fiecare la locul lor. Dar băgați de seamă ca bivoli să vină în partea cea mai călduroasă a coșarului, deoarece ei nu pot răbdă de frig ca boii și caii.

Astfel trebuie să fie locuința vitelor de muncă, în care dându-li-se hrana și îngrijirea ce vă voi spune acuma, vor fi grase, puternice și sănătoase. Cailor în tot timpul anului, iar boilor și bivolilor cel puțin în timpul muncii, trebuie să li se dea grăunțe. Am zis pentru cai, în tot timpul anului, pentru că pe ei, afară de munca câmpului, îi mai punem și la căruță și călărie. Ca grăunțe, li se poate da grâu, secară, orz, porumb și burceag; cailor și măgarilor li se dă mai mult orz și ovăz, ca să prindă putere și iuteală. Grăunțele să se dea seara și dimineața; cailor li se dau curate și nemăcinate, pecând boilor și bivolilor măcinate. Ca nutreț, iarba de pe câmp nu e de ajuns când vitele sunt puse la lucru. Lucerna și trifoiul, pe care bine ar fi să o semănați și d-voastră în locul burceagului sunt nutrețuri bune și răcoritoare. Cailor le putem da lucernă verde, pecând la bei și bivoli numai după ce s'a pălit o zi și o noapte. Prin urmare trebuie să ne îngrijim din timp. Adevăratul gospodar își are nutrețul vitelor de cu toamnă regulat. Fânurile se dau mai rar iarna, pentru că vitele stau mai mult în coșar; el se păstrează mai mult pentru primăvară, când vitele încep munca câmpului. Iarna dar, le mai dăm pai de grâu, de secară și de ovăz.

Cât timp vitele sunt ținute la coșar, ele trebuie hrănite la timp, dându-li-se în 24 ore 15—20 kilograme de fân ori de paie. Boilor și bivoliilor li se lasă timp mai mult între o mâncare și alta, ca să rumege.

Caii să se țesele și seara și dimineța, iar boii și bivoliile cel puțin dimineța. Țeselatul la vite este aceia ce e pieptănatul și periatul la oameni. În timpurile călduroase, vitele trebuie spălate cel puțin din Duminică în Duminică; aceasta, mai cu osebire, s'o facem cei ce locuim în apropierea apelor. Seara și dimineța să le adăpăm negreșit, după ce au mâncat; cailor și măgarilor să le dăm grăunțe după ce au băut apă. Iarna, când timpul e rău și vitele nu pot merge din cauza poleiului, e bine să le dăm apă în coșare. La muncă, niciodată să nu le adăpăm când sunt înădușite; mai ales calul se îmbolnăvește când bea apă înădușită. Apa să fie curată și aerisită; cea din puț, fiind rece, e bine să o scoatem mai întâi în uluce și apoi să aducem vitele să bea.

Ca să mănânce vitele și să bea apă mai cu poftă, e foarte bine să le punem dimineța în iesle cîte un drob de sare ca să-l lingă. Așternutul în coșare să fie totdeauna curat, iar băligarul să se curețe în fiecare zi și să se scoată afară, căci strică aerul și taie pofta de mâncare la vite. Iar ca să fie aerul curat, trebuie să deschidem ușa și ferestrele de mai multe ori pe zi, când timpul e bun, și cel puțin seara și dimineța, când timpul e rău. Când calul a fost pus la lucrări grele și e înădușit, nu trebuie să-l băgăm numai decât

În coșar dacă timpul e cald, ci să-l plimbăm puțin; dacă e frig după ce îl băgăm în coșar să-l frecăm cu un șomoiog de fân până se curăță nădușala după el, și să-l acoperim cu o pătură.

Dacă vre-o vită s'a îmbolnăvit, să o căutăm; iar dacă boala e dintre acelea ce se ia și de alte vite, să dăm de veste la primărie și să o despărțim de cele sănătoase. În fine, iubiți săteni, când vitele de muncă vor fi hrănite, adăpate și țeselate la timp, ținute în coșare curate și aerisite, fiți încredințați că ele vor fi adevărații d-voastră tovarăși de muncă. Cine ar putea spune prin vorbe bucuria sufletească a harnicului plugar, care cu biciul pe umeri, cântând și îndemnându-și frumoșii săi bouleni, îi privește cum rumegă și își iuțesc pasul, fără ca el să-i atingă?! Dar bucuria mândrului călăreț, care la vre-o nuntă ori Bobotează, pare că sboară pe calul său sumeț, ce ține urechile ciulite și gâtul încordat? În toate aceste împrejurări se vede ochiul stăpânului și vrednicia îngrijitorului. Dea Dumnezeu, ca și d-vosatră încredințați de aceste sfaturi folositoare, să le urmați pe viitor. Dumnezeu să vă ajute!

Nutrețul vitelor

de Ion Costin, inv. în Ivești, Tecuci.

Oridecâteori pela zile mari ne îngădue vremea să ne putem adună mai mulțișori împrejurul unui pahar cu vin, cu aceste vorbe ne urăm: „Să trăiască stăpânii, să trăiască și vitele, sloată și ploae la vreme să dea Dumnezeu!”

Și bine și nimerit zicem, oameni buni, căci noi depe urma plugului și a sapei trăim. Ia uitati-vă cu toții peste sat. Meșteșugari mai n'avem. Ciobtoari, zidari, lemnari și fierari ici și colea câte unul. Croitori dintr'ai noștri chiar nici unul.

Noroc că ne-a lăsat Dumnezeu neveste harnice și înțelepte. Ele torc, ele țes, ele croiesc și ele ne fac îmbrăcămintea.

Va să zică, dacă n'ar fi sapa și plugul nu știu zău ce ne-am face.

Deaceia, sfânt să-i fie rostul, cui a stârnit povestea cântecului:

*Ce-i mai bun ca boul bun,
Că răstoarnă pământul
Și hrănește norodul?*

sau :

*Ce-i mai bun ca calul bun,
Că te duce și te-aduce,
Și de pământ nu te-atinge,
Și-ți poartă păcatele
Pe toate drumurile?*

sau :

*Ce-i mai bun ca oaia bună,
Căci ea vara te hrănește,
Și iarna te încălzește.*

Boul și calul deci ne dau munca lor, vaca laptele, oaia brânza și lâna. Se cuvine dar ca și noi să le dăm lor toată îngrijirea noastră. Iar aceasta ar fi: întâi să le hrănim bine și al doilea să le apărăm de frig și de vreme rea.

Aș vrea ca astăzi să stăm de vorbă asupra chipului celui mai bun de a îngriji și de a pregăti hrana vitelor.

Știți că la noi e obiceiul să ținem vara vitetele la imăș sau la pășune, iar iarna în grajd, în poiată, săivan ori perdea, unde le dăm nutreț strâns din timpul verii ori al toamnei.

Știți deasemenea că cu cât hrana vitelor va fi mai bună, cu atâta ele vor fi mai voinice și mai frumoase și cu atâta și noi vom sta mai bine.

Am auzit că voiți să arăți imășul vitelor noastre depe lunca Bârladului, pentrucă n'ar fi producând îndestulă iarbă pentru pășutul vitelor și apoi n'aveți locuri pentru păpușoi. Puteți face acesata, dar întâi să ne gândim dacă avem alt imăș. Noi zicem că nu e bun imășul care-l avem, dar oamenii de prin alte

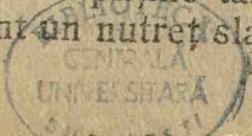
sate se plâng că nu-l au nici rău, că l-ar face ei bun! Atunci ce-ar fi de făcut, mă veți întreba? Iată ce să facem: Locul ce-l avem la răsărit de apa Bârladului, fiind slăbit de muncă, să-l lăsăm de imaș, să semănăm într'insul sămânța de fân, imașul de astă-vară să-l lăsăm pentru păpușoi.

Sămânța de fân să n'o cumpărăm dela negustori, căci ea poate să nu fie bună. Poate să aibă într'insa semințe de burueni rele, ori semințe ce n'au fost bine coapte și cari, sămânate, nu mai încolțesc. Pentru aceasta să știângem noi sămânța dela ierburile bune ce cresc pe marginea drumurilor. Toți adunând câte puțin, putem face o grămadă mare care să ne ajungă să sămănăm tot pământul ce-l avem. Sămînțele acestea sămânate și îngrijite bine, vor da o pășune foarte bună și îndestulătoare pentru vitele noastre.

Astfel am câștigă din două părți. Pe de o parte vom aveà imaș bun și nu vom fi siliți a duce vitele la imașuri depărtate, foarte scumpe astăzi din pricina împuținării locurilor de imaș; iar pe de altă parte, pe vechiul imaș vom căpătà recolte îmbelșugate, fiind pământ hodinit și îmbunătățit prin pășunarea și umblatul vitelor.

Oameni buni, să vedem acum alta: cum ar trebui pregătit nutrețul vitelor pentru iarnă. Noi avem obiceiul să dăm la vite paie, ciocani sau hlujani de păpușoi ori foile lor, apoi pârîng, mălaiu amestecat cu păpușoi, iar unii le mai dau și câte puțină țărăte, orz ori ovăz.

Paiele sunt un nutreț slab, hlujanii și foile

148350
056841

lor deasemenea. Obiceiul de a culege păpușoi cu foi curățindu-l acasă nu e bun, căci păpușoii se înfierbântă și prin mucegaiu, și ei și foile.

Dacă facem făină din astfel de păpușoi mucegăit căpătăm boala „jăpoire” care n'are leac și pe care doctorii o numesc „pelagră”.

Fiindcă noi n'avem fânețuri și păduri cu poeni deunde să ne cosim și să ne strângem fân, sămănăm paringul singur ori amestecat cu mălai și păpușoi. Acest nutreț, strâns la timp, este bun. Dar ia să vedem ce fac cei mai cu dare de mână decât noi. Uitați-vă la d-l Babeș. El are fânețuri, are și păduri cu poeni, deunde să adune nu numai fân pentru vitele sale, dar și pentru vânzare. El n'ar trebui să mai samene nutreț, și cu toate acestea samănă.

Dar oare el samănă tot paring ca noi? V'ați uitat pe locul cel delângă moară. Acolo erau sămănate două feluri de alte ierburi: lucernă și trifoi. Pentru ce samănă el acele ierburi? Pentru că dau o hrană mai bună viteilor și apoi pentru că adună depe acelaș loc mai mult nutreț. Aceste ierburi pot să se cosească de 2—3 ori într'o vară, căci cositura lor otăvește de grabă. Cu alte cuvinte depe o bucată de pământ adună nutreț ca depe 3 bucăți. Dacă depe un loc sămănat cu paring luăm două care de fân, depe acelaș loc sămănat cu lucernă vom lua 6, și în anii mai secetoși 4 sau 5 care.

Oameni buni, ar fi bine să facem și noi tot așa, căci atunci nu vom mai avea nevoie

să ne plângem că nu ne ajunge pământul pe care-l avem.

Afară de aceste nutrețuri, e bine să sămănăm sfecele și morcovi, ca să dăm rădăcinele lor la vite iarna, căci vitele ca și noi se satură dela o vreme de tot același fel de mâncare, și nu ne dăm mâna la mulți să le vrîstăm mîncarea cu orz, cu făină ori cu tărâțe.

Morcovii și sfecelele sămănate anume pentru rădăcinile lor, le sămănăm ori pe un pământ anume, ori, dacă nu-l avem, le sămănăm odată cu orzul ori cu ovăzul de primăvară, sămănând sămânța rară, la depărtare de un pas un fir de altul.

După strânsul orzului și al ovăzului, prășim sfecelele sau morcovii și-i lăsăm până toamna când vom săpa rădăcinele lor.

Să vedem cum trebuie strânse nutrețurile. Fânețele și nutrețurile sămănate trebuie site totdeauna la timp, nici prea de timpuriu, nici prea târziu. Fânețele trebuie site când dau bine în floare; iară nutrețurile sămănate îndatăce au dat în copt. De se cosesc mai târziu și unele și altele, atunci firele se fac bătoase, foile cad, iar vitele nu pot mânca ușor acest fân, fiindcă e prea aspru și lasă mulți ogrinji.

După cosit, brazdele se lasă câteva zile să se usuce bine ca să nu mai aibă must, și apoi se strâng. Dacă s'ar strânge nutrețul înainte de a fi pătruns de soare, atunci mucezește, iar vitele nu-l mănâncă muced. Vacile ce au să fete, de apucă din el, pierd vițelul.

După uscat, fânul se face purcoae, pe cari căutăm a le face cât mai ascuțite la vârf ca să se scurgă apa în timp de ploaie, căci dacă le pătrunde ploaia atunci fânul se strică.

Dupăce s'a așezat și s'a păluit fânul în porcoae, îl facem căpiți mai mari, având grijă să le facem și pe acestea cât mai ascuțite la vârf, vorba Țiganului: „Să se împangă ploaia în ele”.

Mai târziu, când timpul ne va da răgaz, cărăm fânul acasă și-l facem șiră ori stog.

Un fân bun se cunoaște după paiu, care trebuie să fie subțire și frunzos, culoarea lui să bată în verde, să aibă gustul dulce și mirosul plăcut.

Lucernă și trifoiul, despre care v'am pomenit, fiind nutrețuri mai grase, trag reveneală mai ușor decât celelalte, deaceia nu trebuie să se usuce pe pământ. Pentruca lucerna și trifoiul să se usuce bine, se întind pe prepelege sau pe pătule de lemn ca să le pătrundă vântul de toate părțile. Ele se strâng seara și dimineața ca să nu se scuture foile. Acest fel de fâneț trebuie totdeauna dat la vite uscat și nu trebuie să lăsăm vitele să-l pască, pentrucă mor.

Rădăcinile de sfeclă ori de morcov se sapă toamna și se aduc acasă, să curăță de foi și apoi se pun spre păstrare în pivniță ori sub șopron, unde se acoper cu pae ca să nu dere.

Dacă nu avem unde le păstră, le putem îngropă în pământ. Pentru aceasta facem o groa-

pă mai mult lungă decât lată și adâncă până la brâu, apoi așternem paie pe fund și pe delături.

După aceasta punem sfeclele ori morcovii așa ca grămada să meargă ascuțindu-se spre vârf. Pe urmă se acopăr cu paie și cu pământ ca să nu pătrundă ploaia și frigul la ele.

În timpul iernii scoatem câte puține sfecle, le spălăm bine ca să nu aibă pământ pe ele, apoi le tocăm mărunt și pe urmă amestecate cu paie tocate, ori cu tărațe și presărate cu sare, le dăm la boi și la vaci de două, ori de trei ori pe zi după putere, păstrând ovăzul sau orzul pentru cai, făina și tărațele pentru oi.

Nutrețurile uscate totdeauna trebuie stropite cu saramură ca să se mai îmoaie, căci așa se fac mai gustoase și se pot mistui mai ușor.

Astfel pregătind și vrâstând hrana vitelor, vom avea tovarăși mai puternici la muncă, lapte și brânză multă și grasă, lână lungă și moale și bună pentru țesăturile cele mai alese. Atunci vor fi vitele noastre iarăși mult căutate, cum au fost mai demult, căci sunt de bun soi, iar noi vom fi mult mai folosiți de la ele.

Înainte vreme se băteau străinii pe caii noștri, căroră le ziceau ei „cai moldovenești” așa de buni ce erau; iar „Plugul” moștenit de la strămoșii noștri și pe care l-am auzit cu toți spus pela ferestre de copiii noștri seara în ajunul sfântului Vasile:

*Mâne anul se 'noește,
Plugușorul se porneste,*

*Plușorul cu opt boi,
Boi voinici, mânați de noi.*

Ne spune că strămoșii noștri aveau la un plug câte 8 boi, și încă boi voinici, iară nu ca noi numai câte doi.

Să luăm pildă deci dela strămoșii noștri, cari ne-au lăsat graiul și moșia, să înmulțim și să îndreptăm vitele noastre printr'o hrană și îngrijire mai bună, căci numai atunci vom putea întoarce și frământa îndeajuns pământul ce ne hrănește.

Acuma, oameni buni, să ne despărțim sănătoși.

Imbunătățirea rasei vitelor

de St. Popescu, inv. în Ciucu, Ialomița

Este aproape un an de zile, decând n'am mai venit așa cu toții la d-voastră. Acum a venit rândul să ne găsim iarăși aci și să vedem rodul muncii noastre; iar apoi să vă mai vorbim despre ce trebuie să mai facem pentru îmbunătățirea traiului nostru. În conferința trecută v'a vorbit d-nul Invățător al școliei d-voastră, despre banca populară și, vă spun drept, că nu găsesc vorbe cu cari să vă arăt mulțumirea ce am în sufletul meu, văzând că ați ținut seama de acele sfaturi, căci acum găsim în satul d-voastră o bancă populară unde puteți pune prisosul muncii și deunde la nevoie găsiți bani cu o dobândă mică și cu puține străgăneli.

Acum pot zice că ați apucat pe calea cea bună, ați început să goniți sărăcia dela case: ea nu mai îndrăznește să intre nici în curte, ci se uită cam rău dede parte.

Azi am să vă dau alte sfaturi tot în binele și folosul d-voastră. Sunteți cu toții plugari și ca să munciți pământul aveți nevoie de vite.

Fără de ele n'ați putea face nici o mișcare, ele vă dau îmbrăcămintea și hrana, ele vă umplu casa de toate bunătățile.

A fost o vreme, când țara noastră era vestită pentru vite bune. Străinii dintr'alte țări veneau și cumpărau vite dela noi. Azi însă am ajuns să cumpărăm noi dela ei.

Nenea Gheorghe, care este aci de față, știți că a dat 5000 de lei, ca Statul să trimită să-i aducă cal tocmai din țara rusească pentru feciorul său călăraș. Tot așa când cineva voește să aibă la ușă o vacă bună, o păreche de boi buni, ori niște cai frumoși, trebuie să umble mult până găsește și poi îi cumpără cu bani mulți. Pricina care ne-a adus aci, nu e alta decât că am pus puțin preț pe îngrijirea vitelor noastre.

Dacă o sămânță de grâu se samănă mai mulți ani în rând pe acelaș loc, fără să i se mai dea vre-o îngrijire, ajunge peste 4—5 ani niște grâu secară, ușor și fără preț.

Femeia, când pune ouăle la cloșcă, alege dintr'un coș 15—20 ouă, pe cele mai bune, ca să nu iasă stricate ori ca să nu aibă niște pui prăpădiți la început.

Tot așa stă lucrul și cu vitele noastre. N'am ținut nicio socoteală la alegerea vitelor de prăsilă și nu le-am îngrijit, și deaceia au ajuns așa de pipernicite. Atunci aveam pământ mult, azi însă când pământul se împarte cu palma, trebuie să ne îmbunătățim și neamul de vite, căci altfel mergem spre peire. Leacul este în mâna noastră și nu cere decât mai multă băgare de seamă și prea puțină chel-

tuială, ca să ajungem în scurtă vreme să avem iar vitele vestite din trecut. Și ți cu totii că acum câțiva ani M. S. Regele nostru a trimis de a luat mai mulți tauri și vaci bune de lapte dela d. Haracopol dela Cioroiu, pe care le-a trimes departe la o moșie a Coroanei, unde le-a dat sătenilor, căroro li s'a spus cum să aibă grija lor ca să le fie tot frumoase. Azi sătenii aceștia au ajuns să aibă în bățătura lor boi ca munții și vaci cari le umplu hârdăul. Acum cred și ei ceiace până aci auziră numai cu urechile căci crezură că lor nu li e scris nici să iă hârdăul plin cu lapte, nici eu doi boi să poată face arătură. Cum credeți că a putut face acest om un neam așa de bun de vite, încât să se ducă vestea până la urechile M. S. Regelui? Prin nimic alta decât că a ales pentru prăsilă vitele cele mai frumoase și le-a îngrijit bine.

Tot asemenea puteți face și d-v. Să alegeți pentru prăsilă vitele cele mai bine făcute și mai sănătoase; iar ca tauri, armăsari, berbeci ori vieri să lăsați pe cei frumoși și nu oricum se vor întâmplă. Numai împărechind animale alese vom ajunge ca din an în an să ne îmbunătățim neamul de vite. Dacă nu aveți tauri, ori armăsari, de neam bun, puteți lesne da fiecare câte ceva și cu suma adunată se poate cumpără unul destul de frumos, și după ce apucați prăsilă, puteți să-l vindeți și vă luați banii înapoi. Trebuie însă să știți că taurul ori armăsarul trebuie să fie tot cam de prin partea locului, fiindcă altfel nu se învață cu hrana, cu apa, etc.

Mulți din d-voastră și azi cumpără vite frumoase din alte părți, dar după ce le țin câteva luni ele ajung așa de rău că nu le mai cunoști. Cauza nu este alta decât că au fost rău îngrijite. Deaceia nu este destul să alegeți vite bune pentru prăsilă, ci trebuie să le și îngrijiți bine, fiindcă altfel n'ați făcut nimic.

Nu este bine să se dea vitele la pășune prin locuri mlăștinoase, nici în timpul când iarba este plină de rouă, nici când vitele sunt tare flămânde și mai ales la întreg, fiindcă atunci se îmbolnăvesc de gălbează, de ficat, de plămâni, de splină și de alte multe boale.

În timpul verii, când căldura este prea mare, nu este bine să se lase vitele în soare, ci să le ducem la umbră undeva. Vara este bine să pască vitele pe câmp, iar iarna trebuie ținute în coșar, adăpate la vreme, țeselate și să aibă așternut. Nu trebuie să lăsăm vitele să bea apă din lacuri fiindcă se îmbolnăvesc.

Când vom îngriji bine de vite, atunci nu numai că vom avea cea mai mare mulțumire în suflet, văzând curtea plină de boi ca munții, cai ca smei, vaci lăptoase și scroafă cu o turmă de porci după ea, dar și foloasele ce vom trage vor fi cu mult mai mari decât astăzi. Omului îi e drag să meargă la câmp cu o vită bună, fiindcă știe că isprăvește lucrul curând și bine, pecând cu niște vite rele face mai mult păcate și carul rămâne încărcat pe loc.

Un om cu boi buni ară într'o zi cât altul cu niște vite rele în trei zile. Și apoi ce arătură? Că vara holda lui se cunoaște dede parte, pe-

când a celui ce a sgâriat pământul este plină de bălării. Toamna adună în arman gunoaie și în hambar pleavă.

Alt-folos mai mare ce putem aveà dela vietele de casă este laptele.

Fiindcă veni vorba aci de lapte, vă voi spune cum trebuie să fie o vacă bună de lapte, ca să știți cum s'o alegeți.

Nu toate vacile sunt bune pentru lapte, căci ați văzut pe cele mai multe din ele slabe, pipernicite, stând primăvara lângă gard ca să se încălzească la soare; iar dacă fată un vițel, acesta nu e mai mare decât un miel, și vaca nici pentru acela n'are lapte deajuns și bun, niște lapte subțirel și albăstrui, așa că vițelul de mic apucă rău și așa merge până se face mare, dacă nu moare.

O vacă bună de lapte trebuie să fie blândă, să aibă corpul mic, carnele mici, ascuțite și lucioase, pieptul larg, șira spinării dreaptă, șalele largi, ugerul mare, moale și ieșit afară mai mult spre pânțece, țâțele mari și moi, vâna depe pânțece, ca și acelea depe țâțe să fie mai groase, ochii ieșiți puțin afară și să aibă o căutătură blândă. La vacile bune de lapte părul începând dela uger în sus este în răspăr, așa că formează sub coadă o pată pe care străinii o numesc oglinda laptelui.

Vacile trebuie date la tauri când le-a venit căldura, căci astfel ele își pierd pofta de mâncare, sunt neliniștite, slăbesc și umblă singure după taur. Este bine ca vacile gonite să se dea la o parte de celelalte, fiindcă sunt tauri cari gonesc numai unele vaci, iar pe altele nu. Vaca

ține sarcina 9 luni. În acest timp este bine ca ea să fie ferită de răceală, de lovituri, de umezeală și de căldură prea mare. Coșarul de asemenea să-i fie curat și bine aerisit; iar așternutul să fie mai gros ca la celelalte vite. După ce a fătat, vițelul se presară cu tărâțe și se dă vacii ca să-l lingă, apoi îl punem să sugă, iar laptele rămas se mulge și se dă vacii, ca să-l bea, fiindcă acela este un lapte stătut în uger și nu e bun pentru mâncare. Timpul cel mai bun pentru fătat este luna Martie și Aprilie. Vițelul se lasă la vacă ca să sugă 3-6 luni, apoi se poate întărcă. După ce s'a întărcat, i se dă să mănânce tărâțe amestecate cu cartofi fierți, apoi fân și otavă.

Dacă vaca este bine îngrijită și hrănită în-deajuns atunci poate să dea pe an până la 800 litri de lapte, căci se știe că laptele se face din ceiace ea mănâncă. Sunt vaci străine care pot da până la 3600 litri de lapte pe an.

Hrana bună pentru o vacă de lapte este orzul, ovăzul, porumbul, apoi fânul bun, măzăricea, păiele de meiu, apoi la urmă cele de grâu, orz și ovăz; dar acestea din urmă trebuie să fie tocate. Vara este bine ca vacile de lapte să pască iarbă la câmp și mai ales pe locurile cari au fost îngrășate.

Iarna vacile se țin într'un coșar bine făcut, să aibă așternut bun, lumină, curățenie, să li se dea mâncare bună și deajuns, să fie țesălate regulat și adăpate la vreme. Să se socotească cam 10—12 kgr. de fân bun pe zi și 2 kgr. de tărâțe. Lucerna și trifoiul încă sunt bune, numai să li se dea câte puțin la început.

Rădăcini de sfeclă, morcovi, postârnaci și napi porcești încă sunt nutrețuri bune cari sporesc laptele și îl fac bun. Cartofii fierți încă sunt buni.

Apa care se dă vacilor de lapte ca și tuturor celorlalte animale trebuie să fie curată; iar cea de puț este bine ca să o punem mai întâiu într'un uluc afară ca să se aerisească. Nu este bine să lăsăm vacile să bea apă din lacuri depe drum fiindcă se îmbolnăvesc.

Sarea este bună pentru animale, căci le face să mănânce mai cu poftă și să bea apă mai bine; ea le ferește în acelaș timp de multe boale.

Mulsul vacilor să se facă totdeauna dimineața și seara. Femeia care mulge vaca să fie curată pe mâini și să mulgă repede. Trebuie să mângâie vaca, să o scarpine pe deșerturi și apoi să se așeze la muls. În acest timp nu trebuie să vorbească. Laptele se mulge tot din uger, căci s'a aflat că laptele din urmă are de două ori mai multă smântână decât cel dintâi, și apoi laptele rămas în uger se trece îndărăt în trupul vacii.

Acestea au fost sfaturile ce am avut să vă dau azi, iubiți săteni. D-zeu care v'a ajutat să înființați banca d-voastră, aici, să vă ajute ca și aceste puține sfaturi ce v'am dat azi să fie spre binele și folosul d-voastră.

Boalele molipsitoare ale animalelor de casă

de Emanoil Popescu, inv. în Curtișoara, Gorj

Trecând într'o dimineață către școală, am auzit pe unul din vecinii mei blestemând: „Dare-ar Dumnezeu să-i rămână jugul jos”. Eră supărat vecinul meu și în necazul lui nu găsisese altă vorbă mai grea, ca să-și verse mânia pe cel care îl supărase, decât să-i moară boii, căci asta însemnează „să-i rămână jugul jos”. Și în adevăr, e foarte greu de trăit pentru cine n'are boi și-i nevoit să ceară tot dela altul. Câtă jale trebuie să fi fost în sufletul celui care a scos pentru întâiaș dată cântecul:

*„Toată vara m'am rugat
„De bogații cei din sat,
„Ca să-mi dea plugul să ar,
„Și mi-a fost ruga 'n zadar”.*

Nu trebuie să vi-o mai spun eu, dragii mei săteni, că vitele sunt mâna dreaptă a omului, și când zicem vite înțelegem nu numai boii, ci

și caii, vacile de lapte, oile, porcii și păsările de curte. Dar pentru ca vitele să ne folosească așa precum dorim, pelângă o bună alegere a neamului de vite și pelângă o bună îngrijire, lucruri de care v'am vorbit altă dată, trebuie să mai știm cum să le vindecăm mai repede când sunt bolnave și cum să le ferim de boale. Sunt mai multe feluri de boale. Astăzi o să vă vorbesc despre „boale care se iau dela o vită la alta”, semnele boalelor, lecurile lor și cum ne putem feri vitele de a se îmbolnăvi. Vă rog dar să-mi dați ascultare și nădăjduesc că vorbele mele au să vă fie de mult folos.

Incep, dragii mei, cu cel mai de trebuință dintre vitele noastre, cu boul.

Eră prin anul 1884. Știu că eră în timpul verii și că începuse să moara vitele prin sat. Ne pomenim cu un bou al nostru că stă trist, nu rumegă, are căldură multă, scârțâie în dinți, nu se poate băligă și îi curg ochii. După vr'o câteva zile, vedem că i se sbârlește părul, i se aud chiorăituri prin mațe, îi curg balele și începe să se balige subțire împroșcând cât colo. Imprejurul lui răspândeă o duhoare urâtă și slăbise de i se cunoșteau coastele. Cu câte n'a cercat bietul tatăl meu, dar boul a murit. Alte vite zăceau câte două trei săptămâni și se însănătoșeau. Atunci a venit prin sat un doctor veterinar, care ne-a spus că boala asta n'are leac și că singurul lucru ce ne rămâne de făcut este să păzim bine vitele sănătoase, ca să nu se amestice cu cele bolnave. Am aflat acum că boala aia s'ar fost chemănd „*Ciuma vitelor*”, că ea a venit atunci din spre

răsărit, din țara rusească, și că guvernul a pus pază strașnică la hotarul țării, ca vitele care vin de acolo să nu ne mai aducă boala, așa că acum putem fi liniștiți din partea ei.

Iarna trecută, aud pe mulți săteni că prin vitele lor băntuie „boala de gură și de picioare”. Aud că între ăia cu vite bolnave e și un vecin al meu. Până să bag de seamă, vitele mele se împreună într’o zi cu ale lui și beau cu toate apă din șghiabul fântânei. Ști-am că boala asta să iă, și am ales vitele mele dintr’ale vecinului, dar a fost târziu. A doua dimineață, numai ce mă pomenesc cu vaca mea de lapte că nu mai dă lapte ca pân’aci, are gura caldă și stă tristă, tot ridicând când un picior când altul. Din gură îi curgeau balele. După două zile, mă uit în gura vacii și văd pe buze, pe gingii și pe limbă niște bășici gălbui, de mărimea alunelor, care se spărgeau singure și lăsau în locul lor niște răni roșietice. Tot așa au ieșit bășici pe țățele vacii, printre unghii și la cununa unghiilor. Am dat fuga și am adus doctorul veterinar, care vine fără plată la împrejurări de acestea. Veterinarul m’a pus de am ales vaca singură într’un grajd curat, vițelul l-am dat la altă vacă, iar laptele dela vaca bolnavă, care aveă în el sămânță de boală, îl fierbeam mai întâu bine, poi îl întrebuițam la mâncat. De mâncare dam vacii numai otavă stropită cu apă sărată și tărâte muiate cu apă și cu sare. Mi-a mai spus veterinarul să am grijă ca vacile sănătoase să nu fie mulse tot de femeia care mulge pe cea bolnavă. A luat apoi o stică ca de o ocî, a

umplut-o cu apă caldă, a pus în ea ca o lingură de creolină, dela primărie, a amestecat-o bine și, cu un pământuf de călți, a uns gura vacii cu această doctorie pedinlăuntru. Printre unghii și de jur împrejurul lor a pus călți muiati în creolină cu apă, dupăce a spălat mai întâiu unghiile cu apă caldă și cu săpun. Țâțele și ugerul le-a spălat cu ceaiu de mușetel, calduț, căci creolina dă laptelui miros urât. Mi-a spus să țin vaca la odihnă. I-am spus și vecinului meu să facă tot așa, dar el a înjugat boii bolnavi, cu picioarele prin noroiu, așa că le-au copt unghiile de au rămas desculți! iar vecinul s'a căit mult de nesocotința lui. La două săptămâni vaca mea s'a făcut sănătoasă. Toriștea și băligarul le-am ars; grajdul, ieslea și postava din care mâncase tărâțe și băuse apă le-am spălat cu creolină. Tot așa să faceți și d-voastră, dragii mei săteni.

Trec acum la altă vită: *calul*.

Avea tată-meu un cal care mergea în bustru de ți-eră mai mare dragul. Când mergea la oraș trăgea în totdeauna la „Hanul cu Tei” și-l lega de iesle în fundul grajdului. Tot acolo trăgea și un proprietar bogat, care lega adeseaori caii alături de al tatei. În multe rânduri i se spuse să numai între în oraș cu caii, că sunt bolnavi de *răpciugă*, dar el nu ținea seamă. Iar tată-meu nu știu și nu bănuia nimic. Târziu de tot vedem că într'o zi calului nostru începe să-i curgă pe nas niște zeamă galbenă verzue, groasă, care se lipea de nări și seu scă. Curgea mai ales pe narea

stângă. Pedinlăuntrul nărilor, când pipăiam cu degetul, simțiam niște nodulețe mici, ca boabele de meiu. Apoi dela un timp încoace calul începù să tușească. Vine odată tata, călare pe cal, în oraș. Când se oprește din repezeala fugii, calul începe să tușească. Tocmai pe-atunci treceà pe aci veterinarul cu subprefectul și cu'un călăraș. Se apropie ei auzind calul că tușește—îl pipăe la nas, îl pipăe între fălci și găsește o gâlcă tare de mărimea mărului, și înurmă spun că calul e bolnav de răpciugă, că boala asta n'are leac și când s'o luà dela cal la om e în primejdie de moarte.

Veterinarul întrebă pe tata câți bani îl ține calul, îi porunci să-și ià șeaua depe el, dete ordin călărașului să împuște calul și, vreme de un ceas oamenii primăriei îl îngropară cu piele cu tot, de un stângen, în pământ. Mai târziu tatei i s'a plătit calul cu 200 de lei.

Acum doi ani de zile vine la primăria comunei noastre un doctor veterinar și întreabă de ce boală a murit locuitorul Vasile Băloi. Din cercetarea făcută rudelor, am dovedit că i-a ieșit la grumaji o bășică de mărimea unei alune și că în mai puțin de două zile el a fost mort. A întrebat veterinarul atunci că nu cumva a avut el în vremea aia vr'o vită bolnavă? Ba da, răspunse rudele, a avut o iapă bolnavă. Întrebând veterinarul, cari au fost semnele boalei, femeia mortului a spus că, după cât își aduce aminte, s'au pomenit cu iapa că începe să tremure, numai mănca, se nădușea grozav, aveà urechile fierbinți, coastele reci,

ochii i se roteau în cap, răsuflă greu. I se sbâr-
lise părul, când bătea inima se auzeau pocni-
turi în coșul pieptului, și scârțâia mereu din
dinți. Veterinarul a spus atunci că iapa a fost
bolnavă de *Dalac* și că dela iapă a luat și
stăpânul ei boala ce i-a pricinuit moartea. A
mai spus că iarba peunde a păscut vita bol-
navă de dalac e atât de otrăvită de sămânța
boalii, încât chiar și la doi trei ani în urmă,
dacă ar paște vite peacolo se pot îmbolnăvi.
In cel mult 24 de ceasuri, vita e moartă. Dacă
bagi de seamă mai dela început și bagi spânz
într'unul din picioarele de dinainte ale vitei
bolnave, se poate întâmpla să-i treacă. De da-
lac se pot îmbolnăvi și boii și oile și porcii.
Carnea lor, cu piele cu tot, trebuie îngropată
adânc.

Să vă vorbesc acum de boalele porcilor.

Când vedem că porcul caută să stea mai
mult culcat în coteș'ori prin locuri ascunse ale
curții, că nu mănâncă, stă cu ochii închiși,
are căldură, varsă, nu se baligă, se umflă la
gât și are pe burtă pete roșii-vinete, atunci
trebuie să știm că porcul e bolnav de *brâncă*
sau de *umflătură în gât*. Singurul leac e spân-
zul pe care i-l vârîm sub piele, în ureche ori în-
tr'un picior dedinainte aproape de piept, cu
ajutorul unei săpălugi ascuțite de lemn.

Holera porcilor este iarăși o boală care se
ia. Porcul tușește, are urdinare, îi curge pe
nas niște zeamă mucoasă, e olog și de picioa-
rele de dinapoi. Boala asta seceră toți porcii,
unde s'o ivi. Porcii sănătoși să fie duși de-
parte de cei bolnavi, să se stropească cu creo-

lină cotețele, sghiaburile, postăvile de băut apă și să se cheme iute veterinarul, care să altoiască porcii cu o doctorie născocită de curând de un doctor italian foarte priceput.

Bubatul oilor e o boală care se arată prin niște bube ca bobul de porumb. Bubele ies pela urechi, prin prejurul botului, pe sub burtă și prin tot locul unde e lâna rară. Inainte de bube se ivesc niște pete roșii. Bubele după două trei zile coc, fac puroiu, apoi se turtesc, se usucă, negresc și cad. Bubatul ține cam o lună de zile. Veterinarii știu de altoesc oile sănătoase, ca să nu se îmbolnăvească de bubat. Ei iau puroiu din bubele oilor bolnave și cu un ac anume îl vâră sub piele la coada oii sănătoase, aproape de vârful cozii și în partea de dedesupt, acolo adică unde nu e lâna. Carnea de oaie care a zăcut de bubat nu se mănâncă, ci se îngroapă. Oamenii cumiști știu că în lâna poate să se ascunză sămânța boalei și ei stropesc lâna cu leșie, după ce ju-poaie oaia.

Mai știu două boale care se pot lua la toate vitele: râia și turbarea. Râia are tot-a-celeași semne ca și la om: bubițe mărunte, mai ales pe unde e pielea mai subțire, și mâncărimi grozavă mai cu seamă noaptea. Vitele râioase se freacă de păreți, de arbori și de toate lucrurile pelângă care trec, până ce le cade părul și se sparg bubițele de rămâne în locu-le un fel de mătreață ca țărâțele. Leacul e ieftin: două trei pachete de tutun prost, fierț bine în apă. După ce spălăm vita peste tot cu leșie, îi dăm cu zeamă de tutun în vreo trei

zile de-a rândul și vita se curăță de râie. Dar fiindcă tutunul cam otrăvește pielea, trebuie pus cu măsură, adică 150 grame de tutun la o oacă de apă. E bine deasemenea să nu se spele tot trupul deodată, ci câte o jumătate pe rând.

Când un câne turbat mușcă o vită ori un om, vita turbează. Cânele începe să urle, se face răutăcios, mușcă găini, vite, fugă de lume, nu mai cunoaște stăpânul și nici nu primește mâncarea pe care i-o dăm, atunci e turbat și trebuie de îndată omorât. Vitele ori oamenii mușcați de câne turbat, sbiară, au dureri grozave în cap și se fac furioși. Vitele turbate trebuie tăiate, carnea lor se poate mânca, însă fiartă bine. Oamenii bolnavi de turbare trebuie aduși la casa de sănătate a d-lui Doctor Babeș, în București, unde se lecuiesc. Nu trebuie însă să întârzieze până când îi prididește boala.

Păsările de curte: găinile, rațele, găștele, porumbeii, mor câte odată de nu rămâne una. Te pomenesti cu găina că stă tristă, parc'ar tot dormi, cu penele sbârlite, îi curge niște spumă puturoasă din gură, găinațul îi este suptire, verde și puturos. E bine să spălăm ori să stropim cotețele atunci cu creolină, închidem bine ușile și afumăm cotețele înainte de-a se închide ușile, cu praf de pucioasă pus pe cărbuni aprinși. Găinile vor fi atunci mutate într'alt coteț până a doua zi, pentruca fumul să pătrundă prin toate crăpăturile. Trebuie să afumăm cotețele la fiecare două zile. Dupăce iar deschidem ușile, văruiem cotețul.

Găinașul trebuie răzuit bine în toate seriile și îngropat. Boala asta se chiamă Holera păsărilor, și cu toate că seceră mai toate păsările din sat, dar tot îți dă de veste, căci cunoști găina bolnavă cu o zi mai înainte. Este, dragii mei, o altă boală la păsări, mult mai primejdioasă. Te uiți dimineața prin păsări, le vezi vesele, mănâncă grăunte, și numai că te pomenști cu câte una căzând depe cracă ori depe uluca unde este urcată, ca și cum ar fi lovită de glonț. Nu sunt două luni de când au căzut două găini din podul șopronului, moarte, înaintea mea. Plec la școală și, când să urc scara, văd niște găște pigulind la iarbă verde pe dinaintea școlii. Auzii un găgâit repede și scurt. Când mă uit o găscă sări deodată în sus, din bună sănătoasă, și fu peloc moartă. Puii de porumbei îi găseam morți în cuiburi, și dimineața dam în totdeauna jos din coteș câte zece găini moarte de astă boală grabnică. Mi-a spus veterinarul că boala asta se chiamă *țâfnă*, și că o poartă vântul dintr'un sat în altul. N'are leac, dar putem feri păsările de ea dacă ținem coteșele curate și le stropim des pedinăuntru cu creolină amestecată cu apă. Unii pun câte două, trei picături și în apa pe care o beau păsările. Înainte de a veni la noi în sat holera și țâfna găinilor, auziam că mor păsările în satul Măzăroii. S'a găsit o babă proastă care a lătit vorba în sat că, dacă vor să înceteze boala în găinile lor, să ia toate găinele moarte și să le spânzure în niscai copaci la hotarul satului. De câte ori băteă vântul dinspre apus.

vineà miros urît dintr'acolo, și a venit boala și la noi: vezi, de aia e bine și vă povățuesc ca toate găinile moarte să le îngropați în pământ, ca să nu se întinză boala și la alții.

Astea sunt, dragii mei săteni, boalele care se iau. Dacă vreți să nu dați de neșază cu vite bolnave, ci să le aveți totdeauna sănătoase, vă rog să faceți așa cum face cel mai priceput și mai cu stare om din satul meu. Omul acesta e Petru Pantazache. El știe că „în nădejdea slugii dai de fundul pungii” și în toate diminețile nu se știe mulțumit până n'o vedeà cu ochii lui dacă vitele sunt toate vesele, dacă mănâncă toate ori nu, dacă sunt țesălate, dacă au curățenie în grajd, și tot așa trece cercetând și luând seama dela grajdul boilor la al vacii cu lapte, deacolo la al calului, deaci la cotețul porcilor, vițeilor, orăteniilor și așa mai departe. Din casa lui nu se isprăvește creolina din sticle. Prin casă, prin bucătărie, prin grajduri, prin cotețe nu e dimineață în care să nu stropescă cu creolină ori cu acid fenic, dela spițerie, amestecate cu apă. Când i s'a îmbolnăvit vita, lucru care la el se întâmplă rar de tot, iute o alege deoparte din cele sănătoase și nu aleargă după descântece și leacuri băbești, ci dă fuga de aduce veterinarul chiar din ziua când a văzut vita că e tristă. Deaceia vitele lui sunt totdeauna mai frumoase și le vinde mai cu preț decât ceilalți. Nu mi-aduc aminte, decând îl știu eu, să-i fi murit vr'o vită omului acestuia.

Doresc, dragii mei săteni, ca fiecare dintre d-voastră să faceți așa cum face Petru Pan-

tazache și atunci vă voiu vedeà și pe d-voastră, așa precum doresc eu, adică nici mai bogați, dar nici mai săraci decât omul acesta care trebuie să ne fie de pildă.

Astea fură, dragii mei, boalele care se iau dela o vită la alta. Altă dată, o să vă vorbesc despre alte boale ale vitelor. Duminica viitoare, după ieșirea dela biserică, vă rog să vă adunați iarăși cu mic cu mare la școală, unde o să auziți multe lucruri de mare folos.

Rog pe Dumnezeu să ne întâlnim sănătoși.

Ingrășăminte

de Paraschița Bindea, învățătoare în Rasova, Constanța

Încă dela întâlnirea ce am avut într'una din lunile trecute, când ne-am adunat tot aci la școală, v'am spus că avem să vă chemăm mai adesea, nu spre folosul nostru, ci spre al d-voastră. Noi avem să vă spunem multe lucruri folositoare, pe care d-voastră nu le cunoașteți și deaceia munciți, vă chinuiți din zori până în noapte și nu puteți trage foloase, nici măcar să vă răsplătiți osteneala ce vă dați, dar încă să mai puteți pune și ceva la o parte, cum zice vorba Românului: „să strângeți bani albi, pentru zile negre”.

Vedeți dar că spre binele d-voastră noi ne-am lipsit de liniștea noastră de astăzi și am venit să ne sfătuim asupra păsurilor și nevoilor ce întâmpinați; noi, care trăim împreună cu d-voastră, vă vedem greutățile și dorim a vă ridică, a vă ușură întru câtva această povară.

Oameni buni! dacă ne-am gândi puțin la cuvintele spuse de Dumnezeu celor dintâi oameni, când 'i-a bine cuvântat și le-a zis: „Creș-

teți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți pre el", vedem, că pe pământ dar a trimis Dumnezeu pe om, ca pe pământ să trăiască, cu drag să-l muncească și să-l stăpânească. Pământul, această mamă bună, care hrănește sute de mii de oameni, el este averea noastră, el este nădejdea noastră. Și apoi noi Românii mai avem norocul că țara noastră are și un pământ bun și roditor. Așa cred că ați auzit și d-voastră mai toți, că în privința agriculturii, țara noastră este înaintea multor alte țări. Agricultură a fost și este îndeletnicirea de căpetenie a Românului, dar răul e că aici se isprăvește toată lucrarea lui. Pământul l'au lucrat strămoșii noștri, îl lucrăm noi astăzi și-l vom lăsa moștenire și copiilor noștri.

Dar.... de vr'o câțivă ani de zile s'a simțit pe ici pe colo că nu prea s'au făcut bucatele, cum ziceți d-voastră, și că toată cauza e, după cum zic unii, că n'a fost ploaie la timp; ba, că a fost la timp, dar n'a fost în de ajuns; ba, că ați sămănat prea târziu. Și la urma urmei, dacă nu se fac bucate din belșug, ori se fac mai proaste, atunci nu vă gândiți la altceva decât la Dumnezeu. Că n'a voit Dumnezeu să ne dea! Că asta ori e pacoste, ori pedeapsă pentru păcatele noastre! Dar nimeni nu se gândește, că oare nu e vr'o greșală a noastră, care face ca lucrurile să ne meargă tot îndărăt? Nu, la asta nu ne gândim, căci noi suntem învățați a aștepta totul dela Dumnezeu.

Dar, oameni buni! ia să stăm și să jude-

căm puțin și vom vedeà că toate vietățile cari
trăesc pe lume dela cei mai mici viermușori
și până la om, ca să poată trăi au nevoie de
muncă. Toate sgârîe, toate sapă, toate râcie
și caută în pământ. Adevărat, muncim și noi,
iar el la toți ne dă. Dar noi oare în schimb ce-
dăm lui? Nimic. — Apoi uitat-am noi prover-
bul care zice, că la sacul din care iei, dacă nu
mai pui, ajungi de dai de fund și n'ai ce să
mai iei. Așa e și cu pământul. În fiecare an
li luăm din puterea lui, dar de dat nu-i dăm.
Luați o pildă cu noi; oamenii: dacă toată
ziua muncim, seara cădem de obosiți și
dacă nu ne-am liniștit în timpul nopții, a
doua zi o știm destul de bine că nu vom mai
putea lucra cu voinicie, ca în ziua dinainte.
Va să zică, noi cată să ne odihnim, să ne recâș-
tigăm puterile. Apoi pământului de ce nu
i-am lăsat și lui puțin timp de odihnă? Iată
dar, oameni buni, două rele care fac ca pământul
țării noastre să nu mai producă așa
ca în trecut: neîngrijirea de el și sila ce-
i facem lucrându-l într'una, fără să-i lăsăm și
timp de odihnă.

Mulți din d-voastră vor zice că părinții noș-
tri nu l'au mai îngrijit, nu l'au mai lăsat să se
odihnească, și-l lucrau cum știau și cum ne-au
învățat și pe noi, și au trăit poate și mai bine
decât noi. Da! așa este, au trăit mai bine pen-
trucă au avut timpuri mai bune, și cum mai
bune? Numărul oamenilor peatunci eră mai
mic, și așa pământul le eră deajuns ca să-i
îndestuleze, și tocmai reaua îngrijire a pământului
deatunci, din cauza neștiinții lor,

iar nu din rea voință, lucrarea lui în mod cu totul nehibzuit moștenit din moși strămoși, a făcut să suferim noi în urmă împuținarea produsului pământului nostru. Astăzi pământul țării noastre este acelaș în întindere, dar oamenii s'au înmulțit. Mai înainte 10 hectare de pământ erau de ajuns pentru traiul unei familii de 2, 3 sau 4 persoane; astăzi tot acele 10 hectare trebuie să dea hrana la 5, 6 sau 9 persoane. Deci ca să-i poată hrăni, ar trebui să ne dea îndoit cum ne da atunci; dar cu modul cum îl cultivăm astăzi nu ne putem aștepta decât tot la mai puțin, fiindcă pământul a slăbit, e sărac și obosit.

Să iertăm pe străbunii noștri că ne-au sărăcit pământul din cauza că nu știau și nu cunoșteau nici un mijloc de îmbunătățire! Dar astăzi când știința a venit și ne dă multe mijloace de îmbunătățirea pământului, lucru care poate ar fi trecut prin gândul străbunilor noștri, dar ei n'aveau mijloacele trebuincioase adică știința spre a și le îndeplini, nouă zic, nu ne este iertat să stăm tot la vechiul obicei de agricultură. Căci, urmând tot așa vom rămâne cei mai înapoiați între neamurile câte plugăresc. Toate ne iau înainte, cu pluguri de fier, cu mașini, cu pământuri îngrășate, precum ne-au luat înainte cu meșteșugurile și cu cartea. Acù, la meșteșuguri, bată-ne! Dar e rușine să ne bată și la plugărie, pe noi plugari decând ne știm.

Tocmai deaceia ascultați mă, că despre mare lucru voiesc a vă vorbi, adică despre

îngrășăminteă pământului sau înnoirea puterii pământului.

Bogăția plugăriei de astăzi și agricultura cea mai bănoasă și înaintată se reazimă numai pe îngrășăminteă pământului. Ingrășămintele sunt de multe feluri, dar eu vă voi vorbi de acel care vă stă mai la îndemână, despre băligar. Da, băligarul, pe care d-voastră nu puneți nici un preț și-l aruncați la Dunăre, ori îl faceți grămezi și-l ardeți în fața casei, umplând astfel aerul de fum puturos ce iese din el, acest băligar, de care credeți că nu vă e de niciun folos, este tovarășul cel mai bun al pământului, care ne ține și ne hrănește. Prin lepădarea acestui băligar, d-voastră dați banului cu piciorul.

Priviți, Bulgarii (grădinari) cum știu să se folosească de ceiace noi lepădam. Avem pilda în fața ochilor: vedeți, ei îl adună cu îngrijire și-l duc de-l împrăstie pe pământul pecare îl ară, îl seamănă, și apoi ce mai de zarzavat scot și vin de ni-l vinde iarăși nouă cu bani. Noi asvârlim băligarul și alții îl adună și se folosesc de el. Ei își umplu buzunarele cu banii făcuți în scumpa noastră țară, iar noi stăm și-i privim fără a luă pilde dela ei, fără a face ca dânșii. Iacă, fără supărare, să-mi dați voie să vă arăt un rău obicei ce avem noi Românii, că ne place a ne luă după alții la îmbrăcăminte, dar la muncă nu; ne place să avem haine scumpe și frumoase ca alții, dar nu și țarine sănătoase.

Fără să mai alergăm la alte îngrășăminte pe cari ni le arată știința, să căutăm a ne fo-

losi numai de băligar deocamdată, căci el nu ne costă bani, ci numai puțin lucru, și să căutăm să îngrășăm pământul, fiindcă numai pământurile bune, îngrășate, ne pot da roade îmbelșugate.

Iată, acum vă voi spune și modul cum trebuie să pregătim această hrană trebuincioasă pământului. Lucrul nu e greu, numai cere stăruință din partea d-voastră.

Băligarul și udul vitelor, amestecate cu paie ori cu alte plante, ori cu frunze uscate de arbori, formează ceiace se numește gunoiul trebuincios pentru îngrășatul pământului: zic trebuincios, pentru că el are într'însul tot ce e mai hrănitiv pentru creșterea plantelor. Acest gunoi trebuie să se adune cu mare băgare de seamă, nu numai din grajdul vitelor de muncă, adică dela boi, cai și dela oi, capre, ci și de prin curte, de prin grădini, și toate rămășițele și să se păstreze la un loc ferit de vânt și de soare. Și iată cum: se caută un loc neted ca o arie, dar cât se poate mai în apropierea grajdului ca să nu se facă risipă de gunoi, să sapă o groapă mai mult în lung decât în lat și cam de $1\frac{1}{2}$ m. de adâncă, lăsându-se la o parte un fel de scobitură aplecată pe unde să putem intra și ieși cu roaba. După ce am săpat groapa, punem paie într'însa mai mult cam pelângă pereți și dăm foc paielor ca să se întărească pământul bine: apoi la fund batem bine pământul cu un maiu ca astfel să se facă tare și să nu lase să se scurgă udul în el. Dacă ni se pare că pământul tot nu e tare, putem aduce câteva

roabe de pământ galben, îl așezăm deopotrivă de înalt peste tot fundul groapei și-l batem bine cu maiul, apoi începem să punem gunoiul în ea. Gunoiul se poate scoate în fiecare dimineață dela animalele mari, sau la două zile odată. Dacă nu se scoate în fiecare zi, trebuie să se puie un așternut de paie mai gros sub animal, una pentruca el să nu se murdărească, și al doilea ca udul vitelor precum și băligarul să nu se piardă. Dela animalele mici cum sunt oile, porcii, caprele, etc., băligarul se poate scoate la 3—4 săptămâni, însă și la aceste animale așternutul trebuie să se reînnoiască în fiecare zi. Aducând băligarul la groapă, trebuie să îngrijim ca să-l punem regulat, adică tot una de gros și nu într'un loc mai mult și într'altul mai puțin, și când grosimea s'a făcut de 2—2½ m. în înălțime trebuie să se acopere cu un strat de pământ care să aibe o grosime cam de o palmă și jumătate, ca astfel să nu poată să iasă gazele (fumurile) mirositoare afară, ci să stea înăuntru spre a grăbi putrezirea gunoiului. In anul când ne-ar lipsi paiele se pot așterne sub vite și papură, trestie, rogoz și frunze de copaci, numai să nu se piardă băligarul și udul animalului.

Când însă n'am voi să punem grămada de băligar în groapă, o putem pune și pe pământ, însă atunci îndatăce am așezat gunoiul se face de jur împrejurul lui un mic șențuleț, care să dea cu capul într'o groapă măricică: prin șențulețul acela se scurge udul în groapă, și dupăce groapa s'a umplut, el să scoate

cu găleata și se împrăștie într'un mod potrivit pe deasupra grămezii de băligar și cu chipul acesta băligarul va putrezii mai degrabă. În sfârșit când băligarul s'a putrezit de jumătate, el se cară pe locurile sărace. Căratul și împrăștierea se face în tot timpul anului când vitele n'au ce să lucreze, dar timpul cel mai potrivit este iarna. Băligarul cărat trebuie făcut grămăjoare înalte aproape de un metru și să fie la aceiaș depărtare unele de altele. De obicei depărtarea dintre grămezi atârnă de lungimea carului, căci la descărcare se face o grămăjoară înaintea carului, iar alta înapoia lui, grijă noastră rămâne a hotărî depărtarea în celelalte părți. Băligarul astfel așezat pe tarlă se împrăștie cu o furcă de fier în toate părțile și după aceasta se ară pământul. Trebuie să mai ținem socoteala, că nu la toate pământurile punem aceiași mulțime de băligar, ci cu oarecare măsură. Astfel la pământul sărac de tot putem pune dela 50—60 care la un hectar; iar la pământul mai puțin, sărac dela 30 — 40 care. Asemenea și felul băligarului trebuie să știm unde să-l punem. Așa băligarul de boi și de vaci bunăoară, fiind mai rece, se poate pune pe locuri mai nisipoase, fiindcă ține și mai mult, iar cel de cal, catâr, măgar, precum și de oi și capre se pune mai cu seamă pe locurile, care sunt cam umede și tari, fiindcă aceste pământuri sunt cam reci de felul lor, iar băligarul numitelor animale fiind cald face ca aceste pământuri să se facă mai calde și mai mărunțite.

Aceasta este cel mai ușor și mai ieftin îngrășământ al pământului și aș dori cu cât mai curând să începeți și d-voastră a face încercări cu băligarul. Faceți, oameni buni, la început o probă pe aceeași bucată de pământ sau ținta, cum îi ziceți d-voastră, o jumătate lucrați-o cu hrană dupăcum v'am arătat, iar jumătate lăsați-o așa cum se găsește adică neîngrășată, și să vedem care vă va da recoltă mai bună, mai îmbelșugată. În alte țări se întrebuintează pentru îngrășatul pământului ouăle și escrementele sau murdăria unor păsări de mare, lucru foarte migălos și priurmare mai greu; cu toate acestea oamenii se muncesc, se necăjesc, numai să poată trage mai mari foloase.

Sunt aproape 2 ani de zile decând noi vă vorbim mereu, vă strigăm în auzul d-voastră la felurite ocaziuni, să nu lăsați pământul în părăsire, căci și el vă părăsește: căutați-l, îngrijiți-l și nu-l lăsați la voia întâmplării! Dar nu știu de ce vorbele noastre nu le băgați în seamă, ba ce e mai mult, de multe ori desprețuind școala din cauză că vă trebuia copilul ca ajutor la muncă, când el era ținut la școală, ne desprețuiți și pe noi învățătorii, fără să vă gândiți că numai noi învățătorii suntem adevărații d-voastră prieteni, cari vă vroim binele, și că numai școala face să fie omul. om.

Sunt și alte feluri de îngrășăminte, cari fac pământul de muncă după trebuință mai tare sau mai moale, mai greu, mai ușor, etc. La altă întâlnire o să vi le povestim și pe ace-

stea, căci am dorința mare de a vă vedeà odată hotărîți să schimbați chipul cum lucrați pămîntul, de a vă vedeà că-i dați oarecare îngrijire, și cu cât vom vedeà că ne ascultați cu mai multă bunăvoință și că sunteți mulțumiți de sfaturile noastre, cu atît mai mult și noi ne vom sili a cercetà, a aflà și a vă spune tot ce vă e de trebuință și de folos spre binele d-voastră și al nostru al tuturor.

La muncă dar, oameni buni, noi cu mintea și d-voastră cu brațele, ca să nu lăsăm să ni se ridice înaintea noastră alte națiuni și să nu înjosim numele scumpei noastre României, pe care în atâtea rînduri dușmanii vecini au voit să ne-o răpească, nu pentru altceva, decît numai pentru bogăția pămîntului ei.

Să muncim dar și să dovedim că suntem vrednici să stăpînim pămîntul acesta!

Cultura cartofului și întrebuințările lui

de Vasile Păunescu, înv. în Maia, Ilfov

S'apropie primăvara și oamenii deștepți și harnici încep a se găti de muncă și așteaptă cu dor vremea când vor ieși iarăși în câmpul drag, să răstoarne brazdă neagră în care s'arunce sămânța dătătoare de rod îmbelșugat. Plugarul, chibzuit la treaba lui, își face acuma planul cam ce sămănături să facă spre a aveà cu îndestulare hrană, și pentru ei și pentru vite, și să-i mai rămâie și de vânzare ca să aibă cu ce-și cârpi nevoile și să mai puie și deoparte ceva bani albi pentru zile negre.

Am început dela o vreme să ne încredințăm că sămănăturile numai de grâu, porumb, orz, ovăz, fasole și mei nu ne mai îndestulează trebuințele, fiindcă cer prea multă întindere de loc, și pământul s'a cam strâmtat; pe dealtăparte bucatele astea nu se prea fac întotdeauna, iar pe vreme de secetă nu se fac deloc.

Și acum ne aducem aminte cu groază că mai acum câțiva ani, din pricina secetei, nu s'au făcut nici bucate, nici nutrețuri și erau să

piară de foamete și oamenii și vitele, dacă, pela mijlocul verii, nu da Dumnezeu o milă de ploaie din care au crescut ierburi pe câmp și le-au cosit oamenii pentru vite, și dacă guvernul țării nu se îngrijă să dea oamenilor porumb pentru hrana lor și fân pentru vitele celor cari n'aveau nutreț deajuns.

Și astfel, noi, o țară de plugari, eră să pierim de foame, cu vite cu tot.

Atunci v'am adunat la școală și v'am spus, că oamenii dintr'alte țări, unde pământul este mai puțin și mai sărac decât al nostru, încă de cu multă vreme au fost îndemnați de nevoie să semene lucernă, și trifoiu, sfeclă și cartofi, cari se fac și la secetă și dau mult la pogon, așa că ei nu preă se tem de foamete în vremuri de secetă, ori de preă multe ploi.

Și, ca să vă încredințați că vorbele mele sunt adevărate, am făcut eu începutul și am semănat lucernă care-mi dă 3—4 coase pe vară, și sfeclă, care-mi dă 15—20 și chiar 30 de mii de kgr., și deatunci ați văzut că depe loc puțin eu am nutreț bun și din belșug și că vacile mele sunt totdeauna frumoase și-mi dau lapte mult și bun.

Mulți dintre d-voastră ați venit să vedeți, iar altora, v'or fi spus copiii dela școală cu ce poftă mănâncă vacile mele sfeclă tocată și fân de lucernă, ba uneori, după sfeclă, le vine poftă să mănânce și paie de grâu din așternutul proaspăt.

Cu lucerna și cu sfecla ați început să vă dedați și d-voastră și mulți ați și pregătit de

cu toamnă ogorul, iar acum așteptați să vie sămânța pe care m'ați rugat să vi-o caut.

Tot așa de buni, ba încă și mai mult, sunt și cartofii, pentru că ei ne dau hrană și pentru vite și pentru noi. Știți că eu îi semăn încă de mult în grădina școalei, și ați văzut că și pe secetă tot am scos ceva.

Unii dintre d-voastră au și început să sãmene cartofi și s'au încredințat ce rodnici sunt și ce buni la mâncare.

În primăvara asta trag nădejde, că o să puneți mai mulți și mai câte mult, și deaceia astăzi o să stăruesc, în vorba mea, mai mult asupra cartofilor.

Eră o vreme când în părțile astea nu se cunoșteau cartofii, cum nu se cunoșteau într'o vreme nici porumbul și oamenii mâncau mămăligă de meu.

Cartofii, ca și porumbul, s'au adus pela noi dintr'o parte de loc depărtată, care se cheamă America și vine dela noi spre soare-apune. Dintru început însă oamenii, cum sunt ei făcuți, se fereau de cartofi ca ucigă-l toaca de tămâie și nu vreau în ruptul capului să-i sãmene. Acum vreo 130 de ani s'a întâmplat în țara franțuzească o foamete mare. Atunci un om învățat și făcător de bine a îndemnat pe oamenii din acea țară să sãmene cartofi, cari se fac și la secetă, dar, fiindcă nu-l ascultă nimeni, el a întrebuițat un șiretlic. A cerut voie dela Domnitorul țării să închidă un loc nisipos și să-l sãmene cu cartofi și a mai cerut și jandarmi să-i păzească locul, vezi Doamne, ca să nu-i fure oamenii carto-

fii. Le-a spus însă jandarmilor să închidă ochii și să lase pe oricine să fure cât o vrea. Oamenii, cum sunt ei de se ispițesc mai mult spre cele oprite, când au văzut atâta pază, și-au dat cu socoteala că trebuie să fie ceva de cartofi de-i păzește cu jandarmi, și așa veneau noaptea pe furiș de furau, până i-au furat pe toți și au văzut că sunt buni de marcare. Iar pe urmă i-au semănat în grădini și pe câmp și deatunci toți plugarii de acolo sămăna cartofi, și pentru ei și pentru vite și de vânzare, și le merge bine de tot.

La noi treaba asta o fac mai mult Bulgarii, despre cari noi zicem că sunt proști, dar ei își văd de treabă și sămăna și cartofi și alte zarzavaturi, iar noi deșteptii le dăm bani și bucate pe zarzavaturile lor, și ei s'aleg cu punga plină, iar noi cu deșteptăciunea și cu punga și hambarele goale. Dar bun e Dumnezeu, treaba asta n'o să meargă mult, c'au început și ai noștri a-și lua de seamă și a sămăna și ei tot ce le trebuie ca să nu mai cumpere dela Bulgari nimic. Și tragem nădejde că peste puțină vreme tot plugarul o să-și aibă grădinița sa de zarzavaturi și de pomi roditori.

Să venim acum la cartoful nostru, de care am spus că este bine să-l punem nu numai în grădină, dar și la câmp, ca să-l avem și pentru vite.

Lui îi merge bine în toate pământurile de muncă, dar mai ales în cele negre-nisipoase. Tocmai așa pământ aveți d-voastră de vale în lunca Prahovei unde fiecare stăpâniți câte

o ciosvârtă sau o jumătate de pogon, și mult mi-ar părea bine să le văd pe toate pline de cartofi, că s'ar face acolo de minune.

Pământul trebuie să fie ogorât adânc de cu toamnă, iar primăvara se întoarce ogorul și se pun cartofii. În grădină putem lucra pământul cu casmaua.

Pentru sămânță alegem soiurile cele mai bune de cartofi, că sunt mai bine de o mie de soiuri, și văratici și de toamnă, albi, roșii, galbeni, vineți, lungi, rotunzi și ca oul, și nu toate soiurile cresc bine în acelaș loc.

Eu am făcut încercări, în grădina școalei, și i-am găsit mai buni, pentru pământul nostru, pe cei galbeni mari cari se chiamă și săpunari, și când voi mai găsi și alte soiuri bune pentru pământul dela noi, o să vi le spun și d-voastră.

S'aleg numai cartofii de mărime mijlocie și frumoși la vedere, să nu fie buboși ori crescuți, că aceștia nu sunt buni de sămănat. Ei se pun în cuiburi cu sapa ori pe urma plugului tot la a treia brazdă. Să căutăm ca depărtarea între cuiburi și între rânduri să nu fie prea mică, nici prea mare. Când sunt prea mari îi ajunge uscăciunea la rădăcină și nu dau rod mult; iar când sunt preă deși și le cresc lugerii mari, ei se năbușesc și iarăși nu dau rod mult. Depărtarea să fie cam de 3—4 palme ca numai bine să se umbrească locul când ar crește lugerii și să fie umezeală la rădăcină. Intr'un cuib se pun 3—4 cartofi întregi, iar când n'avem sămânță deajuns îi tăiem în două ori în patru, căci ei au pe coajă

niște ochiuri din cari dau rădăcini și lugeri. Mai bine este însă dacă-i punem întregi. (La pogan intră cam 50-60 de duble de cartofi). După ce-i punem în cuiburi ori în brazde, îi învelim cu sapa ori cu brazda următoare cam de o șchioapă adâncime.

După ce au răsărit le dăm o prașilă sau o grapă sdravănă, ca să stârpim buruenile ce or fi crescut și ca să răsufălăm pământul, c'atunci ei cresc mai bine. Când au crescut lugerii ca de două palme le dăm o sapă bună, iar când înfloresc îi săpăm a doua oară și le facem mușuroaie mari la rădăcină ca să aibă unde crește cartofii. Dacă sunt ploii prea multe ori dacă pământul este din firea lui prea umed, facem șanțulețe de scurgem apa, că umezcala prea multă le strică.

Ei se coc vara ori toamna după soiul lor, și se cunoaște că sunt copti că li se usucă lugerii.

Atunci îi scoatem cu sapa, iar cine are mulți îi scoate cu un fel de plug, dar să băgăm de seamă să nu-i tăiem în bucăți cu sapa ori cu plugul. Se mai poate scoate și cu furca de fier cu două coarne. Un om mare îi scoate din pământ, iar copiii lui ori nevasta desfac cartofii depe rădăcină și-i fac grămejoare pe loc, și e bine dacă putem să-i lăsăm 2—3 zile în bătaia soarelui să se svânteze, iar noaptea să-i acoperim cu lugerii lor că le pasă de rouă și de brumă. Dacă nu-i putem lăsa pe loc, îi aducem acasă și-i lăsăm descoperiți la un adăpost înainte de a-i băga la locul de păstrare.

În privința păstrării cartofilor peste iarnă s'avem mare grijă, că lor le face rău și gerul și umezeala. Îi putem păstră în bordeiu ori în pivniță dacă avem, ori în gropi făcute anume pentru treaba asta. În gropi se păstrează mai ales cartofii pe cari îi alegem de sămânță, fiindcă peste iarnă nu e bine să umblăm la ei, că degeră. Gropile se fac de 4 palme adâncime și de 4 palme lărgime, iar de lungi după trebuință. Pe fundul și pe marginile groapei punem paie ca să nu s'atingă cartofii cu pământul și să se strice de umezeală. Apoi așezăm cartofii rânduri, rânduri, și printre rânduri punem iar paie. Deasupra îi facem în formă de acoperiș, punem paie peste ei și peste paie pământ ca de o palmă și mai bine. În bordeiu sau în pivniță îi așezăm tot în rânduri cu paie printre ei și-i învăluim tot cu paie și pământ. Când umblăm la ei peste iarnă în bordeiu și mai ales în gropi să nu-i lăsăm desvâliți că degeră.

Dacă lucrăm pământul bine și este an mănos putem să scoatem la pogon până la 30 de mii de kgr. și astfel s'avem depă loc puțin hrană din destul și pentru noi și pentru vite.

Cartofii, ca și sfecelele, se dau la vite iarna pelângă fân, paie ori coceni, dar totdeauna trebuie să fie fierți. Caii, boii și vacile, oile și mai ales porcii îi mănâncă cu mare poftă; păsările hrănite cu cartofi se îngrașă și ouă mult. Vacile hrănite cu cartofi dau lapte mult.

Ei sunt și mai neprețuiți însă pentru hrana omului, care la noi cam duce dorul de legumă.

Ei se mănâncă fierți, copti ori gătiți cu carne. Lumea pela țară știe să mănânce carnea tot numai ca ciorbă ori ca friptură și d'aia n'are spor. Când ar găti-o însă cu zarzavat și mai ales cu cartofi, carnea ar fi și mai gustoasă la mâncare și mai spornică.

Cartofii copti sau fierți se pot mânca și numai cu sare, dar sunt foarte gustoși cu unt proaspăt pe care plugarul cu rost la casă lui, îl are totdeauna, căci el se îngrijește să aibă vite de lapte și să le hrănească bine.

Fierți și frământați apoi dupăce-i curățim de coji îi facem turte pe care le prăjim în unt, în untură ori în untdelemn și-i presărăm apoi cu puțin zahăr sau și cu sare și avem astfel un fel de prăjitură foarte gustoasă și hrănitoare, cu puțină casnă și cheltuială.

Cartofii fierți și apoi frământați cu făină de grâu se face pâne bună la mâncare și mai eftină decât pânea numai din făină. Oamenii acum nu preă mănâncă pâine, fiindcă grâul e mai scump decât porumbul. Nu zic, și mă-măliga e bună, că ea ne-a crescut mari. Se întâmplă însă de multe ori că porumbul nu se coace bine, ori se strică în porumbar, că el e mai plăpând decât grâul, iar mă-măliga din porumb stricat îmbolnăvește pe om de jupuială, căreia doctorii îi zic pelagră. Din nenorocire d-voastră știți ce boală periculoasă e jupuiala de care s'a bolnăvit multă lume în foametea din 1899, când oamenii au fost nevoiți să mănânce și porumb stricat, fiindcă de cel bun nu preă se găseă, iar foamea nu face nazuri. Peurmă, porumbul cât de

bun să fie, tot poate să aibă prin el boabe stricate, și tot nu este bine să mănânce omul numai mămligă, mai ales că ea nu ține mult și dacă e de 2—3 zile se strică, iar omul la un drum, la ceva își ia mămligă în traistă și o mănâncă oricât de rece ar fi.

Deaceia ar fi bine să începem a mânca și pâine, iar ca să nu fie scumpă s'o facem cu cartofi.

Din cartofi se mai face și scrobeală, iar diavolul a dat în gând oamenilor să facă din cartofi și spirit.

Pe noi însă, să ne păzească Dumnezeu de așa păcat și să nu mai ajungem vremea să bem și băuturi făcute cu spirit de cartofi, că e și mai otrăvitor decât cel din bucate. Să punem cartofi numai pentru hrana noastră și a vitelor, iar băutura să ne fie apa cea de Dumnezeu binecuvântată, cum v'am spus și altă dată când v'am vorbit de băuturile spirtoase, că sunt păgubitoare și sănătății și punții și bunelor purtări.

Și cu asta isprăvesc cuvântarea mea de astăzi, mulțumindu-vă pentru ascultare și rugându-vă să urmați îndemnurile mele, că știți că ele sunt pornite din dragoste și din inimă curată.

Cultura zarzavaturilor

de M. Alecsa, înv. în Vutcani, Fălciu.

La întrunirea pe care am avut-o Dumineca trecută, v'am spus că astăzi am să vă vorbesc despre zarzavaturile cele ce ne sunt atât de trebuincioase, încât nu este nimenea dintre noi care să poată trăi fără de ele. Și cu toate că d-voastră aveți zilnic nevoie de aceste zarzavaturi, tot nu le cultivați, ci le cumpărați dela grădinarii bulgari, cari cum vedeți vin în satul nostru odată pe săptămână Dumineca.

Aceștia vă aduc zarzavaturile într'o stare rea de tot, fiindcă mare parte din ele sunt veștede, se vede că sunt culese cu două, trei, patru zile și chiar poate c'o săptămână mai înainte; dar așa rele cum sunt vi le vând foarte scump.

Pe unii dintre d-voastră, se vede că-și mântuieră zarzavaturile cumpărate, i-am văzut ducându-se la grădinărie, cale de 12 kilometri, ca să-și cumpere altele. Iacă dar, că pe lângă pierderea banilor, mai este și pierderea vremii. Apoi unde mai pui, că dela grădinărie și până acasă, puținele zarzavaturi

s'au bătut aşà de rău, și deoparte și de alta a căruței, că mai numai sëmănau a verdețuri și mai nu-ți veneà să le întrebuintezi.

Cauza că mulți dintre d-voastră nu cultivați zarzavaturile, nu este alta decât nedepriinderea.

Unii de, ierte-mă Dumnezeu că spun adevărul, nu cultivați din cauza lenei, căci știți d-voastră: „Lenea e cucoană mare, care n'are de mâncare”.

Alții, fiindcă aşà s'au deprins să-și arunce bănișorii câștigați cu atâta muncă, în buzunarul Bulgarului, înloc să-și cârpească alte nevoi.

Bulgarii, pe zarzavaturile ce ni le vând, iau dela noi pe fiecare an peste douăzeci de milioane de lei, pe care-i duc în țara lor.

Vedeți, dar, că d-voastră cari sunteți vitejii dela Plevna, Rahova, Lom-Palanca, Smârdan și Vidin și cari ați scăpat pe Bulgari de robia turcească ați ajuns, astăzi, din cauza nepăsării și a lenei, să fiți birnicii Bulgarilor.

Nu-i oare rușine pentru noi, oameni buni, să vină alte neamuri străine să ne cultive pământurile noastre cele roditoare, să se îmbogățească în țara noastră, să ne ià avutul și să-l ducă în țara lor, iar noi să rămânem tot săraci? E bine aşà?

Apoi, oameni buni, ca să scăpăm de birul ce-l dăm Bulgarilor pe verdețuri, trebuie să ni le cultivăm noi singuri și vom avea și mulțumirea, că avem în totdeauna zarzavaturi proăspete. Dar poate îmi veți zice că nu puteți. Ei bine, încercați. Eu am încercat în grădina școlai, dupăcum veți vedeà și d-voastră

și am reușit ca și Bulgarul, ba pe unele locuri și mai bine decât Bulgarul.

În grădina de zarzavaturi se pot semăna: ceapă, usturoiu, varză, praji, sfeclă, ridichi, pătlăgele, mărar, leuștean, ardei, bob, mazăre, fasole, cartofi și altele.

Acum să vă spun cum și unde se pot semăna asemenea zarzavaturi.

Fiecare din d-voastră, aveți pelângă casă câte o bucățică de loc, care e plină de toate bălăriile, așa că ți-e frică să ieși din casă, de groaza șerpilor. Ei bine, acest loc plin de bălării, să-l îngrădiți, ca să fie ferit de animale și păsări. Apoi din toamnă încă să-l arați cât se poate de adânc, cu plugul ori cu casmaua.

Primăvara, dacă timpul este frumos, pe la sfârșitul lunii lui Februarie, iar dacă e urât, atunci în primele zile din luna lui Martie și când pământul e destul de scurs de umezeală, se sapă din nou grădina mărunțind cât se poate de bine pământul, sfărâmându-se bolovanii cu muchea sapei și potrivind locul cu o greblă cu dinți lungi și deși.

Se împarte apoi grădina în tarlale și se începe semănatul zarzavaturilor.

Zarzavaturile se seamănă ori punându-le de-a dreptul în pământ, ori prin răsădire. Cele cari trebuiesc răsădite sunt: varza, pătlăgelele, ardeii și prazul. Varza, pătlăgelele vi-nete și roșii cum și ardeii se seamănă în răsadnițe calde, iar prazul în răsadnițe reci.

Iată cum se fac răsadnițele calde:

Lângă gardul fie cel despre răsărit, fie cel

despre apus al grădinii, se sapă o groapă lungă dela 3—4 metri, adâncă de un metru și jumătate și largă de un metru. In această groapă se pune gunoiu proaspăt de oi sau de cal, pentrucă acest gunoiu produce căldură. Gunoiul să fie înalt de un metru. Apoi se îngrămădește pe de-asupra pământ destul de bun și bine mărunțit, punându-se un strat gros ca de două palme și lăsându-se marginile groapei neastupate ca de un lat de mână. Aceasta e răsadnița caldă, care se face pela sfârșitul lunei lui Februarie. In ea se seamănă într'o parte și cât de des, semințe de varză, în altă parte sămânța de ardeiu, și în alta semințe de pătlăgele vinete și roșii. Apoi se astupă sămânța cu o pătură subțire de pământ bine mărunțit și se apasă cu o scândură. Peste răsadnița se pun mărăcini. Când se udă răsadnița, apa se toarnă peste mărăcini și aceștia fac ca apa să pice asupra răsadniței stropind'o ca ploaia.

Când se simte că ar fi frig peste noapte, se astupă răsadnița cu rogojini ori cu strujeni de păpușoi.

Răsadnița, rece se face prin April. Această răsadnița se face din câteva brazde de pământ bun și bine mărunțit, în cari se seamănă prazul, care trebuie să fie udat cât se poate de des, până se face de răsădit. Varza de toamnă se poate semăna prin luna Maiu, tot în răsadnițe reci, având acum destulă căldură dela soare.

Zarzavaturile, cari se seamănă de-a dreptul în pământ sunt; ceapa, usturoiul, maru-

lele, morcovii, cartofii, ridichile, mazărea, țelina, pătrunjelul și mărarul, etc. Dintre acestea, pela începutul lunii lui Martie se seamănă: ceapa, usturoiul, bobul, mazărea, ridichile de lună, morcovii, marulele, mărarul și pătrunjelul.

Arpagicul se seamănă așa: se face cu colțul sapei un șențuleț adânc de vreo 3 degete, în curmezișul tarlalei, în el se pune arpagicul câte un fir și la depărtare unul de altul de 2—3 degete. Apoi tot cu colțul sapei se face al doilea șențuleț, lângă cel dintâiu și la depărtare de trei degete. Acest șențuleț trebuie făcut în așa chip ca să astupe pe cel dintâiu; se pune și în acesta arpagic, și se urmează până se umple întreaga tarla de semănat.

În același chip se pune și usturoiul.

Pe marginea tarlalelor de ceapă și usturoiu se pot semăna marule. Dar ca să nu fie semămate prea des, amestecăm sămânța lor cu nisip și apoi le semănăm. Marulele trebuie semămate într'o zi când nu bate vântul, căci altfel vântul spulberă sămânța și cade aiurea decât unde vrem noi.

Morcovii se seamănă cât de rari, dacă voim să-i avem pentru iarnă, și mai deși când vrem să-i întrebuițăm vara.

Bobul și mazărea se pun în cuiburi, câte 4—5 boabe în cuib și în șiruri drepte și la depărtare de un pas unul de altul. Mazărea de harac se pune ceva mai rar.

Ridichile de lună se samănă din 15 în 15 zile, astfel ca în totdeauna să avem ridichi

proaspete. Mărarul și pătrunjelul îl sămănăm dacă se poate în Februarie.

Către mijlocul lunii lui Martie se sămănă sământa de ceapă din care voim să avem arpagicul și cea de praz pe care'l răsădim mai târziu. Aceste sămințe se pun în brăsduți mici, în care pământul să fie bine mărunțit.

Către sfârșitul lui Martie trebuie să sămănăm în grădină fasole și cartofi. Mai ales cartofii nu trebuie să lipsească din nici o grădină, căci ei ar putea fi mâncarea cea mai bună a săteanului.

Atât fasolele cât și cartofii trebuie sămănați în rând și în cuiburi depărtate unul de altul de un pas și mai bine. Cuiburile de fasole trebuie făcute mai în față, și în fiecare cuib se pun câte 4—5 boabe de fasole; iar cuiburile de cartofi trebuiesc făcute cât se poate de adânci și largi.

În luna Aprilie zarzavatul răsare și începe să crească. În această lună el trebuie plivit de buruieni și udat cât de des. Ca să avem înlesnire cu udatul zarzavaturilor ne facem în fundul grădinii o fântână sau chiar două, dacă grădina e mare. Apa pentru udat se duce la zarzavaturi ori pe șanțuri, ori se cară cu stropitori înadins. Stropitori de acestea se găsesc la orice tinichigiu. Udatul în luna Aprilie se face pela amiază, fiindcă atunci timpul e mai căldicel. În celelalte luni se face spre seară. E bine ca apa de udat să nu se toarne pe zarzavaturi îndată ce se scoate din

fântână, fiindcă este prea rece, ci să stea în vre-un șanț ori în puțin mari ca s'o încălzească soarele. Zarzavaturile cer multă apă, deaceia udatul să se facă cel puțin la trei zile odată. Când se udă, să se pună apă pe brasde până se fac lacuri, adică să se ude cât se poate de bine. Ridichile de lună, marulele și castraveții se poate uda și mai des, căci cu atât dau roade mai gustoase.

Către sfârșitul lui Aprilie sau pe la începutul lunii lui Mai, se face răsăditul verzei, al ardeilor și al pătlăgelelor, cari până acum au stat în răsadniță. Acum se scot cu rădăcini din răsadniță și se răsădesc într'un pământ gunoit îndestul și bine mărunțit. Când se răsădește unul din aceste zarzavaturi, să se bage de seamă ca pământul să fie umed, prin urmare răsăditul să se facă după o ploaie.

Răsăditul se face astfel: să ia un lemn ca de o palmă de lung, din care se face o țepușă; cu ea se lucrează astfel: se înfige în locul unde voim să răsădim verdețurile și apoi se scoate afară. În locul unde a fost înfiptă, rămâne o gropiță. În această gropiță se bagă planta ce voim să răsădim, îngropându-se rădăcina numai atât cât a fost îngropată în timpul cât a stăt în răsadniță. Apoi tot cu ajutorul țepușei, se strânge pământul împrejurul răsăditului și se îndeasă destul de bine.

Răsădirea se face în șiruri și la depărtările următoare: ardeii la depărtare de o jumătate de pas unul de altul, varza și pătlăgelele la un pas și jumătate.

Tot în Maiu se samănă și castraveții, ei cer un pământ foarte bine gunoit. Castraveții se pun în cuiburi și, pentru ușurința îngrășării pământului, se gunoesc numai cuiburile.

Ca să avem varză de toamnă sămănăm sămânța în răsadnițe reci în luna Maiu.

În luna lui Iulie cresc îndestul și se răsădesc. Tot atunci se răsădește și prazul. După răsădire să se ude îndată și destul de bine zarzavatul răsădit. Dacă grădina e preă mică, varza de toamnă și prazul se pot răsădi în locul cepei, a usturoiului și a morcovilor cari se scot pentru mâncare; iar castraveții în locul ridichilor și a marulelor. Trebuie însă ca mai înainte de a se pune aceste zarzavaturi în locul celor smulse, să se gunoiască bine pământul.

În acest chip dacă v'ați cultivă grădinile, cari astăzi sunt paragină, ați aveà destul belșug în casa d-voastră, căci pelângă că ați aveà toate zarzavaturile ce vă trebuie pentru gospodărie, apoi ceiace prisosește ați puteà să vindeți orășenilor, după cum fac Bulgarii, și ați luà bani berechet, ca să vă plătiți toate avalelele și să trăiți mulțumiți.

Cred dar, că fiecare dintre d-voastră de astăzi înainte nu veți zmai cumpără zarzavaturi dela Bulgari, ci le veți cultivă singuri, văzând ușurința cu care se cultivă, și fără altă cheltuială decât munca.

Dacă ne uităm, oameni buni, într'o grădină, vedem că pelângă zarzavaturi pot crește și

pomi ca: meri, peri, vișini, cireși, pruni și alții.

Despre chipul cum se cultivă pomii și foloasele ce ne aduc, vă voi spune în Duminica viitoare, când vă poftesc să vă adunați tot la școală și tot pe timpul când ați venit astăzi.

Să ne mai vedem cu bine, oameni buni !

Legumele, fructele și conservarea lor

de I. Negrescu, inv. în Parachioi, Constanța

Astăzi v'am adunat ca să vă vorbim despre legume, fructe și cum se pot ele păstră.

Dumnezeu când a făcut pe om l'a pus ca împărat asupra tuturor bunurilor pământesti, fiindcă pe el l'a împodobit cu toate darurile: cu minte, înțelegere, judecată, cu darul vorbirii și cu voința de a munci.

Așadar, ca omul să îndeplinească porunca și bunătatea tatălui ceresc și să se arate că este vrednic de darurile cari le-a primit și să se folosească de ele, e dator a munci fără preget, a-și agonisi împrejurul casei lui tot felul de bunuri ce-i trebuie ca hrană, ca să-și țină nevasta și copiii și ca să se arate ca bun gospodar față cu lumea.

Este o zicătoare: cum e sluga și stăpânul și după pragul ușii se cunoaște casa.

Pământul țării noastre este binecuvântat de Dumnezeu, din el răsar toate bogățiile, din cari și alte țări se împărtășesc.

Între bunurile pământului nostru se cuprind și legumele și fructele. Unii din voi poate să

zică: ce folos mare putem să avem dintr'un măr, păr, nuc, etc...?

Cei ce zic așa se înșală în mîntea lor, și le voi dovedi că și dela aceste poame putem aveà mult folos. Casa voastră ar fi îndestulată, n'ați alergà la grădinar cu banița plină cu grâu, orz și porumb, ca să luați o baniță de chiper, precum vă e obiceiul: plin pe plin.

Folosul, în loc să-l dați străinului, să-l puneți la oparte ca să acoperiți alte nevoi; sau banii să-i puneți la păstrare în casa de economie: „bani albi, pentru zile negre”.

Oameni buni, o grădină cu legume și cu pomi roditori, pelângă folosul bănesc ce aduce este și o frumusețe împrejurul casei, unde ceasurile voastre de odihnă să le petreceți împreună cu nevasta și copilașii, iar nu pela dugheni și cârciume, locuri deunde căpătați obiceiuri rele, în risipa averii voastre și a frumoaselor datorii de buni gospodari.

Dupăcum grâul, orzul, meiul și porumbul le păstrați prin hambare și porumbare pentru anul întreg, așa și legumele la timpul lor trebuie păstrate, ca în timpul iernei să aveți casa îndestulată și să nu le duceți dorul.

Ceapa și usturoiul se păstrează în funii puse pe o culme la umbră până când începe frigul, iar atunci se iau și se pun în beciu (pivniță) aninate de cuie ori pe o prăjină.

Ridichilor, sfeclei și morcovului, după ce le scoatem din pământ, le tăem frunzele și muștășile, apoi le punem la umbră vreo câteva

zile până se svântează, și în urmă le așezăm în nisip într'un loc uscat fără umezeală.

Prazul după ce l'am scos din pământ, îl finem la umbră până ce se svântează și în urmă îl așezăm în nisip, depărtat unul de altul, la loc ferit de umezeală.

Pătrunjelul, mărarul și leușteanul numai frunzele, se așează la umbră până se usucă și în urmă se pun într'un săculeț, aninat de un cuiu, în beciu.

Rădăcina pătrunjelului se păstrează ca și ridichile.

Conopida se scoate cu rădăcină, se pune la umbră până se svântează și în urmă se leagă rădăcina cu ață, aninându-se de un cuiu.

Varza albă se păstrează murată și chiar verde. Ca verde după vreo două sau trei zile ținută la umbră, se anină cu ață de cuie în beciu, asemenea și varza roșie.

Cartofii se păstrează în mai multe feluri: în beciu, la loc ferit de umezeală, acoperiți cu paie și pământ.

Grădinarii și oamenii cari îi samănă pentru vânzare și pentru hrana vitelor, fac în pământ gropi în adâncime de $\frac{1}{2}$ metru, lățimea de $1\frac{1}{2}$ metru, lungimea după mulțimea cartofilor, apoi îi așează grămadă ca acoperământul unei case, îi acopăr cu paie și deasupra cu pământ, iar pe marginea groapei se pun pari lungi pentruca aerul să pătrundă puțin.

Alții fac gropi rotunde, le ard, înfig un par lung în mijlocul groapei, apoi umplu

groapa cu cartofi și-i acopăr cu paie și cu pământ.

Ardeiul (chiperul) se păstrează în mai multe feluri: ca verde se înșiră pe o ață și se pune la umbră până în timpul frigului, în urmă se anină prin cuie în beciu.

Se păstrează și murat, singur și chiar cu mai multe legume; asemenea prin cutii de tinichea cari se mai zic și cutii de conserve.

Fasolea, mazărea și bobul se păstrează verde, se înșiră păstăile pe o ață, se pun la umbră până când dă frigul și în urmă se pun la beciu prin cuie.

Fasolea se mai păstrează și murată în putini, în saramură, punându-se câteun rând de fasole și un strat de sare până se umple putina, în urmă se înfundă putina.

Fasolea se mai păstrează și prin cutii de tinichea închise bine, ca și bobul și mazărea.

Fasolea, mazărea, bobul și linteaa se păstrează ca boabe uscate punându-se prin lăzi ori saci, în beci fără umezeală.

Pătlăgelele vinete se păstrează verzi: se taie felii, se înșiră pe ață la umbră până dă frigul; în urmă se pun prin cuie în pivniță fără umezeală. Să mai păstrează murate, împănate cu ardeiu, cu morcovi, cu frunze de pătrunjel, cu postârnac și cu rădăcini de țelină.

Pătlăgelele roșii (dumate) se păstrează murate în saramură, astfel: se așează câte un rând de pătlăgele, se presară sare și deasupra un rând de foi de viță, pânăcând se umple

putina fără să se pună apă, căci ele lasă zeamă; din timp în timp, se pritocesc.

Din pătlăgele se face bulionul, care se pune prin sticle sau se usucă în formă de pastă.

Bulionul se face astfel: alegem pătlăgelele cele mai coapte, le punem în puțină, presărăm peste ele sare și le ținem două zile. În urmă, le strivim cu mâna, zeama o strecurăm prin sitisică, o punem la fiert până rămâne ca un fel de cocă moale de tot, apoi o punem prin sticle ori svântată pe o scândură. Sticlele le astupăm cu dopuri de plută și le legăm bine cu piele de țiplă.

Ca o grădină să fie frumoasă și bogată, pe lângă legume trebuie să mai aibă și pomi roditori, cari dau fructe bune la mâncare și cari se pot păstra pentru iarnă.

În țara noastră au mulți grădini cu pomi roditori, ale căror fructe le vând în alte țări, deunde au mult folos și casa îndestulată. În nenumărate rânduri am avut prilejul să văd când vine câteo căruță cu poame, cum se uită copilașii voștri cu jind la ele. Cât dor au de un măr ca să-și îndulcească sufletul. Nu vă e milă de suferința copilașilor voștri? Pământ aveți, puțină bunăvoință vă trebuie și puteți avea și grădină.

Dela pomii roditori aveți poamele, lemnul pentru facerea multor lucruri frumoase, precum e lemnul de nuc, din care se fac: mese, scaune și oglinzi. Din alte poame precum e nuca, se scoate uleiul, care pentru mâncare e foarte bun.

Fructele (poamele) se pot păstră și ele pentru iarnă, și anume așa:

Merele se păstrează întregi, le culegi din pom cu mâna, căci scuturate ori bătute cu prăjina, când cad pe pământ se strivesc și prind un fel de rană care cu timpul strică tot mărul. După ce le-ai cules cu mâna, le pui la umbră pe scânduri, depărtate unul de altul, la un loc ferit de umezeală, prin poduri. În timpul iernii, se așează prin lăzi: un rând de mere, un rând de paie ori rumegătură de fierestrău, până se umple lada, apoi se închide cu capac și se pune la un loc ferit de frig și umezeală.

Se mai păstrează și în tărățe ori în cenușă, tot în felul de mai sus.

Ca uscate: le tăem felii, le punem pe o cândură la umbră până se usucă, ori ardem puțin cuptorul și le punem felii până se usucă.

Merele se mai păstrează și murate în puțini, încât chiar zeama sau cum se mai zice, mustul, e foarte bun ca băutură. Le fierbem și cu zahăr și le punem prin borcane de pământ ori de sticlă.

Perele asemenea se păstrează ca și merele.

Prunele se opăresc și se pun la soare până se usucă.

Ele se mai afumă și iată cum: se face o groapă în patru muchii, nu prea adâncă, deasupra se pune o leasă de nuele și pe ea se pun prunele. Dela marginea lesei se face un cuptor deunde se dă foc și fumul ajunge

sub leasă. Focul trebuie să fie potrivit, fumul să nu fie prea mare, căci altfel prunele se iușesc. Astfel se afumă timp de 14 zile. În urmă prunele se așează în putini. Astfel afumate le vindem în comerț cu chilogramul.

Din prune se mai face un fel de magiun (pesmet) amestecat cu felii de bostan, de gutui și de mere. Tot din ele se mai face povidla, un fel de magiun, însă mai gros.

Din prune se mai scoate țuica, se face și dulceață.

Cireșele și vișinile se opăresc și în urmă se usucă și se păstrează în săcușori de pânză la loc uscat. Din ele se face o mâncare numită chiselită.

Nucile se păstrează uscate. Din ele se scoate uleiul care e foarte bun la mâncare.

Piersicile se păstrează în felul merelor.

Caisele și zarzările se păstrează opărite și uscate.

Le putem pune prin cutii de lemn, un rând de caise, un rând de paie ori rumegătură de fierăstrău; apoi închidem cutia cu capac și le punem la un loc ferit de umezeală.

Gutuile se mai păstrează tăiate felii și uscate.

Strugurii se păstrează în mai multe feluri și anume, când se culeg viile se taie cordița cu strugure, se atârnă la umbră sub streșinile caselor pânăcând dă frigul. În urmă se aleg bobitele stricate și cordița deunde s'a tăiat se unge cu ceară de albine, apoi se pun în pod atârnați cu o ață.

În cutii se așează un rând de rumegătură,

paie ori strujiturile mărunte dela rândeă și câteun rând de struguri ; se închide cutia și se pune la un loc ferit de umezeală și ger.

Strugurii, de-i voim murați, se pune în puțină, must și hrean. Se închide și se înfundă bine putina, iar fundurile se lipesc cu pământ ; prin Ianuarie apoi scoatem strugurii ca să-i mâncăm.

Pepenii se păstrează în paie, în cenușă ori în tărățe, feriți de umezeală și frig.

Iubiți săteni, sunt foarte mulțumit că ați binevoit să veniți și să-mi dați ascultare.

Un sfat vă mai dau și vă rog să-l puneți în lucrare : fiți buni gospodari, împrejurul caselor voastre faceți grădini unde să semănați legume și pomi roditori, luați pildă dela mica grădină a școalei voastre, ca să fiți mulțumiți în viață și ca să dați o pildă copiilor, ca și ei în viitor să fie buni gospodari și muncitori.

Faceți cinste țării noastre și neamului nostru românesc, căci Românul e muncitor și când voinște, face totul.

Grădinile școlare, întocmirea și cultivarea lor

de Dem. Mândricel, înv. în Merenii de jos, Vlașca

Dela o vreme încoace mereu auzim atât pe cei bătrâni cât și pe cei tineri plângându-se pretutindeni, că lucrurile nu mai merg cum mergeau altă dată, că timpul s'a schimbat, că totul se îngreuiază din ce în ce mai mult.

Așă să fie oare? Nici nu încapе îndoială că-i așă, precum deasemenea nu trebuie să mai încapă îndoială și despre aceia că pe viitor, dacă nu ne vom deschide ochii din vreme, lucrurile vor merge și mai greu, și mai rău, căci lupta pentru traiu se înăsprește și ajunge din ce în ce mai grea.

Ce urmează de aci, oameni buni, și ce trebuie făcut? Nimic alta, decât că omul să trăiască din ce în ce cu mai multă chibzuință și băgare de seamă, să caute a face din puțin mult, să îndoiască — dacă nu să înzecească — sârguința la muncă și economie, căci numai astea îl pot scăpa de sărăcie și necazuri.

De muncă, ce-i dreptul lui Dumnezeu, Românii noștri muncesc, și încă mult de tot. Când e vorba despre chibzuință însă și economie, de... dacă ne place să grăim adevărul, apoi nu putem să spunem că-i tot așa. Căci nu-i cu dreptul a se zice că e chibzuință la mijloc, când au om e mereu nevoit să-și deslege baerile pungii ca să-și dea banul său pentru lucruri, pe care el ar putea să și le facă singur cu mâinile sale; și nici economie când, uitând că lacul se face din picătură cu picătură, nesocotește puținul ce ar putea să pună la o parte pentru zile negre.

Sunt în țara noastră multe îndeletniciri bănoase, cari ne-ar putea face mai bună starea noastră de azi, dar pe cari noi Românii le-am cam lăsat la o parte. Apoi, să nu mai vorbesc despre meserii și negoțuri cari aproape toate sunt încăpute azi pe mâna străinilor pe cari noi, cu banii noștri, îi facem oameni. Așa fiind, vă voi atrage băgare de seamă asupra unui soi de muncitori cari cam pe nesimțite ne smulg mulți bani, nouă Românilor: și pentru ce mari lucruri, credeți? Pentru lucruri pe cari oricine dintre noi le-ar putea face, dacă ar vrea.

Cunoașteți cu toții pe grădinarii Sârbi și Bulgari cari sunt risipiți cu grădinile lor prin toate părțile țării noastre; cunoașteți deasemenea și viața pe cari o duc ei, precum și munca ce o fac. Dar v'ați întrebat vre-odată d-voastră cum s'a făcut de s'au pripășit ei aici la noi în țară și cam cu ce se aleg ei din munca

lor? Cred că puțini ați făcut aceasta. Ei bine, eu unul am căutat să aflu, și acum să vă spun și d-voastră ceiace am aflat.

Ei la început au venit săraci de tot la noi, numai cu brațele și cu câte o ruptură de sapă ori casmă în mână; au muncit așa, peunde au putut, până când au izbutit să-și strângă ceva parale, apoi cu paralele strânse au închiriat locuri, mai întâi împrejurul orașelor, pe cari le-au cultivat cu zarzavaturi ce le vindeau orășenilor. Văzând apoi că treburile le merg bine și că câștigă parale multe și-au mai adus și din neamurile ce mai aveau prin țara lor și s'au tot întins, s'au tot întins, pânăcând ne mai având loc prin orașe, s'au risipit și prin sate, așa că azi avem mai la fiecare comună câte o grădină de-a lor.

La orașe, ei vând pe bani gata, iar la noi la sate mai mult pe porumb, mălaiu, grâu, făină, fasole și altele (ceiace vine îndoit și întreit mai mult decât în bani) și după cum bine știți, produsele ce strâng le schimbă tot în bani.

Și știți cam cât câștigă ei? Foarte mult. Un Bulgar d'ăștia îmi spune, între altele, că numai deia un fir de ardeiu câștigă 5 lei pe an.

Și cu acești bani, ce credeți că fac ei? Li beau? Ori îi dau pe haine, ori îi cheltuesc în petreceri? Nu; îi strâng chitișoară și toamna îi trec dincolo în țara lor, unde își cumpără pământuri și vite, își fac case sănătoase, își plătesc datoriile către țara lor, iar banii ce le

rămân nu-i țin în casă, ci îi depun la casele de economie ori la băncile sătești ale lor, ba unii își cumpără pământuri aici la noi în orașe, se stabilesc aici, se fac negustori ori meseriași, ori arendași, proprietari și câte și mai câte, iar noi... tragem sărăcia de coadă!

Ca să ne încredințăm mai bine despre aceasta, ia să facem o mică socoteală, ca să vedem cam câtă sumă de bani câștigă ei dela noi. Noi suntem ca 1 milion de familii țărănești și vreo 300 mii familii orășenești. Să punem la țărani, unul peste altul, câte 200 de franci pe an de casă, ce? adică vi se pare prea mult? Deloc: gândiți-vă fiecare, câte cence ori ciurele de porumb, de mălaiu, de grâu, de făină, și de altele dați dela Martie pânăla Septembrie; apoi mai adăogați cât dați toamna, pentrucă să vă gătiți de iarnă cu varză, praz, ardei, etc. Nu-i așa că întrece această sumă? Să zicem însă că fiecare familie dă numai 200 de lei pe an, vom avea dar, în toată țara, bani dați Bulgarilor, vre-o 200 de milioane de franci. Să punem și la orășeni câte 500 de franci de familie: nu e mult, pentrucă ei cumpără mai multe feluri decât noi. Încă vom avea și aci vre-o 150 milioane franci, în total deci avem, pe puțin încă, în toată țara, 350 milioane franci pe fiecare an dați pe legume Bulgarilor!

Așadar, cam atâta bănet pleacă odată cu cu ei toamna dela noi din țară, bănet care ni se ia pe nebăgate în seamă, din mână noastră și, în loc să ne ridice pe noi, ni fa-

ce pe ei oameni, iar noi rămânem tot noi: săraci și lipiți pământului.

Spuneți acum, e chibzuință din partea noastră aceasta? Nu este deloc.

Fată de această grea dovedire pentru noi, Români, oamenii mai luminați ai țării noastre pe cari îi doare inima de răul nostru, s'au gândit să vază, dacă nu ar fi chip să putem face și noi ceiace fac grădinarii Sârbi și Bulgari, ca să luăm noi bănetul acela?

Pentru aceasta însă trebuie mai întâiu ca să ne obișnuim și noi cu felul ăsta de muncă. Atât e tot: să ne obișnuim cu felul muncii, căci știu că muncă grea și grozavă nu e. Dar cu cine să începi? Cu cei bătrâni nu poți, că la bătrânețe nu ești bun de muncă. Atunci cu tinerii.

Și așa statul s'a gândit la copiii noștri, pe cari îi are strânși în școalele din țară.

Ce și-a zis statul? Dacă prin ajutorul școlii dela sat am isbuti să facem pe fiecare Român, ca să-și pună împrejurul casei sale barem numai atât, cât îi trebuie să cumpere dela grădinarii străini, iată un câștig de cel puțin câte 200 de franci de fiecare familie țărănească pe an sau 200 milioane de franci pentru țara întreagă; și dacă am mai isbuti, ca să facem pe unii dintre sătenii noștri ca să lucreze ei pe viitor grădinile pe cari azi le muncesc străinii, iată întreg câștigul acestora rămas în țara noastră și intrat în pungile Românilor noștri.

Și ca să ajungă aci, a hotărît ca pelângă fiecare școală dela sat învățătorul să muncească cu școlarii cei mai mari câteo bucată de pământ, făcând grădinărie; acestui loc i s'a zis *grădină școlară*.

Iată dar ce se urmărește prin grădina școlară:

1) Să se obișnuiască de mic Românul nostru, ca atunci când va fi mare să-și puie pelângă casa sa tot ceiace îi trebuie;

2) Să rămână în casa Românului banii cei nevoit să-i dea acum străinilor;

3) Să se iasă din mâna Bulgarilor și Sârbilor câștigul, pe care azi îl duc depe spinarea noastră în țara lor.

Nimeni nu se gândește că vom ajunge dintr'odată la aceasta. Dar, azi puțin, mâine puțin, peste câțiva ani iată-ne stăpâni și pe acest isvor de bogăție al țării noastre, cari azi e încăput pe mâinile străinilor.

Că se poate isbuti într'aceasta, v'o pot proba cu cazuri pe cari le puteți cerceta și d-voastră; de ex. în comuna Merenii de jos, erau mai acum câțiva ani doi grădinari sârbi. Decând s'a făcut grădina școlară, au învățat școlarii grădinăria și au început câte puțin a face și ei acasă la părinții lor ceiace fac la școală. După doi ani, Sârbii văzând că nu mai pot face nicio treabă în sat, și-au luat tălpășița și au plecat, căci fiecare locuitor își are acum în grădina sa zarzavatul ce-i trebuie, pus de fiul său; ba, încă ceva mai mult: unii din locuitori cultivă și pentru vân-

zare: ceapă, varză, cartofi, ardei, praz și altele și câștigă bune parale.

Ia gândiți-vă, unde am ajunge, noi, dacă în toate comunele din țară am avea ca la Merenii de jos? Dacă am alungă pe Sârbi din toate satele?

Acum să vă vorbesc ceva și despre felul cum se întocmește grădina școlară și cum se muncește. V'o spun ca să știți cum ar trebui să faceți și d-voastră, dacă ați vreă s'aveți grădină. Mai întâi se fac drumuri pe care să umblî și care despart grădina în mai multe ochiuri sau tarlale mici. Se împrejmuște locul cu gard sau ulucă, mai trainic decât toate însă și ieftin este gradul viu de salcâmi. Se desfundă pământul cu casmaua, ca să se stârpească rădăcinile buruienilor și apoi se sapă de mai multe ori ca să se mărunțească bine pământul pe care îl îngrășăm totdeodată cu băligar.

În grădina școlară se fac trei feluri de cultură:

1) *Legume și zarzavaturi*, câte sunt: ceapă, usturoi, cartofi, varză, sfeclă, ridichi, morcovi, pătrunjel, mărar, țelină leuștean, spanac, salată, fasole, mazăre. bob, linte, năut, pătlăgele roșii și vinete, ardei, castraveți, dovleci, dovlecei, pepeni, măcriș, bame, ș. a.

2) *Pomi roditori*: vișini, cireși, pruni, meri, peri, caiși, zarzări, duzi, persici, gutui, ș. a. Aceștia se pun pe marginea drumurilor.

3) *Bucate sau cereale și plante de nutreț*, apoi plante pentru fir și ulei, ca: grâu, porumb, orz, ovăz, mături, trifoi, lucernă; sfe-

clă, mei, in, cânepă, rapiță, floarea soarelui, ș. a.

Despre chipul cum se muncesc fiecare din acestea vă voi vorbi altădată.

La început e greu pânăcând se obișnuiesc școlarii cu acestea, dar apoi este o plăcere să-i vedeți cu ce drag muncesc și ce veseli privesc la munca lor. Apoi, dacă niște copii și pot face aceste lucrări așa de bine, dar d-voastră oameni mari?

Credință, că puteți să faceți aceasta și puțină voință să aveți, și totul e făcut.

Ați auzit spunându-se la biserică cum Isus a răspuns apostolului Petru, care neavând credință că poate să meargă pe deasupra apei ca Isus, eră cât p'aci să se înece, și a început să strige:

„Mă înece, Doamne” iar Isus a răspuns cu vorbele: „Dă din mâini, Petre”. Apoi așa să facem și noi, să dăm din mâini ca să nu ne îneacă.

E drept că trecem prin timpuri grele, dar gândiți-vă că greutățile ni le putem micșora când vom voi și când vom ști cum; să căuțăm dar să ne luminăm mintea cu sfaturile ce le dau cei cari ne voesc binele nostru și al copiilor noștri.

Nu ne-o ajunge oare, că până mai acum câțiva ani strămoșii și părinții noștri munciră numai pentru Turci, Greci, Nemți, Muscali și alte neamuri străine? Să suferim și să muncim și noi de aci înainte ca să facem oameni și pe Bulgari și pe Sârbi? Aceasta ar

fi o rușine mare pentru noi și pentru toți cari și iubesc țara și neamul lor.

Să ne silim să ajungem acolo, ca munca Românului să fie a Românului, și prin ea să nu se ridice alte neamuri, ci numai al nostru și numai țara românească.

Altfel, va fi amar de noi și de copiii noștri !

Pomii roditori

de G. Rădulescu, inv. în Copăcenii de sus, Ilfov

Mă simt foarte mulțumit în sufletul meu, când bag de seamă că ne-am căpătat încrederea d-voastră. Dovadă îmi este faptul că îndată ce s'a svonit de intrarea noastră în sat, ați căutat să vă adunați în număr cât mai mare, ca să ne sfătuim despre cele ce ar mai trebui de făcut, spre îmbunătățirea traiului d-voastră, spre a vă câștiga un rod cât mai frumos și mai îmbelșugat, cu o muncă nu tocmai obositoare și nici cu prea mare cheltuială.

Sfaturile noastre au prins rădăcini în inimile d-voastră, fiindcă văd că multe din hotărârile luate ați căutat să le puneți la încercare, și n'ați fost lipsiți de isbândă.

Arătarea d-voastră în mijlocul nostru e un semn, cum spusei, că încă mai doriți sfaturi, și pentru acest cuvânt eu m'am hotărât să vă vorbesc astăzi despre ceva la care poate nici nu v'ați fi gândit, dar care vă este de mare folos în gospodărie.

Voiesc să vă vorbesc despre *pomii roditori*.

Le zic pomi roditori, fiindcă fac roade bune de mâncare, spre deosebire de copaci, al căror rod nu-l mâncăm ori cari n'au rod, ca salcia ori ca salcâmul, și cari acopăr o mare parte din pământul grădinilor prin sat, fără mare folos.

Dacă n'am vorbit până acum despre pomii roditori, pricina este, cum știți și d-voastră că am avut altele de lucru: am avut să ne sfătuim despre plugăria aleasă, despre păstrarea sănătății, despre creșterea frumoasă a copiilor, despre îngrijirea vitelor de muncă și prăsirea de pasări, despre păstrarea credinții strămoșești, despre înființarea unei bănci, ca izvor de mântuire al nevoiașilor, și altele. Inșă acestea toate chiar de s'ar săvârși întocmai precum s'a stăruit, tot nu sunt de ajuns, dacă nu aveți și o grădină oricât de mică împodobită cu pomi roditori.

Dar poate că va zice vr'unul: „Părinții ori bătrânii noștri n'au mai avut pomi roditori și cu toate astea au trăit”.

Vorba asta e fără temei. Pentrucă vedeți bine, că sunt multe din cele ce nu le aveau părinții ori bătrânii, dar pe cari d-voastră le ați dorit și le și aveți, ca de pildă: plug de fier, car bun trainic, ca să mai largă și mai frumoasă și altele.

Dece mai umblați d-voastră cu plug de fier, căci părinții noștrii nu-l aveau!

Iată un temei mai mult, că nu e destul să ne mărginim ori să ne mulțumim numai cu cele ce am pomenit dela strămoși.

Ei au făcut și au trăit cum au putut. Noi,

însă, suntem datori să facem mai mult, ca unii cari trăim vremi tot din ce în ce mai grele.

Prăsirea de pomi roditori ar aduce un mare câștig familiilor d-voastră. Prin aceasta ni s'ar îmbunătăți starea de sănătate a tuturor și s'ar mai pune o frână furțișagului, am dobândi un ajutor puternic în gospodărie, am avea un izvor de ploi pe vremuri secetoase, am spori banul în pungă în loc să-l împuținăm, și, pedeeasupra, pomii ar fi podoaba satelor și a țării, și spre cinstea neamului românesc.

Am zis că prin prăsirea de pomi s'ar îmbunătăți starea de sănătate a tuturor; e adevărat. S'a dovedit cu prisosință de către doctori, că poamele ajută foarte mult la mistuirea altor mâncări și sunt totdeodată răcoritoare, mai ales la muncă în timpul verii când, din lipsa lor, omul e nevoit să bea multă apă, din care poate căpăta felurite boale. Deasemenea și iarna sunt de mare folos în bucătărie, afumate ori uscate.

Am mai spus că prin prăsirea de pomi s'ar pune o frână furțișagului. Mai ales copiii cad în păcatul furțișagului, căci văzând un pom cu roade la vecin ori mai departe, ei își frământă mintea cum ar putea să ia câteva pentru mâncare, și astfel, furând azi un ou a jung să fure mâine un bou, iar cu vremea să intre în temniță spre necinstea lor și amărăciunea părinților până la sfârșitul vieții. Dacă ei ar avea pomi cu roade în grădina părinților, n'ar avea de ce să fie ispitiți să fure.

Am mai adăugat că pomii aduc ploile. Da, e lucru știut, că pomii au puterea să tragă spre ei norii de ploaie, și noi cari dorim ploile pe timpul verii, ar trebui să ne îndeșim grădinile cu pomi, căci pelângă acoperirea altor neajunsuri, ne-am bucură și de ploi îndestulătoare pe timp secetos. La munți unde pădurile sunt dese, cad și ploile mai des.

Am mai spus că s'ar prăsi banul în pungă în loc să se împușineze. E foarte adevărat. Decâteori nu vedem noi vara pe neica Ion ori pe lelea Smaranda ori pe fiul lor Costică, ieșind cu sița de mălaiu ca să cumpere dela Alexe precupețul câteva poame, dacă nu stricate, dar cel puțin crude, iar mai pe urmă stau văetându-se pe prispa casei, în bătaia soarelui, bolnavi de friguri ori de durere de stomac!... Dacă ei ar fi avut poame în grădină și-ar fi economisit banul ori mălaiul, ar fi mâncat poame coapte și sănătoase, ar fi fost scutiți de boală, iar din prisosul vândut și-ar fi mai încropit și alte nevoi, căci după cum bine știți, nea Vasile Vârzob, singurul în satul d-voastră care are 10 piersici, își îndestulează și casa, mulțumește și vecinii, dar mai bagă în pungă pe fiecare an și câte o sumă bună de lei.

Și iarăși am mai spus că pomii roditori ar fi podoaba satelor și a țării. Negreșit.

Ce ar fi mai frumos, după d-voastră și ce v'ar face mai multă plăcere?... să priviți la o grădină plină de salcâmi cu țepe ori de sălcii sterpe, ori la una împodobită cu tot felul de pomi roditori, așezați cu regulă, în

rânduri drepte și îngrijiți cum se cuvine?. Ba eu crez că o astfel de grădină cu pomi roditori v'ar face ceă mai mare plăcere. Și cât de frumos e vara să stai la umbra lor. Mulți dintre d-voastră, n'au umbră pelângă casă, cât e vara! Un biet bolnav de-l aveți, îl țineți în casa întunecoasă, că n'aveți un pom umbros sub care să-l duceți la aer și la răcoare.

Insfârșit am mai adăogat că prin prăsirea de pomi roditori s'ar ridică cinstea neamului românesc. Negreșit. Prin nepăsarea noastră de a prăsi pomi roditori, străinii fac mare haz de noi și ne prostesc, ca pe niște nesimțitori, lipsiți de orice mândrie și de gustul frumosului ori de priceperea de a ne înconjură cu cele ce ne folosesc și ne îmbogățesc.

Și au dreptate străinii. Am ajuns noi stăpânitorii unui pământ așa de întins, așa de frumos și de mănos ca al țării românești, să cumpărăm poame din alte țări!... Căci trebuie să știți, că străinii cari sunt mult mai deși în țările lor și n'au pământ, fac un comerț foarte mare cu poamele pe cari le aduc în țara românească. Ei ridică pe poame milioane de lei din România, dupăcum vedeți că încasează Bulgarii pe zarzavaturi! Când treci în țara nemțească vezi că și drumurile, și șoselele la câmp sunt plantate cu pomi roditori, pe câtă vreme la noi nu găsim 10—15 într'un sat. Ba, s'au găsit copii de școală în unele sate cari n'au știut să spună cum

e mărul ori părul, fiindcă ei nu văzuseră d'alde acestea în viața lor!

Nu trebuie să ne punem la lucru oameni buni? Eu zic că da, și cât mai neîntârziat. Văz că și d-voastră sunteți de părere ca și mine. Aceasta mă bucură foarte mult; pentru ăst cuvânt vă rog să aveți răbdare ca să vă lămuresc asupra felului, când și cum ați putea să prăsiți pomii și ce muncă v'ar trebui să puneți pentruca să-i aveți după dorință.

Cel dintâiu lucru este să vă faceți rost de sămânță. Sămânța ori o puteți căpăta dela cei cari au pomi ori să o cumpărați dela florii ori sămânțării din oraș. Costul ei nu e mare. Pentru păstrarea sămințelor se cere să aveți pungi ori oale. Locul unde se păstrează trebuie să fie ferit de umezeală și de șoareci.

Locul pentru sămănat nu se cere să fie întins. Doi trei stânjeni pătrați sunt deajuns ca să prăsiți 100 de pomișori. Acel loc trebuie ales în bătaia soarelui și ferit de păsări și de alte viețuitoare cari ar putea bătători pământul și scoate sămințile. Pământul se sapă bine și adânc cu cazmaua și se îngrașă cu băligar pătrecit; se fac apoi un fel de cărărușe sau șanțulețe la departare ca de 2 palme unul de altul, iar prin ele se seamănă semințele, după felul lor, și se acopăr cu pământ, unele mai adânc altele mai deasupra, după cum coaja lor e mai groasă ori mai subțire, apoi se udă din când încând pe timp uscat, se curăță de buruieni și se sfărâmă

scrobul de deasupra dacă s'a făcut, ca să poată răsări semințele.

Sămănatul e bine să se facă toamna, pentru că în timpul iernii semințele să se lege cu pământul. Cu chipul acesta grăbim răsărirea lor, dacă nu în anul dintâiu, dar nici prea întârziat, căci se știe că cu cât coaja sămânței e mai groasă, cu atât răsare mai anevoie, mai ales când n'are căldură, lumină și umezeală îndeajuns.

Dacă pomișorii au răsărit și încep acum a le crește ramuri în lături, acelea se taie, lăsând numai una care să crească drept în sus; iar când ei au ajuns la înălțimea de aproape un metru și sunt groși cam ca o lumânare, se altoiesc.

Dar veți zice că nu puteți altoi. Cred și eu, însă aceasta nu e lucru mare; e mai mult o jucărie pe care o învață și copiii în școală. Învățătorul ori preotul poate să vă arate oricând. Iată în treacăt două feluri de altoire.

(Aci am arătat altoirea în mugur și spăr-tură, servindu-mă de niște rămurele, pentru ca să se convingă de repeziciunea și ușurința cu care se poate altoi un pomișor: legatul și ceruiala).

Altoaele se pun în pomișori de același fel; ele se fac cât mai apropiate de pământ. Ramurile pentru altoit se capătă depe la grădinarii proprietarilor ori se cumpără din oraș. Prin altoire se îmbunătățește soiul de poame, ele cresc mai mari, mai frumoase și mai gustoase. Altoirea se face de obicei pri-

măvara, dimineța ori seara pe timp noros, pentru că dacă ar fi soare altoiul e amenințat să se usuce. Am zis că altoirea să se facă primăvara, fiindcă pe acel timp pomișorii au într'înșii mai multă zeamă care să ajute la prindere.

Dupăce s'au prins altoii, căutați încetul cu încetul să vă scăpați de lujerii cei sălbatici, scurtându-i prin tăere din când în când.

Când altoii au crescut de un stat de om, se răsădesc, pentru totdeauna.

Pentru asta se alege locul de mai înainte și se fac gropi de cu toamna, pentruca să degere pământul din ele și să se îmbunătățească. Gropile se fac cam de un metru de largi și de adânci. Dacă pământul e slab, atunci se băligărește, cum am mai spus. Răsădirea e bine să se facă toamna. Iată cum se face aceasta. Se scoate pomișorul din locu-i, i se tund atât rădăcinile mai groase cât și ceva din ramuri, se pune puțin pământ în fundul groapei și se așează pomul în groapă însoțit de un sprijin, un par, și i se acopere rădăcina cu pământ îndesându-se puțin câte puțin, iar deasupra se face un fel de gropiță pentru turnat apă din vreme în vreme, mai ales pe timp secetos.

Pomul se leagă de par cu teiu topit, așa ca să nu-i roadă coaja pe timpul când bate vântul. Pomul să nu se îngroape în pământ decât cu 2—3 degete mai adânc decum a fost în locul dintâiu. Din când în când, pomii se sapă ca de un pas, împrejurul trunchiului lor și în adâncime cât intră casmaua.

Așezarea pomilor se face în fața soarelui, după soiuri și înălțime, de pildă: rândul cu nuci, cari cresc mai înalți, să se așeze mai în fund, apoi perii, apoi merii și așa mai departe, căutând să cadă în fața soarelui cei mai mărunți, fiindcă umbra nu le prieste. Depărtarea dela un pom la altul, se schimbă potrivit cu înălțimea și desfacerea ramurilor: 9—10 metri sunt deajuns pentru cei mai mari dintr'înșii.

Pomii trebuiesc curățați de uscătură și păziți de boale întocmai ca și omul.

Printre dușmanii pomilor găsim *rugina*, care îi usucă dacă nu băgăm de seamă să întrebuițăm pământul cu bălegar și să punem udătură îndeajuns.

Mușchiul se face din pricină de prea multă umezeală. Acesta e primejdios, căci trăind cu zeurile pomului îl lasă pipernicit, iar cu vremea se încuibă acolo felurite viețuitoare vătămătoare. Mușchiul însă se poate curăți sau răzuî cu cevă, iar locul unde a fost se unge cu apă de var.

Crăpăturile coajei iarăși aduc un rău pomilor. Pentru stârpirea lor facem tot ca și cu mușchiul.

Omizile prăpădesc pomii nu numai pentru un an, dar chiar pentru doi și trei ani; și, dacă nu le stârpim, este că nu voim. Se știe că păsările mănâncă multe omizi, dar câteodată ele se prăsesc așa de multe, că nici păsărlie n'au ce le mai face. Și frigul le omoară, însă nu întotdeauna. În acest caz e de datoria fiecăruia să-și curețe pomii, cu-

legând casele omizilor și inelușele depe ramuri în cari se află ouăle lor și dându-le foc. Dacă primăvara se mai văd omizi înviate pe ramuri, acelea se stârpesc atingându-le cu o cârpă muiată în untdelemn ori gaz, legată în vârful unei prăjini; iar ca să împedecăm venirea lor de aiurea, ungem trunchiul fiecărui pom cu păcură, zeamă de var, gaz ori untdelemn.

În potriva păsărilor cari ciugulesc poamele când se coc, facem niște ciocănitoare ori chipuri de oameni pe cari le așezăm în grădină.

Când un pom are preă multe poame, atunci le mai împușinăm, fiindcă altfel ar rămâneă prea mici și fără gust.

Culesul poamelor se face numai atunci când ele s'au copt. Pentru unele poame cari cad singure, se pune dedesuptul pomului un strat de paie ca să nu se strivească, ori o plasă, ori se culeg cu mâna.

După cules se opresc atâtea poame câte trebuiesc pentru casă, iar prisosul se vinde pe bani.

Afară de pomii de cari vorbii, mai sunt și pomișori ca agrișul, coacăzul și vița de vie. Cei dintâi se prăsesc foarte lesne. Despre vița de vie, fiindcă cere o îngrijire mai mare, vom vorbi altădată.

Toată munca ce ar urmă să faceți pentru prăsirea pomilor roditori este mai mult o plăcere și nu se săvârșește decât atunci când vă aflați în ceasurile de odihnă, precum și iarna.

Prin prăsirea de pomi roditori ați împlini un mare gol în nevoile d-voastră de toate zilele și v'ați face gospodăria fie a familiei, fie a țării întregi, cu mai multă vază ori cinste în fața străinilor.

Mulțumindu-vă pentru ascultare, nădăjduesc că chiar în primăvara aceasta să faceți un început și pe tărâmul prăsirii pomilor roditori.

Insectele vătămătoare plantelor

de T. C. Ionescu, învățator în Pașcani, Suceava

În rândurile trecute, când ne-am scris cu toții aci, v'am arătat cât e de folositor să cultivăm fel de fel de plante, cum trebuie să pregătim sămânța, cum trebuie să alegem, să îngrășăm și să lucrăm pământul, care pământ prieste fiecărui soi de plantă, cum și când trebuie să semănăm, care sunt îngrijirile trebuitoare fiecărei plante, cum să strângem de pe câmp, cum să păstrăm roadele și cum să vindem pe cele ce ne prisosesc, cu ajutorul *tovărășiei noastre de desfacere*.

Iar cum că cele spuse de mine nu erau numai vorbe, v'am dovedit-o cu încercările ce însumi am făcut cu copiii d-voastră în grădina școlii, unde ați văzut pâlcuri de plante verzi și frumoase de-ți luau ochii, alătura de altele mult mai slabe și pipernicite de nu-ți mai venea să te uiți la ele. Cele dintâi erau cultivate după toate regulile ce v'am spus și d-voastră, iar celelalte după obiceiul d-voastră de a cultiva.

Iubiți săteni,

Câteodată drăguțele noastre plante sufăr stricăciuni, sunt vătămate de niște gânganii, pe care le numim *insecte vătămătoare plantelor*, și iată, tocmai despre acestea am să vă vorbesc eu astăzi, arătându-vă și mijloacele de stârpirea lor.

Și fiindcă aceste insecte sunt foarte multe la număr, deaceia am să vă vorbesc numai de cele cari se iscă mai mult în localitatea noastră. Și fiindcă primăvara e aproape de noi, voi începe cu cea dintâi insectă pe care trebuie să o stârpim chiar, depe acum, dacă cumva, n'am apucat să facem astă încă de cu toamnă, și anume cu *omizile pomilor*.

Omizile sunt cele mai mari vrăjmași ai pomilor. Ele se nasc din ouăle fluturilor, prin urmare cel mai bun mijloc de a le stârpi este acela de a prinde fluturii până n'au apucat să-și pue ouăle lor, pe cari le întâlnim grămadă pe trunchiuri, crengi și frunze ori pe pari și graduri.

Dacă fluturii au apucat să-și depue ouăle, apoi grija noastră va fi să culegem cuiburile de ouă și să le ardem. Acolo unde nu ajungem cu mâna, întrebuintăm niște foarfeci făcute anume pentru treaba asta, cu ele tăiem mlădițele încărcate cu cuiburi. Această lucrare se face ori de cu toamnă ori iarna, cel mai târziu pânăla 1 Martie, până nu dă căldura care ajută la ieșirea omizilor. Dacă au

apucat să iasă, apoi s'a sfârșit, căci ele dau năvală asupra florilor și frunzelor fragede, despuind pomii până și de muguri și de mlădițe și-i lasă ca arși de'ți-e mai mare jalea să-i privești. Isprăvind cu pomii pe care au crescut, omizile se duc și în alte livezi, așa că dacă într'un sat unul din gospodari nu și'ar curăți pomii de omizi, ar aduce pagube și conșătenilor săi, deaceia și legea (art. 96 din legea poliției rurale din 1868) prevede că: toți proprietarii, arendașii și chirigii sunt datori pânăla 1 Martie a fiecărui an să-și curețe pomii de omizi.

Culegerea să se facă pretutindeni, în grădini ca și în păduri, și fiindcă sunt unele omizi care ies în cursul anului, deaceia trebuie să facem stârpirea omizilor de mai multe ori pe an.

Cum vedeți, aceste jivine sunt îngrijitor de stricătoare, deaceia Românul când a vrut să poreclască pe dușmanii săi cei mai neîmpăcați, i-a asemănat cu omizile, scoțând cântecul:

*Frunză verde pălămidă
Plină-i țara de omidă,
De omidă ungurească
Și de gărgără săsească.*

Apoi dacă Românii s'au unit să'și scape scumpa lor moșie de omida ungurească și de gărgăra săsească, nădăjduesc că și d-voastră vă veți uni să scăpați bietii pomișori de acești hămișiți dușmani!

Sunt gânganii, dragii mei, cari strică frunzele și mugurii tuturor pomilor. Numai mărul e stricat de mai bine de 10 feluri, dintre cari mai însemnate sunt: marele păun de noapte, sucitoarele de foi, micul păun de noapte, curățitoarea de frunze, insecta rușinoasă sau smerită, ș. a.

Cărăbușii sau gândacii de Maiu, în unele primăveri se ivesc cu grămada, despoind pomii de muguri, frunze, flori și chiar de mlădițele tinere. Trebuie să-i scuturăm și să-i omorâm dimineața pe răcoare când stau ascunși printre frunzele pomilor. După împreunare, femeiuscele se încuibă în pământ unde pun ouăle, din cari ies un fel de viermi alburii și mari. Acești viermi rod rădăcinile pomilor și ale altor plante. O parte din ei se pot stârpi la săpat, iar alta se poate otrăvi, turnând peste ei apă amestecată cu gaz. Un mijloc și mai bun e să punem printre pomii tineri mac și lăptucă. Viermilor acestora le place foarte mult să mănânce asemenea rădăcini, și îndată ce vedem că una dintr'aceste plante s'a vestejit, o smulgem și cu ea scoatem viermele pe care îl omorim.

Cărăbușul mic (găinușa cu cap mic) roade florile și frunzile, iar înainte de a ieși din pământ rădăcinile.

Coropișnițele sunt insecte puternice, cari petrec pe sub pământ, rozând toate rădăcinile pe care le întâlnesc în cale. Ca să le stârpim -căutăm până dăm de gura borții lor, care e rotundă, și le prindem stârpindu-le și ouăle. Ele se mai pot prinde și în oale îngropate în

pământ, sau când săpăm pământul, ori turnăm în bortele lor gaz cu unt-de-neft.

Ca să le stârpim în număr mare, se face de cu toamnă o groapă mare care se umple cu gunoiu proaspăt de cal. Când dă frigul, coropișnițele se adună în aceste gropi, iar acolo le prindem și le omorîm.

Viespele fac stricăciuni mai cu seamă poamelor apoase și cu deosebire strugurilor. Pe timp ploios și rece le putem lua cu cuiburi cu tot și le aruncăm în foc ori în apă clocotită, ori le legăm de pom o sticlă cu miere otrăvită.

Urechelnițele se pot prinde în mănunchi de paie, în morcovi găuriți ori în oale de flori umplute pe jumătate cu mușchiu.

Gărgărițele de pomi, aduc multă stricăciune, sfredelind mai ales mlădițele tinere. Se pot stârpi astfel: le scuturăm de mai multe ori pe o pânză și apoi le ardem sau le opărim.

Furnicile umblând după miere, strică florile. Ele se stârpesc înfășurând trunchiul cu buci scărmanați, ori stropind furnicarul cu gaz, ori presurându-l cu var stins, cenușă ș. a. Dealtmîntrelea furnicile ne aduc și folos căci stârpesc păduchii depe frunze.

În contra păduchilor de frunze se întrebuintează stropirea cu zeamă de tutun, cu apă cu săpun, ori cu apă amestecată cu puțin gaz, leșie tare și funingine. În ziua următoare, frunzele trebuiesc spălate cu apă curată, dacă cumva nu plouă.

Ca să oprim suirea gănganiilor pe pomi,

legăm trunchiul cu o fâșie de hârtie, făcând-o ca o leică cu gura în jos, și pe dinăuntru o ungem cu grăsime.

È bine ca trunchiul pomilor să-l vâruiim până la o înălțime de câteva palme dela pământ.

Gărbărița grâului este un mic gândac negricios, el petrece iarna în crăpături, lasă ouăle în grăunțe, din cari viermele roade toată partea făinoasă.

Molia grâului se arată prin August și Septembrie ca niște gogoloașe de grăunțe legate printr'o pânză de păianjin, cenușie, și prin murdărie albicioasă făcută de omizile albe ale moliei. Ele mănâncă făina boabelor și apoi împăinjinează. Omida se ascunde în Septembrie prin crăpături de scânduri și grinzi. Boabele de grâu, din cauza acestei insecte, pierd mult din greutate, iar pâinea făcută din astfel de grâu e rea și poate pricinui boale. Grâul stricat de molie nu mai încolțește căci ea i-a ros tocmai colțul.

Inpotriva acestor vrăjmaș trebuie să ținem magazia curată și aerisită, să vâruiim crăpăturile și încheieturile în lemn, să îndepărtăm rămășițele ce le lasă adesea prin colțuri și să dăm bine la lopată. Cu deosebire primăvara și în Iulie, grânele atinse de molie și de gărgărițe trebuiesc scoase din magazie, pentruca să spălăm bine magazia cu leșie și la nevoie să o lăsăm neîntrebuințată un an întreg. È bine a seceră grâul înainte de a se fi copt cu desăvârșire, clădindu-se îndată în cerezi. In hambar, lângă grămezile de grâu, se

pun candelile în farfurii pline cu apă, fluturii vin la lumină și se înecă.

Alta: musculița helsilor al căreia vierme se găsește toamna, în măduva grâului unde petrece toată iarna. Primăvara viitoare iese musculița care trăește câteva zile, își pune ouăle pe foile grâului, din ouă ies viermi cari se lasă pe paiu în jos până la nodul întâi sau al doilea, unde sug sucii paiului și-l slăbesc într'atâta încât o ploaie ori furtună îl dă la pământ. Viermele se îmbracă în gogoase, din cari ies al doilea rând de musculițe, cari își pun ouăle pe miriște. Ca să le stârpim, dăm foc miriștei. Sămănăturile târzii sufăr mai puțin de acest vrăjmaș care mai cuseamă toamna poate să strice întreaga sămănătură.

Țigărușii grâului pricinuesc boala numită *călcăiu* sau *cucurezul*. Ei se grămădesc mai mulți încolăciți în bobul de grâu care rămâne mic, negru și cu două trei (înțepături) ascuțituri la vârf. În bobul de grâu țigărușii pot trăi ani întregi în amortire, dar se deșteaptă în pământ, unde piețița bobului plesnește sau putrezește de umezeală, aci se așează între foi vătămând pe cele tinere. Creșterea paiului urcă țigărușul în sus, iar el își pune oul în floarea grâului. Din ou iese apoi viermușorii cari umplu boabele.

Ca să scăpăm grâul de țigăruș, muiem boabele în apă cu vitriol (1 la 150 părți apă). Schimbarea culturilor și arderea spicelor bolnave încă ajută.

Păduchii de foi fac în unii ani mari strică-

ciuni grânelor. Ca să scăpăm de ei trebuie să semănăm din vreme și în pământ bine lucrat, apoi să întoarcem miriștea.

Gărgărița mazărei și a bobului este un mic gândac de culoare neagră și cu pete albe. Gândacul se află pe plante pe timpul înfloririi sau ceva mai înainte de desfacerea florilor. Femeea lipește ouăle ei pe păstăile abia formate, câte unul în fiecare păstăe. Vermişorul clocit din ou intră înăuntru păstăii, sparge pielița grăuntelui încă crud, borticica prin care a intrat se închide și rana făcută se tămăduiește, așa încât nu se mai cunoaște urma pe unde a intrat.

Dacă grăuntele e tare, viermușorul crește împreună cu dânsul, iar dacă bobul e slab viermușorul se mută în grăuntele vecin. Când boabele sunt coapte se vede pe ele un punct negru, acolo e insecta. Indată ce dau de căldură, viermii rod capacul și ies afară ca fluturii. Boabele bortelete astfel pot încolți, însă plantele ieșite din ele sunt slabe. Ca să scăpăm boabele de această boală, le punem la o căldură mare (50° C.) care omoară insectele fără ca să strice colțul. Ca să deosebim boabele sănătoase de cele bolnave, le punem în apă și cele bolnave ies deasupra, pe când cele sănătoase se lasă la fund. Unele gărgărițe strică și fasolea și linte. Culegem păstăile bolnave și îndesăm pământul la rădăcină.

Purecele rapiței e negru verzui, cu capul galben. Viermele lui se îvește primăvara, când

plantele vătămate se văd cu culoarea cafenie, nu verde.

Ca să scăpăm rapița de pureci, să o semănăm în pământ bogat și nu tocmai de vreme. Pe întinderi mici putem încerca presărarea cu cenușă și udatul cu must de băligar.

Viespea rapiței lasă ouăle pe foile de rapiță. Viermii ieșiți rod cu totul foile rapiței și apoi se ascund în pământ pentru iernare. Primăvara încep din nou a roade aducând astfel mari stricăciuni.

Viermele rapiței este cel mai mare vrășmaș al ei, mănâncă foile și ramurile tinere.

Purecele arămiu strică foile rapiței.

Omida păpușoiului se ivește în anii secetoși, ea se vâra în strujan și roade măduva, așa că planta piere. Uneori atacă și ciocalăul.

Erineul befejește mai cu seamă frunzele viei. De ele se scapă cu praf de pucioasă.

Răpitorul viei atacă la viță foile mai linse și netede. Pentru stârpire opărim coardele toamna, sau culegem ouăle ori le afumăm cu pucioasă.

Țigănarul atacă via, plopul, salcia, părul, gutuiul ș. a. Insecta aceasta taie codița foilor și o sucește ca o țigară în mijlocul căreia își pune ouăle. Pentru stârpire se strâng toate foile sucite și se aruncă în foc.

*Filoxera*¹⁾ e cel mai îngrozitor dușman al viei, de dânsa cu greu putem scăpa. Zeci de mii de pogoane de vie au fost pustiite de ea,

¹⁾ Filoxera va fi subiectul unei întregi conferințe, dacă învățătorul e în regiunea villor.

revărsând sărăcia și jalea printre bieții podgoreni.

Lăcustele sunt o pacoste de care ne-a ferit Dumnezeu de mulți ani. Bieții locuitori din Dobrogea sunt însă supărați grozav de ele.

Din cele ce v'am spus, cred, că ați înțeles cum că plantele fiind bine cultivate și prin urmări puternice nu sufăr de stricăciunea insectelor.

Pentru stârpirea acestor vrăjmași, omul mai are ajutoare la cari poate nici nu se gândește, acestea sunt: broasca, șopârla, ariciul, cărtițe, liliacul, etc., și mai cu seamă *păsările cari se hrănesc cu insecte*.

Iată pentruce, dragi săteni, pe copilașii d-voastră, ce mi i-ați dat la școală, i-am legat într'o tovărășie sau societate de ocrotirea păsărilor folositoare și stârpirea insectelor vătămătoare, dupăcum mai acum vre-o trei ani am format cu dânșii o societate contra beției.

Ascultați dar și urmați aceste sfaturi și atunci ogoarele și grădinile d-voastră vor fi pline de roade multe și mândre și nu veți mai avea atunci lipsă de nimic și veți scăpa atunci de a cumpăra poame dela Jidani și legume dela Bulgari.

Gândacii de mătase ca mijloc de îmbogățire

de P. I. Rădulescu, inv. în Mușetești, Argeș

Imi pare rău că trebuie să încep mai totdeauna vorbirile ce am cu d-voastră tot cu oarecari muștrări și să arunc vina relei stări de care ne plângem tot asupra noastră. Cred însă că mă veți iertă, căci pedeoparte, muștrările ce fac altora mi-le aduc întâiu, mie, iar pe dealta, că n'am alta de gând cu ele decât binele d-voastră. Apoi mai pre sus de toate când e vorba să grăești adevărul, însuși mântuitorul Hristos a zis: „spuneți ce este așa, așa. ce nu, nu”.

Mereu ne văetăm de sărăcie, de necazuri și de greutatea vremilor în cari am ajuns. Se cade dar să cercetăm pricina acestei rele stări a noastre. Un înțelept a zis: „Suferințele au izvorul în ființa noastră și mai toate ne vin din neștiință”, eu aș adăoga că și din îndărătnicie și mai ales din nepăsare. Mi se pare că drept a grăit acel înțelept, mai cu seamă în ceiace privește sărăcia, căci dacă este sub soare vreun popor care trebuie să mulțumească lui Dumnezeu pentru marea sa

dărnicie, apoi acela este cel românesc, al cărui pământ mănos a făcut și face pe străini să râvnească la el. Vedeți că pecând noi ne vâetăm de sărăcie, și ne vine să luăm lumea în cap, mulțimi de limbi străine vin peste noi, se așează aici și găsesse îndestulare, ba încă din ce agonisesc la noi duc și în țările lor.

Intr'adevăr în pământul nostru stau ascunse mari comori, dar nu știm să ne folosim de ele. Țăranii altor neamuri au pământ cu mult mai puțin decât noi, ba încă trebuie să-l care cu cheltuială spre a-și face o mică grădiniță și cu toate acestea stau bine și nu se plâng de atâtea necazuri.

Bărbații luminați cari cărmuesc această țară, doritori de binele nostru, s'au gândit cum să facă și să deștepte și în țăranul român dorința de o viață mai bună și să-l îndrumeze pe calea apucată de sătenii altor țări. Ei s'au gândit că pământul țării noastre este destul de bun și mult, că vremea (temperatura) destul de dulce și priincioasă, că brațe avem destul de vânjoase și minți destul de istețe: mințile trebuiesc însă sfătuite. Spre acest scop ne-au îndatorat pe noi, cari suntem os din oasele d-voastră și cari avem aceleași nevoi și aceleași dorințe, ca să vă povățuim ce e de făcut, ca să ajungem vremuri mai bune.

O vorbă veche și înțeleaptă zice: „cu un ceas de ascultare se pot scuti ani de necazuri”. Deaceia vă rog să mă ascultați, că vreau să vă vorbesc despre un izvor de bogăție, care a fost odată în mare cinste și căutare la pă-

rinții noștri, dar pe care lăcomia străinilor l-a otrăvit cu otrăvurile aduse din țările lor, iar nepăsarea Românului ajunse de pomină l-a lăsat în părașinare. Mijlocul de câștig despre care vreau să vă spun nu numai că ar aduce banul în casa săteanului, cu puțină muncă, nu numai că i-ar ridica cinstea, dar l-ar feri de a mai cumpăra putregaiurile și destrămurile străinătății. El apoi ne-ar împodobi trupurile și casele, cu haine făcute de mâna sătencii noastre, haine cari altădată erau numai frumusețe și meștesug. Ah ! Doamne, și bine-i mai stă țăranului în haine lucrate de femeea lui, din material produs depe pământul lui și prin munca lui. Acest minunat și lesnicios mijloc de bogăție sunt viermii de mătase.

Ca să creștem gândacii de mătase ne trebuie o odaie făcută din scânduri, mai mică ori mai mare după mulțimea viermilor ce creștem și după numărul duzilor ce avem. Putem folosi chiar și o odaie a casei, numai să fie curată și cu o căldură statornică.

În ea se așează niște mese sau mai bine rafturi, pe cari se pun gândacii la crescut. Mai avem nevoie de sămânță bună și de soiu, cum și de frunză de dud. Sămânță se poate căpăta prin primăria satului, dela d-l Ministru de Domenii, care în dorința sa de a vedea răspândită această ocupație o dă fără plată oricui îi cere.

Dudul numit de străini pomul de aur, pentru că din frunzele lui curge aurul când știm să le folosim, crește repede și aproape în

orișice fel de pământ. El ne mai dă și fructe, cu cari putem hrăni păsările de curte, ori facem din ele dulceață. Sunt două feluri de duzi: albi și negri. Foile duzilor albi sunt mai bune pentru hrana gândacilor.

Primăvara, când a început să dea frunzele de dud, se pune sămânța la clocit. Femeile sătence o pun într'un săculeț și o poartă mereu în sân, până ce înviază viermii. De 8 ori în douăzeci și patru de ore, o scot ca să ia aer. Alt chip de a cloci sămânța este și acesta: se pune într'o cutie de carton și se așează între picioarele sobei, dându-i aceeași căldură pe tot timpul clocitului. Unii umplu 3 sticle, fiecare ca de un litru, cu apă fiartă; între ele pe un petec de pânză curată pun sămânța, iar sticlele le acoper cu o bucată de postav de lână. De 6—7 ori pe zi premelesc apa din sticle. După 8—10 zile gândacii înviază. În cea dintâi zi mai puțini, iar în cele următoare tot mai mulți, până ce ies toți. Peste gândacii înviați se pun câteva frunze de dud, ca ei să se agațe de ele, apoi îi mutăm pe rafturile acoperite cu pânză ori cu hârtie. Aci li se dă mâncare frunză tocată. Numărul mâncărilor e de 8 în 24 de ore.

La culesul frunzelor trebuie să fim cu băgare de seamă. Anume cel care adună frunza să fie spălat pe mâini, iar uneltele de care se servește să fie curate. Să ne păzim mai ales de sare, căci ea este o otravă puternică pentru viermi. Pe timp ploios frunzele se scutură și se sbicesc. Culesul se face înainte de asfințitul soarelui, iar peste noapte frunza

se păstrează într'o odaie aerisită și nu pusă grămadă ca să se încingă.

După 5 zile gândacii încetează de a mai mânca 24 ore, adorm și schimbă pielea. După acest timp trec în vârsta a 2-a. Acum trebuie să-i mai rărim, să le dăm mâncare mai multă și să le premenim așternutul. Răritul gândacilor se face ori cu frunze, ori cu mucava găurită, care se pune peste gândaci, răzimându-se ca să nu-i strivească. Deasupra mucavalei se pune frunză.

După 5—6 zile gândacii iar dorm, își schimbă iarăși pielea și trec în vârsta a 3-a. Li se dă mâncare mai multă în cele dintâiu patru zile.

Peste 7 zile iarăși adorm și iarăși năpârlesc și trec în vârsta a 4-a. Acum li se dă mâncare din 4 în 4 ceasuri. În sfârșit după 8 zile trec în vârsta a 5-a. În toate aceste vârste trebuie să avem grijă să-i rărim, decâteori e nevoie și să-i premenim la așternut. Căldura se păstrează cam aceiași, iar în odaie să fie curățenie mare.

La vreo 10 zile, pielea gândacilor se albește, iar ei dau semne de neastâmpăr, umblând cu capetele ridicate pe marginea rafturilor. Asta e semnul că voesc să-și facă gogoșile. Pentru aceasta punem printre ei crăcuțe de stejar ori de măturică, mai dinainte pregătite. În trei zile gândacii bine crescuți se urcă și încep a-și toarce firul cel lung de 1.500 metri. Ceice nu s'au suit în acest timp trebuie hrăniți înainte. După 10—12 zile, gogoșile fiind isprăvite le adunăm și le punem la soa-

re ca să se svânte. Pe cele mai bine crescute le alegem de sămânță. Se iau câte de bărbați, atâtea și de femeiuști. Alegerea o facem după următoarele semne: gogoșile de femeiuști sunt mai mari și mai umflate, iar cele de bărbați sunt mai mici și sugrumate la mijloc. Aceste gogoși le punem la loc uscat, ferindu-le de soare. După ce ies fluturii, ei se așează pe o pânză curată unde se împărechează. Bărbătușii, cari sunt mai mici, îi aruncăm; femeiuștile fac câte 400—500 ouă, apoi mor. Adunăm sămânța, o punem într'o cutie de carton și o păstrăm la loc svântat și cu căldură potrivită până primăvara.

Gogoșile pentru borangic le punem deasupra unui vas cu apă fiartă în colcot, ca să omorîm fluturii din ele, căci înviind fluturii ar strică firul. Apoi alegem gogoșile cele albe de cele galbene, iar din acestea se dau de-o parte cele moi, cele pătate și cele ce nu sunt deplin crescute. Ca să scoatem borangicul, punem gogoșile în apă fiartă; apoi cu un băț căutăm capetele firelor și le depănăm cu roata. În alte țări sunt mașini pentru tragerea borangicului.

Rămâne acum, iubiți săteni, să vă mai spun că aceste mici ființe lăsate de Dumnezeu pentru folosul nostru, au mai multe boale care îi omoară.

Iată-le: 1. Slăbiciunea, sau întârzierea în creștere, care vine din pricina neîngrijirii ouălor la clocit și a desimii viermilor în vremea creșterii. Tocmai deaceia v'am spus că trebuie să luăm seama și să rărîm neconținut

gândacii. Pe cei cari rămân slabi îi hrănim mai bine.

2. Ințepenirea vine dintr'o ciupercă ce trăește în aerul umed. Sămînțele ei, căzând pe pielea viermilor, încolțesc și i-o acopăr cu un mucigai alb ca praful de cretă, care se vede la gândacii morți de această boală.

3. Pătatul se cunoaște după niște pete negre ce se arată pe pielea gândacilor cari n'au fost ținuți în curățenie. Viermii slăbesc, se îmmoaie și se băloșează. Pricina boalei sunt niște corpuri mici rotunde, care se îmulțesc peste măsură în trupul gândacilor.

4. Putrezirea gândacilor este o boală care atinge numai pe unii dintre ei, care trebuiesc aruncați.

5. Gălbenarea este o boală rea, care se cunoaște după aceia că gândacilor li-se umflă corpul, iar pielea li-se face galbenă. Când îi atingem cu degetul iese depe ei un fel de puroiu galben. Pricina boalei este răceala.

6. Moleșirea este o boală de mațe, care lovește pe viermi când trec iute dela frig la căldură, când mănâncă frunză de dud bătrân și acoperit cu muschi, când șed în aer stricat și umed. Ca să contenim boala este bine să răspândim în odaie puțini aburi de oțet pus pe un vâtraiu încălzit în foc.

7. Oftica se ivește între vârsta a 3-a și a 4-a. Viermii din cauza acestei boale sunt slabi și piperniciți. Pricina boalei este ori păstrarea seminții la prea mare frig, ori aerul stricat.

Vedeți că pricina boalelor arătate până aici

sunt numai neîngrijirea la hrănitul gândacilor și la clocitul lor, desimea, umezeala și necurătenia.

Iată fraților, lăudatul isvor de bogăție pus la îndemâna noastră de bunul Dumnezeu. Și cât de lesnicios! Cu o muncă ușoară și fără de cheltueli. Adevărat, că trebuie să ai grijă multă și stătornică timp de 30—40, de zile, dar apoi ea e răsplătită cu o frumușică sumă de bani.

Din 25 de grame de sămânță se poate scoate 40 kilograme de gogoși. Borangicul după cum știți și dumneavoastră, este foarte scump. Voim să câștigăm mai mult? N'avem decât să ne punem ogradă de duzi, ca să putem crește gândaci cât de mulți, căci oste-neala este aceeași. Și cine oare îndeplinește munca? Femeia și copiii, în vreme ce bărbatul face altă muncă cu folos pentru casă. Unde mai pui foloasele ce aduce gospodăriei? **Maramele, șervetele, fețele de masă și de perne, perdelele și iile** lucrate cu meșteșug, câtă podoabă n'ar face casei și câtă cinste n'ar aduce femeilor noastre?

Înainte vreme boierii cei mari purtau haine de borangic făcute de jupăesele lor. Bătrânii duzi, plini azi de mușchiu, pe care-i vedeți pela vechile curți boierești, ne încredințează despre aceasta. Prin luna Iunie, ne spune un scriitor de-ai noștri, vedeai cârduri de femei adunate pe marginea gârlelor, împrejurul cazanelor din care ieșeau aburi, trăgând și depănând borangicul, din care apoi

iară făceau diferite pânzeturi, cari de cari mai subțiri și mai frumoase. Pela anul 1860 prețul ocalei de sămânță de gândaci eră de 800 lei, iar kgr. de borangic se vindea cu o liră. In 1863 țara noastră a vândut străinătății borangic de 5 milioane lei.

Unde mai sunt acele timpuri bogate? Cu ce a înlocuit săteanul nostru acel lesnicios isvor de bună stare? Astăzi femeile noastre cumpără borangicul străin, scoțând din casă banii, cari sporesc bogăția altor neamuri. Socotiți la aceasta banii dați pe bumbac, apoi pe zarzavaturi, cei dați pe băutură fără rost și pe tutun, și apoi mirați-vă de ce suntem săraci?

Trebue, fraților, să ne încredințăm de următorul lucru: buna stare a unei case, ca și a unei țări, stă într'însa: să cumperi puțin dela alții și să le vinzi mult. Omul bogat este acela care are nevoie de puține lucruri și pe acelea și le face singur. Așa e oare la noi Românii? Aproape tot ce ne trebue cumpărăm din târg, iar târgul aduce dela străini, astfel viața noastră și a pământului nostru îngrașă pe alții. Altfel ar stă lucrurile, când am mai încercă și alte mijloace de înavuțire și când am mai îmbunătăți pe cele cari le mai avem.

Din cele spuse cred că v'ați convins decât folos ne-ar fi creșterea gândacilor de mătase. Ce vă trebue? Sămânță de gândaci și duzi. Sămânța, cum v'am spus, vi-o dă Ministerul, fără plată. Pui de dud vă dau eu din grădina școalei. Deasemenea stău cu dragă inimă pen-

tru d-voastră ca să vă dau orice deslușiri mi-ați cere.

Faceți acest lucru și hărnicia țărancei va crește, avutul nostru va sporî, iar casele ne vor fi mai împodobite. Copiii d-voastră vă vor pomeni numele cu drag, căci le-ați lăsat de moștenire un mijloc de trai. Insuși pământul care stă plin de burueni, vă va binecuvânta, își va deschide sânul și din el va răsări îmbelșugarea, care va crește dragostea dintre noi și el. Iar bunul Dumnezeu va privi cu drag stăruința noastră și ne va ajuta.

Dumnezeu să vă lumineze mintea și să po-
goare în inima d-voastră duhul cel bun, care
să vă îndemne a ascultă sfaturile date.

Albinele și folosul ce ni-l aduc

de Șt. Nițescu, înv. în Ceptura, Prahova

Iubiți săteni!

Duminica trecută, știți atunci când v'am vorbit despre creșterea gândacilor de mătase, la despărțire, v'am făgăduit că am să vă vorbesc astăzi despre albine: iată dar că mă țin de vorbă și vă rog să fiți buni și să mă ascultați cu băgare de seamă.

Mi-aduc bine aminte, că Duminica trecută v'ați mirat când v'am spus că pe urma gândacului de mătase trăesc mulți oameni. Cred că o să vă mirați și acum când veți vedea din cele ce vă voi spune că și după urma albinei — o gănganie așa de mică — trăește o mulțime de lume, dar din păcatele noastre nu la noi, ci într'alte țări.

Ei! dragii mei săteni, mă doare inima când mă gândesc că noi trăim în țara unde curge nu numai lapte și miere, dupăcum se spune că eră o țară, ci în țara în care curge grâu, lapte și miere, și apoi tocmai noi cumpărăm cu bani scumpi și miere și ceară dela străini.

Veniți seara dela muncă istoviți de puteri, cu gura friptă de arșița soarelui și de vânt, și, înloc să vi-o răcoriți cu o lingură două de miere într'un pahar cu apă, alergați de vă otrăviți cu basamac-rachiu, care vă prăpădește și trupul și sufletul, pelângă că vă golește și punga. Duminică și în celelalte sărbători, când vă duceți la biserică să ascultați sfânta slujbă, duceți câteo lumânare de ceară cumpărată dela cârciumă — așa credeți d-voastră că este de ceară — dar, când ați aprins-o, înloc să arză bine și să dea un miros plăcut, ea arde cu fum și strică zugrăveala depe pereți și depe sfintele icoane; ba dă și un miros nesuferit de urât. Acelea dar cari ard urât nu sunt făcute din ceară curată, ci amestecată cu un fel de pământ, adesea și acela cumpărat tot dela străini. Auzi, d-ta, să cumpărăm și pământ, să cumpărăm țărână care e pretutindeni!

Vedeți, că chiar înaintea lui Dumnezeu nu duceți lumânări curate de ceară, pentru că n'aveți ceară, și dacă n'o aveți asta e numai din vina d-voastră. Vedeți dar, că dați bani curați pe lucruri necurate.

Înainte vreme veneau străinii depeste nouă mări și țări de cumpărau dela noi miere și ceară. Mierea românească eră foarte mult căutată pentru gustul și mirosul ei. Sultantul Turcilor trimetea într'adins de-i aducea miere din țara noastră. Iar astăzi o cumpărăm noi dela străini. Mai mare rușinea!

Da, rușine și ocară pentru noi Români, că toată vara călcăm cu picioarele pe flori, a-

dică pe miere și pe ceară, și nu creștem albine ca să ne-o strângă!

Dar văd pe moș Gheorghe râzând! Mă prind că Dumnealui zice în sine-și: „Hei, d-le învățator, spui că mai înainte vreme eră miere și ceară multă la noi în țară, da, așa este, eu știu bine că așa eră, dar vezi peatunci erau livezi, fânețuri și păduri mai în toată țara, acum însă nu mai sunt!” De, moș Gheorghe, poți să ai dreptate pânăla un loc, dar să vezi că nu prea multă.

Mai de mult erau, moșule, mai multe livezi. Bine. Dar o bucățică de loc pelângă casă au și acum oamenii ca și atunci. Ei, vezi, peatunci mai toate casele sătenilor erau înconjurate de stupi, dar astăzi sunt înconjurate de ciulini, de bozii și de alte burueni, și așa e că nu este tot una?

Insfârșit, albina nu cere nici mâncare, aproape nici băutură, nu plătiți nici ierbărit pentru ea, nu nimic. Pentru aceasta deci fiecare din d-voastră, să caute să aibă stupi cu albine. Casele cu grădini împrejur și cu stupi arată că sunt locuite de oameni muncitori, iar cele cu burueni împrejur arată a fi pustii sau a fi niște vizunii de fiare sălbatice.

Să creșteți albine, și apoi din ce vă aduc ele nițel folos, dela gândacii de mătase nițel, din altă parte nițel, o să faceți treaba; adică o să puteți strânge ceva bani pentruca să vă puteți îngriji de copii și să puneți și ceva deoparte pentru bătrânețe.

Albina este folositoare nu numai că ne dă miere și ceară, dar ajută mult la legatul poa-

melor, fiindcă ele duc pulberea aceia galbenă dintr'o floare într'alta, fără care ajutor, multe flori ar rămâne sterpe.

Iată acum pe scurt ceva despre albine:

Intr'un stup albinele sunt de trei feluri: matca sau regina, albinele lucrătoare și trântorii. Matca nu face altceva decât ouă, adică înmulțește albinele stupului. Ea este mai mare, și are ac, dar nu înțeapă pe nimeni cu el decât numai pe altă matcă. Matca este foarte fricoasă, așa că la cel mai mic sgomot fuge tocmai în fundul stupului. Nu iese din stup decât o singură dată ca să se întâlnească cu trântorii.

Trântorii sunt bărbații, ei nu sunt buni la alta decât că se întâlnesc cu matca. Ei sunt mai scurți și mai groși și n-au ac.

Albinele lucrătoare nici nu se întâlnesc cu trântorii, nici nu ouă. Ele sunt mai mici, și la partea dinapoi a pântecelui au fiecare câte un ac cu care înțeapă pe oricine le supără. Ele adună miere, polen și un fel de materie cleiaosă numită propolis. Toate florile au înăuntru lor niște apă dulce, iar albinele cu gura lor sug acea apă și apoi, prin meșteșugul ce le-a dat D-zeu, din acea apă pot face miere și ceară. Cu materia aceia cu numele cam ciudat, adică cu propolisul, lipesc crăpăturile la stupi. Această materie este culeasă de albine din mugurii de cireși, de vișini și de alți pomi.

Albinele lucrătoare adună mierea, fac ceara, fac fagurii, cresc puii de albine și păzesc stupul de vrăjmași, și e mare minune cât de

bine trăesc între ele. Dela albine oamenii pot lua exemplul de muncă și de rânduială.

Din cauza prea multei munci ele trăesc puțin, abia vreo lună, două, dar se înmulțesc repede. În timp de 20—22 de zile o albină e gata de muncă. Albinele într'un stup sunt până la 50.000, dar aceasta atârnă de mărirea stupului. Când se înmulțesc prea mult ele roiesc.

Am spus, că albinele fac ceară, dar din ce? O fac din miere și anume așa că strică 5—10 părți miere până să facă o parte ceară, adică pentru un chilogram de ceară trebuie să strice dela 5—10 kilograme de miere. Dar pelângă aceasta cât timp pierd, căci ele înghit mierea, apoi o scot în chip de foite, printre inelele dela pânțele, apoi o iau în gură, o amestecă cu scuipat de al lor, o frământă bine și după aceea o așează la loc cu mult meșteșug, făcând faguri.

Cumcă albinele fac ceara din miere s'a descoperit acum 135 ani de un om învățat; până aci se credeă, că albinele culeg ceara de-a dreptul din polen ori din unele flori anumite. Albinele culeg și polen, dupăcum ați văzut adesea pe picioarele lor, dar nu ca să facă din el ceară, ci ca să hrănească cu el puii de albine și de trântori.

Oamenii învățați văzând că mai mult folos au dela miere decât dela ceară, au făcut faguri cu mașina, tot din ceară, ca să nu mai piardă albinele vremea făcându-i. Pe aceștia, dacă îi punem în stup, albinele îi lipesc bine de rame și apoi îi umplu cu miere.

Mașina cu care se fac fagurii seamănă cu două tăvițe puse una într'alta.

Ca să nu se strice fagurii când scoatem mierea, este o mașină anumită, un fel de puțină mărișoară cu un fel de vârtelniță înăuntru: se destupă celulele cu miere răzându-se cu un cuțit, apoi se agață rama de acea vârtelniță, și, învârtindu-se repede, se scurge mierea.

Mierea după ce s'a scos se pune în vase de lemn, de tinichea ori de pământ smălțuite bine, apoi se astupă și după aceea se pune la păstrare în locuri uscate și răcoroase. Mierea o mâncăm ori așa cum e, ori o întrebuintăm la facerea prăjiturilor, a turtelor dulci, ori facem din ea un fel de vin și oțet bun. În unele părți se întrebuintează și ca doctorie — mai ales contra tusei — amestecând-o cu floare de pucioasă.

Ca să alegem ceara, o topim într'un vas spălat bine puind și apă, după aceea punem vasul pe focul potolit și-l lăsăm până se topește ceara; apoi topită așa, o scurgem printr'o pânză într'un vas curat în care se află apă rece tot curată. Aci, cum cade se întărește. Ca s'o avem curată cu desăvârșire, o topim și o strecurăm de mai multeori.

Ceara se întrebuintează mai mult la facerea lumânărilor, dar se mai întrebuintează și la ceruitul scândurilor și al pânelor.

Creșterea albinelor atârnă mult de stup și de îngrijirea ce trebuie să le-o dăm. Stupii sunt de două feluri: stupi făcuți din trunchi

de copaci scobiți sau făcuți din scânduri, ori din nuiele, ori din papură în cari fagurii nu se mișcă fiind lipiți de pretci, și stupi cari în loc de pretci au înăuntru mai multe cercevele mici fiecare cu câte un singur ochiu. Acele cercevele se numesc rame. Stupul cu rame este mai bun. El este ca o lădiță culcată ori ridicată în picioare, are capac sau ușa pecare o deschidem când vrem să luăm o ramă plină cu miere, ori mai multe, ca să punem în locul lor altele.

Albinele din stupii cu rame putem să le facem să roiască oricând. Să vedeți la vară: am să fac să roiască un stup dela mine de cei cu rame, de față cu D-voastră, să vedeți ce ușor este să faci un roi prin mutarea ramelor pline de pui și a unei părți din albine împreună cu o matcă în stupul în care vrem să băgăm roiul.

Și stupii fără rame se pot face să roiască, dar foarte greu; ei roiesc când vor și de multeori roiul fuge.

Stupii cu rame sunt de mai multe feluri și au mai multe nume și cam ciudate de ținut minte.

Iată câteva numiri: Dzierzon, Berleps, Hermes, dar nu este trebuință să țineți aceste nume minte, ci este trebuință să știți dacă costă ieftin.

Ce este drept, sunt cam scumpe și greu de făcut, dar pe unele care sunt mai ușoare le putem face și noi. Cei mai mulți din d-voastră vă pricepeți să puneți osii la care, să legați și să înfundați buți, dar atâta treabă

să nu faceți? Poate să vă speriați, că trebuie scândurile trase la rîndeà și încheiate. Nici aceasta nu este greu. Eu am rîndeà, vi-o dau eu cînd vă va trebui; — pelîngă aceasta, am să vă arăt cum se face — și o să vedeți cît este de ușor. De, trebuie să ne căsnim nișel, căci nimic nu se face fără nici-un fel de casnă.

Dupăcum vă spusei, am și eu stupi cu rame și vara stau în grădina școalei; vecinii toți știu. Păcat că acum e iarnă și nu pot să umblu la ei ca să vă arăt ce fel sunt, dar o veni drăguța primăvară și atunci o să vedeți.

Din stupul cu rame scoți mierea curată, nu omori albinele. Mierea poți s'o alegi după felul florilor. Cu stupul fără rame nu poți să faci ce vrei.

Dacă omori albinele și le strivești cu miere și ceară cu tot, ce miere mai este aceea amestecată cu zeama din albine? Acea miere este amestecată pînă și cu otrava din bășicuța ce se află la rădăcina acului. Acea otravă din bășica acului nu omoară pe nimeni, dar face să simțim durere de stomac îndată ce mîncăm miere dobîndită, dupăcum vă spusei, amestecată cu zeama de albine.

Deaci s'a născut și credința, că nu este bine să mînânce omul miere multă că-l doare stomacul.

Stupii, ori în stupărie, ori în grădină, trebuie puși pe o laviță de cel puțin o palmă înălțime dela pămînt, apoi acoperiți bine și de se poate mai la umbră; împrejurul lor buruienile trebuie prășite și pus nisip curat pe jos,

apoi într'un vas curat de lemn așezat la umbră se pune în fiecare dimineață apă curată, iar pedeeșupra se pun câteva surcele sau mai multe scândurele găurite, pentruca albinele când vor avea trebuință de apă să găsească numai decăt, și stând pe acele surcele să nu se înnece.

Cum a venit frigul și albinele nu mai pot ieși din stup, toți stupii oprși pentru prăsilă se iau cu încetul și se pun într'o casă curată în care să nu fie sgomot, să nu fie lumină, nici să se facă preă cald.

Unii pun stupii în temnițe — un fel de bordee, dar acestea nu sunt bune, fiindcă albinele adesea n'au aer curat, uneori temnițele sunt umede, iar alteori se prășesc în ele șoa-reci și fac mult rău stupilor. Alții lasă stupii afară iarna, dar și aceasta este rău pentrucă albinele pot degeră.

Iarna ne uităm din când în când la stupi și dacă găsim că vreunul nu mai are hrană deajuns punem miere pe o farfurioară mică. Mierea trebuie să fie bună, dacă se poate să fie scoasă chiar atunci din faguri. Când n'avem miere dăm albinelor ca hrană zahăr topit în apă. Unii pun mierea într'un burete curat din care albinele o sug.

În stupii cu rame putem pune una ori mai multe rame cu faguri plini de miere lați delă alți stupi cari au miere destulă, sau punem rame cu faguri plini cu miere păstrați într'adins.

Dupăcum vedeți, nu se cere muncă multă

la creșterea albinelor, ci mai multă chibzuială.

Albinele, ca orice vietate, se bolnăvesc și ele de multe boale, dar cele mai însemnate sunt:

1. *Disenteria*. Nu se știe anume din ce le vine boala asta, pântecaria lor. Se crede că le vine dintr'o hrană prea mare de miere.

2. *Putrezirea ouălelor și larvelor*. Această boală este foarte periculoasă și vine din frig și lipsă de hrană.

3. *Mucezirea fagurilor*. Vine din prea multă umezeală și când stupii sunt așezați prea la umbră. Fagurii umezi trebuie tăiați, iar în pereții stupului trebuie făcute găuri ca să se aerisească.

4. *Amețeala*. Când albinele adună miere din flori de tutun, de laur, de cucută și de măselariță amețesc, — dar aceasta nu este boală periculoasă. Tine puțin.

Vrăjmașii albinelor sunt: Păianjenii cari le prind în pânzele lor; viespele cari caută să fure mierea, și molia stupului ale cărei larve numite sfaieți, strică fagurii. Când sunt sfaieți în stup se cunoaște fiindcă pe policioara de jos se află murdării.

Unele păsări cum sunt: rândunicile, lăstunii și prigoriile asemenea fac mare rău stupilor, și e greu să te aperi de ele. Apoi șoarecii iarăși le fac mare rău.

Unii dintre d-voastră dacă aveți câte un stup îl vârâți pelângă vreun gard, jos pe pământ, neacoperit, nelipit și ascuns de nici nu se vede din buruieni. — De te uiți în el,

fagurii sunt negri, urâți și plini de sfaieți.

De întrebă pe stăpân decât timp îl are, îți răspunde: De Domnule, îl am de 5—6 ani și nu roiește, nu merge deloc bine; s'a schimbat timpul.

Ei! dragi săteni, nu timpul s'a schimbat, ci d-voastră v'ați schimbat, căci nu voiți să mai îngrijiți de stupi. Li lăsați în voia Domnului, apoi cum să meargă bieții bine?

Am să reglez cu consiliul de administrație al societății noastre Merezul, ca din fondul de rezervă să dăm premii la toți sătenii care la toamna viitoare vor avea mai mult de trei stupi îngrijiți bine. Și vă făgăduesc totdeauna că am să dau orice deslușiri despre stupi oricând veți avea nevoie.

Vă povățuiesc să creșteți toți câți puteți stupi și am mare nădejde că veți face aceasta fiind spre folosul d-voastră. Știți când vă povățuiam să sădiți vii altoite cât de greu vi să părea, și acum după ce m'ați ascultat vedeți ce bine e?

Dar până am înființat societatea Merezul la noi în comună, știți cu toții, că patru ani am stărut! Când vă povățuiam la asemenea lucru, unii râdeți, alții vă mirați, iar alții nici nu voiți să auziți de așa ceva; dar când v'ați încredințat că vă povățuiesc la bine m'ați ascultat și am făcut societatea, care vă este de mare folos. Și vă pare bine și sunteți mândri, că aveți în comună bancă, ceiace locuitorii din comunele vecine n'au.

Ei bine! fiți încredințați, că și acum ca în totdeauna nu vă doresc decât numai binele.

Și dacă sunteți încredințați că nu vă doresc decât numai binele, ascultați-mă dar și acum și creșteți albine, fiindcă veți avea miere și ceară pentru casă, iar prisosul vânzându-l tot prindeți ceva bani.

Domnul Ministru al școalelor ține foarte mult la săteni, și deaceia ne-a sfătuit pe noi învățătorii să creștem albine și gândaci de mătase, și apoi noi să vă îndemnăm și pe D-voastră. Vedeți bine că lumea s'a înmulțit, și cu ea și nevoile. Apoi ca să-întâmpinăm nevoile, trebuie să muncim mereu. Și este știut că dela albine nișel, dela gândacii de mătase nișel, din alt loc nișel, se face multcel. Proverbul spune curat: din picătură se face lac.

Acum sfârșind, vă zic cu sufletul plin de bucurie: să ne vedem sănătoși Dumineca viitoare. Atunci vă rog să veniți mai devreme, și să luați toți nevestele, fetele și băieții că am să vă spun ceva despre farmece și răul ce vă fac descântecele și ghiciturile cu cărțile și cu bobii.

Inul și cânepa, foloasele lor

de Dum. Georgescu, inv. în Uda de sus, Argeș

Frați săteni și sătence,

Nu odată, ci de sute de ori, și nu pe unul, ci pe mulți oameni i-am auzit întrebându-se. De ce-i atâta sărăcie de bani în țară, unde or fi ei ascunși și cine Dumnezeu i-a strâns?

Multe sunt cauzele care au făcut ca să fie această lipsă de bani, dar una din cele mai însemnate este, fraților, dragostea ce avem noi de a cumpăra toate dela străini, până și frânghia dela boi, ața de cusut și pânza de îmbrăcat. Ne-am ticăloșit așa, că ni se pare lucru rușinos pentru Român să-și aibă cămașa, ața, sacul, pătura lui și toate din inul sau cânepa semănată de el, și așa pe fiecare lună dăm cu suta, ba pe bumbac, ba pe stambă străină. Iată unde se duc banii, iată cine i-a strâns, iată de ce este lipsă, căci banii dați nu mai vin la noi, n'avem cu ce-i răscumpăra. Am crezut că vă voi aduce cu aceasta folos, deaceia astăzi o să vă vorbesc

despre in și despre cânepă, ca să vedeți fiecare cum le-am putea avea și ce foloase ne-ar putea aduce, nouă celor care ne-am îndelețnicit și cu cultivarea lor.

Inul crește mai bine și mai frumos în pământurile noi, în țeline cam umede, pe locuri despădurite și foste mărăcișuri. Ajunge până la 4 palme de înalt și firul său este subțire. Dacă locul n'a mai fost muncit, se face toamna 2 arături în Septembrie și Noembrie, iar primăvara încă 2, una în Februarie și alta la semănat prin începutul lunii Martie. Semănatul se face cu mâna, punându-se la pogon cam 100 ocă, dacă vrem să avem sămânță mai multă, și 120 dacă vrem să avem fuior mai mult și bun. Sămânța să fie lucioasă, grea, să lunece în mână. Cea mai bună este aceea care vine din Rusia, numită de Riga, însă trebuie schimbată după 3 ani. Locul semănat și grăpat, dacă a avut umezeală și căldură, este acoperit de firisoare răsărite după vre-o 8 zile. Dacă se ivesc pureci atunci îi omorâm, cernând seara pe timp liniștit cenușă de fag ori de cer (lemn) mai ales.

Buruienile cari răsar prin el, ca: sânzenia, drăgaica, volvura și osiga se smulg fiind mici, iar de țortel scăpăm dacă ciurim bine sămânța la semănat.

Prin Iunie, inul se coace, adică paiele se fac galbene și cele 10 semincioare din măciulii sună; atunci inul se culege. Cel numai pentru fuior se culege mai înainte. Timpul culesului să fie uscat, și firele să nu fie pline de rouă. Mănușile de in le ținem spre

a se svântă vre-o 12 zile, apoi măciuliile le sdrobim cu un măiușor ca să scoatem sămânța, care spre a fi curată se dă la ciur (dârmon) și la vânt, iar după aceasta se păstrează în loc uscat, fără umezeală. Mănușile se pun la topit într'un loc cu apă curgătoare, unde stau 7—10 zile după cum și timpul va fi mai mult sau mai puțin călduros. La inul topit fășiorele se deslipesc ușor depe puzdării. Când inul s'a topit, atunci mănușile se scot, se spală bine, se lasă vre-o 6 zile spre a fi rouate sau plouate (să se scrobească) și pe un timp frumos se pune la adăpost, ori se meliță. Spre a se melița cu înlesnire, mănușile trebuiesc sdrobite sau bătute cu un măișor. Din mănuși avem fuiore, care spre a fi cu desăvârșire curate, se piaptănă, se dărăcesc, se perie și apoi se căeresc. Ceiace rămâne se numește sgrebeni și din ei îndrugați se fac saci, ori pături mai proaste. Din celalt se face tortul, care dat pe fuse, pe rășchitor, pe mosor și țevi, se țese și din el se face o pânză mai subțire ori mai groasă dupăcum a fost și tortul. Din sămânța de in se poate face uleiu de mâncare (la 100 ocă dela 25—30), uleiul de vopsit și de ars. Tot din sămânța fiartă se face mânzala cu care trebuiesc unse firele de urzeală, ca să fie mai alunecoasă la țesut. Făina e bună contra gâlcilor, iar sămânța fiartă potolește durerea de stomac.

Un pogon semănat cu in poate să ne dea 220—250 kilograme fuior (cam 150—200 ocă) și 120—150 ocă sămânță.

Cânepa crește cu mult mai înaltă decât inul, de 8—10 palme. Pământul trebuie să fie gras și îngrășat cu bălegar putred și călduros, pe fiecare an. Se fac trei arături: una toamna și două primăvara, cât se poate de mărunțișoare. Luncile cu vânturi și cu umezeală sunt foarte priincioase cânepii. Cânepa suferă de frig, deaceia se seamănă pelă sfârșitul lui Aprilie. Sămânța să fie lucioasă, grea și umflată. Se seamănă cu mâna dela 80—100 ocă la pogon. Pământul să fie grăpat și despărțit în șențulețe dela 2—3 metri (10—12 palme) ca să putem mai lesne culege pe cea de vară.

Când locul a fost umed ori după semănat a urmat o ploaie, atunci după 4—5 zile cânepa răsare. Trebuie păzită de păsări care o mănâncă cu lăcomie. Buruenile nu-i sunt vătămătoare, căci cânepa crescând repede le înăbușe. Cânepa de primăvară se coace cam pela Sfântul Ilie, iar cea de toamnă pela Sf. Maria Mare. Culesul, uscatul, scoaterea seminții, topitul, uscatul iar, sdorbitul, melișatul, dărăcitul și căeritul se fac întocmai ca și la in; însă cea de toamnă până să-i luăm sămânța trebuie păstrată în glugi, iar la topit trebuie lăsată 12—15 zile, dacă e mai frig. Fuioarele de cânepă sunt de o calitate mai groasă, dar și mai țepene decât cele de in, și se întrebuintează mai mult ca împletituri cum sunt frânghiile, funii, apoi pânzeturi groase, preșuri, saci și pături.

Depe un pogon cu cânepă putem avea 250—300 ocă fuior și 200—250 ocă sămânță.

Ca sământă pentru semănat se ia cea din scuturătura dintâiu a mănșilor, iar restul se întrebuințează la scoaterea uleiului de măn-care (22%), de vopsit și de ars în lămpi.

Iată pe scurt chipul cum am putea să semănăm și să folosim inul și cânepă, plante cari nu trebuie să lipsească nimănui, fie bogat ori sărac. Și oare, ce n'am putea noi câștiga din cele 200 ocă de fuior de in ori 300 de ocă cânepă luate depe un pogon? Din cele 50 de ocă sămânță de in, sau 100 de cânepă ce ne-ar prisosi, oare n'am avea noi 12—14 ocă ulei cu care ne-am putea găti mâncarea în zilele de post? Sau de le-am vinde n'am lua bani? Nici sătenii altor țări străine nu băgau în seamă aceste plante altădată și erau mult mai în lipsă decât d-voastră, astăzi însă sute de mii trăiesc și s'au îmbogățit numai din in și din cânepă. Rușine pentru noi să cumpărăm ață și frânghii dela Nemți, Unguri, Ruși și Italieni; stămburi vopsite, putrede dela străini! Oare inul și cânepa noastră nu se poate vopsi, dacă iubim împetrișările?

Vă rog, dar, luați în seamă cele ce vă spun: semănați nu un pogon, nici pentru târg, ci 2—3 prăjini pentru casă. Atuncii banii vor rămâne în pungile d-voastră, nu se vor mai duce la străini peste nouă țări și mări, iar în locul lor vor părăsi țara fără nicio silă acei venetici de tot soiul de neamuri, ce și-au înfipt rădăcinile în pungile celor nesocotiți dintre noi.

Industria casnică

de Ion N. Rodoș, inv. în Ciulnița Eustațiade, Muscel

Mă bucur că ați răspuns chemării mele adunându-vă astăzi aici, spre a mai stă de vorbă asupra nevoilor noastre. Aceasta înseamnă că d-voastră știți a prețui îndeajuns folosul sfaturilor ce vi se dau. Și mai ales mă bucur văzând între d-voastră multe femei și fete, căci mai ales lor am să le vorbesc astăzi.

Iubiți săteni,

În timpurile trecute nu erau fabrici așa de multe ca astăzi. Românul se ocupa și pe atunci numai cu lucrarea pământului și cu creșterea vitelor, iar femeia cu ale casei. Și chiar de erau fabrici, dar mai mult în țări depărtate. Trenuri și drumuri bune nu erau, așa că mărfurile nemțești și franțuzești cu mare anevoință și cheltuială veneau în țara noastră; ori și de veneau, erau scumpe și nu puteau cumpăra decât cei bogați. Lucrurile trebuincioase casei părinților și moșilor noș-

tri se lucrau de mâinile lor și ale soțiilor lor în casă. Tocmai deaceia industria casnică erà cu mult mai răspândită și mai în cinste decât este astăzi! De-ți trebuia săpun, nu erà alt mijloc decât să-l faci în casă. De-ți trebuia lumină în casă, trebuia să te îngrijești din vreme de seu și să-ți faci singur lumânările în casă. Iți trebuiau haine pe tine, femeia trebuia să țeasă singură și să facă pânză și pănură. Azi te repezi cu banii în mână și cumperi dela neguțator lumânări de-a gata, săpun de-a gata, haine de-a gata, unelte de-a gata și așa mai departe.

Dar o să ziceți d-voastră: foarte bine, e mai lesne astăzi! Și eu zic că e mare înlesnire când găsim în târg de-a gata unele lucruri și unelte de cari avem nevoie și pe cari nu ni-le putem face singuri. Așa pălăriile de păslă, cismele, coasele, secerile și plugurile. Dar mi se pare că ne-am deprins pe nesimțite a cumpăra de-a gata și lucruri pe cari ni-leam putea face noi singuri în casă. Și câte nu trebuie la casa omului!... Azi dai bani pe unele, mâine pe altele; banii însă sunt scumpi, căci dacă stai tot numai la munca câmpului, și nu mai lucrezi nimic în casă, numai ai pe ce să tot iei bani. Iată dar una din cauzele mari ale sărăciei ce ne bântue și decare ne plângem cu toții decătivă ani. Cum să nu fie lipsă în casa noastră, când cumpărăm totul de-a gata? Cum să nu fie lipsă când trebuie să dăm mai mulți bani decât putem câștiga? Când cheltuiala e mai mare decât ni e venitul muncii noastre?

Vedem cu toții că pământul se împuținează din an în an, pentru că noi ne înmulțim; vedem că el sărăcește și produce mai puțin din an în an. Abia dacă ne mai dă cât trebuie pentru casa noastră, ba de multeori nici atâta îndeajuns. Iar când ne-a ajutat timpul să facem ceva roade de prisos, le ducem degrabă la târg, le vindem fără preț și cu bani luați intrăm repede în prăvălie ca să cumpărăm de ale îmbrăcăminte — ceva ce te prinde de ochi, ba madipolon pentru cămăși, ba mătăsuri, fireturi, orboțică și alte lucruri străine. Și așa vapoarele și trenurile străinilor se întorc încărcate; ducând în țara lor grâu nostru, aurul nostru, sudoarea noastră, pâinea copiilor noștri, și în schimb ne aduc câte putregaiuri de pânze, de stofe ticăloase, jidănești, lucrate în fabricile lor. Când producem așa de puțin și dăm atâta de mult, nu e de mirare că am ajuns „săraci în țară bogată!”. Lasă-i pe străini să se îmbogățească în țară și pe spinărea noastră: lasă-i să-și bată joc de noi, dacă nu ne-om hotărî să ne punem pe muncă cu pricepere și economie și să învățăm a ne face singuri în casă lucrurile de care avem nevoie.

Moșii și strămoșii noștri erau mult mai harnici în ale casei decât noi. Femeile și fetele peatunci nu-și pierdeau timpul în nimicuri și sfezi ca azi. Ele lucrau de dimineață și până seara la argea, la tors lână și furiș, la creșterea gândacilor de mătase, la cusături, țesături, alesături și alte îndeletniciri casnice. Țara noastră era cunoscută peste

nouă mări și țări, ca țară bogată; iar părinții și moșii noștri deși nu erau așa procopsiți în carte și în învățătură ca cei de azi, erau însă buni gospodari. Mierea și ceara lor eră căutată. Intre alte biruri ce ne cereau Turcii eră și o anumită cantitate de miere și de unt, pe fiecare an.

È bine să ne mărturisim păcatele: noi dăm înapoi cu industria casei noastre.

Am pierdut zi cu zi din ceiace ne-au lăsat părinții noștri de moștenire; piere și ce bruma mai avem, piere văzând cu ochii. Mai-muțărăm portul străinilor, cumpărăm hainele, și nu ne învățăm minte odată că sunt rele, răscoapte, sunt putrede. În străinătate însă nu e așa, acolo industria casei e în mare cinste; ba a ajuns la atâta iscusință că nu-ți vine să crezi. Nu mai departe, treceți munții în Transilvania noastră și vedeți traiul fraților noștri și munca ce le iese din mâini! È uimitor! Acolo o fată nu-i vrednică de măritat, dacă nu știe să frământa pâne, căci pânea se face la ei în casă. Am avut ocaziunea să călătoresc odată prin câteva sate din Transilvania și între altele mi s'a spus că tânărul când vine să facă logodna, pe mireasă trebuie să o găsească la capistere cu mânicele suflecate, frământând pâne. Noi, aici, pânea o luăm gata dela brutar: scumpă, rea, mică și fără niciun gust. Și încai dacă brutarul ar fi Român, tot am aveà mângâierea că am procopsit pe unul dintr'ai noștri, dar el e Grec, Bulgar ori Sârb.

Frați săteni,

Munca pământului sau agricultura trebuie să fie ca un copac cu mai multe ramuri. Așă, o ramură sau o cracă ar fi creșterea și îngrijirea vitelor, altă cracă cultura și lucrarea înului și a cănepei, alta creșterea albinelor, a gândacilor de mătase, apoi alte ramuri: creșterea pomilor, torsul, cusutul, țesutul, aleșăturile, fabricarea vinului, a brânzei și altele. Toate acestea la un loc alcătuiesc gospodăria unei agriculturi, dupăcum crăcile, ramurile și frunzele alcătuiesc copacul. Numai acel om care se ocupă de toate acestea se poate numi un bun gospodar.

Ca să mă înțelegeți mai bine să luăm ca pildă casa unor buni gospodari. Intri în curte, vezi pretutindenea *gust, rânduială și curățenie*. Casa curată ca un pahar; vitele frumoase și bine îngrijite; *șura, grajdul, coșarul* în bună stare; ici grădina de flori și stupii așezați frumoș la rând; mai dincolo cuptorul de pâne; plugul, căruța, grapa și toate uneltele de muncă puse la locul lor. In grădină tot felul de pomi altoiți, și de soiuri minunate; mai încolo câțiva duzi tineri, deunde soția își ia frunza pentru gândaci. Omul nostru pe vreme de ploae, când nu poate ieși la câmp, lucrează acasă sub polată; înfundă un butoiu ori îi pune cercuri; drege o roată ori pune o osie la car, ori împletește coșuri din răchita adunată dela zăvoiu, pe cari le vinde cu preț bun.

In casă vezi munca femeii și te minunezi, căci ea nu nimuie că ajută pe soțul său la munca câmpului, dar se ocupă în casă cu de toate ca o adevărată albină. Așternuturile patului sunt lucrate de mâna ei; pernele tot așa, perdelele dela ferestre, maramele și șervețele de prin cuiere alese ori cusute în feldele de podoabe, sunt toate lucrate în casă. Apoi în ladă, trâmbe de pânză, stau grămădite, șorturi și fote, toate lucrate cu multă măestrie. Războiul e nelipsit din casă, furca e în mare cinste. Ici vezi lână dărăcită și făcută caere; dincolo legăturile de tort așteaptă mâna stăpânei ca să le ia la rând. Femeea se ocupă cu lucrarea cânepei și a inului și cu creșterea gândacilor de mătase. De stai la masă, ori cu ce te întâmpină. În cămară se găsește unt alb și topit, lapte, brânză de casă, zmântână, ouă, etc. Apoi legume pregătite spre a se putea păstra (*conserve*) magiun de prune, șuncă, murături și alte lucruri bune. Această femeie aduce în casă aproape tot atât venit din mâinile ei cât și bărbatul dela afacerile lui. Aceasta e casa fericită și îndestulată a unor buni gospodări! Apoi noi, frați săteni, facem numai munca goală a câmpului, iar de celelalte nu ne îngrijim. Nici de pomi, nici de cânepă, nici de nimic. Vai și amar de casa unde totul se cumpără de-a gata. De ar intra avuția cu carul în acea curte, ea se cară cu poala pe lucrurile cumpărate de afară, și sărăcia nu va întârzi să se așeze aci ca la ea acasă.

O față de masă, de ce să fie cumpărată

dela Ovreiu, când e de o mie de ori mai frumoasă, mai trainică și mai românească cea lucrată de soția ta?

Țineți minte, nu sunt nici trainice, nici de gust lucrurile cumpărate din prăvălii. Te momesc ele și-ți fură ochii prin culorile lor cele vii, dar iute iute se rup. Și apoi, noi Românii să purtăm în țara noastră lucruri străine, e chiar de ocară! Bine-ar fi să ne oprim odată și să ne întoarcem luarea aminte către ceia-ce putem produce noi în casă, către industria casnică. Ni-e groază de muncă? Datoria noastră cât suntem în viață e să muncim. Munca — cum zice un mare învățat — ne scapă de trei lucruri: de urât, de sărăcie și de fapte rele. Să ne deprindem deci a lucra tot ce ne trebuie pentru casă și așa să creștem și pe copiii noștri. Fetele, cari au o mamă harnică, cuminte și econoamă, vor învăța din casa părintească și vor fi tot astfel când le veți da la casa lor. Proverbul zice: „Omul harnic, are totdeauna praznic”.

Nu trebuie să vă luați după acei ce zic că lucrul de casă costă mai scump decât cel de târg. E socoteală greșită.

Cea de casă e mai trainică, e mai românească.... Leneșelor le place să șază, și e firesc lucru ca leneșele să alerge tot la lucruri cumpărate de-a gata.

În școală, fraților săteni, s'a introdus decâtvâ timp lucrul manual; pentru băeți împletituri de pae, de papură și de răchită. În

unele școale se învață și fringheria și altele. Fetele învață cârpitul, cusăturile, împletiturile cu iglița, facerea ciorapilor și altele. Toate bune, dar aceste începuturi nu trebuie lăsate baltă la ieșirea din școală. Atunci ce folos! Atât băeții cât și fetele să lucreze mai departe ceiace au învățat la școală. Nu poate fi mulțumire mai mare pentru un tânăr, decât să poarte vara pe cap o pălărie lucrată de mâna lui. Nu poate fi lucru mai de cinste pentru o fată decât hărnicia ei, când ceiace îmbracă pe dânsa la muncă ori la horă e ieșit din mâna ei. Aceste neînsemnate lucruri ne scutesc de multe biruri ce le plătim străinilor, da, biruri cu mult mai grele decât birul ce-l plătim statului.

În fiecare comună se găsește un om mai îndemânat, ori o femeie harnică și pricepută în ale casei. Să nu vă fie rușine a merge să învățați dela dânsii meșteșugul care e așa de prețios. Femei și fete, nu vă taie capul că vă stă cu mult mai frumos în portul d-voastră românesc decât în talia și fusta de târg? O maramă de borangic e neasemănat mai plăcută decât o broboadă ori un tulpan ori o pălărie de târg! Luați pildă dela Majestatea Sa Regina, care îmbracă la sărbători în palat frumosul port național. Pe urma Ei multe fete și doamne mari s'au îmbrăcat în iie și fotă. Chiar și în țări străine se poartă frumosul și meșteșugitul port al femeilor noastre dela munte. Erau odată în țară, și ar trebui să se înființeze din nou, a-

cele expoziții ale unui județ, sau și a mai multor județe la un loc, unde sătenii și sătencele noastre să-și poată arăta lucruri de ale mânilor lor. În Transilvania la Sibiu, a fost înainte de războiu o asemenea expoziție. Eu n'am văzut-o, dar gazetele cari aduc veștea de peste nouă mări și nouă țări, se întreceau care de care să laude hărnicia bărbaților și a femeilor din Ardeal. Noi de ar fi să luăm parte la o expoziție ca aceia ce am duce? Vre-o jachetă ori vr-o fustă de ten, ori o batistă cumpărată din târg!

Noi pe zi ce trece ne înstrăinăm și portul și lucrurile din casă, și toate. Nu uitați că limba, portul, obiceiurile și credința sunt cari deosebesc pe Român de alte neamuri. Vă spui a doua oară, nu vă luați după aceia cari vorbesc împotriva lucrurilor făcute în casă, zicând că sunt scumpe. Într'adevăr, o cămașă țărănească cusută e cu mult mai scumpă decât una scrobită și de cutie; dar deosebirea e mare, căci e mai trainică, mai sănătoasă, mai frumoasă, ne putem mândri cu ea că e lucrată și — pe deasupra — e românească, făcută de mama ori de sora noastră.

Iubiți săteni,

Bine ar fi să ne întoarcem gândul la industria casnică. Bine ar fi să încetăm cu moda asta păcătoasă, că îndată ce te-ai ridicat puțin și ai ajuns la ceva stare, să arunci războiul și furca și să dai fuga în prăvălie la jupânul.

Să ne gândim că timpurile sunt grele și o să vie o zi când n'o să avem pe ce cumpăra și atunci o să ne vie greu de tot să ne întoarcem iar la ceiace se lucră în casă.

Mamelor, creșteți pe fetele d-voastră cu furca în brâu pelângă învățatura de carte, deprindeți-le de mici cu răsboiul căci așa e românește. Altfel, o să înceapă a pune corset, a-și face părul creț, și a cântă prin casă:

*Toarce, furcă, caerul
Toarce-te-ar pârdaľnicul.*

Mai bine ceiace ați dà pe lucruri din prăvălie să rămână în casă, căci cu acești bani multe nevoi se pot întâmpina și multe zile negre se pot îndulci. Țara noastră este una din cele mai bogate și din cele mai blagoslovite din câte o lăsat bunul Dumnezeu pe pământ. Alții însă se bucură de bogăția ei, nu noi. Țara cea mai bogată nu e aceia cu venituri mai mari, ci aceia care nu aruncă pe nimicuri banii ei peste hotar.

Tinere fete, nu disprețuiți melița și daracul și nu fugiți de lucrutul cănepei, căci e rușinos când se cântă:

*Scoal' bărbate nu mai stă,
la coasa și gresia
Și-mi cosește cănepa.*

Mame, dați zestre fetelor voastre, pelângă altele, iubirea de ce e național și priceperea într'ale casei.

Aici e vrednicia, aici e fericirea familiei!
Feriți-le de franțuzisme, feriți-le de pian
Pianul care trebuie să cânte în casa săteanului
român să fie răsboiul de țesut!

Și, când ne vom deprinde a nu mai arunca
banul câștigat cu sudoare pe lucruri străine,
când pelângă iubirea de țară vom aveà drago-
stea și priceperea în munca câmpului și 'n
trebile casei, atunci, Români neaoși în țara
românească, nu vom mai aveà să ne plân-
gem de sărăcie, pe toate cărările, ca nevoieșii.

Îmbrăcămintea țăranului

de Gonst. Agapi, înv. în Comănești, Bacău

Iubiți săteni și sătence,

Multe sunt nevoile cu cari ne luptăm și, dupăcum vedem, ele ne îngreuează traiul zi cu zi, și despre multe am avut prilejul să vă vorbesc până acum, decâteori ați avut dragostea să vă adunați și să mă ascultați, împreună cu soțiile d-voastră. Multe sfaturi ce v'am dat au fost spre folosul d-voastră, dupăcum v'ați încredințat în urmă. Și astăzi am să vă dau niște povețe, și anume despre *îmbrăcămintea*.

Veți crede, poate, că n'aș avea cam ce lucruri grozave să vă spun, când e vorba de îmbrăcămintea; dar dacă mă veți ascultă, din cele ce vă voiu vorbi, tot o să folosiți ceva.

Să-mi răspundă, îl rog, vr'unul dintre bătrânii ce mai trăesc astăzi printre d-voastră, cum eră îmbrăcămintea strămoșilor noștri, cu 40 ori 50 de ani în urmă și chiar mai încoace? Și ce deosebire e între îmbrăcămintea ce o purtau ei pe acele vremuri și aceia pe care o poartă bărbații și femeile de astăzi? Răspunsul e așa: ne-am înstrăinat cu totul de îm-

brăcămintea ce au purtat-o părinții și strămoșii noștri și am împrumutat obiceiurile altor neamuri de oameni, așa că dacă ar fi cu putință să se trezească astăzi vreunul de pe acele vremuri ca să ne vadă, nici nu i-ar mai veni a crede după îmbrăcăminte, că suntem Români, ci mai degrabă ar crede că suntem cine știe ce liște de oameni veniți de prin lume. Căci înadevăr, ce fel de haine îmbracă cei mai mulți dintre d-voastră? Haine *bulgărești* și *nemțești* și *turcești*, adică mai bine toate *ovrești*, că dela Ovrei le cumpărați. Eu nu zic să nu împrumutăm dela străini obiceiuri cari sunt frumoase și ne pot aduce vr'un folos. Dar tocmai aci e răul, căci noi nu am împrumutat vr'un lucru frumos și bun și care să ne folosească mai mult decât al nostru. O să vă spun eu de ce și cum.

Când e vorba de îmbrăcăminte, cu toți știm, că o bună îmbrăcăminte e aceia care e bine potrivită; bine lucrată și din material bun, *trainică* și ieftină. Voiu căută să vă dovedesc, întrucât îmbrăcăminte strămoșilor noștri eră mult mai bună, mai *trainică* și costă mai puțin decât îmbrăcăminte ce o purtăm astăzi.

Dar să vedem întâiu, care eră îmbrăcăminte femeilor noastre din trecut, din ce material eră făcută, cine o făcea și ce costă? Incepând dela *cămașă*, apoi *justa* sau *fota*, *sumanul* și *broboada*, cu alte cuvinte de sus până jos, toate erau făcute de mâna femeii, din materialul ieșit din gospodăria casei sale. Fiecare femeie aveà pe ogorul ei semănată o bucată cu *cânepă* ori cu *in*, din care făcea

fuiorul, pe care singură și-l torcea și-l năvădea, singură își țesea pânza cu care își îmbracă bărbatul, se îmbracă pe ea, pe copii și casa întreagă. Pânza nu costă nu știu ce muncă multă și o făcea mai ales în timpul iernii, când nu avea altceva de lucru. Fota și sumanul erau făcute din lâna oilor pe care femeile o torceau, o țeseau scoțând dintr'însa pănură. *Broboada* era făcută din pânza de in ori de cânepă, ori din borangic, căci aproape fiecare femeie creștea vara și gândaci de mătase. Din borangic își țeseau și ștergare frumoase și pânză aleasă pentru cămăși pe cari le puneau mai mult la zile mari.

Îmbrăcămintea bărbaților era făcută tot din pânză și din pănură. *Cămașa, itarul* cât și *sumanul*, erau făcute tot de femeie, din in, din cânepă și din lâna oilor, cari se lucrau și se țeseau în războaiele ce nu lipseau din nici o casă, atât vara cât și iarna, încât hueau satele de vatale pe acele vremuri. Bărbații purtau *cojoace, căciuli* și *opinci* făcute din pieile oilor, a meilor și a animalelor din gospodăria lor. Unde mai punem apoi, că întreaga casă era îmbrăcată cu fel de fel de velințe și scorturi alese, de-ți luau ochii când intrai în ea.

Cheltuiala acestor îmbrăcăminte era puțină, era așa de puțină că zău nici nu era luată în seamă; iar de trăinicia hainelor nici nu mai vorbesc.

Ia uitați-vă d-voastră acum la portul ce-l purtați și vedeți mai seamănă cu a părinților noștri din trecut, decare v'am vorbit ca din

poveste? Să vedem cu ce ați înlocuit d-voastră, femeilor, pânda pentru cămași și fotă? Ați înlocuit-o cu *americă* și *stambă putredă*, cumpărată dela Evreii din târguri pe prețuri de spaimă, și vă faceți haine cari nu vă apară de căldură vara, nici de frig iarna, și cari în loc să vă împodobească trupul — după cum credeți — mai rău vi-l slutesc. In zilele noastre abiă când mai zărești ici și colea câte o femeie îmbrăcată în *portul național strămoșesc* — adevărat românesc, și ți se pare că ai văzut o zână din poveste.

Ce pildă mai mare vreți să vă dau ca să vă rușinați, decât că însăși iubita noastră *Regina Maria* îmbracă la zilele de sărbători mari *fota, cămașa cu altife și broboada de borangic*. Iubita noastră Regină îmbracă hainele țărănești — și doar e Regină! — pentru frumusețea lor, și d-voastră le lepădați că sunt urâte? Măre Doamne! Ce-i place Reginei, nu vă place vouă!

Dacă femeile și-au schimonosit portul, apoi bărbații, deșteptii de ei, nici ei n'au rămas mai pe jos. Pe cei mai mulți dintre d-voastră îi văd cu pantaloni largi bulgărești, ori în haine strimte, cumpărate gata dela târg, pe prețuri mari, și cari pelângă că-s putrede și se rup degrabă, nu apără nici iarna de frig, nici vara de căldură, dar apoi, ce e mai urât, e că vă schimonosesc trupul, încât nici nu semănați a Români. Căciulele pe care altădată vi le făceați din pieile mieilor d-voastră, azi le cumpărați gata dela Evrei, putrede și vopsite. Dela Evrei, vezi-bine, că mieii îi

vindeți. Dacă mai vedeți pe ici peolea câte un suman, apoi și acela e cumpărat gata de la vr'un bâlci, căci și lâna oilor d-voastră o vindeți pe nimic Evreilor dela cari apoi tot d-voastră o cumpărați pe prețuri *întreite*.

Ce bine ar fi apoi ca în loc să cumpărați *pălăriile de pâslă*, grele și scumpe, să vi le lucrați singuri din paie de grâu și secară, dupăcum fac copiii la școală. Vara n'ați mai suferi de căldura cea mare și v'ar veni mai ușor la lucru.

Despre *încălțăminte*, adevărat, n'aș avea de zis multe, dar oricum bine ar fi ca în loc să cumpărați cisme și ghetete gata dela târg, singuri pe copiii d-voastră să-i deprindeți a vi le face, dându-i de mici la meșteșug, ori mai bine obicinuiți-vă cu opincile, cari sunt mai puțin costisitoare.

Cum vedeți, e mare deosebirea dintre îmbrăcămintea ce o purtați d-voastră azi și aceia din trecut: 1) Că nu are trănicia hainei de casă, 2) că nu vă încâlzește bine trupul iarna, nici nu-l răcorește vara, 3) vă schimonosește trupul, făcându-vă să nu mai semănați a Români, 4) dar cel mai mare rău din toate e că cheltuiți cu ele un amar de bani, pe care i-ați putea întrebuiți cu folos în altăparte. Judecați d-voastră, ce deosebire e când plătești azi la târg 50 sau 60 lei metrul de stambă sau americană, pecând un metru de pânză de casă nu ține decât pe jumătate?

Ne mirăm mereu cum strămoșii noștri trăiau mai bine, erau mai avuți, iar noi ne plângem că dăm tot înapoi ca racul. Ne plângem,

dar n'avem dreptate deloc. Ia să ne întoarcem privirea în urmă și să vedem, facem și noi ceiace făceau strămoșii noștri, și apoi să ne plângem ! Mi se pare că nu. Unde mai vedem azi acele *șezători*, ce altădată se făceau în timpul nopților lungi ale iernii, când la lumina opașului zeci de femei și fete se adunau la o casă cu furca în brâu, și la auzul basmelor și cimiliturilor, ce spuneă câteunul, fiecareia îi sfâria fusul în mână, torcând și lucrând câte și mai câte. Azi, mi se pare, că mai multă plăcere găsesc femeile în petreceri cu paharele la cârciumi, unde-și cheltuiesc bani pe băuturi spirtoase cari le otrăvesc trupul. Înloc a vă duce la cârciumă, ce bine ar fi să veniți la *șezătorile* ce acum se fac la școală !

Banul, ce-l dați pe americană, stambă și alte putregaiuri deprin târguri, pe acea vreme stețea în casa gospodarului, care era mai îmbelșugată, nu ca azi. Apoi, oare, mai aveți cuvântul să vă plângeți ? Astăzi, pe fiecare an milioane de lei sunt storși din mâinile d-voastră pe lucrurile ce am spus că le luați dela târg și se duc în străinătate, îmbogățind pe străini. Noi care avem pământ bogat și oi cu lână îmbelșugată, noi ne dăm vânduți străinilor. Ne vindem lâna străinilor, pentruca apoi tot noi să o cumpărăm dela ei, făcută pănură, dar ce pănură, ticăloasă și putredă. Și așa vecinic *rămânem săraci în țară bogată !*

Bine, dragilor mei, dar cine ar putea să îndrepteze acest mare rău, cu înstrăinarea por-

tului nostru strămoșesc, răul care ne duce, dupăcum v'am spus, la ruină? Cui îi stă în putere să ne întoarcă iarăși la portul românesc și la haine făcute în casă?

Răspunsul este ușor, și ați putea răspunde și d-voastră: *Numai femeile!* Numai când femeile vor avea dragostea de muncă, când vor semăna fiecare *cânepă și in* și vor toarce și vor țese și nu vor mai zice: „*Ard' o focul cânepa, că-i mai bun'america!*”, cum zic multe azi, când vor crește *gondaci de mătase*, când nu vor mai vinde *lâna oilor*, ci singure o vor lucra, făcând îmbrăcăminte bărbatului, ei și copiilor săi, când nu-și vor mai pierde vremea bete prin cârciumi, ci vor lucra acasă, numai atunci portul țaranului român adică portul d-voastră, va fi iarăși ca în trecut, iar belșugul va lua locul sărăciei de azi în casele d-voastră.

Să nu fie cu supărare, dar eu învinuesc pe femeile noastre că sunt — iartă-mă Doamne — că sunt leneșe. Știu ele bine, că hainele de casă sunt mai trainice și mai ieftine, dar nu vreau să lucreze, mai bine cumpără putregaiuri gata. De! Pânăce să vezi inul și cânepa pânză și lâna pănură, trebuie multă muncă, iar femeile zic: „ce să mai muncești atâta, mai bine cumpărăm de-a gata, și în vremea cât am muncit, mai bine stăm la cârciumă ori în sat la vorbă cu cumetrele”. Iar fetele cresc în lene și nepăsare, căci ce văd că fac mamele, fac și ele. Astfel în loc să creșteți bune gospodine, din mamă în fată vă faceți tot mai rele gospodine.

Puneți-vă pe muncă, femeilor ! Imbrăcați-vă casa, folosiți vremea și învățați pe fiicele voastre să fie gospodine și harnice, și atunci nici d-voastră, nici bărbații ce-i aveți nu vor mai stă tot la cârciumă, care este isvorul tuturor relelor !

Dupăcum, deatâtea veacuri de ani, ne-am iubit și am păstrat neschimbat *limba, legea și neamul*, tot asemenea să iubim și să ținem la *portul* nostru strămoșesc și să urâm porturile străine, căci după cum zice proverbul: „*haina străinului nu ține cald !*”

Vă mulțumesc dar, iubiți săteni și sătence, de dragostea ce ați avut de a mă ascultă și am toată nădejdea că cuvintele mele să vă fie de mult folos și îndemn, pentru binele și fericirea atât a d-voastră cât și a țării noastre.

Vara și iarna țăranului

de Nicolai I. Păslaru, înv. în Cașin, Bacău

Iubiți săteni,

Mă simt foarte vesel, oridecâteori mă aflu între d-voastră, că-mi dați prilej să vă spun multe lucruri spre binele și folosul obștesc. Adunările acestea vă sunt folositoare, pentru că strânși cu toții la un loc ne putem sfătui asupra păsurilor și nevoilor zilnice și pentru că vă împiedică pe mulți de a petrece timpul în pagubă pe lavițele cârciumii, unde pe lângă că n'aveți ce auzi mai bun decât vorbe rele și de vrajbă, apoi sunteți ispitiți a vă cheltui și banul ce l'ați putea întrebuința cu mult folos în altă parte. Fiind zi de sărbătoare și neavând de lucru, după ieșirea din biserică și regularea treburilor zilnice depe lângă gospodărie, cel mai frumos și folositor lucru e adunarea aceasta, ce o facem aici în localul școlii. E frumos lucrul acesta pentru că aci totul se petrece în liniște, în regulă și în bună înțelegere. E folositor pentru că a-

veți prilej a ascultă și a învăța lucruri ce vă pot fi de mare folos la ușurarea nevoilor voastre.

Oameni buni,

Omul ca să poată trăi trebuie să muncească mereu. Numai prin muncă putem să ne agonisim cele trebuitoare pentru viață. Numai prin ea putem ajunge a fi mulțumiți și fericiți, așa că am putea zice cu multă dreptate: Munca e fericire și fericirea este muncă. Să luăm pildă dela vietățile cele mai mici, dela albină și furnică, cari așa dela ele și nesilite de nimeni știu să-și agonisească cele trebuitoare prin muncă și osteneală.

Munca pelângă că ne dă putere și sănătate, și ne îmbogățește, apoi ne oprește dela păcat și dela tot lucrul cel rău, pecând lenea ne duce la urât, la fapte rele, la sărăcie, la foamete.

Dar ca să muncim cu folos și cu spor trebuie să avem chibzuială și pricepere, puterile pierdute trebuie să ni-le recâștigăm prin odihnă și hrană îmbelșugată. Hrana și munca sunt surori de cruce. Muncești ca să-ți câștigi hrana și te hrănești ca să poți munci. Cu cât te hrănești mai bine cu atâta poți munci mai cu spor. Lucrul acesta îl puteți băga de seamă chiar la vite. Boul ori calul îngrijit bine și hrănit îndeajuns duce mai lesne și cu mai bunăvoe plugul decât cel nehrănit și neîngrijit.

Dar d-voastră faceți tot mai cum nu trebuie: vă hrăniți prost și munciți și mai prost.

Am zis că munca să fie făcută cu chibzuită și cu pricepere. Da, așa e. Munca e chibzuită când o faci cu cumpăt. Când te simți obosit, să te odihnești ca să-ți recapeteți puterea pierdută printr'o odihnă potrivită, printr'o mâncare hrănitoare, iar nu bând rachiu, care crezi că-ți dă putere, dar care nu face altceva decât te slăbește și mai rău. Munca e chibzuită, făcută cu pricepere și totodată ușoară când instrumentele de muncă: sapa, casmaua, secerea, coasa, toporul, barda și fereastrăul sunt bine îngrijite, bine ascuțite și făcute din bun material. Să vedem acum dacă d-voastră urmați așa, dacă aveți regulă la muncă și la odihnă. Trebuie să vă spun încă dela început: Vara munciți peste măsură, dar iarnă vă odihniți prea mult. D-voastră trăiți mai cu seamă din munca câmpului și creșterea vitelor. Aceste două ocupațiuni vă sunt mai dragi. Vi-e drag codrul cu frunza verde, câmpul cu flori și cu spice aurii. Inima vi se umple de bucurie la sosirea primăverii. Atunci vine vremea să ieșiți afară la câmp cu plugul și cu sapa, mai târziu cu secerea și cu coasa, ca să vă lucrați țarinele și să mai dați uitării nevoile și necazurile. Vă sunt dragi vitele, cari vă dau hrană și ajutor.

Dar alte ocupațiuni nu vă preă plac. N'aveți tragere de inimă pentru meserii și pentru negoț. Acestea sunt două izvoare foarte mari de bogăție și nemerit ar fi dacă unii dintre d-voastră ar deprinde aceste lucruri

nespus debune. Dar, fie și așa, nu vă plac, și pace. Sunteți plugari, apoi să fiți plugari cum se cade. Dacă nici plugăria n'o pricepem, atunci vai de noi! Și n'o pricepem! Ziceți d-voastră: „dar nu muncim destul?” „Ba munciți, dar rău! Munca câmpului numai atunci poate aduce folos omului, când e făcută cu pricepere și chibzuială, când omul pune mult preț ca arătura să fie făcută adânc și mărunță, când câmpul arat de cu toamnă și întors primăvara e semănat cu sămânță sănătoasă, de bun soi, bine aleasă și bine păstrată, când pământul e bine îngrășat cu gunoiu și bine muncit și curățit de burueni rele, când vitele sunt bine îngrășate și bine hrănite”.

Aud pe unii zicând: „Când dă Dumnezeu, se fac bucatele și pe drumuri, chiar ne semă-nate și ne muncite”. Negreșit că Dumnezeu e mare și puternic și din a lui voință se pot întâmpla și minuni; dar tot cuvânt dumneze-esc e și acesta: „Ajută-te și te voi ajuta” și apoi noi Românii zicem: Dă Dumnezeu, dar nu bagă nimănu în traistă. Nu vă învinuesc că nu munciți. Da, munciți decum se desprimăvărează și până dă iarna; dar vă învinuesc de altceva: că nu munciți cu pricepere, că nu puneți preț pe pământ îngrășat, pe arătură adâncă și mărunță, sămânțe bune, vite frumoase; că nu vă hrăniți bine, ca să puteți munci cu spor, că în timpul muncii depeste zi nu faceți popasuri îndeajuns, mai ales când simțiți că puterea vi se istovește, pentruca printr'o odihnă potrivită să vă întăriți pute-rile slăbite. Vă învinuesc că munciți și la mij-

locul zilei celei mai arzătoare cu capetele goale, ori acoperite cu niște căciuli cât un munte, din care pricină mulți vă îmbolnăviți. Vă aduceți aminte că astăvară, Ioan Vrânceanu, din pricină c'a stat toată ziua la lucru și cu capul descoperit pe o fierbințeală foarte mare, s'aî mbolnăvit așa de tare de durere de cap încât bietul om a și murit după scurtă vreme.

La mijlocul zilei, când mai ales soarele e preă fierbinte, ar trebui să stați două, trei ceasuri la umbra unui copac, oridacă n'aveți copac, sub un cort făcut anume din pânză albă. Intotdeauna la muncă pe timpuri călduroase trebuie să aveți capul acoperit cu o pălărie de pae ori cu o cârpă albă.

Așadar, vara munciți de dați pe brânci. Iar iarna? Să vedem ce lucrați dela Sf. Dumitru până la Mucenici, adică aproape jumătate de an. Zilele de iarnă trec cu greu din pricină că omului când nu muncește i se pare timpul lung. Porumbul din hambar și merindele se duc rând pe rând, fără ca d-voastră să puteți pune în schimb ceva la loc. Câteva luni vă puteți bucura de rodul muncii; dar nu vă gândiți în ce chip ați mai putea adăoga ceva. Deacum urmează să vă fac cea mai mare învinuire. D-voastră munciți vara ca să aveți ce mânca iarna! Atâta! Și e rău! Doi, trei dintre d-voastră cari cunosc vre-un meșteșug, ori unii cari fac ceva cărăușie ducând lemne dela pădure la oraș, mai încopcesc ceva. Ceilalți nu faceți aproape nimica în tot timpul iernii. N'aveți pe ce prinde măcar un ban,

ba vindeți din bucate pe preț de nimica ca s'acoperiți oarecari cheltueli trebuincioase. Isprăviți și bucatele, și în urmă vă îndatorați ca să le puteți cumpără c'un preț de două și de trei ori mai mare, dar nevând cu ce plăți datoriile vă vindeți munca depe vara viitoare, când sunteți siliți să munciți ogorul celui care v'a dat bani de iarnă, iar al d-voastră rămâne nelucrat la timp ori chiar deloc. Ba, ce e mai trist, neavând de lucru tot timpul iernii dormiți cât e ziua, iar dacă nu, petreceți răzimând pereții cârciumilor, pierzând puțină agoniseală din timpul verii și ruinându-vă sănătatea.

Mă întorc la vorba dintâiu. Cum munciți destul? Munciți șese luni, iar altele șese stați ca ursul în vizuină, trândăvind și dormind. Nu e destul să muncești numai ca să ai cu ce trăi, ci să muncești ca să ai belșug și ce pune laoparte.

De vă vroii binele d-voastră gândiți-vă cu tot dinadinsull a timpul lung al iernii, ce-l petreceți fără folos și cu multă pagubă. În țările unde sătenii și pe vreme de iarnă muncesc cu tragere de inimă ei au bani, au belșug, trăesc cu multă înlesnire. Apucați-vă și d-voastră de vre-un meșteșug! Vă sar în ochi păduri de brazi de sute de ani: de ce nu cumpărați brazii și prefaceți-i în șindrilă, cofe și alte lucruri de gospodărie? Aveți păduri tinere de alun din care puteți face: scaune, rame, ba chiar felurite jucării. Puteți face coșere și feldefel de împletituri din mlajă; puteți împleți frânghii din cânepă și altele.

Toate aceste lucruri făcute de mâinile d-voastră și vândute la oraș, v'ar aduce un frumos folos, v'ar ușură mult traiul, v'ar îmbogăți, v'ar feri de multe răutăți. Câte n'ați putea face iarna! V'am vorbit odată de îngrășarea pământului. Dece nu faceți măcar asta? Să cărați gunoiu pe locurile sărace și slabe, cu carul. Într'alte țări cară oamenii mai săraci, cari n'au boi, gunoiul în spate cu coșul, ori cu roaba. D-voastră vă vine să râdeți de asta. Așa e, d-voastră râdeți și răbdați foamea de vi se lungesc urechile. Aceia lucrează și trăesc bine.

La școală acum băeții învață feldefel de lucruri, să facă pălării, frânghii, etc. Să învățați dela ei. Despre sătencile d-voastră n'am nimic de zis. Ele în satul nostru muncesc vara și iarna. Vara la lucrul câmpului; iarna la lucrarea cânepei, a bumbacului și a lânii. Vă îmbracă pe d-voastră, pe copii și pe ele. Prisosul îl vând și așa aduc un frumușel venit în gospodărie. Suntem fericiți de aceasta și am fi mai mulțumiți, dacă s'ar ocupa și de creșterea gândacilor de matăse, că și de aici ar putea trage iarăși un frumos folos.

Ei, dar într'alte sate lucrul nu se petrece tot așa. Acolo femeile ca și bărbații își pierd tot timpul iernii în neleguire. Ba în loc de măși de bumbac, de in și șoragic, înloc de catrințe de lână, de lucruri trainice gospodărești lucrute de ele, cumpără și poartă peticării și putregaiuri. Să ne ferească Dumnezeu de lucrul acesta!

Nu pot isprăvi oameni buni, fără a vă în-

demnă din toată inima ca să deprindeți vre-un meșteșug. Credeți-mă, mă doare inima, când văd că d-voastră oameni voinici, plini de viață, stați aproape o jumătate de an în nelucrare. Mă doare inima când știu, că acest timp îl petreceți în paguba d-voastră, pecând dacă d-voastră ați ști vre-un meșteșug, ați întrebuința acest timp în binele și folosul d-voastră, în ușurarea nevoilor, în sporirea averii și în mărirea neamului nostru românesc.

Relele alcoolismului

de I. Diaconescu, inv în Leurdeni, Muscel

Omul este  rsit de Dumnezeu să fie fericit. Omul cinstit, harnic, muncitor  i cumpătat ajunge fericirea, însă demulterior o pierde din cauza lui. Pentruca să guste plăcerile lumii, omul trebuie să fie sănătos. Sănătatea este darul cel mai pre uit cu care Dumnezeu a înzestrat pe om. Pentru om sănătatea este comora cea mai scumpă. Nimeni fără sănătate nu- i poate îndeplini datoriile către familia sa, către  ara  i neamul său. C ţi oameni nu- i bat joc de sănătatea lor, pe care n'  pre uiesc decât când sunt bolnavi ! Este știut, că o minte sănătoasă vieţuieşte într'un trup sănătos,  i că, precum se boln veşte trupul când este rău îngrijit, a a se poate îmbolnăvi  i mintea cu care cugetăm  i judecăm : omul bolnav de minte nu simte, nu cuget  bine. Multe sunt cauzele, cari pot boln vi pe om  i de cari el poate sc p  lesne dacă se îngrijeşte de timpuriu. Multe sunt  i relele cari b ntuie neamul omenesc, rele cu cari el se luptă de diminea  până seara. Multe rele

ne pricinujm noi, unii altora, fără să ne dăm seama de urmările lor.

Dar cele mai mari rele ne vin din sărăcie și boale. Acestea ne pândesc, cum pândeste pisica șoarecele; vrăjmașul când te are în mână niciodată nu se gândește să-ți dea drumul. Cine nu știe că la omul sărac totul merge rău; nici boii nu trag, nici lemnele nu ard, și apoi este știut că așa se rupe de unde e mai slabă. Sărăcia și boala niciodată nu umblă singure, ci totdeauna tăbărăsc la un loc amândouă. Sărăcia își așează cortul în bătătură, iar boala intră pe fereastră în casă. Apoi nu le mai poți urni din loc. Dar de omul munitor, cinstit, econom, cumpătat, cu milă de el și de ai lui, sărăcia nu se apropie. Dar să vedeți d-voastră acum: așa e în lume că și sărăcia și boala au o chee, cu care descue inima omului, îi fură mințile și se fac stăpân pe el și viața lui. Ingerul cel bun părăsește pe omul rău și Diavolul îl ia sub a lui stăpânire; atunci mintea lui nu mai face lucruri bune care să-l învețe să fie gospodar, om cinstit, să-și caute de casă, de copii și de nevoi. Sărăcia și boala înșeală pe om și-l omoară precum undița ascunsă în mămăligă prinde peștele și-l omoară. Sărăcia și boala înșeală pe om prin așa numitul „alinător al necazurilor”, prin otrava pe care omul de bunăvoie o ia și cu care încetul cu încetul se otrăvește, își omoară trupul și mintea. Această otravă îl face din om neom, din bun nebun, îl tăvălește prin noroiu, îl face să ajungă de răsul tuturor, să zacă prin spita-

luri, să putrezească prin temnițele cele rele, să înnebunească și să fie închis prin case de nebuni, și însfârșit să piardă fericirea ce Dumnezeu i-a ursit. Această chee, care deschide inimile cele mai tari, care stinge și ruinează sănătatea, care zădărnicește munca, care amenință țara și n'o lasă să înainteze este *Beția*.

Despre relele ei am să vă vorbesc astăzi.

Nici ciurma; nici foametea, nici războaiele nu omoară atâta lume, cât omoară acest vrăjmaș numit beția. Au trecut peste țara noastră multe nenorociri: au pustit-o Tătarii și alte oarde păgâne; au îngenunchiat-o Turcii, au sărăcit-o străinii, lăcustele și ciurma; dar de toate a scăpat. Beția însă stă furcă cu el și se muncește ziua și noaptea, fățiș și pe ascuns, ca să-i dovedească că e mai tare, că-l va învinge. Și nu e de mirare că vom căde prada uricioasei beții, de nu vom deschide ochii până nu ne prinde cu totul în ghiarele ei. Să ne punem următoarele întrebări: Românul beà? Dece bea? Deunde beà? Cât beà?

Românul beà? Doamne sfinte, beà mult, dacă nu preà mult. El iubește băutura, crezând-o leac contra boalelor și necazurilor. Et beà că a mai băut, beà pentru că vede pe toți bând injurul său, beà pentru că a învățat să beà, dupăcum a învățat să umble pe două picioare.

Unde beà? Beà pretutindeni, dar mai ales în cârciumi. Aci se întâlnesc tineri și bătrâni, băeți și fete, femei și bărbați, moși și babe, săraci și bogați, învățați și proști, sănătoși

și bolnavi, cari nemulțumiți cu apa, caută altă băutură, rachiul, despre care Diavolul, ca să-i încurce în mrejele sale, le spune că alină durerile și chinul.

Când beà? La toate ocaziunile: Beà decâte-ori cumpără ori vinde ceva, beà vestitul aldămaș, care demulțteori ajunge că întrece prețul vânzării; beà de supărare, de bucurie, de durere, la nașterea unui copil, la botez, la moarte, la învoielile de plugărie cu arendașul, la pomană, la prasnic, la vorbe de haz, la oboseală, la căldură, la frig, la alegeri de tot soiul, la cumpărare de haine de Crăciun și de Anul nou, la lăsatul secului, beà Dumineca și sărbătoarea în tot minutul.

Ce se beà? Otravă sub numele de basamac, rachiu, vin, țuică, bere, rom ticălos și spirt și drojdie și alte alcoluri cari otrăvesc pe nesimțite nu numai pe acel cele ià, dar și pe acei ce rămân după el și pe toți cei cu cari trăește împreună. Incepe omul cu o ceașcă sau cu un ciocan și ajunge la îmbătare. Repetarea aduce obiceiul și cu el aduce moartea trupească și sufletească.

Cât se beà? S'a făcut socoteală și s'a găsit că la noi în țară se beau pe fiecare an 400—700 milioane de litri de felurite băuturi, așa că de fiecare locuitor vin câte 70—120 litri pe an. Eu gândesc că nici apă nu se beà atâtă! Prețuită în bani băutura asta face cam peste un miliard lei.

Iată cât ne costă otrava, ce de bunăvoie o

vârîm în trupul nostru, ca să ne aducă moartea și ruina noastră.

—Să cercetăm relele pe cari beția le aduce omului și urmașilor lor.

Toate simțurile bețivului se tocesc, căci pe toate beția le schimbă. În gură i se produce roșată; el are arsură, greață și vărsături. Buzele i se fac groase, în gât i se ivește altă roșată cu mici răni, cari fac ca bețivul să vorbească gros și răgușit. Pe limbă are crăpături, deaceia simte usturime și chiar bâlbâește. Mirosul îi este greșos, vederea i se împăienjenează, urechile îi vâjje, ochii lui dormitează, pleoapele și le simte îngreuiate, privirea o are zăpăcită, nasul i se face ca un ardei roșu, fața roșie. Stomacul ajunge a fi tăbăcit, argăsit ca o piele de cismă și nu mai e în stare să mistue bucățile ce i se aruncă, el face răni mititele cari se strâng mereu, și deaci apoi vin: urdınarea, încu etura, aplecatul, amețelile. Ficatul i se umflă, apoi se face ca piatra; inima i se acopere de o cămașe de grăsime, plămâni i se buhăesc, se umilă și capătă răni cari se măresc, dând naștere la junghiuri și la oftică. Respirația lui e grea, mâinile și degetele îi tremură, picioarele i se apleacă în toate părțile. Priceperea lui slăbește, capul i se face greu. Creierul lui nu mai poate judecă, e amețit, îndobitocit, iar mîntea i se învelește cu o ceață și se stinge. Puterea seacă, sângele i se otrăvește, căci rachiul îi arde tot corpul. Odihna sufletului

n'o are căci a lăsat-o la cărciumă. Sufletul i se pierde ca și trupul. Infățșarea bețivului e urâtă, scârboasă, îmbătrânită, îndobitocită. Bețivul devine din zi în zi mai supărăcios, furios, nebun, gata a face toate ticăloșiile. Mulți bețivi cad în greșita credință că băuturile ar dà putere, ar încălzi, ar mângâia, ar țineà de sete. Nimic nu e adevărat din toate acestea. Băutura arde, omoară, prăpădește tot ce e viu, tot ce e frumos. Iubiți săteni, băutura strică nu numai pe cei ce beau, dar omoară și pe urmașii lor până la al nouălea neam. Copiii bețivilor deobiceiu mor mai înainte de timp ori ies schilozi, orbi, nebuni, bolnavi de boala copiilor. Câte femei însărcinate pierd copiii, fiind lovite de bărbații lor veniți cu chef? Câți copii nu sunt zămisliți în stare de beție? Câte familii nu se divorțează din cauza beției? Câți copii nu rămân nenorociți și lipsiți de sprijinul părintesc. Iată dar că beția omoară și căsnicia. Câtă sărăcie n'aduce beția! Câți leneși nu pierd vremea degeaba prin cărciumi murind de foame. Multă dreptate are Românul cântând:

*S'apoi foaie păpădie
Arză-te focul beție,
Rea mai ești la vilejie!
Că din om bogat în sat*

*Am ajuns să fiu argat,
Dintr'un om tare frumos,
Am ajuns un ticălos!*

Acum, dragi săteni, vedeți ce poate ajunge omul din neghiobia lui. Dacă facem socoteala că un om bea, una peste alta, câte 15 lei pe zi, dacă i-ar pune la o societate economică cu dobândă la dobândă, după 40 ani ar avea 55.000 lei, sumă destul de frumoasă, care lăsată ca moștenire copiilor le-ar face fericirea lor. Dar câte zile nu se pierd la cârciumă? Câte nopți fără somn? Câte șanțuri umplute de bețivi? Rușine pentru neamul nostru! Mare rușine!

Dar țara cât cheltuește cu atâtea judecătoria și tribunale, care cercetează certele, bătăile, crimele bețivilor? Dar pentru închisorile cele multe, pentru casele de sănătate, câți bani nu aruncă țara? Dar la păcat se gândesc bețivii? Multe dar sunt relele beției! Dar cred că sunt deajuns câte vi le-am spus ca să vă deschideți ochii voi cei ce a-ți alunecat spre prăpastie. Cei cu corpul sănătos, cei cu mintea întreagă, cei care iubesc pe Dumnezeu, cei ce doresc fericirea familiei și a țării sunt datori să se lupte ca să apere țara din ghiarele beției. Să ne unim cu toții și cu jurământ să lăsăm băutura, căci numai așa vom fi sănătoși, voinici, iar fii noștri vor da țării soldați viteji. Pușcăriile, temnițele, ocnele ar fi goale de nu s'ar îmbătă atâția oameni ale căror brațe ar aduce țării atâtea și atâtea foloase. Fraților! Numai beți băuturi spir-

toase! Nu mai beți otravă! Stăruți toți cu toți ca beția să înceteze în țara noastră! Cei beți să se deștepte, bătăile și uciderile să înceteze. Nu mai beți nicio picătură de rachiu și Dumnezeu vă va arăta și vă va lumina calea ce duce la fericire! Așa să faceți ca să trăiți oameni buni!

Boalele molipsitoare ale omului

de A. M. Michaelescu, inv în Bușteni, Prahova

Dragi săteni,

În șezătorile trecute v'am arătat cât demult folosește omului să știe cum să se îmbrace după vreme și după vârstă; cum să se hrănească pe el și copii lui, ca să prindă putere și să poată munci mai cu spor; cum să-și țină corpul curat prin spălături și prime-neală regulată, ca să fie întotdeauna ferit de boale; cum să-și clădească și să-și îngrijească locuința, de ce folos îi este aerul curat și apa, și însfârșit tot ce trebuie știut, ca să ne putem feri de boalele care ne pândesc.

Dacă toți am fi știut demult aceste lucruri și ne-am fi ținut de regula lor, n'am avea să ne plângem de atâtea boale. Dar mulți nu le-am cunoscut, iar unii de și le-or fi cunoscut, nu s'au ținut de ele, ori din îndărătnicie, ori din pricină că n'au destulă credință în puterea lor.

Tocmai despre ele o să ne sfătuim astăzi. Dar pentrucă nu e vreme să vorbim despre

toate pe larg, fiindcă peste $\frac{1}{2}$ de oră așteptăm pe domnul doctor, care vine să altoiască copiii, eu o să vă vorbesc azi numai despre unele din ele, adică despre cele mai primejdioase, despre boalele molipsitoare, care se **iau** dela om la om.

La sate mai ales, unele din aceste boale fac pustiire printre copii. Te cuprinde jalea, când vezi pe micuții noștri, carne din carnea noastră și sânge din sângele nostru, cum se sbat și se luptă cu moartea, atunci când dela unul boala s'a întins și a molipsit pe toți.

La orașe tot așa se întâmplă; dar acolo tot nu mor atâția copii și oameni ca la sate, pentru că orășanul știe ce să facă, ascultă povețele medicului, ia doftoriile cu multă grijă. La sate lucrul se petrece însă dimpotrivă.

Vă aduceți aminte că acum 7—8 ani mai în fiecare an școala era închisă câteo lună și mai mult, pentru că în fiecare casă zăceau butuc câte 3—4 copii și boala se întindea repede. Ați ascultat atunci sfaturile mele, și n'ați mai tănuțit boala când s'a mai ivit; deaceia între noi nu se mai arată boale molipsitoare. Dar ați văzut că vara trecută, cu venirea străinilor prin fabrici și a celor de prin orașe ca să locuiască vara aci, iarăși am fost amenințați de o boală și mai primejdioasă; ci știți cu câtă grijă și cu câtă strânicie domnul doctor Popescu n'a mai lăsat pe nimeni, nici să intre nici să iasă din casa vecinului Sandu Bică, până nu s'a făcut deplin sănătos copilul chiriașului său. Va să

zică, lucrătorii din fabrici și străinii ce vin
pela noi ne pot aduce boale, decare trebuie
să ne ferim.

Sunt însă unii, puțini ce-i drept, dar ori
cât de puțini sunt, pot face mult rău prin
nepăsarea ce arată pentru boale și prin chi-
pul cum se încred mai mult în babe decât
în doctor. Ce fac ei când li se îmbolnăvesc vre-
un copil? Bărbatul nu duce nicio grije,
căci — zice el — n'are vreme; trebuie să
plece la muncă. Bine! Dar femeea? Apoi ea
ori se așează la capul copilului să-l bocească,
fără să știe ce să-i facă, ori se duce la cumă-
tra Safta, la cuskra Ioana ori la baba Neacșa
să-i descânte. Vezi bine! Babele ori fi ști-
ind multe, căci doară ele au învățat câte 15—
20 ani pela școalele cele înalte, ele, nu doc-
torii! Cam câți se vindecă după urma descân-
tecelor? Aceasta nu o știe nimeni, pentrucă
nimeni n'a făcut socoteala. Dar câți nu mor,
pentrucă descânțele ori le-a făcut mai rău,
ori le-a lungit boala și i-a slăbit de tot. Atunci
fugim la doctor, dar e preă târziu! Și dacă
nici doctorul nu mai poate ajuta, zicem că
nici el nu știe nimic.

Cine n'a cunoscut pe biata soție a lui Ion
Moldoveanu, femeie bătrână, dar voinică și
sănătoasă. A avut copii, băeți și fete pe cari
le-a măritat, putea să mai trăiască încă 20—
30 ani! A suferit sărmana de o boală pe
care d-voastră o numiți betejală; în loc să
se arate din vreme la doctor, s'a căutat cu
babele și știți cum a murit! Și ce dureri a
tras!...

Dar pe ginerele moașei, Costache a lui Ion Radu Conciu? Fusesse sârmanul de pază în noaptea când s'a fost ucis de tâlhari cârciumarul Garibaldi, și s'a speriat. În urmă a fost trimis să păzească pe cei bănuți, în casa pustie dela pichet; acolo a răcit, s'a speriat iarăși, s'a îmbolnăvit, dar nu s'a arătat la doctor, și în câteva zile a murit. Dar feciorul lui Alexe Vișan? Sufereà de rinichii, s'a lăsat necăutat, adică s'a căutat tot cu babele; pe urmă boala l'a doborât. S'a arătat la doctor însfârșit, dar erà preà târziu, căci a douazi a și trecut în rândurile celor ce numai vin.

La orice boală, dragi săteni, trebuie să ne arătăm la medici, dar nu la sfârșitul boalei, ci repede la începutul ei, căci dupăce se învechește boala, apoi nici doctorul numai poate fi de vreun ajutor. O casă dacă o îngrijești în fiecare an trăește timp îndelungat; dar dacă o lași, colo să-i sufle vântul în păreți, dincolo să intre apa, după câțiva ani să tot îi faci meremeturi, ea tot cade.

Așà și cu boalele: nu trebuiesc lăsate să ne copleșească. Mai ales pentru cele molipsitoare trebuie să avem mare grijă. Dar să ne înțelegem asupra lor.

Uite, văd colo pe băețandrul cela cu mâna legată; am auzit că s'a lovit cu un lemn. Ce credeți d-voastră, boala lui s'o fi luând și la alții?

Nu, negreșit, și tot așà nu se ià o scrinteală, o arsură, o durere de șale; dar sunt altele cari se iau repede, adică sunt molipsitoare, pentrucă unul bolnav poate îmbolnăvi nu nu-

mai pe cei din casă, dar pe toți sătenii, ba poate molipsi sate întregi. D-voastră cunoașteți pojarul și scarlatina, pentru că s'au încuibat mai anii trecuți și pela noi. Dar mai sunt și altele tot așa de molipsitoare.

Aceste boale se iau de-a dreptul dela om la om, ori prin atingerea trupului, a rufelor, a hainelor și a lucrurilor cu cari umblă cel bolnav, ori din aer, din apă și din alte lucruri, cum ar. fi din mâncare ori din băutură.

Înțelegeți, dragii mei, că e de mare folos să cunoaștem aceste boale, șă știm cum să ne ferim de ele, ori, dacă n'am putut să ne ferim noi, să ferim pe cei delângă noi. Asta e o datorie de om și de creștin adevărat. Și nu e greu să le cunoaștem; fiecare boală are semnele ei și după ele putem să le bănuim măcar.

— Așa, cine n'a auzit de *râie*? E o boală urâcioasă, care în câteva zile se poate întinde la toți dintr'o casă. Ea se face din murdăria ce se strânge pe trupul nostru, din pricină că nu-l spălăm și nu ne primenim regulat. Râia se cunoaște după niște bășicuțe mici albe, ce se fac între degete la mâni, la picioare, sub genunchi, la subțiori, pela încheieturi, adică peacolo peunde pielea e mai subțire. În aceste bășicuțe se află o zeamă limpede în care trăește un fel de păduche, numit de doctori *acarul râiei*. Acarul acesta are o mulțime de piciorușe păroase, pe cari le înfige în carnea omului, și tocmai mișcarea

picioarelor lui pricinuește mâncărimea aceia grozavă, mai ales noaptea.

De râie omul scapă ușor prin curățenie și băi calde timp de 2—3 zile. După baie bolnavul să-și frece corpul, mai ales pela încheieturi, cu o perie ori cu un ciorap aspru și cu săpun de rufe, încât să rupă bășicuțele, apoi să se spele și să ungă cu alifie de pucioasă. După două trei băi e vindecat, însă rufele și hainele lui în acest timp trebuie să fi fost ținute într'un cuptor cald, în care s'a aprins pucioasă, căci aburii ei omoară acariile ce s'ar fi găsit într'însele. Dacă nu faci așa, rămân acari în haine, și când îmbraci hainele iarăși te pomenești cu râie.

Pojarul, numit și *coriu*, iar de medici *rugeolă*, îl cunoașteți totți, căci ne-a fost mosafir nepoftit vre-o 2—3 ani. Se leagă mai des de copii. Nu e primejdios cât ține, dar e primejdios după ce trece, că dacă nu ferim copiii de răceală, după vindecare, ei pot să moară.

Copiii bolnavi de pojar se cunosc după căldura și roșeala pielii pe corp. Roșeala se arată mai întâi în gât și pe cerul gurii, copilul mai are apoi dureri de pânțece și de șale. Boala se arată în 2—3 zile, ține alte 7—8 până se cojește pielea, iar după aceasta copilul trebuie ținut în casă încă 15 zile la căldură.

Pojarul se întinde foarte repede între copii și chiar între oamenii din aceeaș casă. El se iă de-a dreptul dela cel bolnav. Deaceia cum s'a ivit, copilul bolnav trebuie despărțit

de ceilalți și pus într'altă odaie unde să nu intre decât cel ce-l îngrijește, dar acesta trebuie să aibă mare grijă și să se ferească să nu ia boala, ca apoi dela el să umple vi pe ceilalți.

Copilului pânăce s'a ivit pojarul nu i se dau alte doctorii decât **ceajuri calde**. După ieșirea spuzelor roșii, nu i se mai dă nimic, dar cum am zis trebuie ferit de răceală.

Vărsatul, numit de medici *variola*, este o boală foarte molipsitoare și foarte primejdioasă. Înainte cu 30—40 ani în țara noastră a făcut pustiiri printre copii, iar puținii cari au scăpat, cum sunt eu de pildă și d. învățător dela Predeal, ca și cel din Poiana-Țapului, vedeți cum am rămas: ciupiți. Pentru bărbați nu e mare rău aceasta, dar e rău pentru fete că rămân urâte.

Vărsatul se iă dela om la om prin cojile ce fac bubulițele, cari se arată pe trupul omului. Aceste coji, dupăce se usucă se sfărâmă, se fac praf care se amestecă cu aerul, ori se pune pe rufe, pe așternut și pe haine, de unde se iă și la alții foarte repede.

Leacuri pentru vărsat nu sunt. Dar un dobitoc de mare folos la casa omului, vaca, ne dă un mijloc de a feri pe cei sănătoși. Acest mijloc e *altoirea*—sau *vaccinarea* despre care vă va vorbi d. doctor mai pelarg. În țările unde toți locuitorii se altoesc, vărsatul a pierit. La noi, din păcate, pentrucă unii fug de altoire, dela 1880—1890, adică în 10 ani numai, au pierit o mulțime de oameni și de copii, vre-o 20.000. Atâția oameni au murit degeaba!

Când vi s'ar întâmpla să vi se îmbolnăvească vreun copil de vărsat, cea dintâi grijă să vă fie, pânăla venirea doctorului, care trebuie chemat negreșit, să despărțiți bolnavul de cei sănătoși, ducându-l în altă odă unde să nu intre decât cel ce-l îngrijește; iar acesta să-și stropească hainele cu acid fenic, cu care să se spele pe mâini, ca să nu iă boala și să o ducă și altora.

Toți cei sănătoși, dacă n'au fost altoiți să se altoiască îndată, iar dacă au fost, dar demult, să se mai altoiască odată, căci altoiul se altoiască îndată, iar dacă au fost, dar denu are putere decât 7—8 ani. Bolnavul, după ce s'au uscat bubulițele, se ține închis încă 40 zile. Lucrurile lui vor fi apoi spălate bine cu leșie și limpezite în doctoria ce o va da medicul.

Scarlatina. Este boala cea mai mōlipsitoare care stinge copiii. După semnele ei dela început unii o cred a fi pojar, alții vărsat, alții angină. Deaceia trebuie chemat doctorul îndată. Se cunoaște după niște pete mari roșii ca bujorul ce se arată în gât și pe corp. Se iă de-adreptul, din scuipat, din bale și din muci, precum și din pulberea în care se preface pielița ce se jupoaie depe corp, când boala e pesfârșit, se iă așa de ușor încât nici nu-ți vine să crezi.

E destul numai să atingi un lucru cu care a umblat un bolnav de scarlatină, ca să iei și tu boala. Nici chiar doctorii și copiii lor nu scapă, când nu se păzesc bine. E destul să citești o scrisoare scrisă de un scarlatinos,

ca să te pomenești și tu bolnav numaidecât. Boala se ia dela începutul ei și până se ju-
poaie și cade cea din urmă coajă de piele. Se
poate arăta chiar și după un an, căci sămânța
ei se păstrează foarte bine și trăește în lu-
crurile și în hainele în cari se ascunde.

Doctorul trebuie chemat în grabă. Pânăla
sosirea lui, bolnavul trebuie dus într'altă ca-
să, depărtată de oameni, cu păzitor la ușă
ca să nu intre nimeni, dar mai ales să nu iasă.
Dacă se poate, tot ce-i trebuie bolnavului să
i se dea pe fereastră. Să se țină acolo închis
40 zile, sau cât spune doctorul și să se pă-
zească cu sfințenie tot ce va hotări el.

Difteria sau angina difterică. Deseori co-
pii răcesc și li se umflă gâtul. Atunci au nu-
mai *gâlci* de cari scapă ușor, șezând în casă,
și clătindu-se (făcând gargară) cu ceai de
mușetel ori cu clorat de potasă, un fel de
doctorie din care se pun 3—4 grame la 100
grame de apă. Boala nu e molipsitoare și în
2—3 zile se vindecă.

Alteori însă, durerile în gât sunt mari, co-
pilul are călduri, fundul gurii și omșorul i
se roșește, i se umflă, și se arată pe el niște
puncte sau pete albe. Sunt semne de difterie
și trebuie chemat doctorul în grabă.

Difteria e o boală molipsitoare ce nu cruță
pe copii. Altădată ucideă pe toți câți se a-
flau într'o casă și apoi treceă în tot satul;
astăzi dacă e băgată în seamă dela început,
se poate vindecă, tot printr'un fel de altoire
pe care o face doctorul de mai multeori, tot
la 24 de ceasuri odată. Boala se poate în-

tinde ori în fundul gurii pe omușor, ori mai jos în gât și atunci se numește *crup* sau *gușter*.

Pânăla sosirea medicului, copilul bolnav trebuie dus într'altă odaie, iar cei sănătoși feriți de el. Niți o doctorie să nu i se dea și mai ales să nu i se sufle în gât nimic, afară de ceiace ar spune doctorul. Paza celorlalți de el ține o lună, două și chiar mai mult.

Tusea măgărească, foarte deasă la copii, se deosebește de tusea obișnuită prin hârăitul ce-l scoate copilul din piept, prin căldurile și neastâmpărul ce are și prin *scuipatul cu sânge*. Trebuie chemat doctorul, iar până la venirea lui, copilul trebuie despărțit de frații lui, cărora le poate da tusea prin scuipat, prin bale și prin muci.

Oftica numită de medici *tuberculoza pulmonară*, e o boală foarte molipsitoare ce seceră viața multor tineri și oameni în floarea vieții. Boala asta, care n'are încă leac, mănâncă plămânii, adică bojocii omului încetul cu încetul, pânăcând ce-l bolnav, sau ce-l atacat moare, uneori repede, alteori ca o candelă ce se stinge încet-încet. Boala se iă ușor dela om la om, mai ales prin scuipat. Deaceia bolnavul de oftică, nu trebuie ținut cu cei sănătoși la un loc, iar de scuipat să scuipe într'o oală, strachină sau scuipătoare cu capac, în care se pun niște doctorii tari. Acestea omoară sămânța boalei ce se găsește în scuipat.

La început bolnavul poate scăpa printr'o hrană bună și trăind într'un aer curat. Mai

târziu numai scapă. Boala aceasta se întinde mai mult prin orașe; dar deaci a început să treacă și la sate. Iată dece, D-voastră, care închiriați vara case pentru orășeni, trebuie să fiți cu luare aminte, căci dupăcate mi s'a spus de d. doctor, și în comuna noastră sunt câțiva bolnavi de oftică. Să nu-i lăsați să scuipe pe jos

Oftica se ia tot din scuipat dela om la păsările de curte și mai ales la găini. Ea se prinde mai ușor de cei slabi, ai căror părinți au fost bolnăvicioși ori ofticoși. Boala asta doboară foarte ușor pe ce-l ce e dedat băuturii.

Tifosul sau lingoarea este o boală molipsitoare ce se încuibează mai ales în mațele omului și le acoperă cu răni. Bolnavul are călduri mari, care-l fac să aiureze. Boala se ia din apa prin care au trecut necurăteniiile altui bolnav de tifos. Se mai poate lua din fructele ori legumele ce au fost stropite cu astfel de apă, precum și din laptele nefiert. Boala ține 20—40 zile, uneori și mai mult, și se poate vindecă, dacă am chemat doctorul dela început și am făcut tot ce ne-a spus el.

Desinteria (ieșirea cu sânge) e o boală care se capătă tot ca tifosul din apă rea, din fructe, legume și lapte nefiert. Ii putem pune piedică să nu se lățească, dacă bem numai apă pe care am fiert-o bine ca să omorîm sămânța boalei. Tot așa trebuie să bem numai lapte bine fiert. Dar dacă s'a arătat boala, atunci punem pe pânțele oblojeli din mămă-

ligă fierbinte unsă cu alifie vânătă (mercurială) și chemăm doctorul.

Holera și *ciuma* sunt două boale molipsitoare ce ne vin din alte țări. Una, holera, vine cu vărsături și cu ieșire afară și se întinde dela necurătențiile ce le pun oamenii pe mائدane înloc de privați. Iar *ciuma* face niște buboae ce omoară pe om.

De *ciumă* și de *holeră* ne putem ușor păzi, că doctorii au aflat meșteșugul acesta. Când se ivesc, trebuie să ascultăm ordinele ce dau doctorii.

Dupăcum vedeți, oameni buni, boalele molipsitoare, unele se pot vindeca chiar după ce ne-am molipsit și ne-am îmbolnăvit de ele, altele n'au multă putere, căci știm cum să ne ferim pe noi și pe alții de a le lua. La toate însă să chemăm doctorul de grabă. Pânăla venirea lui să despărțim bolnavul de cei sănătoși în altă odaie și chiar în altă casă dacă putem. Ori să-l ducem la spital.

Mai e o boală foarte molipsitoare, dragii mei, o boală ce molipsește nu numai pe oameni, dar ce e mai rău ea trece din sângele tatălui și al mamei la copilul lor nenăscut încă. Boala aceasta lumească se numește de doctori *sifilis*. Despre ea vom tăinuî altădată. Acum vă spun atâta, că ea merge cu neamul, dar că la sate din fericire nu s'a întins.

Dar nu uitați că *sifilisul* se întinde mai totdeauna prin *beție*, care este o boală ce omoară mai mult decât holera, *ciuma* și *răsboiul*. Ca și *sifilisul* *beția* stinge neamul, iar pe

ce-i ce nu-i omoară, îi lasă tâmpiți, prăpădiți, bolnavi de „ducă-se pe pustii“, nebuni și porniți pe tâlhării și omor.

Pelagra sau jupuiala este o boală, care deși nu e molipsitoare, pentru că nu se ia de la unul la altul, totuși e foarte rea și se întinde prin unele părți dintre săteni foarte mult. Ea are ca pricină mănucarea de mălaiu muced, stricat. Bolnavului de pelagră îi crapă pielea picioarelor, a mâinilor, a pieptului și a feței și se jupuește primăvara. Dacă nu se vindecă în primul sau al doilea an, în al treilea înnebunește și moare. Pelagroșii de obicei se spânzură singuri.

Feriți-vă deci de mămaliga din mălaiu stricat.

Feriți-vă de boale căci e un bine pentru d-voastră, o datorie către copii și un izvor de mărire pentru neam și patria care are oameni sănătoși.

Afară de aceste boale molipsitoare, d-voastră, a căror avuție vă este îngrijirea vitelor, căci din munca lor trăiți, trebuie să purtați grijă când se îmbolnăvesc vitele, să nu vă molipsiți dela ele, căci sunt unele boale ce le puteți lua ușor dela vite, dar, de cari cu greu vă veți scăpa fiind omoritoare.

Astfel sunt¹⁾:

Dalacul, (talanul, buba neagră, cărbunele) este o bubă care dela boi, vaci și cai lesne se poate lua la cei ce umblă pelângă aceste vite, ori pun mâna pe carnea ori pe pie-

1) Vezi conferința „Boalele molipsitoare ale animalelor“.

lea lor. Astfel sunt măcelarii, tăbăcarii, vizitii, cărauşii şi văcarii. Boala nu se poate vindeca decât la început cu fierul roşu. Vita mare moartă de dalac trebuie îngropată adânc şi fără a fi jupuită.

Răpciuga, e o boală molipsitoare a cailor şi măgarilor, dela cari se poate lua şi la om. Animalul are guturaniu şi răni în fundul nasului, deunde iese coptură. Omul ce a luat răpciugă pierde minţile, aiurează, zace ca de lingoare şi apoi moare.

Când un cal ori un măgar e bolnav de răpciugă, proprietarul trebuie să înştiinţeze pe primar, care dă ordin să se împuşte vita, să o îngroape adânc fără a o jupui, şi apoi o plăteşte proprietarului ei.

Turbarea e o boală ce se ia dela câini ori dela pisici turbate. Animalele turbate trebuie împuşcate şi îngropate adânc, iar cel muşcat de ele trebuie dus la Primărie, care îl trimite la Bucureşti într'un spital unde se vindecă de turbare.

Trichina e o boală ce o putem căpăta din carnea de porc, mai ales când o mâncăm nefriptă bine sau nefiartă deajuns. Carnea ce are trichină :— un fel de viermi — se numeşte *carne spurcată*. *Trichina* se cunoaşte uşor, căci formează în pulpele, muşchii şi pela gâtul porcului, în carnea moale, nişte băşicuţe albe. Astfel de carne nu trebuie mâncată.

Iubiți săteni,

Omul când nu e povățuit în munca și în faptele lui de altceva decât de obicei, se poate asemăna cu o roată de moară purtată numai de apă, nu și de mâna morarului. Se învârtește într'una; ca ea se învârtește și piatra din coș, dar dacă nu e morarul, care să o pornească la timp, să-i dea apă când trebuie, s'o oprească când n'are ce măcina, roata se învârtește, iar piatra hurue degeaba neaducând niciun folos, ba tocindu-se pe ea însăși.

Așa și cu omul. Muncește el bietul creștin de dimineața până seara, roboteste el într'una, că nu-idau răgaz nevoile vieții, se luptă el cu toate greutățile ca să aducă un codru de mămăligă copiilor, nevastei și lui. Face el chip de tot și de toate, cu sau fără spor, după putință. Dar când face toate acestea, el le face din obicei. Uită pesemne că ceiace face el mai fac și alte ființe, cari n'au darul gândirii și al judecății ca el, n'au mintea, n'au voința lui, n'au umbletul drept ca el, ca omul care privește cu fruntea în sus spre Dumnezeu, pecând ele umblă pe brânci, în patru labe, cu capul în pământ. Uită el că e om, *domnul făpturilor*, și face numai ceiace face și cea din urmă jivină, îngrijindu-se numai de ceiace se îngrijesc dobitoacele necuvântătoare, de trebuințele cele mai apropiate.

Dar oare numai atâta e dator omul să facă? Și făcând el numai atâta nu nesocote-

ște el pe Dumnezeu ce i-a dat minte, înțelegere, judecată și putere de a face mai mult, spre a domni peste cele alte făpturi și a prea mari astfel puterea și bunătatea Celui prea Înalt? N'are omul și alte datorii ce izvorăsc din legăturile lui cu semenii săi? Nu datorează el nimic comunei sale, patriei ce-l adăpostește și-l apără în contra dușmanilor din afară?

Negreșit că are. Prima datorie a Românului luminat la minte, e de a-și face familia fericită, neamul și patria respectată și temută de vecini și dușmani. O țară însă nu e respectată decât atunci când locuitorii ei sunt sănătoși, voinici, harnici și cinstiți și aceasta nu se întâmplă decât acolo, unde părinții se îngrijesc înțelepțeste, cu chibzuială de copii; nu numai din obicei.

Să ne îngrijim deci de viitorul copiilor noștri; căci noi și ei suntem fii României, patria noastră, mama tuturor. Să ne îngrijim că străinii se înmulțesc mai repede, trăesc mai mult și sunt mai bogați la noi în țară decât noi Români.

D-voastră, săteni Români, sunteți harnici la lucru, supuși la toate greutatele, deșteptați la minte. Dece să nu vă îngrijiți și de viitor? Dece să nu știți că o țară e cu atât mai puternică cu cât locuitorii ei sunt mai sănătoși? Să nu lăsați boalele ca să vă slăbească și să vă prăpădească atunci când puteți foarte ușor să vă scăpați de ele.

Folosiți-vă de toate înlesnirile ce stăpânirea vă face. Întrebați preotul, întrebați pe învă-

ător, care e prietenul vostru, și cereți sfaturile lor acolo unde nu vă pricepeți. Lăsați la o parte nepăsarea care ne face de ocară în ochii străinilor și ne prăpădește neamul. Nu uitați că medicul și învățătorul, cari au învățat meseria lor, sunt și trebuie să fie mai pricepuți decât o babă ce nu știe decât des-cântece.

„Viața voastră, e drept. este aspră și grea: „vă luptați cu vânturi, cu ploii, cu ninsori, „cu arșița soarelui, cu umezeala pământului, „dar voi le biruiți pe toate, trăiți mai mult „decât orășanul, căci aveți apă curată, ce nu „o are el, aveți aerul din jurul casei voas- „tre vecinic curat și sănătos, pecând al oră- „șeanului e întotdeauna plin de praf și în- „cărcat cu mirosuri aducătoare de boale, a- „veți liniștea pe care orășeanul nu o are. A- „veți soarele ce vă luminează și vă încălze- „ște mai mult decât pe cei din orașe”¹⁾).

Faceți ca și în casele voastre să pătrundă cu îmbelșugare aerul curat și lumina îndes- tulătoare, căci un proverb zice: „*Unde nu intră aerul și lumina, intră medicul*”. Veți înlă- tură multe boale ale voastre și ale copiilor voștri; veți fi mai sănătoși și mai voinici, veți avea mai puține dureri și mai multe fe- riciri, dacă veți păzi regulele ce ați auzit mai înainte și ați putea birui sărăcia prin o mun- că mai mare, fiind mai sănătoși; vă veți deș- teptă mintea, care vă va lumina cum să vă îngrijiți vitele mai bine, să agonisiți banul

1) Dr. Felix, H giena săteanului.

mai ușor, să cheltuiți pe lucruri folositoare și să puneți și deoparte pentru zile negre.

Dacă voiți să fiți bogați, căutați să fiți sănătoși, ferindu-vă de patimi, folosindu-vă de aerul, lumina, curățenia și hrana trebuincioasă. Nu pierdeți nici odată încrederea în voi, în stăpânire și în mai marii voștri, în preot, medic și învățător, și aveți nădejde în Dumnezeu, căci numai așa veți înălța patria și o veți face fericită.

Nevoia de a alerga la doctor în cazuri de boală

de Ioan C. Popescu, învățător în Ploegti

*Cinstite Părinte,
Domnule Primar,
Frați săteni!*

Iată-ne iarăși adunați cu toții aci, ca să ne mai spunem unii altora păsurile și să ne sfătuim cum am putea scăpa de relele ce ne bântuie, spre a învăța ceiace ne este cu adevărat folositor în viață și a ne îngriji de binele copiilor noștri, de binele nostru, de binele statului nostru.

Cât de mult mă bucur eu când văd că dragostea d-voastră de a vă strânge cu toții Duminica, pentru a ascultă învățături trebuincioase, crește mereu.

Mi-aduc aminte cu drag de cuvintele blânde și înțelepte, pe care Moș Nicolae Udrea, mi le-a spus acum trei ani, în Duminica Rusaliilor, când ne-am adunat aci de întâia oară: „Vorbește-ne, Domnule învățător, căci d-ta vei fi citit prin cărți multe povețe bune pe care vrem să le ascultăm cu toată inima, ca

să le știm, dacă părinții noștri nu s'au priceput să ne dea și pe noi la școală ca să învățăm carte". Am ascultat cuvintele lui Moș Nicolae Udrea, ca ale unui om cu scaun la mințe, și deatunci până astăzi atât eu cât și Părintele am făcut așa cum el ne-a spus, adică v'am vorbit de tot ce v'a fost de trebuință să cunoașteți.

V'am spus mereu ceiace am citit prin cărți, căci și ceice au scris cărțile numai după ce au încercat și au învățat ceiace e bine și de folos, numai atunci le-au făcut și le-au dat lumii ca să le citească. Așa, unul care a lucrat vreme îndelungată fierăria, și căruia i-a dat mâna să se ducă și prin alte țări, ca să vădă cum se lucrează peacolo meșteșugul lui, după ce a aflat și a învățat ceiace n'a știut nimeni în țara lui, a scris o carte ca s'o citească și alții și să învețe mai bine acel meșteșug, având tragerea de inimă și dor pentru înaintarea celor de un neam cu el. Tot așa au făcut și unii cari au lucrat tâmplăria, și alții cari au lucrat croitoria. Unii au învățat cum să țeasă mai ușor, alții cum să treere bucatele mai lesne, alții cum să macine fără apă, alții cum să facă să umble trenul, alții cum să crească mai bine vitele, ca să aibă dela ele mai mari foloase, alții cum să facă pământul roditor, iar alții, după ce au isbutit să facă vreo mașină bună, au scris în cărți ca să nu se uite și ca să mai afle și alții cum trebuie s'o facă.

Apoi, dacă ne uităm la o mașină, iubiți săteni, vedem că ea e făcută dintr'o mulțime

de bucăți, și multe rânduri de oameni trebuie să fi trecut cari s'au gândit mereu și s'au căsnit s'o facă; iar după ce unul a isbutit s'o isprăvească de isnoavă, ca să nu se uite cum a făcut-o, a scris-o întâiu pentru el, apoi și pentru alții.

Sunt unele mașini pe care le cumpărăm de-a gata, apoi lucrăm singuri cu ele, ca și cum noi le-am fi făcut. Dacă se întâmplă însă se se piarză vreun șurub, ori să se rupă vreun arc, sau o parte oarecare dinlăuntru mașinii, noi nu șim s'o dregem. Ne uităm lung la ea și vedem că nu mai lucrează bine, ori că merge încet, sau chiar deloc. Atunci nu e așa că ne ducem să chemăm, un *meșter*, care se pricepe la dregerea mașinilor, ca s'o facă iarăși bună?

Iubiți săteni,

Sunt vreo trei zile decând d. Primar ne chemase la el acasă — pe mine și pe Părintele — ca să ne spună și nouă ce are să mai facă pentru sat, și să ne întrebe cam ce credem noi că e bine, și pe urmă să ne adunăm iar cu toții aici, ca să punem la cale tot ce este de folos pentru obște. Acolo, după cum știți d-voastră, din vorbă în vorbă se deschise și între altele spunea d. Primar că lui Ghiță al Floarei au trebuit să-i taie doctorii un picior la spital, fiindcă-i putrezise mai până la genunchiu, și că dacă mai întârziă numai două zile să nu se ducă la spital, s'ar

fi urcat putreziciunea până la brâu, și atunci bietul om nu mai putea scăpa. Murea și lăsa pe drumuri un cârd de copii. Și acum e rău, că a rămas schiop; dar are noroc cu meseria lui de cismar, că poate să stea pe loc și să-și câștige prin muncă cinstită pâinea lui și a copiilor.

Părintele spunea acolo, că a văzut scris într'o gazetă cum că în comuna Hăbudu din județul nostru Prahova au murit de odată zece oameni, cari s'au îmbolnăvit cum e azi pela prânz, și-a douazi de dimineață se isprăvisse cu ei. Alții s'au bolnăvit deaceiași boală a doua zi, dar au scăpat.

Ne-a mai spus Părintele că copilul lui Bădea Ion al Neagului, s'a umflat la gât și a răposat cu toate că i-a dat mătușa Vișana în gât.

Am vorbit și de bietul Ion al Cârstinei, — Dumnezeu să'l ierte! — pe care ați fi auzit că l-a tăiat doctorul, după plângerea ce a făcut la Tribunal nevasta lui, și a găsit în el *argint-viu*, pe care i-l dase vrăciul dela Urleta, și din care pricină a și murit.

Ne-am adus aminte, asemenea și de Stoica Pârcălabu, căruia, știți cu toții că, după ce a făcut pe mâini, pe piept, pe gât și pe față un fel de roșată urâtă, a început a-i se jupuî și a i se crăpa pielea, pânăcând, dupăcum știți, îndemnat de Necuratul s'a spânzurat. Domnul Primar ne-a mai spus de o cumnată a dumnealui, logofeteasa Voichița care trăește în Mărginenii-Pârliți; ce a mai pățit, sărmana! Mulți din d-voastră o cu-

noașteți de astăvară, când venise aici la rude, cu trei băeți și o fetiță, niște pepeni de copii. Ei bine, toți 'i-au murit! Se lățise în sat boala cea rea, chemată *Scarlatină* — un fel de vărsat cu gâlci — și s'a bolnăvit întâiu copilul cel mare al logofetesei. Ea, de frică să nu-i iă copilul și să-l ducă la casa unde îi adunase doctorul pe cei cuprinși de boala asta, a tănuit boala și dela copilul cel mare s'au bolnăvit și cei mai mici. Nici o săptămână nu a trecut, și toți 'i-au murit, rămânând biata logofeteasă singură cuc, vai de ea! Numai necazuri și belele se țin de capul ei. Mai an îi murì bărbatul, tot de o boală năprasnică. Veneà asudat, logofătul Pandele, dela o fâneață unde aveà oameni la coasă. Pela jumătatea drumului s'a oprit lângă moara lui Tache Ungureanu, sub niște sălcii, pe iarbă. Dar n'a băgat de seamă și — după cât se spune în sat — s'a așezat tocmai pe o *storiște*, unde jucaseră Ielele. Când s'a sculat de acolo erà *pocit*, cu un picior țeapăn. L'a căutat sărmana logofeteasă, cu fel de fel de descântece, 'i-a dat cu zodla și cu cărțile, ba 'i-a făcut și scaldături vrăjite chiar de vraciul din Bobolia, dar degeaba... Sărmanul om s'a topit ca o lumânare, și după nouă luni nu mai erà!

Ați auzit apoi, că într'o pivniță veche din curtea caselor boerești dela Bucov a murit, pe neașteptate, un om. Lumea spune că el a intrat în pivniță cu o lumânare aprinsă, dar Stafiile au suflat în lumânare și 'l-au strâns de gât, lăsându-l mort. Erà să su-

grume și pe alte două slugi, cari se încumeta-seră să intre în pivniță, dacă n'ar fi ieșit în grabă. Preotul satului, chemat să citească rugăciuni pentru mort, nu a intrat înăuntru, pânăcând mai întâi nu a deschis ușile și ferestrele pivniții, ca să aibă ziceau oamenii, peunde fugi Stafiile. S'a mirat tot satul, ce să caute Stafiile în pivnița boerescă, când mai înainte nu erau; căci numai de o săptămână băgase boerul în pivniță șapte buți cu must dulce de vin, și biata slugă se dusese să vadă dacă nu cumva mustul fierbând să iasă afară din vase.

Din toate câte am vorbit cu Părintele și cu d. Primar, una și bună am hotărît: adică, astăzi ori eu ori Părintele, să vorbim aici de un rău ce se vede cam des la săteni, și, fără supărare chiar la unii dintre d--voastră. Acel rău este că noi nu am înțeles încă, ce greșală mare facem, când, înloc să alergăm la doctor în cazuri de boală, ne ducem la babe descântătoare și la vrăjitori.

Frați săteni,

Multe lucruri frumoase, bune și folositoare am făcut noi împreună, decând am început adunările acestea în zile de sărbători. Eu și cu Părintele v'am citit din cărți, sau v'am spus ceiace am citit noi mai înainte; D--voastră ați înțeles și ați ascultat, și cu toți ne-am legat să facem numai ce e bine. Ia stați și ascultați-mă și acum, și dupăce veți auzi

ceiace vă voi spune, să hotărîm și să ne legăm cu toții, ce trebuie să facem pe viitor din cele ce vom prinde la minte astăzi.

Spuneam adineauri că o mașină poate să lucreze purtată chiar de un om care nu-i cunoaște bine părțile ce o alcătuesc, și mai ales pe acelea cari nu se văd; dar, îndatăce mașina s'a stricat ori a început să se strice, trebuie chemat numai decât *meșterul*, care știe bine părțile ce o alcătuesc, ca s'o dreagă. Dacă înloc de meșter vom chema un cârpaciu, aceasta nu numai că nu va drege mașina, dar încă o va strică și mai rău.

Mașina cea mai scumpă, frați săteni și cu care trebuie să umblăm cu multă băgare de seamă, este corpul nostru. Mulți foarte mulți nu cunosc părțile din care e alcătuit corpul omului. El se aseamănă cu o mașină desăvârșită. Ai umblat cu ea bine, o ai. N'ai păstrat'o, o pierzi. Și când această mașină s'a stricat ori s'a tocit, trebuie chemat adevăratul meșter ca s'o dreagă, pecăt va fi cu puțință, ori cel puțin să mai întârzie nimicirea ei. Meșterul corpului omenesc este numai *doctorul*. Doctorii sunt oameni încercați, cari învață cel puțin câte 16 ani, și după ce au ajuns să cunoască bine toate boalele și vindecarea lor și să știe cum stau toate măruntaile în om, numai atunci capătă dreptul de a vindeca boalele.

Trebuie să știți că, de multe mii de ani oamenii învățați, adică doctori iscusiți, se luptă să afle câte și mai câte doctorii pentru corpul omului, și multe au aflat! Din nenou-

rocire, pelângă doctori mai sunt *babele* și *vracii*, cari se prefac că știu a lecuî dar ei nu cunosc nici părțile corpului omenesc, nici felul boalelor, și așa ne fac rău înloc de bine.

Adică ce pot să știe babele? Au umblat ele lumea, ca să vadă fel de fel de boale și de întâmplări? Citesc ele cărțile în care scriu doctorii tot ce-au învățat și-au aflat ei, de sute și de mii de ani? Cunosc ele ce e înăuntrul omului, ca doctorii? Cunosc ele toate doctoriile din spițarie, care la ce e bună?

Cine credeți d-voastră că a lăsat fără picior pe Ghiță al Floarei? Babele și vracii cu descântecele și cu oblojelile lor! Pe el îl răsese o cismă la picior, venind dela Ploiești. S'a făcut o bubă, mică la început. Din cauza necurăteniei, ea s'a întins. Babele l'au învățat să pună untură rancedă de porc. Untura a mai adăugat murdăria, și buba s'a lărgit și a început a putrezî. Dacă d. Primar și cu Părintele nu trimeteau pe Ghiță al Floarei la spital, în Câmpina el azi nu ar mai fi!

Doctorii i-au tăiat piciorul din genunchiu, ca să oprească putreziciunea de a trece în sus; căci carnea omenească, când începe a putrezî, ca și la un măr nu se poate opri decât tăind și aruncând partea putredă. Dacă el se ducea din capul locului la doctor, n'ar avea azi un picior tăiat, nici nu ar fi cheltuit bietul om cât a cheltuit.

Oamenii cari s'au îmbolnăvit la Hăbud mâncaseră niște ciuperci otrăvitoare, și în loc să cheme repede doctorul, s'au apucat să fa-

că ce au zis babele, adică să bea apă descântată *de plecate și de deochi*. În apă babele au pus și cărbuni cu spuză. Tocmai astea le-au grăbit moartea. Când a văzut Primarul această nenorocire a chemat în grabă pe doctor. Până la sosirea lui, s'au mai bolnăvit 4 inși, cari mâncaseră tot din acele ciuperci. Doctorul le-a dat doctorii ca să verse și i-a scăpat de moarte. Despre ceilalți, el a spus că au murit fiindcă n'a știut nimeni să le dea ceva ca să verse, îndată ce i-au apucat durerile de stomac. Apa pe care le-au dat-o babele le-a făcut rău, iar spuza le-a strâns stomacul și n'au putut vărsă. Dacă ei în loc de a alerga la descânțete, ar fi chemat doctorul scăpau cu toții dela moarte.

Copilul lui Badea Ion al Neagului răcise la gât și făcuse gâlci. Mătușa Vișana i-a dat cu degetul în gât și apăsând tare i-a sgâriat gâtulejul, căci ea avea și unghiile netăiate și mâna murdară, lucru care a făcut ca gâtulejul să se umfle și copilul să moară, căci n'a mai putut răsuflă. Dacă ar fi chemat doctorul, Badea Ion al Neagului avea și astăzi copil.

Ion al Cârstinei, care era bolnav de supărare, s'a dus la vraciul dela Urleta. Acesta-i i-a dat argint viu mult să-l înghiță. Argintul viu fiind o otravă, nenorocitul a murit. Înțelegeți prea bine că dacă el s'ar fi arătat la doctor, acesta i-ar fi dat altă doctorie și l-ar fi scăpat de boală, și femeea nu i-ar fi rămas pe drumuri.

Stoica Pârcălabu s'a bolnăvit de jujuială

și a murit, nu din pricina Necuratului ci pentru că a mâncat vreme îndelungată mălaiu stricat. El sârmanul avea obiceiul de a culege totdeauna porumbul crud, îl puneă grămadă în pod de se încingeă, din care pricină mămăliga ce-o mănca era totdeauna amară și cu miros de mucegaiu. Dacă ar fi întrebat doctorul, decând i s'a arătat întâiu boala, el ar fi scăpat de moarte.

Copiii cumnatei d-lui Primar au murit toți din pricină că mama lor nu spusese doctorului îndatăce s'a bolnăvit cel mare, ca să-l despartă de cei sănătoși. Ei s'au dus repede, unul după altul, fiindcă o babă i-a înfășurat în câteo cârpă muiată în zeamă de varză și le-a dat să bea oțet cu apă. Când a aflat doctorul de aceasta, era preă târziu. Sârmana mamă i-a îngropat doi câte doi.

Bărbatul logofetesei Voichița a murit, nu luat din lele, ci pentru că, fiind asudaț, a stat să se odihnească în marginea iazului, unde era preă răcoare. Răcind rău, a rămas cu piciorul înțepenit. El, în loc să meargă la doctor s'a dus la babe, și babele i-au pus capul. Iele nici n'au fost, nici nu sunt.

Sluga boerului din Bucov a murit nu strâns de gât de Stafii, ci înăbușit de țaria ce ieșise din fierberea mustului din vase. Când s'a dus preotul să citească celui mort, el ca un om învățat și priceput a deschis mai întâiu ferestrele pivniții și ușile, nu pentru că să fugă Stafii, căci Stafii nu sunt pe pământ, ci ca să iasă țaria omoritoare ce se strânsese în pivniță, din cauza fierberii mus-

tului, pe timpul cât fusese încuiată și cu ferestrele închise.

Acum ați înțeles, oameni buni ce trebuie să faceți deaci înainte. Precum când ni se strică o mașină chemăm pe meșterul adevărat, tot așa când se bolnăvește corpul ori o parte a lui, avem cea mai mare nevoie să alergăm la meșterul corpului omenesc, care este *doctorul*.

Pentruca să nu avem însă prea des nevoie de a chema doctorul, să căutăm a ne păstra sănătatea. Totuși, nu e de prisos să vă reamintesc cele ce v'am spus mai înainte, adică: Să fim totdeauna curați atât la trup cât și la îmbrăcăminte. Să ne ferim de răceală. Să fim totdeauna îmbrăcați potrivit cu timpul. Să trăim în aer curat. Să ne păzim de umezeală și de case întunecoase, făcându-ne locuințe uscate și cu destulă lumină. Să ne hrănim bine. Să nu mâncăm niciodată mălaiu muced și stricat. Să muncim mereu, dar cu cumpăt. Să ne ferim de băuturile spirtoase, cari întunecă mintea și slăbănogesc corpul. Să bem numai apă curată, dar niciodată când suntem asudați și prea osteniți. Apa e lăsată de Dumnezeu ca cea mai sănătoasă băutură.

O zicătoare românească spune: „Sănătatea este cea mai mare avuție”. Să avem totdeauna în minte această zicătoare și să ne îngrijim a ne păstra sănătatea, căci omul sănătos e destoinic pentru muncă și mulțumit de viață. El își poate îndeplini mai bine datoriile ce are în lume, îi place să trăiască și este totdeauna vioiu, sprinten și voios.

Dacă însă, cu toate aceste îngrijiri se întâmplă să ne îmbolnăvim, fie din pricini necunoscute d-voastră, căpătând boale rele ca: *anghina, vărsatul, scarlatina sau ruja, junghiul sau cuțitul, lingoarea sau tifosul, gălbinarea, frigurile, tusea măgărească* și altele fie din pricini cunoscute, precum sunt boalele: *dalacul, turbarea mușcătura șerpilor* și altele multe, să nu mai alergăm la descânțece la vrăjitorii, la oblojeli și la babe cari cu credințele lor deșarte ne înșeală, spunându-ne că avem *lipitură* sau *smeu*, că ne-a făcut cutare sau cutare cevă, că ne-a luat din *lele* că ne-a prins *din devânt*, că ne-a pus *cuțitele*. că ne-a dat cinevă argint viu, pe care apoi ne învață să-l scoatem înghițind tot argint viu și otrăvindu-ne astfel sângele, ci să alergăm la singurul mântuitor pe care îl putem avea în asemenea împrejurări, la *doctor*.

Să ne legăm dar că pe viitor vom fugi de vrăji, de descânțece farmece și altele, și că, la nevoie, vom chema doctorul din apropiere. Făcând astfel, nu vom mai avea așa de mulți orbi, șchiopi ologi, nu vom mai auzi că cutare femeie a murit din pricină că a băut de la o babă niște buruieni ca să facă copii sau ca să nu mai facă, nu vom mai avea atâtea morți neașteptate, ci vom încerca mai puține pierderi de ființe scumpe nouă și prinurmare mai puține dureri!

Importanța Băncilor sătești

de Preotul M. Molescu, înv. în Chirnogi, Ilfov.

Imi pare foarte bine că mă aflu astăzi iarăși în mijlocul d-voastră. Vă aduceți aminte, că mai acum un an, am mai venit noi învățătorii pe aici ! Știu că atunci v'a vorbit d. învățător Pavelescu despre grădinele de zarzavat. Și vedeți, bucuria mea nu este atât că mă aflu în mijlocul d-voastră, ci mai mult că ați ascultat povețele date. Dupăcât băgai de seamă când intrai pe linia satului, la multe din curțile d-voastră văzui și câteo mică grădină de zarzavat; sfaturile date atunci au fost cu folos.

Părintele Dumitrescu de aici, ba chiar și d-l învățător al d-voastră, mă încredințează cum că aproape 150 sau 200, adică mai mult de jumătate, ați cultivat anul trecut ceapă usturoi, cartofi pătlăgele roșii, castraveți, dovlecei și altele. Am mare nădejde că toți veți face așa. Uite, neica Dumitru Pătrașcu pe care-l cunosc demult, mi-a spus că n'a pus astă vară zarzavat și că acum îi pare rău de tot, căci a plătit o grămadă de bani pe cea-

pă, usturoi cartofi, varză și ce i-a mai trebuit. Dar s'a jurat că la vara viitoare nu se va mai lăsa așa, măcar să fie ce ar fi! Spune, neică Dumitre, e adevărat ce-am spus? Unii dintre d-voastră îmi spuseră mai înainte de a intra aci, că ar fi făcut și dânzii grădină, dar n'au avut curtea îngrădită. Cred că și aceștia, văzând câștigul celor dintâi până să-și facă o grădiniță lângă casă vor putea pune câte ceva zarzavaturi pe locurile din câmp, căci acolo nu le mai strică pasărilor, nu vitele, nu nimic. Astfel, vom ajunge cu timpul să nu mai dăm mălaiul, porumbul, grâul, ba chiar și gologanii noștri, câștigați cu multă trudă și nevoi, Bulgarilor zarzavagii pentru 2—3 fire de ceapă ori de usturoiu: ci va rămâne pământul românesc să fie muncit de noi Români și câștigul va fi tot al Românilor. Cum zisei, îmi pare bine pentru aceasta întocmai ca unui părinte, care după ce și-a căpătuit copiii, când vine să-i mai vază îi află din ce în ce mai îndestulați și cu mai puțină grijă pentru viitor.

Acei cari n'au grădini pelângă casă spuseră, că n'au avut parale să-și cumpere nuele ori scânduri pentru împrejmuitul grădinii, și alții din d-voastră vor fi având câte alte nevoi cari numai cu parale se pot înlătură! În vederea acestora eu am să vă vorbesc azi despre: „*Un leac contra sărăciei*”. Ei! ce ziceți d-voastră, dacă am putea afla leacul acesta n'ar fi bun? Eu cred că toți s'ar bucura. Dar iă, mai adunați-vă pelângă mine și fiți cu luare aminte.

Eră odată un Neamț foarte învățat și cu multă minte (Franclin) — dar vedeți d-voastră multe am mai luat noi dela Nemții ăștia, ba plug de fier ba mașini de secerat, de treerat, ba morile de foc și câte altele. E bine deci ca să luăm și sfaturi, când sunt bune și ne folosesc — și toată lumea îl știa pe acest om și foarte mulți se duceau la el, ca să-i ceară sfatul pe care el îl dă cu multă plăcere.

El trecând odată pe uliță văzû la primărie lume multă. Când se duse acolo, ce să fie? Se vindeă prin licitație averea unui om care nu plătise o datorie. Cum îl văzură oamenii se făcură roată în jurul lui și îl rugară să-i învețe cum să scape ei de cămătarul satului, adică de omul care dase banii celui căruia i se vindeă averea, „că ziceau ei, câtă dobândă a dat acest om, întrece de 10 și de 20 ori poate capetele și tot nu s'a putut să scape”. Ba unii ziceau că sunt în stare să-l gonească afară din sat, ba să-l sugrume pe acest cămătar nemilos, care caută să le vândă până și copiii pentru o datorie cât de mică. Învățatul îi linișți și le zise cu vorbe frumoase: „Nu, oameni buni!” Să nu faceți una ca asta, căci acel om care dă banii cu împrumut, nici nu ți-a dat banii cu sila nici nu te-a tras de mânecă să iei dela el cu împrumut, ci tu singur te-ai dus și i-ai cerut. Singur te-ai îndatorat să plătești cât ți-a cerut el. Ar fi foarte urât și necuviincios, ba ați cădeă și la grea răspundere și pedeapsă, dacă a-ți face una ca aceia ce ziserăți.

„Ascultați-mă însă pe mine. Pricina că vi se vinde averea pentru datorii, nu este cămătarul, ci dupăcum vă spusei mai înainte voi sunteți de vină. Pentrucă o parte din câștigul și averea noastră se pierde cu risipa, altă parte din pricina lenei, alta din neghiobia noastră și cinci părți se pierd numai din nepriceperea și neștiința noastră”. Așa a vorbit învățatul acela.

Auzi răți d-voastră, dar câte părți se pierd din nepriceperea și neștiința noastră? Vedeți ce mare dușman al nostru este neștiința? Iă, să vi-o arăt așa înaintea ochilor. Ce ar face fiecare din noi când, Doamne ferește ne-ar muri un bou? Ar luă altul. Dar cu ce? Parale nu sunt. Apoi, să trăiască chir Pannaiot, chir Sotirache, ba Penciu, — negustori, fie de aici din sat fie din oraș — au ei parale! Și ce oameni buni? Cum te duci la ei, nu zic că n'au ci numai decât scot și ți dau cât ceri. Ba te și cinstesc, îți vorbesc frumos! Te bagă în casa lor și te primesc de ți-e mai mare dragul. Ce vulpoi! Bine înțeles însă că, dacă iei de undevă trebuie să înapoezi, căci altfel nu mai găsești altă dată. Și dacă iei de pildă 100 lei la Ianuarie ca să-i dai la rapiță, adică la 1 Iunie nu dai așa dobândă mare: iaca, 20 lei la sută pe lună. Dacă iei mai dinainte, atunci dai ceva mai mult, adică 30 lei la pol pe lună și unii mai ai focului îți iau când te văd la nevoe și 40 lei la pol pe lună. Sunt însă unii haramini de tot, preă răpitori. Aceștia iau 50 lei la napoleon pe lună.

la să stăm și noi nițel, iubiților și să le cam facem socoteala, să vedem pe acești buni negustorași care își fac parale și-și cumpără moșii, cam ce dobândă ne iau? Să vorbim de cei dintâi. Am zis că iei 100 de lei la Ianuarie și te obligi să-i dai la Iunie — la rapiță — adică ții banii lunile Ianuarie, Februarie, Martie, Aprilie și Mai: 5 luni. Acum să vedem 100 lei câți poli are? 5 poli. Dacă numai la un pol dai 2 lei pe lună, la 5 vei da de 2×5 adică 10 lei. Aceștia într'o lună. În 5 luni d-ta dai $5 \times 10 = 50$ lei. Prin urmare în 5 luni d-ta dai 100 lei cu care te-ai împrumutat și mai dai încă 50 lei pedeeasupra. Dacă ai da peste un an banii, apoi atunci vine așa: 1 pol aduce 2 lei pe lună, 5 vor aduce 10; în 12 luni va trebui să dai de 1/2 ori câte 10 sau $12 \times 10 = 120$. Adică, vedeți d-voastră, peste suta de lei pe care trebuie să o dai înapoi neștirbită, mai dai încă 120 lei. Această mare camătă și dobândă o dai când găsești omul lui D-zeu, de-ți ia numai 2 lei la napoleon pe lună; dar când te învoiește cu 3 lei la napoleon pe lună, atunci dai pedeeasupra 180 lei. Când e cu 4 lei atunci dai 240 lei, și când este cu 5 lei, atunci este afară din bașcă, pentrucă trebuie să dai pelângă 100 lei capetele cu care te-ai împrumutat, alți 300 lei dobânzi. Adică plătești numai dobândă de trei ori mai mult decât ți-a dat el cu împrumut. Iar după legea țării dobânda cea dreaptă e dela 5 până la 10 lei pe an la 100 de lei. Ei, oameni buni 10 lei și 300, nu e tot una.

Dar sunt alți vulpoi de aceștia care zăpăcesc într'altfel pe bietul om. Ei zic: „Uite, eu nu umblu cu atâția lei pe lună dobândă la pol: eu iau puțin, iau cu paraua. Iacă cer numai cinci parale pe săptămână la leu. Cinci parale, nimica toată!” Iar omul crede că într'adevăr e nimica toată.

Ia să-i vedem și pe aceștia! Dacă ia 5 parale pe săptămână, ia 20 de bani la leu pe lună. În 12 luni vor fi de 12 ori câte 2 gologani, adică 2 lei și 40 de bani; dar punând la socoteală că anul are mai mult de 48 săptămâni, adică 52 fac vre-o 2 lei și 60 de bani la leu, sau la 100 lei va fi cam 260 lei. Ce ziceți oameni buni? Aceștia sunt mai breji decât ceilalți? Tot așa sunt toți. Toți fierb în acelaș cazan.

Alteori însă nu plățiți așa, ci vă învoiți cu produsele. Adică tocmești produsele de cu toamnă — la Noembrie — când aduci porumbul în țarc sau pățul? Dacă faci socoteala, cu cât îi vinzi negustorului porumbul în Noembrie și cu cât îl va vinde el în Aprilie, vezi, că el câștigă tot sută la sută, sau ban la ban, cum ziceți d-voastră. Așa este că tot acolo ieșiți? Așa faceți cu grâul, cu porumbul, cu rapița cu fasolea și cu toate. Câte odată luați grâu împrumut. Când? La Martie, Aprilie sau Mai, căci atunci este munca. Și de... cu măămăliga rece și, uneori goală la muncă nu prea merge. Dar pâinea e pâine, mai merge și goală. Cum vă învoiți însă? Pentru un dublu decalitră dai 2, sau pentru

un dublu decalitră mai dai prisos $\frac{1}{3}$. Adică dacă dai încă unul dobândă vine sută la sută în 3 luni și pe an ar fi 4 sute la sută. Dacă dai $\frac{1}{2}$ atunci vine 200 la sută pe an. Cine se pricopsește și cine rămâne sărac? Cel ce împrumută, se înavuțește; iar cel ce se împrumută, sărăcește.

Alții, fiindcă n'aveți produse, vă vindeți munca voastră. Luați bani pentru muncile de vară. Pentru un pogon de grâu, de secere, vă învoiți cu jumătate preț, decât v'ați învoi vara. Pentru prașit asemenea, pentru săpat tot așa. Și dacă ar fi așa, dupăcum vă învoiți, tot n'ar fi nimic de zis, dar lucrul se schimbă. Când luați pogoane că să le munciți pentru d-voastră, ori cu dijmă, vi le măsoară mai mici adică dupăcum spuneți singuri le măsoară cu chilogramul, ca să poată încăpută mai mulți să vă poată luă havaet la mai mulți; ori, dacă e în bani, să scoată pogoane mai multe și deci să încaseze și bani mai mulți. Când munciți pentru datorie, apoi atunci din mila și milostivirea logofătului boeresc, pogonul se mărește. În loc de un pogon seceri unul și jumătate, căci vreă și el — logofătul adică — să câștige ceva, să ajungă și el pe stăpân. Așa e și cu prașila și cu aratul și cu toate. Din cauză că îți lipsește odată bou, altădată plugul, altădată carul apoi ari mai târziu, semeni mai târziu seceri mai târziu. Când, la folos, toamna, ce brumă iei, dai pe ierbărit. Ce'ți mai rămâne? Nimic. Și bagi nimicul în pungă! Incepi iar acea viață nes-

fârșită de datorii către ciocoi și negustorii satului și din rău în mai rău, încât când te pomenești bătrân, te gândești: Doamne! pentru ce voi fi trăit eu pe lume? Ca să muncesc numai pentru alții: Vedeti! unde duce neștiința; unde ne duce nepriceperea? Bine a zis acel om că din cauza neștiinței noastre pierdem 5 din cele 8 părți ale câștigului nostru.

Vedeti dar, iubiți săteni că munciți cu neștiință, cu nepricepere numai pentru negustorii străini, Greci și Bulgari și pentru unii din arendași, dându-vă toată munca toată osteneala, toată truda; iar voi rămâneți săraci în sapă de lemn. Mâncați mămăligă goală, căci ouăle brânza, smântâna, laptele, le duceți negustorului, că de... ți-a făcut bine și apoi mai trebuie omului și altădată! Ti-a făcut bine! Adică binele că te lași prost ca să-i faci lui avere!

Nu vă spăimântați d-voastră de această urgie și aceste nevoi ce sunt pe capul d-voastră? Eu, să mă credeți mă îngrozesc și mă mir când mă gândesc că mai aveți și acele biete vite în bățatură!...

Până acum, iubiți săteni, v'am arătat cari sunt pricinele sărăciei voastre; de cari s'ar spăimânta și cel mai mare dușman al neamului nostru, nu numai noi învățătorii cari suntem Români și cari suntem ieșiți din rândurile d-voastră, adică din părinți săteni.

Acum să vin, iubiților și la acel „leac în contra sărăciei” pe care cred că-l așteptați cu

gândul și cu trupul cum ar zice o babă vrăjitoare.

Cu toți știți satul „Hotarele”, și acolo trăiau oamenii ca și d-voastră, cari cu „câte un bun negustoraș” își făceau trebușoarele. Aci trăia și trăește chiar un Grec, îi zic E. Pantazopol. Oamenii se împrumutau la el, și în scurt timp Grecul ajunsese bogat de tot, iar ei au rămas în sapă de lemn, pânăcând în cele din urmă ajunsese cuțitul la os de nu știau ce să mai facă. Grecul le luase muncă pe nimic, le luase la mulți pământurile cu arendă pe câte 10—15 ani prin licitație; iar ei erau lucrătorii lui, robii lui — pe pământurile lor.

Cum însă Românii au avut totdeauna credință în Dumnezeu și au lucrat în dreptate, nici Dumnezeu nu i-a părăsit pânăla isprăvit, ci când și când le-a trimis câte un binefăcător. Așa și Hotăranilor le-a avut de grijă și mai acum nu an sau doi le trimise pe învățătorul Georgescu, care văzând și el greutatea în care trăiau bieții țărani se umplu de groază și gândindu-se cum ar putea să-i scape din ghiarele acestui cămătar, îi strânse într'o'zi la școală și le spuse, că, de voiau să scape de Grec, este bine să se întovărășească cu toții, să pună mâna dela mână și numai așa, cu ce vor adună să se împrumute ei între ei. Prin acest îndemn de tovărășie, e câștigată din două părți: întâi că banii în loc să-i cheltuiască, îi păstrară și făcură economii, și al doilea că în loc să dea 220 lei pentru 100, adică în loc să dea 100 lei

capetele și pedeeasupra dobândă de 120 lei și alte ori 240, ba și 300 lei peste acea blestemată de sumă cu care se împrumutaseră, nu mai dădură decât 100 lei capetele și 10 lei într'un an de zile dobânzi. Pelângă aceasta înloc să-și vândă pcrumbul încă pecând eră tot în țarcul lui spre păstrare, înloc să-și vândă grâul de verde, orzul^u fasolea, vinul, — căci Hotăranii au vii multe, — pecâte un preț de nimic, le păstrară pe toate, și le vândură la timp, și cu preț bun, așa încât câștigurile rămaseră ale lor, și la urma urmei chiar dobânda eră tot a lor, căci ei depuseră banii la tovărășie.

Ce mare câștig este dintr'o asemenea tovărășie! Mai ascultați să vă spun cum vorbea odată Pavel Gheorghe din Hotare despre această tovărășie. Astă toamnă fusei la București după oarecare trebuințe, și dând prin piața de pește, găsii pe Pavel Gheorghe și l-am rugat ca să mă ia și pe mine în căruță. Pe drum, am vorbit multe și a venit voarba și de învățătorul lor. Știți ce mi-a spus? „Părinte! Cred că în toată țara nu se găsește asemenea învățător! Să-i dea Dumnezeu sănătate, că bun om mai e! Cum neică Pavele? „Il întrebai eu. Apoi să vezi! Mai acum un „an aveam și eu în casa mea vre-o 10 sau „12 poli, bani munciți, și din întâmplare mi „s'a bolnăvit un copil de vre-o 14 ani — „care s'a și prăpădit. Cu boala copilului, pe „la doctor, cu doctorii, cu îngropăciunea, cu „tot, am cheltuit paralele.

„În primăvară am ieșit și eu la plug. În

„câteva zile am și isprăvit ogorul. Acum nu
 „mai aveam de lucru pânăla arătură (semă-
 „natul) porumbului. Ședeam cu mâinele în
 „sân. Casa însă cere cheltuială, cere gaz, chi-
 „brit, săpun, orez și câte nu trebuie la o ca-
 „să? Mă uitam cu jind la vecinii mei care în-
 „cărcau pește să-l ducă la București și îmi
 „veneà să iau câmpii. Ași fi încărcat și eu,
 „dar n'aveam roate bune la căruță. Intr'o
 „Duminecă, tot gândindu-mă, am plecat de-
 „acasă să fac ce-oi face, să-mi fac roatele
 „și să m'apuc de lucru.

„Pe drum am zis: Ei! iar mă duc la ho-
 „țul de Grec; iar mă dau dator lui. Tot mer-
 „gând așa, până să ajung la Grec, mi-am a-
 „dus aminte că învățătorul a făcut o tovără-
 „șie și că dă bani cu împrumut. Ce am zis
 „eu? Mă duc și eu să încerc. Mi-o da și mie?
 „Căci eu nu eram băgat în tovărășia aceia.
 „Cum m'am dus și i-am spus, știindu-mă că
 „nu sunt cărcotaș, mi-a și dat 50 de lei cât
 „i-am cerut. Eu am făgăduit că-i voi dà cel
 „mult într'o lună; iar dânsul mi-a dat ră-
 „gaz 2 luni. Cum luai banii fuga băiete, la
 „Vasile Gheorghe, rotarul din Budești, dâ-
 „du-i 40 lei pe roate, și cu 10 lei le legai,
 „căci le-am pus șina depe cele vechi. Pește se
 „prindeà mereu. Incărcai în săptămâna aceia
 „de 2 ori. Fiecare călătorie mi se plăteà tot
 „cu câte un pol. A doua săptămână iar încăr-
 „cai. Așa că după vre-o 15 zile venii cu ba-
 „nii la d-l învățător și-i dădui. Și când la
 „dobândă ce să vezi? Am dat numai 85 de
 „bani. M'am crucit de asta! Acum ce zici, Pă-

„rinte, n'am eu dreptul să zic că învățătorul
 „nostru este cel mai bun din toți? De-atun-
 „ci m'am făcut și eu tovarăș cu dânșii și am
 „lăsat și voi lăsa cu limbă de moarte ca toții
 „copiii mei să se unească la acest fel de to-
 „vărășie. Dacă aș fi luat bani dela Grec, cât
 „gândești că eram să dau? Poate n'aș fi dat
 „îndoit, că am dat curând; dar trebuia să-i
 „fac o călătorie la București, când erà dru-
 „mul mai greu. Căci pe drum bun iă oameni
 „și le plătește drumul cu 12—15 lei; iar pe
 „vremea rea, când trebuie să plătească 20
 „sau 25 lei, aș fi fost nevoit să mă duc eu
 „pentru dobânda celor 50 lei ce mi-au tre-
 „buit”

Acum să facem socoteala, cât erà să plă-
 tească Paul Gheorghe ca dobândă? Dacă i-
 am socoti chiria numai 15 lei, dobânda la 50
 lei în 2 luni (deși el a răspuns banii într'o
 lună cel mult) la 100 lei erà să fie 30 lei
 în 2 luni. În 12 luni erà să fie de 180 lei.
 Adică 180 lei la sută pe an. Dar dacă a
 luat dela tovarășie banii, a plătit pentru 2
 luni 85 bani. Dacă ar fi luat 100 lei erà să
 plătească 85 bani pe o lună sau 1 leu 70
 bani pe 2 luni, și însfârșit 10 lei într'un an.
 Un om care ar luà 10 lei, într'un an ar plăti
 1 singur leu dobândă. Dacă de pildă ar luà
 30 lei, pe o lună ar dà dobândă numai 25
 bani. Pentru 2 luni 50 bani, Pentru 3 luni
 75 bani. Pentru 4 luni 1 leu, pentru 5 luni
 1 leu 25, pentru 6 luni 1 leu 50 și pentru un an
 3 lei. N'ar fi însă pentru 30 lei alți 30, sau
 pentru 30 lei în 3—4 luni o chilă de porumb,

sau, de mai cu toamnă n'ar fi pentru 30 lei o chilă de grâu. Și dacă ai avea nevoie să-ți cumperi boi ai da la bancă o mică dobândă ; iar la cămătar dădeai până și cămașa și tot nu scăpai, ba băgai și copiii robi.

Acum ce ziceți d-voastră, nu ar fi o tovrășie de aceasta „un leac contra sărăciei” ? Eu așa zic și cred că și d-voastră veți fi de părerea mea. Să vă uniți dar cu toții și să prindeți și d-voastră această doctorie, care v'ar feri de a vă vinde grâul, porumbul vaca, vițelul, și munca brațelor ba și bucătura dela gura copiilor, ca să întâmpinați o nevoie oarecare, să acoperiți o groapă ori cât de mică, dar care trebuie acoperită.

Imi rămâne să vă spun iubiților, că pentru acest leac nu trebuie burueni multe. Iată în ce stă toată minunea. Dacă v'ați uni d-voastră numai 100 de oameni din tot satul acesta și ați pune numai câte un leu pe lună, adică 12 lei pe an, ați avea într'un an 12 sute de lei sau 1200 lei. Acești bani dați cu dobândă de 10 la sută ar produce la sfârșitul anului 120 lei ; în total ar fi 1320 lei. In anul al II-lea ar fi :

1320	capital vechi
132	dobânda acestuia
1200	capital nou
120	dobânda capitalului nou
<hr/>	
2772	totalul.

Anul al treilea

2772,—	capitalul vechiu
277,20	dobânda
1200,—	capitalul nou
120,—	dobânda capitalului
<hr/>	
4369,20	totalul.

Așă că în timp de 10 ani, v'ați pomeni cu un capital de 21,000 lei și ceva. Ei! vedeți acum că omul doar să vreă și poate să facă orice! Vedeți! așă au făcut Hotăranii de au scăpat de Pantazopol, Grecul lor așă au făcut Grecenii de au scăpat de Panaitopol, așă au făcut Criveșenii și au scăpat de Siropol. În felul acesta s'a făcut în toate părțile și oamenii au scăpat de aceste lipitori ale satului, cari sug sângele și sudoarea Românilor. Iați văzut d-voastră când vin prin sate? că încep întâi să vînză covrigi, apoi alviță și rahat, în cât momesc copilașii și apoi pentru 3—4 acadele, care nu-l costă cel mult o pară (1 ban), el ia un ou sau cine știe cât porumb sau altceva.

Un român nu face aceasta, căci nu-l lăsă inima să înșele pe fratele său. Trebuie însă să deschidem ochii să ne mai luminăm ca să nu ne mai înșele și cu altele mai mari pe

cari le-am spus mai sus. Vă rog dar, iubiiți mei, să luați în seamă aceste zise ale mele, căci le zic din toată inima, dorindu-vă tot binele. Căutați să scăpați singuri de rele și de angarale, căci știți d-voastră că o zicătoare românească spune așa: „Cum îți vei așterne, așa vei dormi”. Și apoi mai știți că altul te poștește la masă dacă ai în traistă. Încă odată vă zic și vă rog, uniți-vă; puneți mână delă mână; ajutați-vă singuri și astfel veți scăpa de sărăcie și de neavere!

Faceți și d-voastră aici în sat o „bancă” căci așa se numesc aceste tovărășii. Dela acestea să vă împrumutați, și eu cred că o să faceți, căci Românul a căutat întotdeauna să fie ascultător, dar cu atât mai mult acum, când e vorba de binele lui.

Nu le-a trebuit Românilor decât un bun conducător și-au făcut minuni. Așa s'a întâmplat pe timpul lui Mihai Viteazul, despre care și de n'ați ști d-voastră, dar cred că având copii la școală vă vor spune ei, că numai curajul și conducerea cea bună a lui Mihai i-a făcut pe o mână de oameni să birue acea nenumărată hordie de Turci de cari se spăimântase și tremurà lumea întreagă. Și adică de ce m'aș mai duce tocmai la Mihai Viteazul, când faptele de acum 45 de ani, în jurul Plevnei și în toată Bulgaria, vă sunt

cunoscute foarte bine, unora că le-ați văzut și petrecut, altora că vi le-au spus părinții, frații și rudele d-voastră?

Acum spre a vă conduce către aceste tovărășii și bănci, aveți niște buni conducători pe părintele Dumitrescu și pe d-l învățător amândoi de aici din comună, cari vă vor arăta calea și vă vor conduce către bine. Numai d-voastră să vreți!

Insemnătatea cursurilor de adulți

de G. P. Salviu, Inv. în Smulți, Covurlui.

V'am rugat să vă adunați astă seară la școală, iubiți săteni, ca să vă spun o veste bună, și mă bucur din toată inima că ați alergat în număr așa de mare la chemarea noastră.

Văd printre d-voastră mulți cari au învățat câteva clase la școala noastră, văd câțiva cari au sfârșit cu bine toate clasele. Văd însă mulți cari n'au avut norocul să învețe carte. Asta ne mâhnăște pe toți deopotrivă, dar nu putem învinovăți pe nimeni: așa au fost timpurile. Au fost timpuri grele pentru țara noastră, când Românul trebuia să se lupte mereu, ba cu Turcul, ba cu Tătarul, ba cu o mulțime de alte lifte păgâne! Au fost timpuri, când carul avea două proțapuri și Românul stătea gata să plece în bejenie, având râșnița așezată înapoia carului, au fost timpuri când Românul ședeă seara cu ferestrele astupate de frica Turcilor, ca să nu se vadă lumină, iar femeia fierbea bucatele legate cu ață de toarta oalei!

Iată de ce n'au putut Românii, să-și facă școli multe și bune cum au alte țări, de sute de ani! Dar timpurile acelea au trecut, că D-zeu s'a milostivit și cu noi!... Ceiace vremea a stricat, tot vremea a venit să dreagă și să îndrepteze. A venit vremea ca tot săteanul român să poată învăța ceva carte, doar numai să vrea, numai să aibă dragoste și tragere de inimă, căci de putut știm noi ce poate Românul când vrea, nu-l întrece altă nație pe pământ.

Acum, dragii mei trebuie să știți că pe aiurea, pela alte nații de oameni sătenii ca și orașenii se adună serile cu toții la școală și acolo învățătorii le spun tot ce știu ei de prin cărți, tot ce cred că le poate fi de folos. Acolo, să știe omul cât de multă carte, tot nu se depărtează cu totul de școală. Acolo vezi adunându-se la școală tineri cari au isprăvit învățăturile, dar vreau să mai învețe încă și alte lucruri; vezi oameni însurați, ba chiar și bătrâni cari se adună seara la școală ca să învețe a citi, a scrie și a socoti. Lucrătorii ies seara din fabrică și intră în școală. Deaceia s'a deșteptat lumea așa mult pe aiurea, deaceia au ajuns străinii să facă tot felul de lucruri minunate, cari au ajuns și pela noi de ne mirăm. Al dracului Neamțul! Deacolo ne-a venit trenul, telegraful și telefonul cu cari vorbiți astăzi și d-voastră și de care vă minunați atâta. Deacolo au venit mașinile de cusut, mașinile de secerat și de treerat, plugul de fier, care merge singur pe brazdă și care a gonit pe cel de lemn al nostru, gros

și butucos de nu-l puteai trage decât cu șase și cu opt boi, te luptai toată ziua cu dânsul, mai rău decât cu o fiară sălbatecă; când apăsându-l cu pieptul ca să intre mai adânc în pământ, când stăpânindu-l în dreapta și în stânga ca să nu iasă din brazdă, până i se făcea Românului cămașea learcă de sudoare, iar seara rămânea mort de osteneală.

„Hei, minunat cap trebuie să fi având Nemții”! ziceți d-voastră, când vă uitați la vre-o mașină. Dar pentru ce o fi așa de deștept Neamțul? Pentrucă nu părăsește cartea și școala toată viața lui. La noi dacă a învățat omul două, trei buchi ci-că e berechet și unii nu mai pun mâna pe carte măcar să-i picie cu lumânarea.

Să luăm deci pildă și noi Românii și să nu ne lăsăm mai pe jos decât alte neamuri, să nu mai zicem: calul bătrân nu-l mai poți face să meargă la umblete. Astăzi nevoile sunt mai multe decât odinioară și nevoile te fac să scoți pas, să dai în fugă să mergi la umblete ca și cel mai abitir buestraș... și vai de omul, care n'are mintea luminată prin învățatură. Unde nu e cap, vai de picioare. Omul prost muncește toată viața în sec, se trudește ca vai de el, și tot nu-i merge!

Prin alte țări, sătenii au mai puțin pământ decât pela noi, și rău nu ca al nostru cu toate acestea ei trăesc mai ușor. O falcie de pământ rodește acolo de 10 ori mai mult decât pela noi, pentrucă oamenii muncesc pământul cu meșteșug. Acolo scobește săteanul în stânca de piatră, cară gunoiul dela sute de poștii

depărtare și îl adună în groapa scobită, seamănă cartofi și face o baniță într'un cuib. Acolo săteanul muncește ușor, pentrucă mai toate lucrările le face cu mașina: merge hăulind pelângă plug, ori stă pe o mașină cu cartea în mână, mașina lucrează iar el citește! Așa plugărie cine n'ar face? Acolo, vaca săteanului dă zece ocale de lapte pe zi, casa săteanului este curte boerească, grădina lui este plină cu tot felul de pomi roditori, cu tot felul de zarzavaturi, ograda lui este plină cu tot felul de pasări, iar el câștigă sute de lei pe an te miri pe ce, pe ouă pe unt și pe poame.

Așa sunt sătenii prin alte țări și așa trăesc ei, pentrucă au mintea luminată prin școală, pentrucă ei nu părăsesc cartea și școala toată viața lor. Nu prea-i vezi prăpădindu-și iar-na zilele și nopțile prin crîșme, ci aleargă la școală, unde citesc cărți și-și luminează mereu mintea și și-o ascuțesc, tot chibzuind cum ar mai găsi ceva lucru nou, vr'un meșteșug nou, ca să-și înlesnească traiul. Ei nu se mulțumesc numai cu ce au învățat în copilărie, căci la dreptul vorbind ce știință poate să învețe omul în cei 4—5 ani de copilărie, cât stă în școală? Numai când îi mare, poate să înțeleagă el tot rostul științei, numai atunci vede el mai bine, tot ce-i poate fi de folos.

Fraților săteni!

Cine știe carte are patru ochi, ziceau bătrânii noștrii. Dumnezeu a dat omului trup

și suflet. Trupul are nevoie de hrană, iar min-
tea are nevoie de învățătură, căci învățătura
este hrana sufletului. Cu trupul trebuie să
muncească, iar cu mintea să cunoască și să
preamărească pe Dumnezeu pentru toate bu-
nătățile ce i-a dat, să-și cunoască țara și nea-
mul, să cunoască lumea, să cunoască nevoile
și să știe cum să le înlăture. Omul fără min-
tea luminată nu știe cum să trăiască în lume,
o duce mai rău decât viermele la rădăcina
hreanului, nu știe pentru ce trăește, nu-și cu-
noaște nici neamul său, nici țara, și orbăcăe-
ște prin lumea asta singur ca printr'o pădure
întunecată și fără de poteci.

Dacă ne hrănim numai trupul, iar mintea
o lăsăm întunecată, atunci nu ne deosebim
mult de dobitoacele necuvântate. Omul fă-
ră știință de carte e legat mai rău decât a-
nimalele, nu poate să facă nimic. Se duce de
pildă la banca din sat să împrumute câțiva
lei, și dacă nu știe carte și nu poate iscăli
chitanța atunci e nevoit să caute doi oameni
cu știință de carte să-i iscălească chitanța,
ori trebuie să facă înscris prin primărie și
să-l știe toată lumea.

Se duce la perceptor să plătească dările, și
dacă nu știe cât scrie pe chitanță, trebuie să
se ducă, el, om bătrân să se roage la un
copil ca să-i spună.

Dacă are fecior în armată și vrea să-i tri-
mită o scrisoare — găină pestriță, ce duce
veste la Gheorghită — și nu poate să scrie,
trebuie să se roage de unul și de altul.

Vrei să alegi oameni în sfatul comunei, și

dacă nu știi să-ți scrii șingur votul, te duci la altul, acela scrie pe cine vrea el, și te pomenești că se aleg oameni care cu gândul n'ai gândit.

De ești soldat în armată trebuie să știi ce număr poartă arma, trebuie să înveți o mulțime de lucruri, și dacă nu știi carte și n'ai mintca luminată nu poți învăța, deaceia te ocărăse toți, cazarma îți pare atunci ca un gros, îți iei lumea în cap și dezertezi, și nu-ți mai poți vedeà niciodată satul, părinții, frații și surorile.

De ești negustor, trebuie să știi ce ai și ce n'ai, cui ai să dai și dela cine și cât ai de luat. Dacă nu știi carte nu poți fi negustor bun, cu răbojul astăzi nu mai merge, deaceia vedem astăzi prin satele noastre mai mult Jidani, Greci și Armeni, care știu carte și se îmbogățesc în paguba Românilor.

Ori-ce ai fi și ori cum ai fi, în lumea de azi trebuie să știi carte !

Și fiindcă vă spuneam adineaori ce fac sătenii deprin alte țări și cum au ajuns ei la așa bună stare, cred că nu-i bine să ne lăsăm mai pre jos. Se apropie iarna și nopțile se măresc. Adunați-vă deci seara la școală și noi vă făgăduim că cei care nu știți deloc să citiți, pânăla primăvara viitoare, când ciocârlia va vesti că plugurile trebuie să pornească iarăși pe brazdă, veți începe o prohibiți binisor pe carte, veți învăța să vă scrieți numele și să faceți ceva socoteală.

Acei care n'au isprăvit toate clasele, pot să urmeze mai departe și vor căpăta certificate

că au isprăvit școala. Se aude că cârmuirea are de gând să scutească cu un an de armată pe toți acei care vor dovedi că au isprăvit școala dela sat.

Acei care au isprăvit școala vor auzi aici multe alte lucruri, care nu le-au mai învățat niciodată.

Ne vom sfătui apoi cu toți despre multe alte nevoi ale d-voastră și vom chibzui cum să le răpunem. Nevoile sunt multe, cât păr în cap; dar și sfaturile bune sunt ca banii buni.

Nădăjduesc că multe lucruri bune și foloșitoare vor ieși din asemenea adunări și sfaturi, cum a ieșit bunăoară banca ce-o avem în sat și ale căror foloase le vedeți acum cu toții; cum a ieșit obiceiul ce ați luat de a vă împietri grâul împotriva mălurei, de a vă stropi viile împotriva manei, și am dori ca la primăvara viitoare să nu mai rămână nimeni dintre d-voastră care să nu-și stropească via. Societatea noastră e gata să vă cumpere și să vă dea și alte stropitori, dacă nu vă ajung.

Aici, în școală, ne-am sfătuit și ați hotărât anul trecut să semănați cu toții cartofi și alte legume în grădinile d-voastră.

Adunați-vă deci aici seara după masă în toate Joile și sărbătorile, cât mai mulți, tineri și bătrâni. Noi suntem gata să stăm înaintea D-voastră, să vă învățăm și să vă spunem tot ce știm, tot ce credem că vă poate fi de folos.

Iată vestea cea bună și îmbucurătoare, ce eră să vă spunem! Duceți-o în tot satul și

îndemnați pe toți să vină la școală, în zilele și la vremea ce v'am spus. Școala este a doua casă lăsată de D-zeu după biserică, iar crîșma este casa diavolului și a pierzării.

Învățătura nu strică nimănui. Și apoi, omul cât trăește tot învață. Deaceia să nu vă cadă nu știu cum, că d-voastră, oameni bătrâni aveți să veniți la învățătură. Ba să veniți! Ce? E rușine să învețe omul cele ce-i sunt spre folos? Când se prinde în horă câte un moș și bate pământul ca unul tânăr, așa-i că ne uităm cu toții la el și zicem: așa moșule, așa! Și ți-e mai mare dragul de el. Ei, acum tot așa ar fi, când le-ai vedeà coleà în hora învățaturii, cu tinerii la un loc.

Apucați oameni buni, calea școalei și a bisericii, singura cale ce duce la mântuire în lumea aceasta și în cealaltă. Pe această cale merg de multă vreme oamenii altor neamuri, iar Românul nu trebuie să rămână mai pe jos, el nu trebuie să apuce altă cale, ci să meargă alături cu celelalte nații luminate și binecuvântate de D-zeu.

Rostul femeii în gospodărie

de o comisie: N. Silvas, I. P. Crețulescu, G. Stan și T. V. Ungurianu
învățători în jud. Neamțu

Mă bucur că v'ați adunat astăzi așa de mulți aicea, și mai cu seamă mă bucur că văd și o mulțime de gospodine, neveste și fete de ale d-voastră.

Noi, bărbații, ne întâlnim mai des, și așa avem prilej să cisluiim împreună de ale gri-jilor și nevoilor. Cu gospodinele mai rar ne întâlnim în număr așa de mare, ca să mai sfătuim de una și de alta, și deaceia, astăzi tocmai lor am să le vorbesc una alta, și cred că are să le prindă bine.

Vă rog dar, ca toți împreună să mă ascultați cu răbdare.

Acum câțiva ani am fost la un prieten, învățător, într'un sat departe de aici. Decum am intrat pe poarta țarinei, îmi eră mai mare dragul să mă tot uit în toate părțile. Casele văruiate frumos și cu brăiele regulat trase. Ogrăzile toate curate și îngrădite. Pe lângă fiecare casă câte o grădiniță de verdețuri și pe unele locuri și de flori. D'apoi pomi roditori, puși la rând, și cu stupi printre

tre dâșii ! Copilașii erau veseli și curat îmbrăcați, femeile și fetele cu mânecile suflecate, umblau ca sfârleaza după treabă ; iar bărbaților le străluceà fața de sănătate și de mulțumire, parcă toată lumea erà a lor. D'apoi vite ce am mai văzut : care de care mai grase, mai frumoase și mai vânjoase. Și păsări, multe ca acolo, nu știu zău, să se mai găsească undevà. M'am tot dus în drumul meu pânăla casa învățătorului, și stând cu dânsul de vorbă i-am spus bucuria ce am simțit intrând în sat. „Încă nu știi tot”, mi-a zis el : „haidem acum deocamdată la școală și pe urmă vom merge amândoi, ca să vezi mai bine satul și câteva gospodării ; iar mâine, Duminică să ne ducem la biserică, să ascultăm sfânta leturghie.

Am mers apoi cu prietenul meu la școală. Văzând încă de departe casa, nici nu-mi veneà să cred că aceia e școală, așa erà de mare, frumoasă și curată. Și cum mă uitam la ea plin de mirare, prietenul mi-a spus că școala e făcută de gospodarii din sat, cari au pus mână dela mână și au muncit cum au putut de au ridicat'o, pentrucă școala cea veche erà prea mică și nu încăpeau în ea toți copiii.

Înlăuntru am găsit o mulțime de copii, toți îmbrăcați curat și care de care mai drăgălaș și mai voinic. În satul acela, mamele, cum împlineà băiatul ori fata 7 ani, îi duceà la școală fără să fie silite ori să le mai îndemne cinevà. Când li s'a dat drumul acasă, parte din copiii, cari erau mai de departe au rămas acolo. Fiecare și-a scos câte un șervețel cu-

rat, în care aveau învălitate cele de ale mâncării, și să fi văzut ce mai masă au întins: ouă, brânză, câte un picior de găină friptă, mălaiu galben cum e aurul, pâine ori azimă, de-ți venea să te lingi pe buze. Numai atunci am priceput eu de ce nu se găseau printre dânșii, ca în alte părți, copii slabi, piperniciți, bugezi ori galbeni la față. Dela școală am pornit-o prin sat. La fiecare casă aveai ce vedea: ici prîspele pline de chite de cânepă, colea gospodinele sghiciuiau în, altele la gărlă spălau lână ori ghiliau pânză și o întindeau la soare pe iarbă verde. Pe multe le-am văzut ori țesând, ori răschirând. Am intrat într-o casă care ș'a nimerit. Gospodina ne-a ieșit înainte și ne-a primit cu inimiă bună și cu mare bucurie. Casa, înlăuntru, era curată și mirosiă frumos a busuioc și a rosmarin. Lucrurile toate erau la locul lor: culmea plină de straie de tot soiul, toate țesături și lucruri de casă; lăițile și paturile erau așternute cu lăicere frumoase, vatra humuită curat, blidele spălate și așezate pe vatră la locul lor, donița și coafele în ungheriu erau spălate și așezate pe scăunaș. Zestrea fetei se înălța mândră până în pod, iar fata, în chileriu, trăgea borangicul din gogoși. În cămară, pe lăiți curate, steteau oalele cu lapte puse la prins și acoperite toate, apoi strecurătoarea cu brânză, străchinuța cu unt și o cofă cu ouă așezate în tărățe.

A doua zi dimineața, ne-am dus la biserică. Frumoasă clădire! Am găsit-o ticsită de credincioși, toți îmbrăcați în mândrul lor port

sătesc, ieșit din harnicile mâini ale fetelor și nevestelor. Cămeșile, mai cu seamă catrințele și ștergarele se întreceau care mai de care în țesătură și alesături frumoase.

Oamenii steteau cuviincioși: nu vorbeau unii cu alții și ascultau cu smerenie Sf. Liturghie. Copiii din școală, împreună cu câteva fete și flăcăi, cântau așa de frumos că și se părea că ascuți glasul îngerilor din cer; iar părinților lor, vedeai par'că, cum le crește în inima de bucurie și li se părea că nu mai ating pământul cu picioarele.

După amiază, pe tăpșanul din fața școlii s'a încins o horă mare și frumoasă între flăcăi și fete; iar în ograda școlii, copiii jucau, cântau, ori spuneau poesii și fel de fel de istorii frumoase și hazlii.

Niciodată, în satul acela, îmi spuneau moșul Simion Dobrea, hora nu s'a făcut la crâșmă ci numai la casa vreunui gospodar; iar acum, de un timp încoace, se face și la școală. Câțiva copii, băeți și fete, au povestit niște istorioare frumoase de prin cărți, iar părinții, stând roată mai deoparte, ascultau și priviau la copiii lor cu inima crescută de bucurie.

Timp de vreo 2—3 ceasuri, ne-am învățat printre copii și printre mamele lor, stând de vorbă când cu unii când cu alții, și vă spun drept c'am rămas încremenit de istețimea și priceperea copiilor. Fetele cele mai mărișoare, pelângă carte, pricepeau și mult de ale gospodăriei. Dar mai ales m'am minunat, oameni buni, de înțelepciunea și de chibzuința

în graiu și în purtare a femeilor. Numai după ce le-am cunoscut bine și am stat la cislă cu ele, am putut pricepe de ce gospodăriile din satul acela erau tot una și una, copiii voinici și oamenii veseli, iar beșugul par'că înfloriă la ușa fiecărei case. Toate erau isprava mânilor femeiești, după cum m'a îndreptat chiar prietenul meu, învățătorul, spunându-mi, că femei vrednice și gospodine ca acolo mai rar se găesc.

Cum vedeți d-voastră, din câte v'am povestit până acum, ușor puteți înțelege, cât poate face pentru casă femeia harnică și pricepută. Prin mâna femeii se strecoară cele agonisite de bărbat, și numai ea poate chibzui să nu se prăpădească nimic din cele ale casei; numai ea poartă grija ca banul să nu fie dat pe lucruri fără de folos ori pe de acelea pe care le poate face ea singură, ba încă mai bune, mai trainice și mai frumoase. Femeia vrednică adăogă și rodul muncii ei la ceiace agonisește bărbatul: cu laptele, brâza, untul, găina, puii, ouăle, verdețurile, ea îndulcește și satură întâiu bine pe copii, iar prisosul îl preface în bani. Tot așa face ea și cu ceiace lucrează, cu pânză și toate țesăturile: își îmbracă întâiu bine și frumos copiii și bărbatul, iar ceiace prisosește, vinde în târg. Că nu-i lucru bun să iei pasărea, ouăle și fructul de sub ochii copilului și să le duci la târg ca să le vinzi, iar lui, săracul, să-i lese gura apă. Nici nu-i lucru cuminte să vinzi pânza țesută în casă și să faci bărbatului și copilului cămașă de americană.

Mare greșală fac bărbații cari împovărează pe femei cu muncile grele ale câmpului și acolo e prielnică și cu spor munca ei. O femeie vrednică, lăsată în pace lângă casa și copiii ei, taman ca fata din poveste, care îmbracă toată casa cu un fus de tort.

Femeia nu trebuie să lipsească dela vatra ei. Ea are să stea lângă copii, lângă vite și păsări, lângă fus, furcă și stative. Numai acolo e prielnică și cu spor munca ei. O femeie vrednică, lăsată în pace lângă casa și copiii ei, e taman ca fata din poveste, care îmbracă toată casa cu un fus de tort.

Cum ați văzut mai înainte, lucrul mânilor femeilor îmbracă pe toți ai casei; vitele și păsările îngrijite de dânsa îi hrănește din belșug pe toți; iar copilașii ținuți și priveghiați deaproape cresc văzând cu ochii și n'au cum să deprindă apucături rele, Pe o gospodoină a cătării, n'ai s'o vezi ducându-se cu copilul în brațe la cârciumă, cum fac multe cari stau toată ziua pierdute prin dughene, ba încă și copiilor le duc la gură paharul, îndesându-i să guste rachiu și fac haz când copilul înghite vârtos, fără să se oțerească. Numai ce le auzi: „Tăt tatu-su, bucațică ruptă!” Iar când copilul se înneacă tușește și se înroșește la față, îl ciritisesc: „Să-ți fie de bine, ai să faci chef, hoțule!” Pe o mamă cum se cade n'ai s'o auzi, Doamne ferește, vorbind vorbe proaste, hulind pe cineva din megieși, ori pe vreunul din marginea satului măcar. Nu se sfădește și nu se bate cu bărbatul, ca

să ia copilul pildă rea, ba oprește chiar pe bărbat cu vorbe blajine să nu suduească în fața copiilor și încetul cu încetul îl desbară de tot, de un obiectiv așa de rău. Că de, toate sudălmile cele proaste, pe cari le aud copiii din gura oamenilor mari — și în cari nu numai că se leagă de mamă, ba încă și de cele sfinte, de cruce, evanghelie, parastas, lumânare și altele — sunt lucruri foarte proaste și necreștinești, cari năvălesc pe copii de mici și-i deprind să necinstească totul, începând cu mama, cea dintâiu batjocorită în sudălmi, și sfârșind cu crucea și evanghelia. Te prinde groaza de câte auzi eșind din gura unora și te miri cum de-i mai rabdă Dumnezeu pe pământ.

O mamă cu grijă și cu durere de inimă ferește pe copil de toate pildele rele. Nu se pomenește să-și trimită ea copilul la crăsmă cu pui, cu ouă, ori cu albe cele, șterpelite din casă, ca să le dea pe rachiu; că ea bine știe, că copilul se face bun ori se strică după pilda casei părintești și mai cu seamă a mamei, fiindcă el pe lângă mamă își petrece mai mult zilele. Tata mai zăbăvește pe afară, pela ogor, e dus după câte treburi are omul, mai în sat, mai în lângă, dar mama șade într'una cu copiii.

O mamă bună este păzitorul lui Dumnezeu pelângă copilași; nu-i lasă din ochi și-i are ca pe niște odoare scumpe, iar copiii cari au noroc de așa mamă ies adevărați oameni, și vrednici și cum se cade. Ei se poartă cuviincios cu fiecare, sunt mihoși, nu spun minciuni.

ni, pentrucă mama lor a știut să-i ferească de toate aceste otrăvuri sufletești. Deaceia doară se și caută sămânța la oamenii gospodari: când se mărită fata ori se însoară flăcăul, întâiu și întâiu se caută baștina părinților și a bunicilor, întâiu se întreabă din ce părinți, e, că de, dacă mamă nu poate lăsa avere copilului, să-i lese măcar *nume bun*, care face mai mult decât toate averile din lume. Cam rar s'o fi gășind o femeie mai vrednică și mai la locul ei decât lelița Casandra din sat dela Petrești, depe malul Prutului. Când o vedeai cu fetele și cu băiețelul ei Dumnica la biserică, par'că-ți venea să-ți pleci capul înaintea ei și să-i săruți mâna. Așezată și chibzuită, toate cele le făcea cu măsură. La dânsa vorba ceia: „Faptele, faptele, nu oala cu laptele!” măcar că eră bisericooasă, dar posturile nu le ținea așa deavalmă, ca să subție mațele copiilor și să le lunghească urechile cu foamea, hrănindu-i șapte săptămâni tot numai cu fasole. Că, Dumnezeu nu se uită la cele ce înghite omul. Săracul însă din casa ei nemiluit nu ieșia, și când cădea la zăcare vr'o femeie ori vr'un copil, apoi știut eră că din ceiace se făcea mai bun deale mîncării la lelița Casandra, acolo se trimetea. Numai ce vedeai pe Marițica ori pe Gheorghies, cu străchinița ori cu ulcica în mână, dând cu fuga ba la vr'un bolnav, ba la vr'un biet de nevoiaș.

Lelița Casandra nu se uită la zile băbești ca de alde Foca și Cilichii (Filipi), Vinerile și Joile de după Paști și Pălia și câte alte-

le, Doamne păzește ! Luorul ei mergea strună. Știa de Duminici și de sărbători, dar de altele nu ! Ori să fi vîrît ea în capul copiilor că, ba te arde, ba te frige, ba te clocotește în căldarea cu smoală pe ceia lume, dacă-i lucră, ori te-i pieptănă, ori te-i lăia în cutare ori în cutare zile apucate depe la Turci, ori cine știe de unde, și pe cari oamenii lesne încrezători le iau drept sărbători sfinte. Și când eră vorba de babe cu leacuri și descântece, ori vrăjitori cu farmece, apoi nu știau cum să nimerească poarta, așa și le puneă pe fugă lelița Casandra.

Dacă eră copilașul bolnav, îndată da de știre la primărie să cheme doctorul ; iar de eră boala mai ușoară se mai sfătuiă cu domnul învățător și în urmă îl îngrijea ea, îl păzea și-i da cele de trebuință. Deaceia copiii ei erau de-a dragul unu și unul, sănătoși, voinici și fără frică de nimic, pentru că erau cu îngrijire crescuți, cu înțelepciune sfătuiți și nevrîți în boale ba cu stafia, ba cu strigoii, ba cu Mama Pădurii, ba cu cine știe ce bazonii, cum fac multe mame de sperie pe copii până și cu școala și cu învățătorul, și apoi, când îți aduce pe mititel la școală, parcă-l aduc la moarte, că bietul când vede pe învățător tremură, plânge și se ține de poala măsei, parc'ar da cu ochii de cine știe ce dihanie rea și primejdioasă.

Când a fost să plece Gheorghies al leliței Casandrei la oaste, s'o fi auzit cum ea singură îl sfătuiă să se ducă cu dragă inimă, că doar acolo nu se omoară oamenii, ci

îi învață muștrul, ca să-și poată apăra țara, atunci când va trebui, de liftele cari ar veni să ne calce satele noastre. Și Gheorghieș nu eră supărat de loc că pleacă, măcar că pe el l-au făcut soldat în timpul războiului celui mare, de acum 46 ani; și când îl cătai acolo, tot în frunte îl găsi ai.

D'apoi când s'a întors Gheorghieș acasă, numai inima leliței Casandrei știe și ochii fetelor din sat! Pieptul îi eră plin de decorații cari străluciau ca soarele. Războiul l-a scăpat de bir și de toate havaelele, și unde s'a pus pe muncă și după ce a adunat câteva parrale s'a înurat și a luat fata cea mai bună din sat. Și cine e azi mai gospodar în sat la Petrești decât Gheorghieș al Casandrei! S'ovedeți pe lelița Casandra par'că 'ntinerește pe zi ce merge!

Cu cât drag povestiă Gheorghieș întâmplările vitejești din războiu! Și nimeni nu se sătură parcă de ascultat. El povățuia pe flăcăi să meargă fără frică la oaste, că dator e fiecare să-și apere țara. Doar ce! le zicea el flăcăilor, numai când ești departe de țara ta în care te-ai născut, în care ai copilărit, în care îți sunt părinți, neamurile și mormintele moșilor tăi. Știi voi, atunci, par'că un foc te arde la inimă și-ți pare că nu l-ai stinge decât cu moartea dușmanului. Cum să nu-ți aperi tu țara unde este vatra părintească, ogorul pe care îl ai moștenire dela buni și străbuni? Că și prin cărți tot ce ne spune, că țara asta a fost a noastră totdeauna și de domni mari și viteji a fost ea apărută, cum eră Ștefan-

cel Mare, Mihai Viteazul și mulți alții. Apoi dacă ei ne-au lăsat această țară așa de mândră, de ce să n'o păstrăm așa cum ne-au lăsat-o?

O femeie vrednică și a-cătării, poate chiar și pe bărbatul său să-l întoarcă câte odată depe calea cea greșită. Ea îl ia, nu cu sfadă, ci cu cuvântul cel bun, care spus blând și de multe ori oprește banul pe loc în punga bărbatului și nu-l lasă să sboare spre crâșmă pe rachiu. Zoița mătușei Marghioala din Hulubești — nu-i vorbă că aceea făcuse școala toată — nu și-a desbărat bărbatul de năravul beției? Când Ion a Soitei voiă s'o croiască spre crâșmă, ea îl lua cu povăța, cu vorba blândă, îl mai încurcă cu câte o trebușoară pe acasă, îi citia vreo istorioară în care se povestia de vreo nenorocire întâmplată din pricina beției și des, des îi aducea aminte că copiii bețivului sunt totdeauna pociti, buboși, slabi, tâmpiți la mințe și tare adese ori eu ducă-se pe pustii. Ioan mai cârtia câte o vorbă, ba de vreo două-trei ori s'a mai rățoit la dansa, până ce într'o bună dimineață Zoița îl duce de mână la gard și-i arată pe feciorul lui Șoșoiu țiganul, un bețiv de frunte, cum se svârcolia înaintea ușei, apucat de ducă-se pe pustii. „Vezi omule, am eu dreptate, ori ba?” Bietul Ioan s'a întors repede și cu ochii în lacrimi privindu-și copiii, s'a jurat să nu mai puie de-acum înainte rachiu în gură.

Câte nu face o femeie bună, mai cu seamă când e luminată în școală? Că doar numai școala îți deschide ochii și te face să prețuești

toate cele sfinte ție și neamului tău, cum ar fi bunăoară limba noastră cea frumoasă, așa de frumoasă de rămân duși pe gânduri străinii când o aud. Lăutarii și cântecele noastre au încremenit pe Nemți și pe Franțuji. D'apoi portul românesc! Nu se mai satură națiile străine să-l privească, până și pânza și cusătura noastră românească le place, măcar că ei au atâtea fabrici! Apoi, dacă străinii se îndrăgesc, mare, de li se scurg ochii după lucrurile noastre, de ce noi fugim de ele și alergăm după zdrențele putrede? De ce să ne cumpărăm cele trebuincioase din târg și să nu le facă gospodinele noastre în casă?

Lucrul de casă e bun, e frumos și purtareț, da pe cel de târg trebuie să-l ferești, ba de soare, că *iese*, ba de apă, că se *spală*, ba de purtat, că se *rupe*. Și-apoi ce mai cinste pentru gospodină, când își vede bărbatul și copiii îmbrăcați coala frumos, și unde mai pui că, dacă-i sunt odată îmbrăcați, habar n'are o bucată de veme, că doar nu-i pânză de târg: la spălat cu pârâitu, la uscat cu țârâitu, tot cu acul în mână să șezi ca să-i astupi rupturile și să-i legi peticele.

Apoi n'am eu dreptate când vă spun că mama harnică pe toate le face, pe toate le învârtește. Bărbatul să muncească, să agonisească să alerge la trebile câmpului și la plutație, dar să lase pe femeie acolo unde-i nevoie de ea, și unde e rostul ei, s'o asculte și pe ea, s'o cinstească, că doar ea e cinstea casei și a neamului, ea face, hrănește și crește copiii. Femeia de astăzi pregătește pe bărbații

și voinicii de mâne poimâne, și dacă ei es oameni vrednici și buni, apoi cinstea este a mamei lor și numai ei i se datorește totul.

Nu vă îngrijiți dar, oameni buni, numai și numai de băieți. Impărțiți-vă grija și inima și la fete. Băgați bine de seamă că, dacă-i pe aceea, o fată vrednică și cuminte e floarea casei, mâna de ajutor a mamei, mila și mângâierea părinților la bătrânețe.

Dați-vă fetele cu dragă inimă la școală și lăsați-le să sfârșească învățătura, ca să-și lumineze mintea, să poată nu numai să citească bine, dar să și priceapă tot ceea ce citesc; ea atunci învață pe lângă cele ce li se spune la școală, ori cele ce văd în satul lor, și alte lucruri bune și folositoare de prin alte părți. Dintr'o cărticică de 15 bani, câte nu poate învăța o fată ori o mamă care știe să citească? Bunăoară: cum să-și ferească copiii de boală, cum să-i îngrijască pe cei din casă în cutare ori cutare împrejurare, cum să crească ori să îngrijască vitele, păsările, viermii de mărșare, albinele și altele; cum să boiească mai bine și mai frumos lâna ori bumbacul, ca să nu le vie de hac nici apa, nici soarele. D'apoi la șezători și în zile de sărbători, câte povești și istorioare pot ceti copiilor și oamenilor mari chiar, ca să le mai treacă urâtul care de multe ori îi mână la crâșmă.

O fată născută din părinți sănătoși și buni, care a învățat carte de și-a luminat mintea și și-a limpezit priceperea, și dacă și dela mă-sa a prins numai pilde bune, întrece pe toate Casandrele și Joițele din lumea asta. Halul de

bărbatul care va avea noroc și parte de așa femei ! Și păcat mare i-o fi de nu va cinsti-o și nu-i va ascultă povața. Numai cinci-șase femei de aceste, în scurtă vreme, ar face din sat, grădină și din viața omului gospodar, un raiu pământesc.

— Cinstiți-vă dar, oameni buni, nevestele ! Luminați-vă prin școli fetele, dați-le prilej să poată fi mame bune, femei vrednice, că degețul lui Dumnezeu a blagoslovit fruntea femeii, atunci când a menit-o să fie mamă nouă ! *Cinstită dar și sfântă să ne fie*, și așa că nu numai satul acesta, nu numai țara noastră, dar și neamurile străine să vadă și să știe, că *Româncele* pot să fie gospodine vrednice și mame bune. Numai atunci țara va avea voinică fără de seamăn cari s'o apere la nevoe, bani mai puțini vor trece peste hotar pentru mărfuri străine, averile vor sporî și neamul nostru va ajunge mare și puternic, după cum menit de Dumnezeu este să fie Românul.

Suntem datori să ne dăm copiii la școală ?

de T. Zaharescu, inv. în Glodeanu-Siliștea, Buzău.

Iubiți săteni și sătence,

Cu toate că de ani întregi am început a ne folosi de aceste adunări și sfaturi, cu toate că bucuria și dragostea mea a crescut cum a crescut și numărul celor ce v'adunați aici ; dar acum, această bucurie e înzecită, văzându-vă însoțiți de femeile și feciorii d-voastră, mai cu seamă azi când vorbirea mea se va rest-frânge mai mult asupra femeilor.

Frați săteni, ca să ne întărim și mai mult credința în puterile noastre că putem adică singuri să ne facem fericirea, numai să voim, nu ne trebuie alt îndemn sau curaj decât să ne amintim foloasele multe și mari ce am câștigat din aceste adunări. Toate câte la început vi se păreau basme, acum sunt fapte cari nouă ne dau folos și vecinilor, pilde.

Gândiți-vă la certele și neînțelegerile dintre d-voastră, cum și-au găsit ele mormântul în mijlocul nostru aici, în loc să meargă înaintea judecății ca să vă rupă punga și să ațâțe duș-

mănia cea rea pentru oameni și urâtă lui Dumnezeu.

Din mijlocul acestor sfaturi a ieșit banca sau tovărășia noastră de bani, care numai în timp de câteva luni a scăpat 80 dintre d-voastră din ghiara nevoilor și a cămătarilor, de care eu sunt atâta de pismuit.

Tot din aceste sfaturi aveți țarina de cânepă, care dă de lucru în timpul iernii fetelor și femeilor d-voastră, păstrându-vă în pungă banii ce-i dedeați pe zdrențele putrede ale străinilor.

Cred că nu vă va fi de mai puțin folos tovărășia de meserii care a pornit în satul nostru, atelierul de frângherie ce a început a da de lucru fiilor d-voastră. Acest atelier o să vă cumpere prisosul de cânepă ce aveți și o să vă dea frânghii curate și trainice.

De aici au răsărit în satul nostru cele 42 grădini de pomi și de legume, cari pe lângă sănătate și podoaba satului, ne mai aduc și în pungă un napoleon doi. Ia gândiți-vă, iubiți săteni, la 400 de napoleoni sau 8000 lei ce ar rămâne în satul nostru, dacă toate cele 400 de case din sat ar avea câte o grădiniță. Deaceea străinii ne zic țara bouului, căci ei se folosesc de bogățiile țării și de pungile noastre cu aceeași ușurință, cu care noi ne folosim de munca bouului din coșar.

Tot din aceste sfaturi a ieșit tabloul pentru vindecarea unor boale cu leacuri fără bani, pe care îl aveți în casele d-voastră spre a vă scăpa de minciunile înșelătoare ale babelor cu descântece.

Cred însă, frați săteni, că ați băgat de seamă nemărginitul folos ce vă va aduce tovarășia plugărească pentru hrana d-voastră și a vitelor, care am început-o anul trecut și de care nădăjduesc că anul acesta să aibă cel puțin 60 tovarăși pentru cultura cartofilor și a borceagului.

Apoi, ce să mai spun de începutul lăternării, al stupăritului, al lucrărilor de mână ce vă fac copiii pentru folosul casei. Dar ca să vă încredințați și mai mult că drumul ce am început e bun și de folos, vă aduc și o veste de bucurie și de încurajare: că faptele noastre au fost așa de bine chibzuite încât tovarășia de plugărie a fost dată de domnul Ministru ca pildă în toată țara; iar tabloul nostru pentru boale a fost luat în sarcina Ministerului, ca să-l tipărească și să-l împartă pe la toate școlile din țară.

Spune-ți acum d-voastră cu mâna pe inimă: nu sunt toate acestea lucruri de folos și nu ne ușurează nevoile pe zi ce merge, și nu ne înalță ele cinstea? Nu e frumos asta că suntem de pildă vecinilor?

Dar de unde ne-au venit nouă aceste îndemnuri și porniri, oameni buni? nu din școală? Da, din școală și biserică ne va veni totdeauna binele atât al nostru cât și al copiilor noștri. Ele vă sunt două mame bune, iar învățătorul și preotul vă sunt doi prieteni adevărați și credincioși la care totdeauna veți găsi ocrotire și îndemn numai către ce este bun și folositor.

Dar, uite, nu vă laud pe toți. Dau laudă numai cui se cuvine.

Nu știu cum se întâmplă, iubiți săteni, că unii dintre d-voastră par'că sunt de pe altă lume: nici când văd, nu cred în aceste bunuri, și tocmai aceia dintre d-voastră cari nu se prea văd pe la aceste adunări și la biserică, tocmai aceia nu vreau să știe de nimic și nici copiii nu și-i trimit bucuros și regulat la școală. Ba au și ciudă pe mine că le cer băeții la școală. Dragii mei, faptele acestor oameni sunt rele, pentrucă sunt și spre paguba vieții lor și a copiilor, dar și un mare păcat în potriva lui Dumnezeu. Pagubă au într'atâta, că orice om care nu-și agonisește priceperea cu care să-și cumpănească vieața, munca și faptele, e totdeauna mai nevoiaș, mai oropsit și mai ne avut decât cei mai pricepuți de seama lui. Vai de omul care fuge de învățatură! Ca pilde aveți destule: unii muncesc puțin și folosesc mult; unii au țarina plină de roade, alții nu; unii cumpără zarzavat ori rabdă; alții îl au în grădină. Și altele multe. Iar păcatul e: că Dumnezeu ne-a făcut din trup și din suflet, ca să le hrănim pe amândouă deopotrivă. Aceia dar, care dau mâncare numai trupului ca și vitele, iar sufletul și-l lasă în neștiință și întuneric, bătându-și joc de el, ori nu știu poate că și sufletul trebuie hrănit și că hrana lui sunt numai învățăturile școlii și bisericeii, ori că nu vreau să știe. Să-i credem că nu știu, atunci când nu are cine le spune, dar când aud și nu vor, asta-i răutate împotriva lor.

Cârmuitoarii țării sau guvernul, ca părinte care duce grija tuturor, s'a gândit, ca nici pe

aceștia să nu-i lase nici în lipsă, nici în păcat, și, ca să-și trimită copiii la școală vrând nevrând, le-a dat legea școalelor. Această lege îndatorează pe toți copiii de Români să treacă învățăturile școlii din sat, între 7 și 14 ani.

Ca să se știe cari sunt acei copii, primarul cu învățătorul trebuie să-i scoată pe o listă din condicele de născuți. Ei nu pot face altfel decât ce e cu dreptul, și nu pot scuti pe nimeni, căci dacă s'ar găsi minciuni în listă, ei sunt pedepsiți de guvern cu câte 25—100 lei.

Când copilul a împlinit 7 ani, părintele e dator să-l înscrie la școală. Dacă nu o face el, atunci îl scrie învățătorul, spunind tot odată părintelui să știe în ce zi să-l aducă pe copil la școală. Învățătorul, din porunca legii și a Ministerului, ține socoteală în condică de toate lipsurile din școală ale copilului, iar revizorul pedepsește pe părinte sau pe epitrop cu 10 bani de o lipsă pe luna întâiu, apoi urcă pedeapsa pe celelalte luni până la 50 bani de o lipsă.

Copilul care va lipsi dela examenul de sfârșitul unui an se va amenda cu doi lei, iar cel ce va lipsi la sfârșitul școlii se va amenda cu 5 lei. Toate amenzile le strânge perceptorul din porunca Ministerului. Tocmai de aceea n'aveți de ce fiți supărați pe învățător, că el o face din poruncă. Când s'ar dovedi că învățătorul ar apăra pe părinți de amenzile cuvenite, el e pus să plătească din leafa lui acele amenzi, căci revizorul e dator când vine să aibă multă grijă să cerceteze aceste lucrări.

Împreună cu părinții și epitropii sunt a-

mendații ntreit negustorii și meșterii cari au în slujbă lor copii fără învățătura școalei din sat și nu-i trimit regulat la școală.

Sunt scutiți de aceste amenzi toți copiii pentru lipsiri din pricină de boală, de vreme rea și altele, dacă i se spune învățătorului să șteargă lipsurile.

Dar poate d-voastră, cu gândul la pungă, veți zice: „Prea e aspră legea asta, și nu e dreaptă când pune asupra noastră pe toți, și pe învățător, și pe revizor, și pe ministru! Apoi ce? Copiii sunt ai noștri și nimeni n'are dreptul asupra lor!”

De, oameni buni, și învățătorul și ministrul și revizorul n'au nici o vină, căci ei toți sunt slujbași ai țării cari trebuie să îndeplinească porunca legii ca să nu fie pedepsiți și ei pentru nesupunere. Legea e lege și e mai mare peste toți, căci e făcută de țară, adică de oamenii aceia cari să chiamă deputați și senatori, și sunt aleși din întreaga țară ca să facă legi după care să ne purtăm. Țara dar, oameni buni, nu face legi pentru răul ei, adică al nostru al tuturor. Ia gândiți-vă la legea care a luat moșiile statului și le-a împărțit la plugarii țării ca să aibă cu ce se hrăni, rea e? Dar legea care ne-a dat judecători să ne scoată averea din mâna înșelătorilor și să ne apere de hoți? Dar legea, care ne face șosele și altele ca astea? Apoi dacă astea sunt bune, cum v'ar trece prin gând că tocmai legea școalelor să fie cu gând rău? Ea care v'aduce la ușă și școală și învățător fără plată, ca din orbi să vă facă cu lumină? Ce vă cere legea asta? Vă

cere copilul, mai mult timpul de iarnă, preț de trei ani din toată copilăria lui ! Și pentru al cui folos ? Că cine învață pentru el învață. Legea școalelor e o mamă care ne îndeamnă să ne facem binele nostru. Ea în școală dă copilului avere neprețuită care nu poate fi furată de nimeni. Această lege în sfârșit voește să lăsăm copiilor noștri ca zestre învățătura, căci cu această avere sufletească ei pot să câștige orice avere pământească.

Moș Ion (întrerupe). *Așa-i d-le, dar vedeți noi oameni suntem, ne mai înțelegem, și trebuie să facem între noi știi d-ta... unu cu altu ! Căci de, vorba mocanului, legea-i o hârtie, stă pe masă, dar omu-i om și o poate sucicum îi place. Par'că ce ? Revizorul ori ministrul știu ei decâte ori lipsesc copiii noștri dela școală ? Vedeți, oameni buni, Moș Ion ar voi ca eu să mint pe toți cei mari, ca să-i scap copilul de amendă, adică să rămâie și copilul prost, și să mă fac eu mincinos. Eu am auzit Sfânta Scriptură, care spune că minciuna e soră cu hoția și că din ea se nasc toate relele din lume. Dacă e vre unul din d-voastră care aveți acest păcat asvârliți-l și ferțiți-vă de el ca de foc.*

Nea Stoica (întrerupe). *Bine d-le, toate ca toate, dar copiii ne trebuie la muncă ; ce să facem ?* Foarte bine, nea Stoico, cine întreabă nu greșește. La lucrul acesta s'a gândit Ministerul și, ca să împace și școala și trebuința voastră de copii la muncă, a hotărât așa : copiii d-voastră să fie ținuți o jumătate de zi

la școală și o jumătate să fie liberi a vă ajuta la muncă.

Nea Petre (întrerupe). Cu băeții e bine și așa d-le! Treacă-meargă! Să mai fac popi câteodată. Dar ne mirăm ce are legea și cu fetele noastre, căci ele n'au nici un folos din umblarea la școală?

Apoi tot suntem aci, nea Petre, multe am descurcat de când ne adunăm, să cercetăm și p'asta, să vedem unde e dreptatea.

Dacă o aveți, atunci să nu mai dați fetele la școală, dar dacă n'o aveți, atunci să nu vă mai plângeți.

Nu-i așa că mai toți ați rămas câteodată pe la oraș găzduind peste noapte pe la câte un han? Pe mulți v'am auzit, că țineți minte multe zile gustul plăcut al mâncărilor de-acolo, ba încă lăudați și stăpâna hanului: că dintr'o găină de 80 bani scoate mâncare de 30—40 lei. Dar noi de ce vindem găina pe 60 de bani și cu ei cumpărăm 2 kgr. de pește sărat și putred, zicând că e mai spornic decât carnea? Asta e una. Dar acum să vă întrebăm alta. Ia să vă ducă D-zeu în zi de sărbătoare, la o biserică ovreiască, la una turcească ori una papistășească, să vedeți săraci, bogați, copii, bătrâni și tineri, abia încap în biserică, par'că nimeni în acea zi nici la mâncare nu se mai gândesc; dar la noi bisericile stau goale, sau dacă se duc câțiva bărbați ori femei, stau de vorbă ori își privesc gătelile unii altora. Pentru că nu știm să iubim și să cinstim pe D-zeu de unde ne vine tot binele.

Ați văzut copiii străinilor cât sunt de grași,

sănătoși și curați pe lângă ai noștri sdrență-roși, murdari și slabi? Rar străin vezi să umble după descânțece pentru vindecarea boalelor, fugind de doctor; *ba am văzut străini care descântă la ai noștri, înșelându-i, iar pe ai lor îi duc la doctor!* Poate ați auzit, că în alte țări omul muncește puțin, ușor și bine și câștigă mult. Ei, dar ce alerg eu prin alte țări: pilda o aveți la Ovrei din țara noastră cari nu sapă, nu ară și nimic greu nu muncesc, cu toate astea tot ei sunt mai avuți decât Românii; iar noi muncim din greu ziua și noaptea și trăim mai greu și cu lipsă. Așa e ori nu e așa? Apoi, să vă spui alta. Românii noștri se bucură când văd pe copiii lor cei mici că înjură, fură, înșală și mint, și zic de ei că sunt deștepți; iar părinții străini se mâhnesc când aud acestea și caută a stârpi din sufletul copiilor aceste deprinderi, bine știind că sunt rele, sunt boale cari cresc împreună cu ei și îi nenorocesc.

Dacă ocărăți pe un străin de neam ori de țara lui, e în stare să vă prindă de piept și să vă taie în loc, pe când noi râdem când ne înjură alții de neam și de țară, căci nu știm cât sunt de scumpe aceste două lucruri. Aș putea înșira o zi întreagă fapte de acestea, iubiți săteni; dar, sunt încredințat, că ați priceput cât sunt de slabe, rătăcite și nefolositoare deprinderile noastre pe lângă ale străinilor, și apoi când îi auzim că ei nici eu atât nu se mulțumesc, pe noi cum să ne rabde inima să stăm adormiți în greutatea care ne apasă?

Dacă cercetăm, oameni buni, de unde ies

copiii acestor neamuri cu niște simțuri așa de folositoare vieții, vom găsi că ei încă de mici le primesc *dela părinții lor și mai târziu le adaugă din școală și în urmă din cărți*. Știți d-voastră însă, că dintre cei doi părinți, tatăl trăește mai mult afară din casă aducând cele de trebuință și că mama rămâne cu îngrijirea casei și sfânta datorie de a-și crește cu înțelepciune copiii. Nu e minciună, oameni buni, zicătoarea: „cum e Turcul și pistolul” adică cum sunt părinții așa și copiii dar mai cu seamă cum va fi mama așa și ei.

Dacă mama e proastă, ce copii va crește?

Mama trebuie să priceapă multe, să-și scoată din copiii ei flăcăi cu minte, cu temere de D-zeu și cu rușinea de oameni. Trebuie să-i învețe să se ajute și să se iubească între ei, să iubească pe alții ca și ei să fie ajutați și iubiți de alții la nevoie. Ea trebuie să le facă cunoscute prin povestiri copilărești faptele mărețe, vitejia și numele neamului și strămoșilor noștri cu cari copiii să se fălească și să caute a se asemăna. Să-i învețe de timpuriu pe copii, să știe de pildă că o bucățică de carne, cu o lingură de grăsime și două kgr. de cartofi gătiți împreună, dau o hrană de sute de ori mai plăcută și mai sănătoasă decât otrava de pește sărat pe care o cumpărați, ori decât buruienile crude de pe câmp: zic, adică să-i facă a pricepe, că dela hrană atârnă sănătatea, puterea de a munci și lungimea vieții. Apoi să-i deprindă pe copii de mici cu hărnicia, căci numai ea scapă sufletul de urât, trupul de boale și casa de sărăcie. Prin

ea capătă omul încredere în el de a-și face ce-i trebuie singur, fără a rămîni și a aștepta la altu de-a-gata crezând că el nu poate. Toate astea, de vor fi puse de timpuriu în conștiința și deprinderile copiilor, ei vor rămînea cu ele până la moarte, mai adăogându-le încă singuri.

Nea Petre. Dar unde să găsim noi, d-le mamele alea pe care le spui D-tă? ce știu nevestele noastre d'astea? Apoi tocmai aici voiam să te aduc, nea Petre! Văzuși? Zicoai că ce folos au fetele din școală! Apoi, iacă-tă! Nimenea nu învinovățește pe femeile de azi, ele nu știu căci n'au avut de unde. Nu e vinovat cine nu știe, că n'are de unde; ci acela care aude, vede și nu vede. Eu am încredere și nădejde, oameni buni, că chiar unii din noi cari suntem aici, vom avea norocul să vedem și la noi mame, ca acelea de care am vorbit, ba chiar din fetițele d-voastră de azi și din ficele lor când vor fi mame! Femeile și bărbații străini știu carte ca și părinții lor. Bărbatul, chiar la muncă, în ceasurile de odihnă, pe lângă ce știe, mai culege din cărți și din gazete priceperi mai cu temei cu care își face munca și traiul mai lesnicios.

Femeea, în timp de sărbătoare, pe lângă ce mai știe dela părinți și din școală, tot se mai sfătuește cu cărți mai noi unde mai găsește alte înțelepciuni pentru cârmuirea casei și buna creștere a copiilor. Tot așa, iubite sătence, va fi și cu micile d-voastră copile de azi, cari, învățând la școală, vor avea mai multă pricepere pentru creșterea copilelor lor,

și acele copile în urmă, ajutate și de școală, vor fi mame bune. Dar poate veți zice d-voastră: cum s'o facem și p'asta, d-le? D-ta nu știi că în toiul muncii am dori să mai avem încă pe atâtea fete și neveste și tot nu ne-ar ajunge? Așa e, știu și eu, dar vă încredințez că peste 25 de ani cel mult, nu o să mai fie așa. Pământurile întinse ce aveți azi și le munciți din greu și fără folos cu toții ai casei, lăcând casa în păragină și copiii mici în plata Domnului, acele pământuri, zic, o să le împărțiți cu fii ce-i căsătoriți, căci altfel nu puteți. Atunci de nevoe va face timpul să munciți mai bine și mai cu folos, căci nevoia te învață minte. Pământul, fiind mai puțin, va trebui să-l lucrați ca și străinii, cu pricepere și cu meșteșug, și cu mașini, ca să vă dea tot atâta cât luați azi de pe pământ mult și lucrat rău. Lucrul câmpului îl va putea face tata cu fii cei mai mari, ori cu un ajutor plătit. Mama atunci va sta acasă și, pe lângă îngrijirea micilor copii, va crește păsări, porci, albine, gândaci de mătase, aducând avere casei prin vânzarea lor, va face țesături și hainele trebuitoare și în sfârșit casa ei va fi casă și masa masă.

Cu ce învățătură v'ați ales iubiți săteni din cele spuse astăzi? Întâiu că legea care ne îndatorează a ne da copiii la școală e un povățuitor bun, care dorește fericirea copiilor noștri. Și al doilea că nu trebuie să ținem fără școală pe fetele noastre, și cu cât mai de timpuriu le vom lumina, cu atât vom începe a avea

mame cari vor aduce norocul casei, uşurarea grijilor şi lungirea vieţii.

Ca să îsprăvesc, iubiţi săteni şi sătence, vă mulţumesc de voinţa cu care aţi ascultat; şi fiindcă azi închidem şirul acestor sfaturi până la toamnă, rog pe Dumnezeu să vă dea putere la muncă, sănătate în trup şi rod la câmp, iar din parte-mi dragoste şi sprijin.

Parabola Semănătorului

de Dumitru Râpeanu, inv. în Predeal, Prahova

Domnule Primar, Iubiți Săteni,

Ne cunoaștem acum de unsprezece ani, căci atâția au trecut de când am fost numit învățător în acest sat, și aproape nouă ani de când v'am adunat de întâia oară, în postul Paștilor, să vă vorbesc de *legea și limba strămoșească*. La început ați venit puțini, în urmă tot mai mulți, și așa s'a făcut între noi un fel de frăție. Am început să ne spunem unul altuia păsurile, să ne ajutăm, și ne-am unit mai mulți sau toți și ați văzut că am făcut lucruri bune, frumoase și chiar mari. Vorba cântecului:

*Unde-i unul nu-i putere,
La nevoi și la durere;
Unde's doi puterea crește,
Și dușmanul nu sporește.*

Așa că, unde acum nouă ani aceste adunări, ale noastre de sărbătoare vi se păreau poate

nefolositoare, acum vedeți că nu mai putem, ne-ar fi greu fără ele. În fața noastră aveam un câmp mare de lucrări, în care trebuia să aruncăm cu înțelepciune sămânța faptelor noastre. Aduceți-vă aminte, iubiți săteni, câte am făcut cu toții dela un timp încoa, și veți vedea câte au fost puse la cale în aceste adunări.

Unde acum nouă ani nu găseați nicăiri un pol cu împrumut, ori numai cu greutate, și numai dacă plătiați un leu pe lună, ceeace făcea 60 lei la sută pe an, și mai erați nevoiți să vă și plecați în fața celor cari vă împrumutau, azi găsiți cu înlesnire, nu numai un pol, ci 100 de lei și mai mult și nu cu 60 lei dobândă la sută pe an, ci numai cu 8 la sută și fără să vă mai înjosiți. M'ați ascultat, ne-am sfătuit și am hotărât să facem în sat o societate economică, o bancă a noastră. Acum 9 ani o și înjghebasem, dar v'aduceți aminte că străinii s'au amestecat și ei, numai ca să ne puie piedici. Văzând aceasta, cu voia d-voastră am lăsat să se strice chiar a doua zi după înființarea ei acea bantă. Dar ce n'am putut noi, au putut mai din vreme în comuna Breaza din apropierea comunei noastre. Mulți după îndemnul meu v'ați grăbit să vă înscrieți acolo și să depuneți economiile d-voastră la acea societate. După trei ani însă, țineți cred minte, am stat o zi și noapte întreagă, aproape nemăncați, atâta râvnă ați avut, până am alcătuit banca noastră din nou, și azi știți din hârtiile ce vi s'au trimis și veți auzi și la a-

dunarea generală că societatea noastră *Peleşul* a trecut peste 100.000 de lei.

Tot d-voastră sunteți cari acum câțiva ani nu credeți că albinele pot trăi în Predeal. Eu am încercat și am văzut că trăesc. Azi Școala, cu ajutorul onoratei Administrațiuni a Domeniului Coroanei și sub conducerea mea, a ajuns să aibă una dintre cele mai frumoase stupini. Ați venit de v'am arătat cum se fac știubeiele cu rame și cum se îngrijesc albinele. Mulți v'ați pus apoi pe lucru și m'ați chemat acasă să vă arăt. Am venit cu plăcere și v'am arătat cu drag. Băeții cari au eșit din școală au început mai cu pricepere și așa unde înainte trebuia să mergeți la Brașov, ca să cumpărați un păhărel cu miere, ca leac pentru vre-o boală, azi aveți în sat, ba chiar și vindeți vara, boierilor cari vin la aer, faguri frumoși cu 20 până la 50 lei kilogramul..

V'am vorbit apoi de iubirea aproapelui și m'ați ascultat și am înființat acum 8 ani o societate de ajutor, de facere de bine (filantropică) cu patronul sfântului Neculai și v'aduceți aminte, când i-a ars lui nenea Nică Iacob și casele și boii și tot avutul lui, ce jale ne cuprinsese pe toți când ducea să îngroape boii copți?! Societatea sfântul Neculai avea puțin capital atunci, dar l-a dat. Iar când eu ca președinte al comitetului compus din nenea Ion Aldea, nenea Ion Popovici și nenea Niță Arsene, împreună cu dâșii ne-am pus pentru nenorocit, am văzut iubirea d-voastră pentru aproapele, căci în mai puțin de o săptămână am strâns numai din comuna noastră

630 lei, cu cari am cumpărat boii, pe cari i-am dăruit săteanului nostru la hramul Mănăstirii, în ziua de sfântul Neculai patronul societății noastre, iar până în primăvară i-am făcut casa din nou, i-am plătit datoriile cătră stat, județ și comună, i-am cumpărat nutreț pentru boi și i-am dat și în mână 4—5 lei câți au rămas.

Tot această societate, știți câte ajutoare a dat celor loviți de soartă, cumpărându-le boi ori nutreț la vite, ba a îngropat și doi oameni străini, ce picaseră în gara noastră morți fără nici un ajutor.

Mai acum 4—5 ani nenea Ion Popovici, I. Butan, Irimia Tănase și alții se văetau că având livezi puține nu le ajunge nutrețul pentru vite, și că sunt nevoiți să cumpere în toți anii fân dela Ungurii din Săcele, de peste graniță. Atunci v'am adunat, ne-am sfătuit și am pus întâiu pe livezile școalei *trifoi amestecat cu ovăz* și, după cum știți, acum de 4 ani cosesc câte două rânduri de fân mare și odată otavă. Pildă dela livezile școalei au luat nenea Ion Andrei, Irimia Tănase, Iosif Butan, Ion Popescu și alții. Intrebați-i, unde acum 2 ani nu li se ajungea fânul, acum tot de pe aceleași livezi adună atâta că le ajunge, ba mai au și câte o clae de vânzare. Intre noi aici se află d-lor, o pot spune, dar o știți și d-voastră toți. Și această învățătură ce v'am dat'o într'o adunare de acestea, cum vedeți ca o sămânță bună, căzută pe pământ, bun, a dat roade folositoare.

Am avut, ce e drept, să ne luptăm mult în contra obiceiurilor rele ce apucaserăm, am a-

vut mulți dușmani, mai ales după legătura ce făcuserăm vr'o câțiva să nu mai intrăm nici unul în cârciumă ca să bem și să facem che-furi. V'ați ținut de cuvânt mai toți, dovedind că sunteți oameni hotărâți și cu minte. Dacă n'am avut lângă mine pe preotul comunii, de oarece aici biserica fiind mănăstire, iar ser-vitorii ei călugări, nu se puteau amesteca în cele lumesti, v'am avut în schimb alături de mine pe mulți din d-voastră mai buni ca frații. Impreună ne-am încurajat, am închis ochii, ne-am astupat urechile dela toate vorbele rele, am răbdat și așa am învins. Din 12 cârciumi, câte erau mai înainte, azi abia mai sunt cinci, dar și acelea mai mult băcănii. Neguțătorii s'au dat de partea noastră văzând că lucrăm numai pentru binele țării, pentru binele tu-turor. Comercianții cari au rămas vând mai puțin dar pe bani peșin. Iar alții s'au apucat, cum știți, de alte meserii și acum sunt mai fo-losiți decât atunci când trebuiau să stea toată ziua și toată noaptea în picioare, să sufere toate vorbele murdare și înjurăturile netreb-nicilor cari prin beție își perdeau judecata, și pentru ce? Ca să vândă pe datorie de multe ori numai de 70—80 bani băuturile otrăvi-toare ale sângelui, și să-și bage și sufletul în păcate! Aduceți-vă aminte numai cu 4—5 ani în urmă; ce certuri, ce bătăi și ce ocări, Sărbătorile, Duminicile și Luniă? Ce vrăj-mășie și judecăți pe urmă între cunoscuți cu cunoscuți, prieteni cu prieteni, frați cu frați, până și între fii cu părinții, între bărbat și femeie! Mai sunt de acelea? Puține de tot,

între răii răilor, ca răi vor fi cât e lumea ! Dar cei cuminți nu mai fac. Aduși în fața d-voastră, ca pe vremurile bătrâne, le-ați dat povețe așa de bune și așa de potrivite, că ce-i gălceviți s'au rușinat și s'au împăcat în fața d-voastră, plecând acasă cu gânduri bune. Povețele bătrânilor au fost totdeauna pentru noi toți o bună sămânță.

Ați început a curăți ogrăzile și împrejurimile caselor, mai ales după ce v'am citit cartea aceea scrisă de un d. Popovici-Lupa, cărând gunoiul pe livezi și aducând astfel trei lucruri bune de-odată : *caselor și celor din casă sănătate, livezilor hrană și stăpânilor bogăție*. Cum vedem și cărțile bune sunt semințe prețioase.

Petrecerile din cârciumi, cari din petreceri se schimbau de cele mai multe ori în certuri, pagube, neliniște și chiar boale, le-am schimbat în petreceri folositoare și iubite chiar de D-zeu. Mi-ați ajutat de am înființat corul nu numai din copiii de școală, ci și din flăcăii satului, iar anul trecut, după povața bunului și stimatului domn Ioan Kalinderu, fostul Administrator al Domeniului Coroanei, am înființat teatrul sătesc, unde cu toții putem să ne petrecem și să ne veselim în deajuns. Cu ceea ce am scos dela teatru, am îmbrăcat copiii celor mai săraci dintre noi și le-am cumpărat și cărți. Cu banii câți au mai rămas am plătit și vom plăti tramcarul, cu care pe timpurile urâte ale iernii, aducem copiii dimineața la școală, iar seara îi înapoiem acasă, făcând astfel să poată urma la școală toți copiii, cei desbrăcați și desculți, ca și cei cu părinți mai bogați. Sunt

fericit, domnule Primar și iubizi săteni, că din toți copiii de Români, în vârstă de școală, poate numai doi nu urmează la școală, unul fiind bolnav, iar altul cu mintea necoaptă pentru școală. Și ar fi fost și păcat să nu urmeze, când din casă copiii dau fuga în tramcar, unde e și sobă, ca să se dea jos la școală iarăși în căldură. Seara la înapoere acelaș lucru.

Cam acestea sunt cele ce am făcut dela un timp încoa pe urma întrunirilor noastre la școală.

Dar vă veți fi întrebând, domnule Primar și iubiți săteni, de ce mai amintesc azi toate aceste lucruri, prea cunoscute de noi toți? Așa e, oameni buni, le știm cu toții și, cum ziceam adineauri, cu toții trebuie să fim mândri văzând că am fost în stare să facem lucruri folositoare pentru noi înșine. Vi le mai amintesc eu însă pentru două pricini: întâiu pentru că azi din fericire avem printre noi încă 14 frați de-ai noștri, cari sunt toți învățători în satele de prin prejur, 14 apostoli ai luminii și ai adevărului. Venind în satul nostru, trebuie să știe și ei ce am făcut noi, și dacă vor găsi ceva bun, ceva ce nu au în satele d-lor, să ia pildă dela noi și să ducă în satele unde trăesc, iar dacă d-lor ar fi știind ceva mai bun, ceva ce-ar fi făcut în satele unde muncesc, să ne spună și nouă, și așa să învățăm unii dela alții, că doar nimeni nu s'a născut învățat, ci nevoile și încercările ne-au învățat pe toți.

Iar altă pricină pentru care am mai amintit faptele noastre din trecut, au fost cuvintele pe cari le-am auzit azi în biserică, citindu-se

de preot din sfânta evanghelie. Nu mă mai săturam privindu-vă cât de mulți ați venit la biserică și cu câtă băgare de seamă ascultați sfânta leturghie, și parcă mă simțeam mai mare și mai bogat de mulțumire, gândindu-mă cum ceilalți învățători veniți la noi o să mărturisească pe cinste că în Predeal sunt oamezii cu regulă și bine chivernisiți. Și așa m'am hotărât ca eșind din biserică să vorbim tocmai de ceea ce preotul, azi, Duminecă 21 după Rusalii, a citit din evanghelie, adică de: *Pilda semănătorului*.

Iată cum am auzit din evanghelie *parabola semănătorului*.

„Și iarăși a început a învăța lângă mare și s'a adunat popor mult la dânsul, cât a intrat el în corabie și a șezut pe mare și-i învăța pilde multe și tot poporul stă pe uscat lângă mare. Și graia lor întru învățătura sa: „Ascultați, iată a eșit semănătorul să semene, și a fost când semănă, că o sămânță a căzut lângă cale și au venit păsările și au mâncat'o; iar alta a căzut pe petriș unde n'avea pământ mult și îndată a răsărit, pentrucă n'avea pământ adânc. Deci răsărind soarele, ea s'a pălit și pentrucă n'avea rădăcină s'a uscat. Iar alta a căzut în spini și ei s'au înălțat și au înecat-o și ea n'a dat rod. Iar alta a căzut pe pământ bun și a dat rod înălțându-se și crescând și a adus una 30, iar alta 60, iar alta 100”. Și zicea lor; „Cel ce are urechi de auzit să audă”.

Iubiți săteni,

Mântuitorul nu arată totdeauna lămurit învățăturile sale, ci le spune mai mult în pilde ca oamenii să se silească a le înțelege și înțelegându-le să se silească a le face. Avă a dat El și pilda cu semănătorul. Din ea învățăm câte roade bune și folositoare aduc cuvintele și sfaturile bune, când ele găsesc în sufletul oamenilor pământul cel bun, căci după cum sămânța de care ne vorbește Mântuitorul a dat roadă deosebită după felul pământului pe care a căzut, așa și învățăturile și sfaturile pe cari ni le dau cărțile și oamenii învățați încolțesc și prind rădăcini în inimile și mintea celor ce aud cuvânt și-l primesc.

Cine este semănătorul de care ne vorbește în învățătura sa Domnul Isus Cristos? Care e sămânța? Care este calea lângă care a căzut sămânța? Care e pământul cel pietros? Care este pământul cu spini? Și care este pământul cel bun?

La început *semănător* s'a numit Isus pe sine însuși, iar dela El începe prin semănător înțelegem pe tot omul care răspândește în lume cuvântul învățaturii, al dreptății și al adevărului.

Semănătorii familiei, ai casei sunt părinții, semănătorii credinței sunt preoții, semănătorii luminii sunt învățătorii mari și mici. Semănătorii dreptății sunt judecătorii. Semănătorii leacurilor pentru boale sunt doctorii. În sfârșit semănătorii țării sunt guvernul și capul său Regele țării.

Toți acești semănători ne învață datoriile sufletești, iubirea de Dumnezeu și de aproapele, credința, nădejdea și dragostea creștinească. Ei ne luminează mintea și ne îndeamnă cu cuvântul și cu fapta atât pentru cele trupești cât și pentru cele sufletești. Ne fac să ne ferim de patimile cele urâte, precum e lenea, beția, furțișagul, risipa și câte și mai câte, cari aduc numai rele; și în schimb ne învață să iubim cinstea, munca, economia și învățăturile folositoare.

Sămânța este învățătura pe care semănătorii o dau lumii cu fapta și cu cuvântul.

Cele patru feluri de pământuri sunt inimile oamenilor, cărora li se dă cuvântul să-l primească și să-l facă roditor, căci prin cuvânt se răspândește învățătura între oameni.

Calea lângă care a căzut o parte din sămânță însemnează inima stearpă și nepăsătoare a aceluia dintre oameni cari nu pot primi și nu pot ascultă învățăturile bune ce li se dau, ci se lasă să fie înghițiți de pășări, adică de faptele lor cele rele și trecătoare.

Pământul pietros este inima oamenilor aceluia cari prind ușor învățăturile cele bune și se hotărăsc chiar să le urmeze, dar fiindcă deprinderea lor din trecut e nestatornică și nu are în ei nici o temelie de bună rânduială, uită ușor ceea ce este bun, dându-se iarăși la lucruri nefolositoare și păgubitoare pentru trupul și sufletul lor.

Pământul în care au crescut spinii închiuește inima aceluia oameni la care grijile avuțiilor și a tuturor deșertăciunilor lumesti co-

pleșesc cuvântul adevărului și al înțelepciunii, al învățaturii și al îndemnului spre fapte bune, îlucid mai înainte de a intra în sufletul lor.

Pământul cel bun care a dat rod însutit, sunt oamenii cei cu minte, cei primitori de învățătură și statornici, care înțeleg ce li se spune, se supun sfaturilor înțelepte ce li se dau și răspândesc și ei la rândul lor însutit învățăturile ce au primit dela alții, împlinind astfel dorința Mântuitorului lumii, ca sămânța ce să seamănă să nu se piardă în deșert. Pământ bun sunt toți oamenii chemați a face binele, toți cei care învață pe alții tot ce le este trebuincios în viață, toți cei care primesc a fi sfătuiți la fapte bune dând și altora aceleași sfaturi care să îndrumeze pe oameni către tot ce este plăcut lui Dumnezeu și folositor oamenilor.

Dar ca semințele acestea să rodească trebuie ca și pământul să fie îmbunătățit mereu. Pământul acesta, oameni buni, d-voastră sunteți. Dela d-voastră se așteaptă să faceți ca sămânța cuvintelor de învățătură să dea rodiri vrednice de așteptarea semănătorilor, ca astfel să putem purta numele de pământ bun, nume pe care Mântuitorul Cristos la dat tuturor acelor cari vor primi și vor urma sfințele Lui învățaturi.

Iată, iubiți săteni și d-le Primar, învățăturile ce putem trage din pilda semănătorului, pe care am auzit-o azi în biserică.

Și acum, oameni buni, cred că înțelegeți mai bine de ce am arătat la început o parte din faptele noastre din trecut: ca să dovedesc tu-

turor celor ce ne privesc, că noi ne silim să fim un pământ bun, și ca să arăt că într'un pământ bun sămânța poate prinde rădăcini, poate crește și da roade însutite. Aceste adunări ale noastre ne-au obișnuit pe unii cu alții, să ne înțelegem bine, ba să înțelegem și pe alții chiar când ne vorbesc ceva orășenește. De aceea îmi place a crede, iubiții mei prieteni săteni, că ați înțeles tot ceea ce v'am vorbit azi.

Să ne silim dar cu toții să fim și pe viitor un pământ bun, din ce în ce mai bun, supuin-du-ne întru toate legilor țării, și ca urmare, plătind toate dățile ce după lege ni se cer, muncind cinstit pentru hrana noastră și a familiilor noastre, ascultând cu drag sfaturile noastre, ascultând cu drag sfaturile bune ce ni se dau și silindu-ne să le și facem. Să nu supărăm pe nimeni și să căutăm a fi folositori și altora, crescându-ne copiii în frica lui Dumnezeu și însuflându-le datoriile către ei însuși, către Dumnezeu și către aproapele. Astfel vom îmbunătăți din ce în ce mai mult neamul românesc, făcându-l pământ bun și numai astfel vom ajunge să fim și noi pildă semenilor noștri, plăcuți lui Dumnezeu și în rândul altor popoare.

Sărbătorile păgâne și credințele deșarte

de Preotul **Samson D. Popescu**, înv. în Breaza de sus.—
Prahova.

Oameni buni!

Știți cu toții că numai munca scoate sărăcia din casa omului. În curtea omului muncitor și econom totdeauna poți vedea ori doi boi buni de muncă, ori doi cai, o vacă frumoasă și lăptoasă, 5—6 oi și mai multe din lâna cărora nevasta face îmbrăcăminte bărbatului și copiilor, apoi porc de Crăciun, găște, rațe, găini și altele.

La omul harnic și strângător hambarul se găsește orișicând plin cu mălaiu, cu porumb, cu grâu, cu făină, iar în cămara și pivnița lui se găsesc totdeauna deale mâncării.

Din haine are întotdeauna un rând-două ori mai multe și mai curate pentru sărbători. Cu alte cuvinte casa și curtea omului muncitor și econom sunt în toată vremea îmbelșugate, și pe lângă toate acestea în chimirul lui ori pe fundul lăzii se găsesc și ceva parale,

afară de cele puse la societate. Nu e așa?
Ba așa!

Dar la omul leneș și risipitor, adică cum
am zice la omul sărac ce găsim?

Nimic! N'ai nici de ce te împiedecă. Dar
asta e o mare rușine! Deci, oameni buni, ca
să nu ne ajungă sărăcia câtă să muncim și
să nu muncim numai o zi-două în săptămână,
ci să muncim de Luni dimineață până Sâm-
bătă seară.

Pildă de muncă noi putem lua în toate zi-
lele dela toate viețuitoarele după pământ, căci
știm că viermii fac mătase, albinele miere,
câinii păzesc turmele, oile ne îmbracă, vitele
ne ajută la munca câmpului și la căratul po-
verilor, în războaie și în plimbări. Omul dar,
care este stăpânul lumii, stăpânul tuturilor vie-
țuitoarelor pe pământ, trebuie să muncească
mult mai mult, pentrucă-i trebuiește mai multe.
Dar o pildă cu mult mai puternică pentru muna-
că o putem lua dela însuși Dumnezeu.

Dumnezeu cu puterea lui nemărginită a fă-
cut lumea din nimic, cerul și pământul cu soa-
rele, luna stelele și cu toate cele văzute și ne-
văzute. Dar Dumnezeu ar fi putut face lu-
mea, cu puterea lui cea mare, numai într'o
clipă, adică numai cât ai zice una. Inșă el n'a
voit așa, ci a făcut lumea în șase zile, iar în
ziua a șaptea s'a odihnit și a privit la toate
făpturile sale. Dar de ce-o fi făcut el așa?

Ca să ne dea nouă oamenilor pildă că în
șase zile din săptămână să lucrăm, iar în ziua
a șaptea adică Dumineca să ne odihnim, și
să ne ducem la sfânta biserică și aci să adu-

cem rugăciuni și mulțumiri lui Dumnezeu pentru că ne ține sănătoși și ne-a pus la îndemână toate cele trebuincioase vieții.

Apoi, după ieșirea dela sfânta biserică și după prânz, să ne adunăm cu toții la școală sau la casa parohială și să ne sfătuim despre nevoile vieții, cum facem de pildă astăzi.

Dumnezeu a rânduit ca Duminica să fie zi de sărbătoare și de odihnă.

Dar, afară de Duminici sfânta noastră biserică a mai întocmit și alte sărbători și anume: 12 praznice împărătești, apoi sărbătorile lui sf. Vasile, sf. Ion, sf. Petru și Pavel, sf. Dumitru, sf. Gheorghe și altele, pe cari orice bun creștin trebuie să le țină ca și Duminicile.

N'ar fi tocmai multe sărbătorile acestea, dar noi Românii pe lângă ele mai ținem și altele pe care biserica noastră nu le cunoaște și nu le ține.

Dacă sfânta noastră biserică nu le ține, apoi acele sărbători nu sunt creștinești, ci păgâne. Da păgâne sunt cele trei Marți de după Paști, cele nouă Joi de după Paști, Filipii, Foca, Răpotenii sau Ciurica, Barbură, Păparuda, și altele nenumărate.

În zilele când cad aceste sărbători oamenii, dar mai ales femeile nu muncesc nimic.

Dar dacă sfânta noastră biserică nu cunoaște sărbători de acestea, apoi ia să vedem de unde au venit ele în țara noastră? Cine le-a adus? De ce le ținem?

Oameni buni, noi Românii ne tragem din două popoare vestite: Romani și Daci, cari

acum vre-o 1800 de ani trăiau prin locurile noastre. Aceste popoare erau păgâne, credeau și se închinau la mai mulți Dumnezei. Ba încă ce, acei străbuni ai noștri nici nu știau care eră mai mare dintre atâția Dumnezei și credeau că ei se ceartă și se bat între ei. Apoi se închinau la lună, la soare, la stele, la șerpi, la boi și la chipuri făcute de ei, care se numeau idoli. Apoi firește, că ei aveau și o mulțime de sărbători și credințe despre acei Dumnezei ai lor.

Atunci adevăratul nostru Dumnezeu văzând că lumea s'a rătăcit de tot, a trimis pe fiul său, Domnul nostru Iisus Cristos, care a îndreptat lumea și a adus-o la cunoașterea adevăratului Dumnezeu.

Multă lume de pe atunci și de mai târziu a primit învățăturile Domnului Cristos, adică s'a făcut creștină, după cum creștini suntem și noi azi. Dar noi deși suntem creștini, totuși am moștenit dela străbunii noștri pe lângă limbă, naționalitate și obiceiuri, am moștenit zic și sărbători d'ale lor păgânești și credințe deșarte sau fără temei.

O sărbătoare ca să fie adevărată sărbătoare, trebuie să știm și să credem ceva hotărât despre ea. De pildă despre Sf. Vasile noi știm și cărțile dovedesc, că a fost un mare apărător al creștinilor și un mare dascăl al bisericii, de aceea biserica l-a pus între sfinți. Dar Marțile și Joile de după Paști ce rost au? Nu sunt și ele zile de lucru ca și toate celelalte zile ale săptămânii? Ce au făcut ele pentru biserică sau pentru creștinism? Nimic. Unii

spun că ar bate grindina holdele cu bucate ale omului care ar lucra în cele trei Marți și în cele nouă Joi după Paști. Ce putere pot avea Marțile ori Joile asupra norilor ca să le poruncească să tune ori să trăsnească ori să bată piatra pe cutare sau pe cutare holdă? Nicio putere? Aceasta este o credință fără temei, o credință deșartă.

— Ca să înțelegeți mai bine, oameni buni n'am decât să vă dau o pildă despre ce va să zice o credință deșartă. D-voastră știți că de multe ori se întâmplă ca nevasta să uite mămăliga nesărată. Bărbatul vine de la muncă obosit și flămând și se așează la masă. Gustă din mămăligă, o simte nesărată și apoi necăjit strigă: „Ce-i asta nevastă? Mămăligă nesărată!” Nevasta cam veselă și mirată zice: Taci bărbate! Știi că-i bine! Avem să luăm bani! — Dar de unde nevastă? — Nu știi bărbate? Când uiți mămăliga nesărată îți pică bani de undeva. Așa știi din moși strămoși.

Bărbatul când aude de bani se mai îmbunează, tace, nu mai zice nimic.

Nevasta a scăpat neocărâtă și bărbatul crede că are să ia bani degeaba de undeva. Dar vorba ceea: Paște murgule, iarbă verde! căci noi știm că luăm bani numai când muncim. Deci aceasta e o credință fără temei, o credință mincinoasă. — Dacă ar fi așa, apoi hai! să tot facem la mămăligi nesărate să vedem luăm bani de undeva? — Nu luăm pentru că nimeni nu ne dă degeaba.

Tot așa e și cu Marțile și Joile după Paști. Ce putere să aibă ele asupra norilor?

Rapotinii sau *Ciurica* se serbează în Marția a treia după Paști. În această zi femeile se adună, vecină lângă vecină, și din pământ și pae fac niște capace cu care astupă gura sobei sau a țestului. După ce s'au întărit bine capacele, le spoesc, le înfig crăci verzi și flori pe margini. Apoi strâng parale, dând fiecare partea, cumpără vin și stropesc acele capace în semn ca țestul să fie norocos tot anul iar ele să aibă din belșug ce să se coacă în el ca : pâne, mălaiu, mâncări și altele.

Ei bine, oameni buni, ce putere pot să aibă aceste capace de pământ asupra grâului și a porumbului pe câmpiile noastre, ca să se facă mult și să avem de unde coace? În loc să arăm adânc și să îngrășăm pământul, că s'avem bucate destule, noi ne rugăm țestului! Ce credință fără temei și ce sărbătoare păgânească!

Această sărbătoare, *Rapotinii*, o țin tare femeile, și se zice că femeia are dreptul să-și bată bărbatul în acea zi.

Lucru se poate întâmpla, pentrucă, după ce-au băut vinul rămas dela stropitul capacelor de pământ, vreuna din neveste fiind cam ametită și-o fi luat poate bărbatul la bătăe. Acum, pentrucă vreo femeie și-o fi bătut bărbatul vreo dată în acea zi, pentru această ispravă să ținem sărbătoare? Și să credem că trebuie să ne bată nevestele și pe noi?!

Deci iar o credință fără temei într'o sărbătoare păgânească.

Paparudele se serbează în Joia a treia după Paști. În ziua aceea o țigăncușă împodobită

cu boziu vine în curțile oamenilor însoțită de vr'un alt țigan, care îi cântă zicând: „paparudă-rudă, vino de mă udă, cu găleata-leata peste toată ceata” și altele. Paparuda joacă și sare în sus, iar gazda aruncă o doniță de apă pe ea.

Când n'o primește, se zice că n'are să aibă noroc în acel an gazda. Paparuda se ține pentru cuvântul că dacă e secetă numai decât va ploua. Iarăși o sărbătoare păgână și o credință deșartă. Ce putere o să aibă paparuda asupra norilor ca să plouă, ori asupra casei omului?

Pentru Sf. Ilie poporul iar are niște credințe fără temei. Se crede că Sf. Ilie umblă cu fulgerele și trăznetele. Că D-zeu i-a dat putere să trăsnească draci. Tunetele, fulgerele și trăsnetele se nasc din frecarea norilor. Ia frecați mai multă vreme două bucăți de lemn și veți vedea că se aprind. Tot astfel e și cu norii: se freacă unul de altul și puterea lor se aprinde și se descarcă pe pământ sau pe locurile și lucrurile cele mai înalte.

Unele femei când tună și trăznește înfig un topor în pământ și pe muchia lui pun sare. Cred că toporul va înlătura trăsnetul. Fulgerul e puterea lui Dumnezeu; și par'că Dumnezeu se teme de-o babă, când o vede cu toporul! Ce credință păgână!

Adormirea Sf. Ana. Unii o serbează de frică să nu cadă în somnul cel lung. Prin adormirea Sf. Ana se înțelege moartea ei. Prin urmare ce are moartea ei cu somnul nostru? Când vom muri vom dormi și noi destul de lung.

La 14 Noembrie biserica noastră serbează pe *sf. Apostol Filip*. Noi însă serbăm 4—5 Filipi. Cel mai din urmă se numește *Filipul cel schiop*.

În zilele acestor Filipi femeile nu lucrează nimic, nu dau nimic din casă împrumut, nu mătură, nu scot gunoiul din casă afară, pentru că e rău de pagubă și mănâncă lupii vitele. Se înțelege că le mănâncă dacă le lăsăm pe câmp. Iar o credință deșartă, pentru că adevărații sfinți nu ne poruncesc să nu măturăm prin casă ori să lăsăm vitele în pădure.

La 4 și 5 Decembrie se serbează de biserica noastră *Mucenița Varvara* și *Sf. Sava*. Noi le zicem *Barbura* și credem că acești sfinți sunt cu vărsatul, și de aceea se îmbărburează copiii cu miere pe obraz, ca să le fie vărsatul dulce, adică să nu fie periculos. Se împarte apoi pe la vecini turtă caldă și azimă unsă cu miere, tot pentru ca vărsatul să fie dulce. În aceste zile cine n'a zăcut de vărsat nu mănâncă nuci, alune, mere, prune, fasole, pentruca vărsatul să nu iasă pe el așa de mare ca meriele, nucile, etc.

Noi mai credem și în *șarpele de casă*, adică credem că fiecare casă își are un șarpe ce apără casa de rele. Și asta e nebunie. Despre acest șarpe să vă spun o poveste: Mai acum vre'o patruzeci de ani a trecut prin țara noastră un om din altă țară despre apus și în trecerea lui s'ar fi abătut pe la un gospodar. Aci a găsit pe gazdă adică pe femei plângând. Întrebând'o de ce plânge, îi răspunde că i-a murit un copilaș cam în etate de 5 ani,

că numai pe acela îl aveà și c'a murit fiindcă bărbatul său acum 2 ani și jumătate a omorât *șarpele casei*. Cum l-a omorât? întrebă străinul. Iată cum: Pe când băiatul era cam de 2 ani și jumătate, în fiecare dimineață îi dădă câte o bucățică de pâne. De ce luà pânea îndată pierrea din casă. Așa azi, așa mâne până când într'una din zile mă duc după el și-l găsesc după casă în niște bălării alături cu un șarpe mare încolăcit care mănecă din pânea lui. La această vedere mă îngrozesc și chiem bărbatul. El nici una nici alta, ia toporul, și omoară șarpele. Și cum — după 2 $\frac{1}{2}$ ani — mî-a murit băiatul din pricina aceea.

Ei bine, oameni buni, după cum stârpim șoarecii, ploșnițele — la cine sunt — și alte gângănii de prin case și de prin prejurul casei noastre, tot astfel trebuie să stârpim și șerpii și nu' numai de prin jurul caselor, dar ori unde-i întâlnim. Și aceasta, după cât știu, toți o facem. Șerpii sunt vătămători, iar nici decum folositori, deci nu trebuie să mai credem în *șarpele de casă*, că nici nu este și, chiar de-ar fi, el n'ar aveà nici o putere asupra casei noastre.

La 20 Decembrie se serbează Ignatul când de obicei se taie porcii de Crăciun. În această zi nimeni nu lucrează până nu vede sânge. Ei bine; dacă n'ar tăia nimeni porci în ziua asta ar urmà să nu lucreze toată ziua, un sat întreg de oameni.

Ielele. Ielelor li se mai zice: *maestrelle, sfințele și dânselle*. Oricum le-ar zice, ia să vedem ce-or mai fi și astea. Despre Iele țaranul-

crede că sunt în număr de 7. Că sunt așa de frumoase încât numai îngerii din cer pot să le întreacă. Că ele n'au trup de carne, ci sunt mai mult niște năluci cu chipuri de femei tinere și vesele. În loc de haine sunt înfășurate de nori și nu le pot vedea decât oamenii buni la suflet și cari fac fapte bune; oamenii cei răi nu le pot vedea. Ielele se zice că au zălițe pe piept și la încingătoare, iar la picioare clopoței. Cântă așa de frumos încât cântecul lor nu se poate asemăna cu nici o cântare pe pământ. Ele zboară prin văzduh înainte de miezul nopții și trec cântând și strâmbând din zale și din clopoței pe deasupra caselor unde au să trimită vre-o pedeapsă asupra vre-unui om rău la suflet și la fapte.

Ielele au obiceiul să joace hora prin grădini pe iarbă verde și prin poenile de prin păduri. Când voesc să pedepsească pe vre-un om, ele îl desmeardă prin cântece, îl adorm în vise plăcute și în urmă joacă hora de trei ori în jurul lui blestemându-l fiecare: ori limba să i se lege, ori din minte să-și sară și să nu-și mai dea pe leac. Câte odată îi iau mânele și picioarele și de multe ori îi strâmbă gura și fața.

Se mai zice că se cunosc și urmele unde au jucat.

Unii oameni, ca să-și apere casa de Iele, pun în câte un par dela gard câte o căpățână de cal, pentru că ei cred că Ielele ar fi fugind de căpățâna de cal ca dracul de tămâie sau ca de sf. Cruce.

Toate sunt credințe greșite, credințe de-

șarte, oameni buni. *Ielele* nu se află, nu sunt. Toți cari spun că au văzut *Ielele* jucând și cântând ori spun minciuni, ori au avut numai năluciri, cum au adeseori oamenii cu minte bolnavă, cu mintea slabă și zdruncinată.

Boalele cari lovesc pe unii oameni, cum e damblaua: ba că i-au luat *Ielele* o mână și un picior, ba că i-au luat gura, ba că a îneburit, ba că se jupoae pe mâni și pe față; acestea toate nu vin dela *Iele*, ci vin ori din boalele lumesti ori din beție, ori din mâncare proastă, orică omul a dormit beat, ba poate chiar și treaz, pe un loc umed și a răcit și apoi aruncă vina pe locul unde a stat ori a dormit că a a fost *necurat* sau că au jucat pe acolo *Ielele*. Deci, oameni buni, de beție să vă feriți, de boale lumesti, de dormirea pe pământul umed să vă feriți și veți fi mântuiți de *Iele*.

Ielele v'o mai spun odată, nu sunt.

Mai credem apoi că ne merge rău când ne iese *popa înainte*. Cum ai plecat d-ta, de pildă, la o treabă, tot așa a plecat și bietul preot. Ce? Nu e și el om ca toți oamenii? Ce rău poate face el că și-a eșit din întâmplare înainte?

Mai credem în *sec* și *plin*, în numărul 13, că e primejdios. Dacă s'ar fi dovedit că numărul 13 e primejdios, apoi oamenii, de bună seamă, de mult l-ar fi scos dintre numere. Dar săracul și el e un număr ca și toate celelalte numere. Mai credem în *Muma pădurii* și altele și altele.

Mai credem apoi într'o mulțime de *draci* ce zicem că sunt răspândiți pe suprafața pământului ca frunza și ca iarba: prin bălți: prin

râuri, prin păduri, prin răspântii, pe căi, prin eleștae și mai știu eu unde. Dreptul nu e altul decât *reaua noastră faptă*. De fapte rele dar să ne ferim, nu de draci.

Oameni buni,

Din câte v'am spus vedeți că noi, pe lângă sărbătorile lăsate de D-zeu și de cele întocmite de sf. noastră biserică, mai ținem și altele necreștinești sau păgâne și avem și o mulțime de credințe deșarte sau credințe fără temei.

Dacă noi mai ținem astfel de sărbători și mai păstrăm niște astfel de credințe, apoi nu facem altceva decât că greșim și păcătuim, supărând pe Dumnezeu, și apoi ne facem rău nouă înși-ne pentru că ținând sărbători păgâne nu muncim, pierdem timpul, pierzând timpul, pierdem bani și pierzând bani n'avem cu ce ne agonisi cele trebuincioase vieții, pe cari le are omul muncitor și strângător.

Deci vă sfătuesc, oameni buni, și cred că mă veți asculta ca în totdeauna: să nu mai țineți asemenea sărbători păgânești, să nu mai aveți asemenea credințe deșarte și va fi bine și de d-voastră și de copiii d-voastră.

Eu nu țin nici una și nici nu cred în ele și, slavă Domnului, sunt sănătos și voinic, cu toată casa mea, după cum mă vedeți și mă știți.

Oameni buni,

Azi v'am vorbit despre sărbătorile păgâne și credințele deșarte, însă nu v'am vorbit des-

pre toate, căci ele sunt multe, multe de tot ;
ci v'am vorbit numai de cele ce se țin în satul
nostru și satele vecine cu noi. Dumineca vii-
toare vă voiu vorbi și despre alte sărbători
păgâne și alte credințe deșarte. Ba mai bine
nu ! Nu. N'am să vă mai vorbesc și de alte
sărbători păgânești și de alte credințe deșarte,
pe care nu le știți, căci tare mi-e frică să nu
v'apucați să le țineți și pe-acelea.

Dumineca viitoare am să vă vorbesc despre
creșterea copiilor de când se nasc și până la
etatea de 14 ani. Vă rog dar ca Duminecă să
veniți tot aici și în număr tot așa de mare,
însă cu femei și cu fete mai multe.

Vă mulțumesc de ascultare și să ne vedem
cu bine și cu sănătate.

Respectul datorit bisericii

de Grig. Dimitriu. învățător în Târgu-Băcești-Roman

Oameni buni!

De o vreme încoace auzim mereu și pe cei mai bătrâni și pe cei mai tineri, plângându-se că lucrurile nu mai merg cum mergeau altădată că timpul s'a schimbat și că totul se îngreuează din cè în ce mai mult.

Este adevărat că omul se deprinde să vadă timpul trecut mult mai luminos și mai bun decât timpul de față, pentru că în trecut vede numai părțile cele bune și uită pe cele rele, iar în vremurile deacum vede numai răul și greul.

Dar tot așa e de adevărat că între vremurile trecute și cele deacum este o mare deosebire. Gândiți-vă de pildă la credința strămoșilor noștri și la credința noastră deacum? Câtă deosebire este între dragostea strămoșilor noștri către biserică și între dragostea noastră de astăzi.

În alte timpuri, Duminecile și sărbătorile gemea biserica de lume. Dar cu cât anii trec,

cu atâta lumea se înrăutățește și cu atâta noi începem a uita cărarea și locașul sfânt al Domnului. De aceea Dumineca și la sărbătorile mai mici biserica e pustie; numai la zile mai mari ne mai adunăm într'însa câte o mână de oameni bătrâni. Incolo nimeni.

Ba ceva mai rău. Am auzit pe unii din fiii sătenilor noștri că după ce se întorc din armată spun că numai noi țaranii suntem proști și credem tot ce spun preoții; că pe la orașe boerimea nu ține nici o lege, ba pe la cazarmă te și râd cei mari când te văd făcând cruce ori pomenind de Dumnezeu. Credința și biserica sunt pentru babe și moșnegi, zic ei, nu pentru cei tineri; numai mai de mult eră lumea proastă, acuma se deșteaptă și nu mai merge așa.

Cinstiți gospodari, vorbe de acestea au mai spus și spun mulți nebuni cări nu-și pot da seama de ceea ce spun. Dar aceasta este rău, căci întocmai ca burueana cea rea și vorbele rele se prind ori unde, dau roade și se înmulțesc de umplu lumea.

Dar să zicem și noi despre ei, ca Domnul Hristos despre păcătoșii care-l chinuiau: Iartă-le Doamne, că nu știu ce fac!

Acum, ia să stăm puțin și să cântărim aceste vorbe.

Oare cum vă urâți D-voastră unul pe altul când cinstiți câte un pahar de vin? Nu așa: „Să trăim la mulți ani, să trăiască gloata, să trăiască vitele și să dea Dumnezeu roade câmpului și mană pământului”.

Dar oare cine împărtășește sănătatea? Cine

dă hrană vitelor? Cine dă roade câmpului și mană pământului? Cine poate zice: ziua de mâine e a mea? Cine poate să spue că vita lui e a lui și ogorul lui va da totdeauna roade din belșug?

Gândiți-vă la Vasile Ifrim, om cât un munte, își pusese în gând să scoată din pământul ei pe văduva Ilinca și s'o lase pe drumuri cu copiii cu tot, că zicea că-i dreptul lui dela tată-său. Cât nu ne-am pus pe lângă dânsul să aibă îndurare de o biată văduvă nevoeasă.

Nu și nu, că e dreptul lui și până n'a alungat-o nu s'a lăsat.

Dar a doua zi ba că-l dor șalele, ba că nu-și poate purta trupul și vale-o, vale-o, iar seara i-au sunat clopotele. De pământ nu s'a mai săturat și în pământ a intrat. Azi e și el pământ. Dar câți erau an și azi i-a înghițit mormântul și câți sunt azi și nu vor mai fi mâine? Că nu știi moartea când vine, azi la mine, mâine la tine.

Atunci nu vedem noi dar că această viață trece ca un vis, ca o suflare de vânt, ca o nălucire?

Domnul cerului și al pământului, Dumnezeu cel vecinic, tatăl nostru ceresc împărtășește zilele, sănătatea și averile cui vrea și iarăș le iea când vrea. El singur vântură ca pleava zilele oamenilor și averile bogăților.

Apoi dar, oameni buni, dacă noi fugim de dânsul, dacă îl uităm, dacă nu venim în casa lui să ne rugăm, oare veghia-va el asupra noastră, păzi-ne-va el sufletul de rătăcire și de păcat? Nu. Dacă noi îl uităm și el ne va

uita. De aceea iată așa scrie la sfintele cărți:
 „Cei ce urăsc biserica ca de para focului, de
 mânia Domnului se vor uscă”. Gândiți-vă:
 și vedeți dacă nu-i așa. Cu cât trec anii cu a-
 tâta lumea se înrăutățește, și cu atâta și vre-
 murile se îngreuează și se întorc tot în spre
 mai rău. Curat bătaia lui Dumnezeu, după
 cum chiar se zice:

*Nu știu oare rău e locul
 Ori m'a părăsit norocul
 Nu știu oare locu-i rău
 Ori mă bate Dumnezeu.*

De ce însă ne bate Dumnezeu? Pentru că
 noi întocmai ca niște copii bueci și răi l'am
 uitat și pe dânsul și am uitat și biserica lui.

Dar nu numai atâta. Ce are omul mai scump
 pe lume decât sufletul lui? Dumnezeu i l'a
 dat, și lui Dumnezeu are să-i dea seama de
 dânsul. Însă păcatele sunt multe și ele îne-
 gresc ca păcura sufletul omului. Și numai
 biserica îl poate curăți de dânsese, lăsându-l
 curat ca sfântul soare din senin.

Dar afară de asta cu ce trăim noi, decât cu
 credința că are să dea Dumnezeu să fie mai
 bine..

Credința în zilele de apoi, credința în aju-
 torul și dragostea lui Dumnezeu este tăria
 sufletului nostru. Că multe-s tari, cum cre-
 dem noi, și mâne nu-s. Credința ne ține, cre-
 dința ne mântuește, credința ne apără și ne
 păzește.

De aceea cine-și pierde credința numai are

ce pierde. Și cine ține în noi aprinsă și nestinsă ca o candelă această credința dătătoare de viață? Cine?

Tot biserica.

Când te naști pe lume, biserica te primește și te spală de păcate în apa curățitoare a botezului, când mori tot biserica te primește și te pogoară în mormântul întunecos, în locașul de veci de unde nimeni nu se mai întoarce.

Cât trăești, cât timp din mila sfântului mai faci umbră pământului, curățirea sufletului și întărirea inimii tot în biserică o găsești. Cărarea binelui și a dreptății tot ea ți-o arată.

Dar, să ne gândim, oameni buni, la vremurile trecute, de care ne vorbesc bătrânii.

Câtă păgânătate, câte lifte n'au trecut peste noi! Bătrânii povestesc că în vremea de demult carul eră cu două proțapuri și cu râșnița într'insul. Când auzeai buciuumul sunând, n'aveai vreme să-l mai întorci și înjugai boii încotro apucaii, și unde ajungeai acolo râșniiai și mâncai ce puteai. Vremuri de urgie. În urmă veneau căpcâni prădând și arzând satele și orașele. Cerul eră roșu ca sângele de lumina flăcărilor; câni flămânzi urlau pe drumuri a pustiu și țipenie de moldovean creștin nu se vedeà nici nu se auzià nicăiri. Toată suflarea creștinească eră ascunsă în desișul codrilor și în țăriș munișlor, și atunci vestitul Ștefan Vodă răsăreà ca din pământ cu oastea lui. Sunà din corn odată și adunà Moldova toată și într'un ceas vânturà păgânătatea ca pleava și curățeà și înseninà din nou țara.

Erà tare și voinic Ștefan Vodă, dar și mai

tare în credință eră sufletul lui și a celor ce-l încunjurau.

*Hai frați, hai frați, la năvală dați,
La năvală dați, steagul v'apărați.
Hai frați, hai frați, la năvală dați,
La năvală dați, legea v'apărați.
Hai frați, hai frați, la năvală dați,
La năvală dați, crucea v'apărați.*

Așa cântau, plini de credință, ostașii lui Ștefan, și Dumnezeu totdeauna îi ascultă și-i apără. Steagul, legea și crucea, pentru aceste trei lucruri sfinte se luptau ei și nimeni nu eră vrednic să le stea împotrivă.

Așa dar, cinstiți gospodari, cine ne-a mântuit pe noi și neamul nostru? Cine ne-a păzit de perzanie și de păgânătate?

Biserica și crucea.

La umbra crucii trăim și nădăjduim în Domnul, la umbra crucii țara și neamul nostru a găsit mântuirea de primejdii și tot la umbra crucii dormim și somnul cel vecinic sub pământ.

Să căutăm dar a face ca crucea să fie vecinic în sufletul și inima noastră pentruca cuvântul cel rău să nu ne ducă la ispită.

În biserică deci să căutăm de-apururi credința și mântuirea sufletelor noastre.

De aceea zic să căutăm a ne întări inimile și să ne aducem aminte de Domnul dacă vrem ca și el să-și aducă aminte de noi.

Iar când auziți pe cei cari vorbesc fără ca să-și poată da seama de ceea ce spun, puneți

mână la gură și ziceți în gândul vostru : iartă-i
Doamne căci nu știu ce grăesc.

Socot acum, oameni buni, că fiecare din
cei ce vă aflați aici veți spune cuvântul meu,
și la cei ce n'au fost de față și nădăjduesc că
de-acum înainte să nu fie Duminecă și sărbă-
toare lăsată de Dumnezeu sfântul, în care noi
să nu ne adunăm cu toții, mic și mare în casa
Domnului, spre a ne ruga cu toții împreună lui
Dumnezeu, ca să-și aducă aminte de noi așa
precum și noi ne aducem aminte de dânsul.

Supunerea la legi și respectul de autorități

de I. V. Ungureanu, inv. în Neamțu

Oameni buni!

Multe lucruri sunt, și multe întâmplări, dela care noi oamenii am putea lua învățături mari, bune și folositoare.

De pildă: fiecare din noi am văzut stupi cu albine. Cu toate acestea puțini dintre noi ne-am gândit cum e traiul acestor vietăți așa de mici, și prea puțini s'au gândit că din traiul lor putem lua chiar noi oamenii învățături frumoase și de folos.

Să ne oprim puțin la știubeele cu albine că așa o să înțelegeți mai bine ceea ce am să vă spun. Știți că în orice știubei se află o matcă (regină) care povățuește pe toate musculițele acelea, și ele toate i se supun, ascultă de ea și o iubesc. Apoi sunt albine lucrătoare care muncesc numai în lăuntrul stupului, iar altele care adună, muncesc numai pe afară; unele cari se îngrijesc numai de curățenia știu-

beiului, iar altele numai de paza lui; altele de lupta cu dușmanii, altele îngrijesc de bolnavi, de răniți, pe când altele îi îngroapă — și câte alte lucruri chibzuite care fac să rămână încremenit omul, stăpânul tuturor celor făcute de Dumnezeu.

Așă dară un stup este întocmai ca o gospodărie, ca un sat, ca o țară. Nu trebuie să ne mirăm așă mult, căci rândueala asta la albine — ca și la toate cele — Dumnezeu a lăsat-o.

Vedeți, oameni buni, un mușuroi. Cât de multe furnici trăesc la un loc! Vedeți păsările cum se adună stoluri, toamna când pleacă!

Vietățile fără grai, ca să poată trăi se adună în cârduri, în cete; iar oamenii fac gospodării, alcătuesc sate, orașe și țări.

Nevoia și trebuințele vieții au făcut pe oameni ca să trăiască mai mulți la un loc.

Unde sunt mai mulți adunați — ca să poată trăi în liniște — acolo este și trebuie să fie unul mai mare, mai cu cinste între toți: este unul stăpân și ceilalți sunt supuși și ascultători. Altfel nu se poate.

Unde-i numai unul, acolo — înțelegeți d-voastră — nu-i nici o nevoie de stăpânire, de cârmuire, pentru că acela singur e și stăpân și slugă și împărat și supus.

Vă închipuiți d-voastră ce s'ar alege de o gospodărie, dacă și tata și mama și slugile și copiii ar vrea să fie mari, să fie stăpâni și să poruncească fiecare?... Ce s'ar întâmpla oare într'un sat ori într'un oraș dacă toți ar fi stăpâni, toți ar porunci și nimeni n'ar fi mic, nimeni n'ar fi supus? Ce s'ar întâmpla

cu o țară în care toți ar fi mari și tari și fiecare ar lucra după capul lui?! Nu-i oare așa că nu s'ar alege nimica de gospodăria, de satul, de orașul și de țara aceea?

Apoi cu toți mai știți că nu toți oamenii sunt buni: unul e pornit din fire, dela naștere, ca să facă bine; altul, să facă rău.

Așa, dacă n'ar fi, dragii, mei o stăpânire, care să dea aceleași porunci pentru toți, care să oprească și să pedepsească faptele rele și gusturile nechibzuite, nu-i așa că în gospodărie, în sat, în oraș și în țară s'ar iscă meșteșugeri, fiecare ar face de capul său și toate ar merge ca vai de lume.

Ce s'ar alege oare de viața, de casa, de soția, de copilăși, de moșia și de toate bunurile noastre, dacă n'am avea stăpânirea cu legile și cu poruncile ei?

Cine ar mai avea dreptate, dacă fiecare ar căuta să și-o ia singur?

Nici vorbă că praful și cenușa s'ar alege de toate cele, și peste tot locul ar domni răul și răii, patimile și pățimașii, desfrâul și bunul plac al fiecăruia, și toată viața noastră ar trebui să stăm cu parul în mână ca să ne apărăm de toată lumea.

Legile sunt făcute de oameni pentru că ei simt nevoie de ele, pentru că le sunt de folos, așa după cum avem nevoie de suman, pentru că ne ține de cald.

După ce legile s'au făcut, oamenii au văzut că ele trebuiesc aduse la îndeplinire de niște slujbași; iată dar că și stăpânirea o avem tot din nevoia noastră.

Ce s'ar face viața și avutul nostru dacă n'ar fi legea care pedepsește pe hoți și făcătorii de rele?

Nu ne-am prăpădi oare cu copilași, cu avut, cu țară cu tot, dacă n'ar fi legea armatei care cere ca fiecare om să fie pregătit să-și apere țara, adică să se apere pe sine și pe ai săi?!

N'ar rămâneà oare proști copiii noștri și tot neamul nostru românesc și n'ar râde lumea de noi, dacă n'ar fi legea și stăpânirea școlilor, care cere să știe oricine carte, pentru folosul lui?

Ce s'ar întâmplà oare, oameni buni, dacă n'ar fi legea învoelilor agricole dintre proprietari și muncitori?

Nu-i așa că de multe ori s'ar găsi printre arendași unii fără suflet, care v'ar da un preț de răs pe munca voastră?

Dacă n'ar fi legea care oprește pe stăpâni de a pune pe muncitori la lucru Duminicile și sărbătorile — nu-i așa că munca peste seamă i-ar istovi de puteri și apoi n'ar mai aveà vreme, sârmanii, să se ducă la biserică și să-și caute și de suflet?

Nu-i așa că de n'ar fi legea drumurilor n'am mai aveà șosele și trenuri, și când am aveà nevoie să mergem dela un loc la altul ar trebui să pierdem mulțime de vreme și să cheltuim mult de tot?

Nu-i așa că dacă n'ar fi legea crâșmelor, cea mai mare parte dintre crâșmari și-ar face de cap și v'ar da în loc de băuturi curate, băuturi otrăvite și v'ar prăpădi sănătatea?

Așa-i că dacă n'ar fi legea Creditului A-

gricol — și acum de câțiva ani societățile de păstrare — la nevoile ce aveți, veți cădeți iarăși în mâinile nemiloșilor cămătari, cari v'ar lua șapte piei, ba chiar și leanca din spate pentru camătă, și ați munci o viață întreagă fără ca să vă mai puteți plăti?

Așa-i că dacă n'ar fi legea boalelor lipicioase — de oameni și de vite — iarăși am mai vedeți boli grozave ca holera, ciuma și răpciuga, despre cari ați auzit c'au fost odată prin țara noastră, iar acum nu mai dau pe la noi, că le tăiem drumul?

Legile dar ne apără interesele și nevoile noastre și ne fac viața mai ușoară și chiar mai sănătoasă?

Dacă unii din d-voastră nu cunosc datoriile din unele legi — ca să nu greșescă — să întrebe pe alții cari știu, ori pot să vină chiar la mine și le-oi da sfatul ce le trebuie, căci de aceea trăim pe lume ca să ne sfătuim unul pe altul, când nu știm câte ceva.

Vedeți dar că legile și stăpânirea sunt lăsate dela Dumnezeu, făcute de oameni pentru binele nostru și izvorâte din nevoile noastre a tuturor, ca să putem trăi liniștiți și bine pe lumea asta!

Neamurile de oameni cari n'au ascultat de stăpânirea și de legile lor, au umplut lumea ca puii de potârniche și s'au stins depe lume, ori au ajuns slugi ale altor neamuri cu stăpânire. Vai de capul omului care nu știe să asculte și să fie și supus. Ce ajunge sluga care tot schimbă stăpânul?

Așa dar cine caută să facă rău stăpânirii

și legilor țării sale, tot numai lui își face rău, și pentru aceasta blestemat va fi și de copilașii lui !

Dumnezeu însuși a lăsat stăpânirea, și ei trebuie să ne supunem.

Cine nu-i cuviincios către legi și stăpânire, nu-i cuviincios nici către Dumnezeu și poruncile sale ! Și, tot așa cine nu-i supus stăpânirii și legilor țării, nu-i supus nici lui Dumnezeu ! Dumnezeu nu ne vrea răul, și nici stăpânirea nu ne vrea decât binele și fericirea noastră.

Acum, oameni buni, dacă legile sunt bune și ne vreau binele, noi trebuie să ne supunem lor de bună voie.

— Omului cuminte și înțelept nu-i vine greu să se supue legilor și să se poarte cuviincios cu stăpânirea.

Cine își face datoriile sale de om, acela iubește legile țării sale și pe cei puși să le îndeplinească.

Cine-i om bun n'are frică de legi și de stăpânire, ba din potrivă este lăudat, e vesel și toți îl vorbesc de bine ; iar dacă e nesupus, necuviincios, toți îl arată cu degetul și-l numesc *un târâe brâu*.

Am zis, că trebuie să ascultăm de bună voie. Răii însă ascultă de legi numai de frică. Tocmai ca copiii răi, fac bine numai când îi bați.

Vai de gospodăria în care copiii, femeea și slugile ascultă de frica tatălui, a bărbatului ! Vai de țara în care oamenii ascultă de stăpânire și legi de frică, iar nu din dragoste și bună știință că trebuie s'asculte.

Acolo sunt vecinice gâlcevi, vecinică ură.

Unde nu-i iubire între toți, nu-i înțelegere, nu-i supunere la legi și purtare cuviincioasă față de cârmuire, acolo e un iad pământesc; acolo nu-i viață, nu-i decât plâns și jale.

Așa să știți, iubiți săteni, că legilor trebuie să ne supunem cu dragă inimă. Să n'așteptăm ca ticăloșii, să ne vină cu ciomagul din urmă ca să împlinim legea.

Chiar când stăpânirea — legea — pedepsește pe cineva pentru o faptă rea, să nu credeți că ea o face cu dușmănie și cu răzbunare. Nu. Ea bate ca un părinte pe copil, și copilul nu trebuie să se supere, că doară pedeapsa aceea i s'a dat pentru ca să se îndrepteze, căci nimenea nu dorește peirea celor păcătoși, ci îndreptarea lor.

Dacă legile și stăpânirea sunt ale noastre, e bine și frumos chiar să ne rugăm pentru stăpânire, după cum ne rugăm lui Dumnezeu pentru noi și pentru copiii noștri.

Alte neamuri de oameni, vrednici și cuminți, stau în picioare și cu capul descoperit când aud că se cântă cântecul pentru Regele ori pentru împăratul lor, atâta-i de mare dragostea și supunerea către stăpânirea lor! Ce frumos ar fi dacă și noi am ascăltă — stând în picioare — cântecul nostru „Trăiască Regele!”

Noi Românii suntem un popor mic și înconjurat de vecini mari puternici și cari nu ne vreau totdeauna binele. Ei sunt tari, că în la legile și la stăpânirea lor. Ca să fim tari și noi, trebuie să facem ca ei. Deci numai având dragoste, supunere și purtare cuviin-

cioasă către legile și stăpânirea noastră, putem fi stăpâni pe gospodărie, pe avutul, pe viața și țara noastră. Legile și stăpânirea ne fac și pe noi tari și apoi prin aceasta dovedim și altor neamuri că și noi Românii avem dreptul a trăi pe lume nerobiți de nimeni și ca stăpâni pe pământul nostru, pe vatra noastră — bună, rea cum e.

Nici un popor străin nu va îndrăzni nici măcar să se gândească să ne ia țara și să ne facă robi când va ști că ținem la legile și la stăpânirea noastră și că suntem gata să murim unul pentru toți și toți pentru unul.

De vom fi așa una cu toții, să nu ne mai temem că vitele, casa, masa și pământul nostru vor mai fi jăfuite de străini, cum au fost pe vremea Turcilor!

Nu-i turmă fără cioban; nu-i gospodărie fără de cap; nu-i țară fără legi și stăpânire. Lumea însăși are stăpânitor pe Marele și Puternicul Dumnezeu!

Dar vă spusei că printre noi sunt și oameni răi, cari umblă ca hoții tot pe furis, căutând să zăpăcească lumea și să-și facă trebșoarele lor. Nu vă potriviți la oamenii răutăcioși cari vin și vă umplu capul cu fel de fel de prostii: că cutare lege nu-i bună, că cutare stăpânire nu-i dreaptă, căci aceia nu vă vor binele, nu vor fericirea neamului nostru, ci ei numai vă ațâță și apoi se pun la o parte și râd în pumni ca niște mișei!

Să n'aveți urechi pentru a auzi pe așa oameni! La o parte acei ce vă vor răul! *Inlături lupii îmbrăcați în piei de oaie!*

Vai de oile fără cioban ! Vai de picioarele
ce n'au cap !

Și acum, oameni buni, să ne vedem sănă-
toși și altădată.

Concubinagiul și urmările lui

de N. Pieptu, inv. în Grajduri, Vaslui.

Simțesc mare bucurie în inima mea, când vă văd astăzi la școală în număr mult mai mare decât altă dată! Îmi pare foarte bine, că mulți din d-voastră au ținut seamă de sfaturile pe care le-ați auzit că v'am dat de atâtea ori, spre binele și folosul obșteșc și mai ales îmi pare bine, că mulți ați lăsat urâtul obicei d'a vă adună în cârciume, unde vă pierdeți banul, cinstea și sănătatea. Și astăzi am să vă vorbesc ceva tot spre folosul multora din d-voastră, numai să fiți cu băgare de seamă.

Iubiți săteni,

Cu toții ați văzut venind pe la casele d-voastră în fiecare primăvară niște oaspeți cari stau toată vara la noi. Unii își fac fără frică cuiburile pe sub streșinele caselor noastre, alții cu ciocul roșu și gâtul lunge își fac cuiburile pe casele ori pe coșarele oamenilor,

Ați luat seama cum vin aceste păsări la noi, câte una ori păreche? Da, vin tot părechi, fac cuiburi în tovărășie, clocesc ouăle pe rând, scot pui și tot pe rând îi hrănesc, până când se fac mari de pot sburâ și-și pot adună singuri hrana. Ați văzut câtă iubire este între hulub și hulubiță, cum se mângâie ei unul pe altul, cum trăesc de frumos! Vedeți turturica cum trăește împărechiată și cât de amar se sbuciumă când și-a pierdut soțioara!

Am auzit pe mulți flăcăi și fete cântând la munca câmpului cântecul; „*Amărâtă turturică, când rămâne singurică*”.

D-voastră știți că multe păsări și alte animale necuvântătoare trăesc împărechiate. Cine le îndeamnă la această viață întovărășită?

Cine altul decât numai ziditorul lor! Apoi tot ziditorul lumii a făcut pe omul cel dintâi numit „*Adam*” și pe cea dintâiu femeie numită „*Eva*” și a dat Dumnezeu lui Adam de soție pe Eva și Evei de soț pe Adam și a binecuvântat împărecherea lor, hotărând ca toți urmașii lor să se împărecheze, tot printr’o binecuvântare a preotului.

După cum vedeți chiar dela începutul lumii, Dumnezeu a hotărât ca oamenii să trăiască păreche și prin binecuvântarea lui Dumnezeu!

Adam și Eva au fost cei dintâiu oameni cari au alcătuit familia. Cu ei a statornicit Dumnezeu căsătoria, despre care Domnul Cristos Mântuitorul ne-a învățat că e taină mare.

Căsătoria este o tovărășie pe viață, ce se leagă între un bărbat și o femeie, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, de aceea se socio-

tește ca cea dintâiu și mai sfântă tovarășie din viața omului. Soții, cari s'au legat înaintea oamenilor și a altarului, jurându-și dragoste, credință și ajutor, sunt dator să se iubească, să fie credincioși și să se ajute unul pe altul, până la sfârșitul vieții lor, căci numai așa vor da dovezi oamenilor și lui Dumnezeu, că și-au ținut cu sfințenie jurământul ce au făcut înaintea legii, cerului și a pământului, și numai așa vor căpăta cinstea și dragostea pe pământ și iertarea greșalelor, în ziua cea de judecată cerească.

Impotriva acestei taine noi însă păcătuim rău, oameni buni, rău de tot.

Cel dintâi lucru rău al sătenilor noștri este că mulți din ei nu se căsătoresc, ci trăesc așa ca niște derbedei, ca fiarele pădurii, când c'o femeie, când cu alta, și de aceea se umplu de toate boalele cele rele; și neavând neveste umblă murdari, nespălați și neschimbați la vreme, așa că nici odată nu le mai este casa, casă și masa, masă.

Aceasta este starea de burlăcie, care e viața cea mai urîcioasă și mai nesuferită. Mult ne mirăm, cum de pot trăi mii de oameni fără nici un căpătâi, ca niște strigoi! Cu ce plăcere mai trage burlacul la casa lui pustie și cum se mai poate lipi de el mîncarea ce-o mîncă — și aceasta vai de ea cum e făcută — cum mai poate dormi! Ce urîcioasă și ce murdară e casa burlacului, ce pustie și cum miroase a mormînt de departe!

Burlacul, fie bărbat, fie femeie, n'are înaintea oamenilor cinstea și trecerea pe care o

are omul căsătorit. De altă cinste și de altă primire se bucură între oameni omul când e cu părechea lui lângă dânsul și cu totul de alta, când e fără păreche.

Bărbații însurați își păzesc femeile de bărbații neînsurați, iar femeile măritate își păzesc bărbații de femeile cele nemăritate; din această cauză nu se adună la petreceri și la zile mari decât numai părechile. Și când din întâmplare se află la o petrecere și un burlac ori o femeie văduvă, de obicei celor cinstiți nu le ticnește petrecerea. Așa că burlacii nici odată nu sunt băgați în seamă de nimeni, căci fiecare se teme să nu-i strice casa. De aceea zicem că burlăcia e viața cea mai scârboasă și de aceea ne mirăm cum unii săteni pot trăi în burlăcie!

Mai sunt un fel de săteni și sunt tare mulți și de aceștia, cari trăesc bărbat cu femei fără nici o regulă cinstită și legiuită, luându-se așa de *mână și pe lună*, cum se mai zice și trăesc, necununați ca niște oameni rătăciți în pustiul vieții lor. Această viață nelegiuită, acest traiu fără nici o legătură omenească și dumnezească, are mult mai multe rele decât burlăcia. Întâi de toate, soții cari trăesc nelegiuiți sunt totdeauna desprețuiți și huliți de lumea cea legiuită. Iar lumea are mare dreptate să alunge pe nelegiuiți din mijlocul ei. Pe câtă vreme ei nu sunt oameni ca toți oamenii, trebuie alungați din mijlocul oamenilor, căci locul pe care-l calcă ei este un loc necinstit și ei n'au dreptul să necinstească casa oamenilor cinstiți.

De aceea zicem, că oamenii legiuți nu numai că au dreptul să desprețuiască pe cei ce trăesc ca vitele, dar însă sunt datori să-i alunge dintre ei ca pe unii cari nu vor să asculte de legile pământeste și de cele cerești, ca să se unească înaintea legii și în numele lui Dumnezeu.

Dar alt rău și mai mare, iubiți săteni, care isvorăște din traiul nelegiuit al soților este că legea nu le dă nici un drept. Femeea n'are nici un drept asupra bărbatului și bărbatul n'are nici un drept asupra femeii. Dacă unul dintre soți a părăduit averea celuilalt, sau dacă i-a fost necredincios, legea nu poate da dreptate celui ce suferă.

Pentruca legea să poată da dreptate unuia dintre soți, când celălalt nu s'a purtat cum trebuie cu tovarășul lui de viață, se cere ca soții să fi fost uniți mai întâiu înaintea legii, ca legea să-i cunoască mai dinainte. Când ticăloșii calcă legea și nu țin seamă de ea, cum mai poate veni înaintea legii ca să-i ceară ajutor? Dacă tu nu voești să cunoști legea, cum voești ca legea să te cunoască pe tine?

Așa că legea nu poate apăra nici odată pe oamenii nelegiuți. Ei sunt nevoiți să suferă, dacă n'au vroit să asculte, și să se supună legilor.

Alt rău care isvorăște din traiul soților nelegiuți este că nu numai legile pământeste îi alungă dela dreptate, dar nici legile cerești, nici legile lui Dumnezeu nu-i primesc între cei drepți. Ei totdeauna sunt trecuți în cartea neagră a păcătoșilor! De aceea rugăciunea

lor nu-i nici odată ascultată, darul pe care-l duc lui Dumnezeu nu este primit, nafora, le-turghia, spovedania și împărtășirea cu sfântul trup și sânge al Domnului Iisus Cristos, nu curăță pe cel nelegiuit, căci ele nu-i sunt primite. Vedeti, că Preotul nu dă împărtășanie soților care trăesc în nelegiuire, ci în loc de împărtășanie le dă aghiasmă, pentru că nu sunt în rândul celorlalți creștini și de aceea nu se pot bucura nici de darurile Dumnezeiești!

Apoi vedem că oamenii care trăesc în căsătorii nelegiuite nu sunt băgați în seamă de ceilalți locuitori, ori cât de cuminți ar fi ei, pe ei nimeni nu-i cheamă să-i aleagă în consiliul comunal, nimeni nu-i cheamă să-i aleagă jurați ai satului — și cu drept cuvânt! — pentru că într'adevăr cum să-l cheme la aducerea legilor la îndeplinire, când ei singuri sunt vinovați că nu țin seamă de legi, nici de cele omeneste, nici de cele dumnezeiești?!

Dar alt rău și mai mare pentru ceice trăesc nelegiuți este că copiii lor se socotesc de lege ca niște copii fără nici un căpătâi și fără nici un drept asupra părinților lor. Ei nu pot cere și nici nu pot sili pe părinții lor să-i îngrijască și să-i înzestreze, și nici mama lor, fiindcă trăește necununată, nu are dreptul la averea bărbatului și cu atât mai puțin drept au copiii ei, măcar ori cât i-ar recunoaște bărbatul că sunt copiii lui. Așa că chiar dacă ar vrea un tată nelegiuit să înzestreze pe copiii lui făcuți nelegiuit, nu pot face lucrul acesta, căci averea aceea poate fi luată ori când din

mâna acestor copii, de către rudele tatălui lor nelegiuit.

Vedeți dar, că copiii cei născuți din părinți nelegiuiți sunt tocmai ca niște oaspeți nepofitiți în casa părinților lor. Vedeți că oamenii nelegiuiți, chiar bogați fiind, nu sunt băgați în seamă de sătenii lor: nu vine nimeni la ei să-i roage să le boteze vreun copil, nu vine nimeni să-i roage să-i cunune, căci zic toți: „cum să mă duc eu la niște oameni nelegiuiți să-mi creștineze copilul? Mai bine să mi-l boteze unul mai nevoiaș, are să-mi pună la lumânare niște cit mai ieftin, dar e om legiuit și copilul nostru are să știe cui să-i zică: nașule și nașe"! Aceasta e un lucru rușinos de tot pentru oamenii care trăesc nelegiuiți, pentru că nu se pot bucura nici de darurile lui Dumnezeu și nici de ajutorul și dreptatea legilor, nici de cinstea oamenilor.

Mulți dintre săteni zic că nu se pot cununa fiindcă n'au parale! Ca să se legiuiască omul în căsnicia lui, credeți că-i trebuie multe parale?

Cine v'a băgat în cap gândul acesta? Nu-mai să aibe tinerii buna voință să se cunune, de cheltuială și de alergătură să nu se teamă. Adică ce cheltuială? Ce alergătură? Te duci la Primăria locală și faci declarațiunile cerute de lege, apoi primarul și notarul regulează actele trebuitoare pentru care se plătește o dare de 2 lei și nimic mai mult, apoi primarul rostește legea de căsătorie după ce au consimțit amândoi soții că voesc a se lega în căsătorie.

Aceasta se numește cununia *civilă* (după legile țării noastre)). Apoi soții merg la biserică unde preotul le citește cununia după legile bisericești; acolo își jură soții înaintea altarului și în fața lui Dumnezeu că vor fi credincioși unul altuia, că vor crește copiii lor în frica Domnului. Atunci preotul le dă binecuvântarea și cere pentru ei dela Dumnezeu darul său cel sfânt de a le ajuta să poată îndeplini toate acestea până la sfârșitul vieții lor. Ca martori în fața lui Dumnezeu să aduc o pereche de oameni din cei legiuți (nași), cari cheltuesc un leu sau doi, cât trebuie să dea pe 2 lumânări, și un leu doi preotului pentru citirea cununiei și atâta tot. Și de aici înainte soții s'au legiuit și sunt în rândul celorlalți creștini.

Copiii ce-i vor face vor fi ai unui tată și ai unei mame, pe care-i vor iubi și îngrijii ca pe adevărații lor copii legiuți.

Ei, ziceți d-voastră, așa e, așa, dar ospățul cu vin și cu lăutari și cu masă mare? Dar daturile de nuntă rudelor și mai știu eu cui? Așa e, oameni buni. Dar astea sunt obiceiuri rele de-ale voastre. De ce trebuie numai decât masă mare? Fac masă mare cei cărora le dă mâna, iar cei săraci să-și cunoască lungul nasului, să nu se fie în rând cu bogații. Săracii dacă fac masă mare, de multe ori se încurcă în datorii, încât nu se pot plăti cu anii întregi. Dar haid să zicem că nu se poate face cununie fără cheltuială. Apoi ce poți să cheltuești? Averea lumii? Oamenii buni! mai bine să cheltuești și să te știi cinstit, soț legiuit și

bine văzut de oameni și de D-zeu, decât un derbedeu ticăloșit și un tată fără căpătâiu.

Dacă într'o familie nelegiuită se nasc mai mulți copii, apoi de aci se face mereu ceartă între bărbat și femei, fiindcă le vine greu să-i crească; atunci bărbatul de cele mai multe ori se leapădă de femei, ba își alungă copiii în lume, ca să trăiască în voia întâmplării. Acești copii alungați de părinții lor mai rău decât animalele sălbatice, cresc fără îngrijire, fără sfaturi de ce e bine și ce e rău, fără frică de legile omenești și legile dumnezeiești, ajung cei mai răi oameni din lume și la urma urmei își sfârșesc viața pe drumuri ori la pușcărie!

Acesta e răul cel mai mare al satelor noastre, de aceea trebuie să îndemnăm cu toții pe cei cari duc o viață ca asta, să și-o schimbe într'o viață legiuită, frumoasă și cinstită. Copiii sunt datori să se roage lui D-zeu pentru părinții cari le-au dat viața și i-au îngrijit, apoi copiii nelegiuiți care vor face acest lucru, când se văd aruncați de părinții lor pe drumuri ca niște netrebnici? Cred, că nu se vor ruga lui D-zeu pentru părinții lor, ci mai ales îi vor blestemă, pentrucă viața lor amară, care o duc, o duc din pricina părinților lor nelegiuiți!

Dacă am pune la o găscă un ou de cocostârc când clocește, de bună seamă va scoate un pui de cocostârc, dar ce va face găscă, îl va privi ca pe puii ceilalți, ori îl va alungă? Da, îl alungă numai decât, căci vede că-i strein! Așa alungă dela csaa lor și părinții nelegiuiți pe copiii lor, socotindu-i străini, ca niște oas-

peți nepoftiți în casa lor ! Ce copii nenorociți !
Mai bine ar fi murit de mici, de cât să se vadă
aruncați ca niște ființe netrebnice din casa
părinților lor !

Ce nenorocire e mai mare decât aceasta !
Pe când familiile sunt datoare să dea oameni
buni, cinstiți și de folos societății, dau niște
oameni stricați, fără căpătâiu, fără casa și
masa lor.

Aceste sunt rane dureroase pentru satele
noastre și pentru întreaga țară, sunt fructele
amare ale căsătoriilor nelegiuite ! D-voastră
cunoașteți pe toți acei cari trăesc nelegiuți,
ii cunosc și eu, dar nu voesc să le arăt numele
aci. Este de datoria noastră a tuturor, ca să-i
sfătuim și să-i îndemnăm ori de câte ori avem
prilejul a sta cu ei de vorbă, ca să se legiuiască
în căsătoria lor.

Dacă vom isbuti să curmăm acest rău din
satele noastre, vom fi vrednici de recuno-
ștința oamenilor și de răsplata fapte bune
dela D-zeu ; Gândiți-vă, că scăpăm atâtea su-
flete de nenorocirile cari ați văzut că vin din
traul soților nelegiuți !

Datoriile soților între dânsii

de Miron S. Costin, inv. în Găiceana, Tecuciu.

Imi pare bine, oameni buni, că ne vedem sănătoși și voioși, adunați aici la școală! Acum, vorbim mai în glumă, mai cu dinadinsul, asta ar fi o datorie ce-o avem cu toții către școală. Știți că azi de dimineață la biserică, v'am vorbit despre datoriile ce avem către biserică. Asta e: școala și biserică! Când e vorba de datorii, apoi vă cântă destul și cârciumarul și cămătarul și perceptorul, nu-i așa? Să vă mai cântăm și noi, învățătorii și preoții, despre altfel de datorii, cari nu vă strâng de gât și nu vă amenință cu judecata.

Tocmai fiindcă sunt și multe din nevestele noastre aici de față, vreau să vă vorbesc câte ceva despre „*datoriile soților între dânsii*”, adică despre datoriile ce are bărbatul către femeia sa, și femeia către bărbatul ei.

Imi pare că și aud pe unii din d-voastră zicând: Ei! Dar apoi o știm și noi asta, că de, suntem și noi gospodari.

Cred că știți, nu zic ba! Adică știți unii dintre d-voastră. Dar eu nu vorbesc celor ce știu,

ci celor mai mulți cari nu știu tocmai așa cum trebuie, așa cum cere și legea omenească și legea lăsată de Dumnezeu.

Așa dar ca să știm mai bine cari sunt datoriile soților între dânșii, vă rog să fiți cu luarea aminte la cele ce am să vă spun, și mă prind, că de veți sta să socotiți bine, aveți să vedeți că așa este precum vă spun eu, iar nu cum credeți d-voastră, și după cum ați apucat obiceiul mai dinainte.

Oameni buni,

Flăcăul când ajunge la vârsta dintre 21 și 24 de ani își caută o fată ca să se însoare, iar fata dela vârsta de 16 ani înainte își caută și ea un flăcău, ca să se mărite.

Prin dragostea ce o au unul de altul și prin buna voință a părinților, ei se însoțesc prin căsătorie, pe care o fac la primărie și o întăresc în fața altarului bisericii prin binecuvântarea preotului. Adecă se cunună.

Acuma să vedem pentru ce s'au unit acești doi tineri? Ca să se ajute unul pe altul la nevoile lor, apoi ca să nască și să crească copii în frica lui Dumnezeu, împlinind porunca dată tocmai dela începutul lumii, strămoșilor noștri Adam și Eva: „*Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul cu tot ce se află pe el*”.

Apoi, această pereche, dacă are copii, trebuie să poarte mare grijă de copiii lor, să-i învețe să aibă dragostea către D-zeu, către părinții lor, către biserică, către școală și în-

vățătorii lor, către frați și surori, către mării lor, adecă să se poarte bine cu toată lumea. In sfârșit să aibă dragostea de neam și de țară.

Dar ca părechea, adecă soții aceștia să poată face toate acestea, trebuie să fie ca doi tovarăși. Aș da o pildă cu carul și cu boii. Ca să meargă carul bine, boii trebuie să tragă unul lângă altul, că de va trage unul cea și altul hăis, ori carul va sta locului, ori boii vor strică jugul și carul. Așă și cu bărbatul și cu femeea. De va umblă unul cu gândul într'oparte, iar femeea într'alta, ce gospodărie va fi aceea? Cum va înaintă casa lor?

Bărbatul ca cel mai puternic dintre soți este dator să îngrijască de soția sa, dându-i adăpost, adecă locuință la un loc cu el, tot așă hrana și îmbrăcămintea. Apoi trebuie să poarte grija să aducă femeii sale cele trebuitoare la gospodărie.

Dar astea le știți d-voastră destul de bine. Nu acestea sunt însă singurele datorii ale bărbatului. Așă știți unii, că nevastei, dacă-i dai de mâncare, ești dator să-i dai și bătae. Asta e rău! Bărbatul cuminte vorbește nevastesei cu blândețe ca un adevărat prieten bun, — iar nu răstit, poruncitor și cu ocări, pentru că femeea nu e sluga bărbatului, ci soția lui, după cum a poruncit Dumnezeu lui Adam zicându-i așă: *Pe aceasta ți-o dau fie de soție.*

Bărbatul este dator să-și iubească femeia și să-i fie credincios, — așă că din banul agonisit din munca lor să se bucure amândoi de o potrivă. Nu tot numai el și el. Ea să stea

acasă să muncească, iar el să-și facă chefurile. Să bage de seamă bărbatul să nu o ocărăscă, ori s'o hulească, și s'o suduiască nici în față, nici pe din dos, — căci dacă el se va purtă așa cu ea, apoi lumea cealaltă ce are să zică?

Bărbatul să nu-și puie femeea la lucrări peste puterile ei, după cum au unii urâtul obicei cu și trimit femeea cu carul la lemne, ori o pun să arunce cu furca snopii din car pe șură și fânul pe claie, ori o iau la făcut șoseaua, — căci din pricina aceasta, fiind femeea slabă din firea ei, se îmbolnăvește, și ajunge mai pe urmă să nu poată face nici un blid de bucate. Apoi este și o rușine pentru bărbat, să-și puie femeea la lucruri grele cari cer putere de voinic, căci a pune pe femeie la muncă, la ridicătură, e ca și cum ai pune pe bărbat să spele blidurile, să spele cămășile, scutecele și să facă și alte treburi femeiești. Asta e curată batjocură; Nu vedeți d-voastră, că dacă se află dela primărie că ai pus o vită la muncă peste puterile ei, te pune la amendă, măcar că e vita ta, și aceasta pentru că e oprit dela Dumnezeu: dar apoi femeea, care e tovarășa noastră până la moarte?

Bărbatul nu trebuie să bată și să chinuiască femeea sa, precum au unii acest urât obicei, căci prin bătaie și chin se împruținează dragostea dintre soți pe deoparte, iar pe de alta femeea bătută ori chinuită capătă beteșuguri și chiar cade la pat adică la zăcere, din care de cele mai multe ori i se trage și moartea. Găsești câte un bărbat nesocotit care își o-

moară femeea cu bătaile. Iar dacă-i moare femeea, el ajunge ca vai de om, de nu are cine să-i facă un blid de bucate, ori să-i spele ru-fele, ori să caute de copilașii mici, cari acum plâng pe mama lor care e în mormânt. Iar dacă se întâmplă să o schilodească numai, ea rămâne beteșugită, și e și mai rău, că nici de bărbatu-său și de copii ea nu poate căuta și nici pe ea nu are cine s'o caute. Rămân nevoiași cu toții din casă.

Am zis, că bărbatul să nu ocărăscă și să nu suduie, nici să nu bată femeea, căci pe lângă alte rele, apoi vine răul cel mai mare, că copiii iau pildă dela părinții lor, și apoi să-i vezi, omule, și să te crucești: cât sunt mici mereu se gălcevesc între ei, și se bat, iar dacă se fac mai marișori se bat și se ocăresc cu alții din sat, adică se fac harțăgari, și când ajung la casele lor, vai de lume!

Când se întâmplă ca femeea să se îmbolnăvească, bărbatul este dator să o îngrijască, iar nu să o lase singură și bolnavă, și el să umble rasna. Că nici lui nu are să-i placă, cred, când el se va îmbolnăvi, iar soția lui ar umbla fără grijă cum a umblat el. Cum zic, este și rușine și păcat când soții nu se ajută unul pe altul la nevoile lor.

„Ei, domnule învățător! o să ziceți — „dar bine le mai ții parte! Dar ce? numai noi avem datorii către soțiile noastre? ele către noi nu au nici o datorie?”

Ba au, mila Domnului, și iată că acum întorc foaia, să le citesc și lor psaltirea.

Femeea întâiu de toate trebuie să țină so-

coteală că măcar că e tovarăşa bărbatului ei, dintre amândoi însă el e cel dintâi, și ea e cel de-al doilea.

Așa e și cu dreptul, pentru că ea e mai slabă cu puterile, apoi pentru că bărbatul duce toate greutățile casei, el are grija să cuprindă, să plătească birurile către stat, județ și comună, el dă seama în fața lumii de felul cum își poartă casa, el iscălește și el răspunde de banii ce-i împrumută nu pentru el, ci pentru casă, el răspunde de purtarea copiilor. Și câte și câte! Deaceea femeia trebuie să se simtă, trebuie să aibă respect de bărbatu-său.

Ea e datoare să-l iubească, fiindu-i credincioasă, după cum s'a legat la cununie către Dumnezeu, prin binecuvântarea preotului. Așa dar respect și iubire, întâiu de toate.

Apoi, să caute a nu supăra pe bărbatul ei cu cuvinte rele, să nu-i sară în cap pentru tot nimicul, cum au obiceiul unele femei.

Să-i vorbească cu blândețe și când îl vede supărat ori strâmtorat de parale, să nu-i mai facă și ea zilele amare, ci să-l mângâie și să stea cu el la sfătuire.

Când se întâmplă ca bărbatul ei să fie supărat de ceva, ori bolnav, femeia e datoare să-l mângâie și să-l caute la boala sa. Tot așa trebuie să facă și bărbatul când femeia adică soția sa, e supărată sau bolnavă.

Ea trebuie să poarte de grijă ca mâncarea să fie la timp pentru bărbatul ei, pentru copiii ei și pentru ea, că numai așa vor fi sănătoși și mulțumiți cu toții.

Apoi, să fie econoamă și agonisitoare la

tot ce i-a încredințat bărbatul ei, sau a adus la gospodărie, căci vorba ceia: „De ar aduce bărbatul cu carul, și femeia ar da numai prin urechile acului și tot nu ajunge.

Să muncească pe cât o ajută puterile.

În sfârșit soții sunt datori de a se purta unul către altul în așa fel, ca casa lor să fie casă, masa lor să fie masă, și numai așa vor ajunge de lauda lumii.

Apoi halal de satul acela unde se află așa fel de gospodari buni și cinstiți.

Ca dovadă că neînțelegerile și sfezile dintre soți fac rău și-i duce la nenorocire, vă dau de pildă pe Gh. Irimia din satul nostru, cu Ioana soția lui.

Ce gospodărie aveau ei acum doi ani? Nu erau bogați, — dar erau tihniți în căsuța lor. Îți eră mai mare dragul să-i fi văzut cum mergeau ei curăței la sfânta biserică, — cum eșeau în lume, cum munceau și cum se înțelegeau între dânșii.

Știți că dela un cârd de vreme ei s'au luat la sfadă — Dumnezeu sfântul știe din ce — și puțin câte puțin au ajuns să trăiască rău, au ajuns la bătași și apoi pe la primărie cu pâri unul pe altul, până au ajuns de s'au despărțit.

Acum casa lor după cum știți s'a pustiit și amândoi au ajuns cum e mai rău, că umblă din ușă în ușă, muncind la alții cu ziua. Ea a încăput acum pe gura lumii, iar el a apucat patima beției, vorba ceia: „De necaz”. Noroc că n'au avut copii, că ar fi fost vai și amar de capul lor!

Căutați dar, dragii mei, să fiți uniți, păzindu-vă datoriile de soț unul cătră altul, căci vedeți unde duce neînțelegerea și abaterea dela datorii.

Despre sudălmi și jurământul strâmb

de I. Vălceanu, inv. în Drăgotești, Mehedinți.

*Respectabile părinte,
Domnule primar, și
Frați săteni!*

Sunt 6 luni, aproape, de când nu ne-am întâlnit cu toții la un loc, ca să mai vorbim de ale nevoilor. Știți dumneavoastră, că oricât de mare ți-e necazul, când îl mai spui altuia par'că te mai ușurează.

Aveam mare dorință să vă întâlnesc, căci tare mult mi-a plăcut că ați căutat a le aduce la îndeplinire sfaturile ce v'am dat rândul trecut. Așa, între altele, m'a umplut de bucurie vestea, că de unde până acum 6 luni nu eră intrat în tovărășia din Drăgotești, sau în societatea de împrumut cum îi ziceți dumneavoastră, decât numai d. învățător, astăzi a venit și părintele Vasilescu, boer Danciu și alți vreo 15, pe cari cu lăcere îi văd printre dumneavoastră. Am mare nădejde că nu veți întârziă a veni, dacă nu toți, dar cât se poate de mulți; căci acum cred că v'ați încredințat și

d-voastră de foloasele ce vă aduc tovărășia. Ați auzit zicându-se „la fapte bune, puțini s'adună, dar mult pot puținii buni împreună”.

Astă-dimineață, când plecai de acasă, credeam că astăzi voi avea o zi de mulțumire. Dar vorba Românului: „socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din târg”. Venind pe drum, văzui o întâmplare care m'a întristat atâta de mult că nu pot altfel decât să vi-o povestesc, ca să luați dintr'înșă învățături.

Veneam singur, când în câmpul mare ajunsei pe moș Dinu Cârstocea. Oprii calul și mă dedei în taină cu bătrânul, căci tare mi-e drag să ascult pe cei bătrâni cu sfatul lor înțelept. Cunoașteți pe moș Dinu, cum știe să vorbească de cu șart, când îl găsești mai cu seamă în dușii ai buni.

Când ajunseserăm în „Valea Petrii”, unde se face podul cel nou și drumul s'a dat mai la vale, ce-mi văzură ochii și-mi auziră urechile! Așa mă întristai de cele ce mi s'arătară, încât îmi adusei aminte de vorba bătrânească: „omul la mânia cade în nebunie”.

Ion al Călinei din capul satului, fruntaș după cum îl cunosc, venea cu carul încărcat cu niște bârne mari, Imi spuse mai pe urmă, că le aduce ca să-și repare casa, și că n'a putut ajunge de cu seara, căci i s'a rupt osia la car pe drum.

Acolo în matcă se scufundase carul rău în nomolul ce s'a făcut în urma ploilor de alaltăseară. Se năcăjiă, bietul om, și strigă la boi de credeai că dase lupii peste el. Văzând că boii nu pot scoate carul pe mal, injură de te

îngrozeai... Dumnezei., Sfinți.,, Cruci.,, Paști.,, Grijanie... celui care a stricat podul și nu-l face ! apoi alte înjurături timpului rău și boilor, bieții, că nu pot trage carul pe care Ion în nebunia lui l-a încărcat peste măsură. Par'că boii ar fi fost de vină !

Când auzirăm potopul de înjurături, ce nu se mai sfârșiau, mi se făcù părul măciucă, iar moș Cârstocea începù să-și facă cruce.

— Vai ! zise el, rău s'a mai stricat lumea asta. O să ne sodomească Dumnezeu, domnule învățător !

— Ai dreptate, moș Dinule. Uite cum se strică copiii noștri prin orașe și prin armată. Ion, după cât știu, e abia o lună de când s'a liberat, și vrea să-și arate învățătura.

— Rea învățătură și de ocară pentru noi ! să ne necinstim legea noastră de creștini !

— În armată se adună multe „leote”, moș Dinule, și cei fără de lege se mândresc care să înjure mai de „sus”. Despre asta vom mai vorbi, moș Dinule. Dar.. ia să vedem dacă nu putem face o faptă bună astă-dimineață.

— Să ne ajute Dumnezeu ! Stai d-ta aici, să încerc eu ; de nu voi putea singur, să vii să-mi ajuți.

Atunci moș Dinu se coborî lângă car, se apropiè de Ion și-i zise supărat :

— Tacă-ți gura, om de nimic. Nu te învredniciși nici să faci o sfântă cruce astăzi Duminecă dimineața, și te apucași să înjuri toți sfinții par'c'ai fi suflet de păgân. Ieși mai bine pe mal și te odihnește.

Ion, cu toată supărarea lui, când văzù pe

bătrân necăjit și pe mine alătura, se dete la o parte, puse căciula jos, șezù lângă ea și începu să-și șteargă sudoarea ce-i curgea pe frunte.

Moș Dinu trecù înaintea boilor, le dete „stu” și mai șezù și el jos, aruncând o căutătură muștrătoare lui Ion, care nici nu-l vedeà de supărat.

Trecù după aceia pe lângă boi, îi mângâie pe spinare și le vorbi ceva prietenește ca la niște copii. După aceia trecù la leuca dinspre cea, scoase căciula, făcù o sfântă cruce cu cea mai mare cucernicie și zise: „Doamne ajută-mi”.

Când opintì moș Dinu cu umărul în leucă și strigă la boi, mi se părù unchiașul cât un munte, iar carul cât ai scăpărà din amnar, fu scos pe mal.

Atunci moș Cârstocea trase cu mâna peste fruntea lui lucioasă și lată, dând căciula pe spate, peste pletele lui cele cărunte, și ridicând fruntea privi pe Ion, care sta cu capul plecat ca un vinovat.

— Vezi, măi băete, cum te pedepseà Dumnezeu, că tu nu te gândeași la el, ci te bizuiași în puterea ta. Pe Dumnezeu, cel atot puternic, nu-l rugași să te ajute, ba îl mai și necinsteași: iar pe diavolul, care te scufundase în noroi și râdea de tine, îl slujeași și îi făceași pe voie, înjurând toate cele sfinte. Ai învățat în școală și auzi în biserică, că se zice și Tatăl nostru; „și nu ne duce pe noi în ispită ci ne izbăvește de cel viclean”. Când dai de rău, gândește-te în totdeauna la vorbele acestea. În armată

când ți-au pus șefii arma în mână, te-au învățat să nu ai frică de dușmani, dar nu și de Dumnezeu.

Așa a fost întâmplarea cu Ion al Călinei.

Acum, mă tot mir eu și mă gândesc, când înjură cineva pe Dumnezeu, pe d-l Cristos, Sf. Fecioară Maria și altele, ce creștin se mai poate numi acela? Azi dacă necinstești pe cineva te dă în judecată, iar judecata te pedepsește. Dar de Dumnezeu, care ne-a făcut, ne ține și ne îngrijește, să nu avem nici o frică și să-l necinstim așa?

Feriți-vă, iubiți săteni, de a scoate din gură astfel de cuvinte de hulă împotriva lucrurilor sfinte. În necazul cel mai mare, stăpâniți-vă. Necazul e dela diavolul. El în totdeauna e rău sfătuitor. Adevărat om e numai acela, care știe să se stăpânească la mânie.

În ori ce împrejurări vă veți afla, bune ori rele, rugați-vă și mulțumiți lui Dumnezeu. El este totdeauna izvorul a toată bunătatea.

Ați auzit zicându-se: „cine legea nu cinstește, fără de lege se numește”. Țineți minte vorbele acestea!

Nelegiuit și păgân sunt cele mai rele cuvinte ce i se pot spune unui creștin.

S'a zis că: „nu cele ce intră în gură spurcă pe om, ci cele ce ies din gură”. Multe sunt păcatele cu care își poate încărcă creștinul sufletul. Dar și înjurăturile rău mai murdăresc sufletul omului!

Feriți-vă dar, iubiți săteni, de necreștinescul obicei al înjurăturilor, că Doamne, urât obicei este și cu mare păcat. Mai bine să vă

mustrez eu, ca să vă mântuesc, decât să rămâneți cu păcatul și să vă mustreze Dumnezeu.

Acum, dragi săteni, fiindcă apucați a vorbi de obiceiurile urâte ce le au unii, iată îmi mai vine în minte alt obicei rău, și să vi-l spui.

Așa e omul când îmbătrânește, căci vedeți că a început a-mi albii și mie capul, se face sfătos. Am să mă fac și eu astăzi moș sfătosul cu dumneavoastră. Să nu vă mirați că am să vă spui iarăși o poveste; dar cum zice sfânta scriptură: „ale tale dintru ale tale”.

Vă aduceți aminte de ce a plătit boer Tănase, din comuna vecină Brădișorii. Știți că nu sunt decât 3 luni de când a venit (dela închisoare, unde a fost pus acum doi ani. Alaltăeri mormântul l-a închis de veci și l-a despărțit de lumea pe care a nesocotit-o până într'atâta. În urma celor pățite, sărmanul, nu mai putea trăi în mijlocul oamenilor.

Când moare omul, ne rugăm creștinește, să-l ierte Dumnezeu. Și-l iertăm și noi. Toată ura pe cei morți trebuie să înceteze.

Creștinesc lucru e să nu vorbim decât de bine pe cei răposați. Dar apoi de altă dată e adevărat că din pățaniile altora bune ori rele, noi trebuie să tragem învățătură.

Poate mulți din dumneavoastră nu veți fi știind cum s'au petrecut lucrurile aiddoma cu acest om. Eu am fost la tribunal când l-a condamnat judecata, și drept să vă spun am rămas ca trăsniț când am auzit câte lucruri necurate s'a încercat să săvârșească acest om, desprețuind lumea.

Gândiți-vă, oameni buni, boer Constantin

Tănase, om bogat, după cum îl știți, cu moșii, vite, bucate, bani, de da și altora la nevoe, să se lăcomească întru atâta cât să ia cu hapca curelușa de pământ a lui Pârlea, locșorul ce-ista ca un ghimpe în ochi, pe lângă locurile celor mari ale boerului! Dar Dumnezeu nu i-a ajutat, ba încă l-a pedepsit cum se cuvine, ca să se învețe și alții minte.

Înainte cu vreo câțiva ani, Pârlea se împrumutase la boer Tănase cu 100 lei, pentru care a dat zapis. Pârlea se plătise mai în urmă, dar nu luase zapisul, căci boerului nu-i venise să-l caute. Boerul i-a dat numai o chitanță de desfacere scrisă și subscrisă de el. Pârlea tot cerea zapisul din timp în timp, spunind c'a pierdut chitanța. Dar boerul tot da, azi pe mâine, ba că una, ba că alta.

Treci vreme, vino vreme, într'o zi Pârlea se ceartă cu boer Tănase, căci îi mâncase vitele boerului, bucatele de pe ogor. Pârlea cere despăgubire, stăpânirea i-o dă; dar boer Tănase, care eră deprins mai mult a luă decât a da, vrea să întoarcă lucrurile ca Pârlea să nu ia nimic. Știa că are zapisul la mână și credeă că Pârlea a pierdut chitanța. Și așa din răutate și necinste trase pe Pârlea în judecată pentru banii împrumutați și ceru 100 de lei capete, altă sută dobândă, căci trecuse ca vreo zece ani, apoi mai ceru cheltueli și câte altele.

La înfățișare Pârlea nu se duce, că eră timp de muncă, și nu-și închipuia că boerul va fi suflet așa de hain. Boer Tănase ia hotărâre în lipsă pentru 250 lei.

Pârlea găsește chitanța boerului pe care o

credeà pierdută de atâta timp și face opoziție la judecată.

Până în ziua înfățișării lucrul se înrăise mult între amândouă părțile, căci mai venise și alte neînțelegeri, după cum se întâmplă.

La ziua înfățișării, avocatul lui Pârlea, un om deștept — că de când au eșit advocații pe la judecătoria și zic că apără dreptatea, mai rău s'au strâmbat căile cele drepte ale Domnului — sfătuește pe Pârlea să nu dea chitanța la judecată. Să spue că nu e dator, că s'a plătit de boer, și să-i dea să *jure*, căci poate să tăgăduiască boierul și pierde.

Pârlea a lăsat să fie așa după cum vrea apărătorul, cu toate că el vedeà, că cea mai bună cale e tot care o știa el: să dea chitanță și că sfârșià cu bine toată daravera. Dar bietul om nu pricepeà ce gând drăcesc plănuià avocatul. El aveà o ură veche pe boer Tănase și voià pe de o parte să-și răzbune, pe de alta să-l stoarcă de parale.

La înfățișare Pârlea pierde. Boierul îndințat acum că Pârlea într'adevăr n'are chitanța, jură, ca să iasă cu cinste. Mai capătă 50 lei despăgubire de cinste, par'că cinstea s'ar cumpără cu bani din târg. Dar să vedeți acum lucru diavolului cum s'a dat pe față. Pârlea învățat de avocat face proces de „jurământ strâmb” la Procuror și dă pe față chitanța. Boer Tănase o sucește, o învârtește; chitanța încă adeverește un lucru, că boierul a mințit și că a jurat strâmb.

Iși ia advocați și cheltuește cu ei 2000 de lei, mai cheltuește cu timbre, alte 2, 3 mii.

Dar dreptatea îl înhață și-l trimete la pușcărie !

S'a sărăcit cu totul bietul om și a mai făcut și 2 ani la pușcărie. Acum știți și dumneavoastră ce s'a ales de averea cea frumoasă a lui boer Tănase.

Acum 3 luni a scăpat dela arest. Chiar copiilor lui le e rușine de fapta părintelui lor. Alaltăeri mormântul s'a închis peste el, căci bietul boer nu mai putea găsi mângâere nici în sânul familiei sale. Slujitorii Domnului i-au cântat veșnica pomenire, iar noi să-i zicem Dumnezeu să-l ierte, căci poate el să fi crezut că până una alta se va împăca cu Pârlea. Nici Pârlea n'ar fi dorit să-l vadă așa nenorcoit.

Dar așa face răutatea oamenilor și răzbu-narea lui Dumnezeu.

Frați săteni,

Să judecăm pentru faptele acestea și să vedem ce putem învăța de aici.

Omul de care vorbirăm a făcut trei mari păcate :

1. S'a apucat să mință și să înșele pe judecători.

2. Și-a călcat cinstea și s'a făcut vinovat de jurământul nelegiuit.

3. S'a apucat să ia cu știință bunul altuia, adică să fure, ba să-l jefuiască.

Iată trei păcate, cari vor fi răsplătite cu focul cel vecinic al Iadului.

Păcat de moarte este să minți creștinul: Nici în glumă să nu o faci, căci poate cineva să se ia după dânsul și să greșască, și atunci vina e numai a aceluia care l-a înșelat.

Cea mai grea faptă e când creștinul e chemat să jure.

Judecătorul te pune în fața Sf. Cruci și a d-lui Isus Cristos și-ți spune că pe Sf. Cruce și în numele lui D-zeu să spui adevărul. Săruți Sf. Cruce și iai de martor pe D-zeu că nu vei spune decât adevărul, și după două vorbe începi a turna la minciuni înaintea judecății!! Mare ești și mult răbdător Doamne! Bine că pe judecători îi poți minți și înșela, că sunt oameni; dar cum poți să înșeli pe D-zeu? Sf. Scriptură ne învață așa: De vei fi chemat înaintea judecății și pus să juri, fie cuvântul tău: da! da! nu! nu!

Ce să vă spun de furt și înșelătorie! Când creștinul se uită să ia bucata de pâine din gura vecinului ca numai el să trăiască, iar celălalt să moară? Nu e aceasta tot una ca și când ai omori? Nu e aceasta păcat care să te arunce în fundul Iadului?

Nu vă lăcomiți la banul altuia, căci adevărată e vorba: „lăcomia pierde omenia”.

Nu vă bucurați la câștiguri nedrepte, căci „ce se câștigă lesne, lesne se duce” și „un ban rău mănâncă o mie buni”.

Faceți tot ce puteți și nu vă pierdeți cinstea în lume.

„Cinstea e coroană de aur”. Cine și-a pierdut cinstea e un om mort între vii. Și mai bună este: „o moarte cinstită decât o viață

cu rușine". Și iarăși lăsați-vă de urâtul obicei de a umblă pentru toate nimicurile pe la judecată. Mai bună e o pace strâmbă, decât o judecată dreaptă și „când doi se ceartă, al treilea câștigă”. — „Câștigul prin judecată e jumătate pagubă”. — Că într'adevăr câștigă tot numai advocații.

Iubiți dar adevărul și dreptatea. Și fiți drepti precum tatăl nostru din ceruri drept este.

Domnia Regelui Carol

de Marin Teodorescu, inv. în Bălenii-Români, Dâmbovița.

Alaltăeri, Vineri 24, Ianuarie, pe când eram adunați iraași cu toții aci, ca să sărbătorim una din cele mai mari sărbători ale neamului nostru românesc — Unirea Principatelor —, vă făgăduisem că astăzi am să vă vorbesc despre „Domnia Regelui Carol”, Iată dar, că și mie și d-voastră ne-a ajutat Dumnezeu să ne ținem de cuvânt! Și azi, când vă văd adunați aci în așa mare număr, mi se umple sufletul de bucurie, fiindcă adunarea d-voastră aci în număr mare, cum vă găsiți, îmi dovedește că cele spuse de mine în rândul trecut v'au plăcut și că vi-e drag să știți câte ceva din faptele mari săvârșite de strămoșii noștri! Apoi îmi mai dovedește adunarea d-voastră în număr așa mare aci, că ați început a cunoaște marele foloase ce puteți trage din sfaturile ce vi se dau, fie de mine, fie de preotul nostru. Să dea Dumnezeu numai, ca toate cele ce vă sfătuim să fie spre folosul d-voastră și al copiilor d-voastră!

Frați săteni,

Un proverb românesc zice: „până nu guști amarul, nu știi ce e dulcele”! Prin urmare, mai înainte de a vă vorbi despre „Domnia Regelui Carol” — ca să mă pricepeți și mai bine despre cele ce o să am cinstea să vă spun — vă rog să vă aduceți puțin aminte de cele ce v’am vorbit Vineri, din trecutul țării noastre. Fiindcă numai cunoscând amarurile gustate și suferințele îndurate de străbunii noștri, putem să prețuim bunătățile de cari ne bucurăm astăzi. Și după ce vă veți fi dus cu mintea la tot ce v’am spus în vorbirea mea de Vineri, ca să pricepeți mai bine ce am să vă spun azi, ascultați cine este scumpul nostru Rege, Carol I. Dar mai înainte priviți tabloul acesta! Aci e portretul (chipul) Regelui Carol. Măria Sa s’a născut acum 64 de ani într’o țară depărtată de țara noastră, dintr’o familie domnitoare din țara nemțească. Pe tatăl Său îl chemă *Anton* și mama Sa *Iosefina*. Prințul de mic a învățat pe la școli înalte meșteșugul purtării războaielor. După isprăvirea învățăturilor a fost trimis de părinții săi să călătorească prin mai multe țări, ca să cunoască și mai bine lumea. După ce S’a înapoiat acasă, a intrat în armată, înaintând foarte repede până la gradul de căpitan de dragoni (așa se numeă un corp de armată în țara tatălui Său) grad pe care îl aveă la anul 1866, când poporul Românesc L-a ales de Domnitor al Ei. Pe atunci aveă vârsta de 27 de ani.

Acu, tot din vorbirea de Vineri vă aduceți

aminte că la 11 Februarie 1866, Domnitorul Cuza a fost silit de popor să părăsească scaunul domnesc, rămânând cârma țării în mâinile a 3 oameni: N. Golescu, L. Catargi și colonelul N. Haralambie, cari conduceau treburile țării, sub numirea de *Locotenență Domnească* (adică țineau loc de Domn). Indată după părăsirea scaunului de către Cuza, corpurile legiuitoare voind să îndeplinească și cel depe urmă punct din actul unirii (cum vă spuneam și Vineri), au ales Vodă pe un boer din țara nemțească pe nume de Filip de Flandra. Dar acesta n'a voit să primească să ne fie Domn, și atunci Românii, *prin plebiscit* (adică au votat toți locuitorii: bogații, ca și săracii, boerii, ca și țărani) au ales de Domnitor pe Principele Carol de Hohenzollern, rudă de aproape cu Impăratul Franțuzului și al Neamțului.

Indată după această alegere, Locotenența Domnească a trimes pe marele patriot Ion C. Brătianu să ducă veste Principelui și să-L aducă în țară. Iar în ziua de 8 Mai 1866, Principele Carol de Hohenzollern a pus piciorul pe pământul românesc, la orașul Turnu-Severin, pe acolo pe unde a fost odinioară podul cel minunat, făcut de marele împărat Traian peste Dunăre.

Plecând din Turnu-Severin, Prințul a ajuns în București la 10 Mai, trăgând drept la Mitropolie, unde L-a primit poporul, Locotenența Domnească și preoții cu Mitropolitul în frunte. Acî s'a făcut o sfântă slujbă, aducându-se rugăciuni și mulțumiri lui D-zeu, pen-

trucă de aci înainte, scumpa noastră țară avea să fie scăpată de dese schimbări de Domni, cum vă spunem că se făcea mai ales pe timpul Fanariotilor. Dela Mitropolie, Principele a mers și a pus jurământ de credință pe legile țării și cum va apăra neamul românesc, zicând în cuvântarea ce a ținut: „Cum am pus piciorul pe acest pământ sfânt, M-am și făcut Român”. Apoi de aci înainte a fost Vodă al nostru, în scaun.

Frați săteni,

Indată ce Principele Carol a ajuns pe scaunul domnesc, toată grija și toată priceperea și-a pus-o întru îndreptarea țării. Doritor de a-și vedea „noua patrie” bogată, cinstită de vecini și scăpată de jugul turcesc, la care o înjugase și împrejurările și vitregii ei conducători, își luă ajutoare de lucru sfetnici cuminți, oameni cunoscători ai stării și nevoilor popoului românesc și buni patrioți totdeauna, și se puse pe îmbunătățiri: organizează armata militărește, potrivit nevoilor timpului nou, și făcu șosele și căi ferate, care făcură putincioasă înaintarea țării pe cale economică. Apoi se înființară școli primare și o mulțime de sate, care ajutară foarte mult la scăparea noastră de neștiință; apoi se înființară seminare pentru pregătirea preoților la sate și orașe, precum și alte școli înalte de unde ies cei mai învățați oameni. Ba văzând că se simte mare lipsă de învățători și știind că, ori cât de mare

ar fi puterea brațelor, fără luminarea minții tot nu ne putem lupta în contra nevoilor de tot felul, *dăru* din punga Sa 12 mii de galbeni și înființă cea dintâi școală normală de învățători.

La 3 ani după urcarea pe scaunul domnesc, El se căsătorî cu Principesa Elisabeta, scumpa noastră Regină.

Timp de 11 ani Principele Carol a domnit în pace și în liniște și a avut timpul trebuincios să se ocupe cu aducerea la îndeplinire a îmbunătățirilor ce vă spusese că s'a făcut în țara noastră. Dar în al 11-lea an al Domniei Sale o furtună veni despre Răsărit și-l turbură liniștea. Însă faptul acesta li dete prilej să dovedească Lumei întregi, înțelepciunea Lui într'ale războiului și vitejia poporului. Său.

Frați săteni,

În anul 1877, în urma unor neînțelegeri dintre Turci și popoarele creștine din țara turcească, se începî un războiu între Ruși și Turci. Rușii, puternici cum sunt, fiind îndreptățiți că vor birui pe Turci, nu vorî să bage pe Români în seamă, zicând că nu au nevoie de ajutorul nostru. Dar fiindcă țara noastră e așezată între țara Rușilor și a Turcilor, iar Rușii, ca să ajungă la Turci, trebuiau să treacă pe la noi, s'a făcut o învoire între Domnitorul nostru și între Împăratul Rușilor, că numai așa dăm voie Rușilor să treacă prin țara noastră, dacă nu ni se va aduce nici o pagubă, și

mai ales să nu ni se știrbească nimic din pământul țării noastre!

Zisei că Rușii nu ne-au chemat în ajutor la început. Inșă Domnitorul nostru „nu s'a lăsat pe o ureche”, ci s'a apucat pe deoparte de a pus soldați de pază în tot lungul Dunării, despre Turci, iar pe dealtă parte împreună cu adunările legiuitoare a declarat țara *neatârnată*. Soldații de pază i-a pus domnitorul nostru, fiindcă Turcii, crezând că noi suntem uniți cu Rușii, au început să trimeată bande de soldați, cari, trecând Dunărea, prădau țara noastră.

Intr'una din zile, pe când Domnitorul nostru se află în apropiere de Çalafat, inspectând trupele de cavalerie, a venit o ghiulea aruncată de Turci și cât p'aci eră să-l lovească. Inșă Măria Sa, luând chipiul din cap (cum vedeți în tabloul acesta), a zis, având în gând vâjăitul ghiulelei: Asta-i cântecul ce-Mi place Mie!

In vremea aceea Rușii erau aproape să fie bătuti de Turci. Ei văzând primejdia, chemară într'ajutor oastea românească.

Domnitorul nostru, trecând cu parte din armata Sa Dunărea, a mers din biruință în biruință până la cetatea Plevna, care eră apărată de soldații viteazului Osman Pașa. Acì, pe de o parte iscusința războinică a Domnitorului nostru, pe de alta vitejia strămoșască a poporului românesc s'au arătat în toată vrednicia lor! Românii au biruit pe Turci, iar această biruință a Turcilor a adus pacea!

La 3 ani după isprăvirea războiului, la anul

1881, neatârnairea declarată de adunările legiuitoare s'a cunoscut ca bună și dreaptă de toți Impărații și Regii, iar țara noastră s'a ridicat la rangul (treapta) de regat și bunul nostru Domnitor s'a numit apoi Rege, punându-i-se pe cap o coroană de oțel, făcută dintr'un tun luat dela Turci, și buna noastră Doamnă s'a numit Regină. Așa că după 15 ani de domnie înțeleaptă, Principele Carol ne-a dat o țară *neatârnată*, o țară *Regat*, o țară *respectată de vecini*; o țară *temută de dușmani* și o țară *plină de îmbunătățiri*! Iar Principesa Elisabeta, scumpa noastră Regină, — mama răniților — a dovedit îndestul dragostea ce ne poartă! Vă aduceți aminte cum Ioniță Drângaru, în Vinerea trecută, când m'a auzit vorbindu-vă despre Regina noastră, plângând ne spunea că el o cunoaște bine de pe vremea războiului, că Doamna țarei îi legă rana ce căpătase în războiu! Da, frați săteni, așa a făcut Regina în timpul războiului: *s'a prefăcut în doctor și a mângâiat pe răniți și le-a legat ranele pline de sânge*! Priviți tabloul acesta! El vă spune mai multe decât v'aș putea spune eu! Asta e dar Regina Elisabeta!

Frați săteni;

După isprăvirea războiului, felurite îmbunătățiri începute înainte, dar lăsate baltă din pricina lui au început a fi duse la bun sfârșit de înțeleptul nostru Rege și de sfetnicii Lui.

În timp de 48 de ani ai Domniei Regelui Carol, mai în fiecare sat s'a înființat școală primară pentru luminarea copiilor noștri; s'au reparat biserici; s'au făcut legi folositoare pentru binele obștească; s'a făcut podul de peste Dunăre, pod care ne înlesnește să ducem produsele bogatului nostru pământ, în cele mai depărtate țări ale lumii. Și multe, multe alte îmbunătățiri s'au mai făcut. Așa că azi ne putem mândri de cum stăm față de alte țări mai bătrâne decât noi.

Apoi, ca să ne dea cea mai mare pildă de felul cum trebuie să răsplătim faptele vitejești și mari săvârșite de străbunii și frații noștri, a mers în persoană în Bulgaria și a pus o coroană pe locul unde se află îngropați vitejii Săi ostași, cari și-au vărsat sângele pe câmpul de luptă, ca să ne dea nouă neatârarea, și a lăsat să se facă o slujbă pentru odihna sufletelor lor!

Iată deci cine a fost Regele Carol I!

Și acum, după ce cunoaștem trecutul țării noastre, judecând timpul de față, putem să privim cu încredere într'un viitor și mai bun! Dar pentru că la toate acestea părtașul cel mai de frunte a fost Regele Carol I, să avem încredere în Rege și în familia Regală, ca și într'un Dumnezeu, și să ne mândrim cu asta și să spunem la toți că și Românii au Dumnezeu în cer și un Rege pe pământ.

Să căutăm deci cu toții, noi din acest loc, de unde pornește lumina sufletului, iar d-voastră delă căminurile d-voastră — să căutăm

zic, să sădim în sufletul copiilor noștrii, *dragostea de Rege și frica de Dumnezeu!* ,

Și-acum cu toții în picioare să zicem: trăiască în bucurie și pace marele nostru Rege, cu buna Sa soție! Dumnezeu să dea numai bine și fericire iubiților Lor copii.

Iar d-voastră vă zic: să ne întâlnim sâmbăta viitoare tot aici, că am să vă vorbesc despre „Pomii roditori”.

TABLA DE MATERIE

TABLA DE MATERIE

	Pagina
Prefață — — — — —	3
Îngrijirea vitelor de muncă — — — — —	7
Nutrețul vitelor — — — — —	15
Îmbunătățirea rasei vitelor — — — — —	23
Boalele molipsitoare ale animalelor de casă — — — — —	30
Ingrășăminte — — — — —	41
Cultura cartofului și întrebunțările lui — — — — —	51
Cultura zarzavaturilor — — — — —	60
Legumele, fructele și conservarea lor — — — — —	69
Grădinile școlare, întocmirea și cultivarea lor — — — — —	77
Pomii roditori — — — — —	86
Insectele vătămătoare plantelor — — — — —	97
Gândacii de mătase ca mijloc de îmbogățire — — — — —	107
Albinele și folosul ce ni-l aduc — — — — —	117
Înul și cânepa, foloasele lor — — — — —	129
Industria casnică — — — — —	134
Îmbrăcămintea țaranului — — — — —	145
Vara și iarna țaranului — — — — —	153
Relele alcoolismului — — — — —	161
Boalele molipsitoare ale omului — — — — —	169
Nevoia de a alerga la doctor în cazuri de boală — — — — —	187
Importanța băncilor sătești — — — — —	199
Însemnătatea cursurilor de adulți — — — — —	215
Rostul femeii în gospodărie — — — — —	228
Suntem datori să ne dăm copiii la școală? — — — — —	237
Parabola Semănătorului — — — — —	250
Sărbătorile păgâne și credințele deșarte — — — — —	262
Respectul datorit bisericii — — — — —	275
Supunerea la legi și respectul de autorități — — — — —	282
Concubinagiul și urmările lui — — — — —	291
Datoriile soților între dânsii — — — — —	301
Despre sudălmi și jurământul strâmb — — — — —	309
Domnia Regelui Carol I — — — — —	321

VERIFICAT
 2007

VERIFICAT
 1987

VERIFICAT